

Творча лабораторія педагога

Монографія

Слов'янськ - 2021

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
"Донбаський державний педагогічний університет"
Науково-дослідна лабораторія взаємодії
духовного й фізичного розвитку дітей та учнівської молоді
Слов'янська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 8
Слов'янської міської ради Донецької області

ТВОРЧА ЛАБОРАТОРІЯ ПЕДАГОГА

Монографія

Слов'янськ – 2021

Друкується за рішенням Вченої ради Державного вищого навчального закладу
"Донбаський державний педагогічний університет"
(протокол № 9 від 29.06.2021 р.)

Рецензенти:

С.О. Омельченко – доктор педагогічних наук, професор,
ректор ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет".

Т.В. Горелікова – директор навчально-методичного центру Слов'янської
міської ради.

T28 Творча лабораторія педагога: монографія / за редакцією
В. М. Пристинського, С. В. Делеске. Слов'янськ: вид-во Б. І. Маторіна,
2021. 256 с.

Колективна монографія "Творча лабораторія педагога" є спільним науково-методичним здобутком учителів Слов'янської ЗОШ № 8 та викладачів ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет". Збірник є результатом самоосвітньої, дослідницької, експериментальної роботи. Відбиває основні тенденції сучасної освіти, дає відповіді на питання щодо практичного запровадження інновацій в умовах конкретного закладу загальної середньої освіти.

Використання новаторських методів і підходів особливо важливе зараз, коли ера "стабільності" минулих поколінь завершилася і мало хто береться спрогнозувати навіть те, що може статися найближчим часом.

Автори монографії є представниками авангарду сучасної школи. Це вчителі-митці, генератори творчих ідей, розробники та реалізатори нових навчальних кейсів, активні користувачі та популяризатори інновацій. В умовах швидких суспільних змін і реформування освітньої галузі вони змінюють уявлення про школу, експериментують і досліджують, удосконалюють освітній процес і створюють умови для розкриття потенціалу учнів, формування їхнього світогляду та підготовки до самостійного життя.

Видання може зацікавити педагогічних працівників закладів загальної середньої, професійної та вищої педагогічної освіти, студентів та магістрантів педагогічних спеціальностей, керівників методичних служб.

© Колектив авторів Слов'янської загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 8 Слов'янської міської ради
Донецької області, 2021

© Державний вищий навчальний заклад
"Донбаський державний педагогічний університет", 2021

Зміст

Передмова.....	5
Розділ I. Теоретичні та практичні аспекти вдосконалення змісту освіти. Науковий пошук педагога	
1.1. Організаційно-педагогічні умови забезпечення дистанційного навчання у викладанні фізичної культури.....	7
1.2. Експериментальна навчальна програма з фізичної культури для учнів початкової школи.....	13
1.3. Алгоритм розробки технології формування мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом учнів ЗЗСО	27
1.4. Досвід упровадження модифікованого обладнання у фізкультурно-оздоровчу і спортивно-масову роботу ЗЗСО.....	36
1.5. Ігрові технології та технології віртуальної реальності в оновленні змісту фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи ЗЗСО	49
1.6. Фасилітація як прийом педагогічної організації освітнього процесу	65
Розділ II. Реалізація концепції НУШ в сучасній практиці закладу загальної середньої освіти	
2.1. Шляхи вдосконалення змісту навчання в контексті розвитку мотивації до занять фізичною культурою і спортом.....	74
2.2. Формувальне оцінювання навчальних досягнень: особливості процедури здійснення	89
2.3. Міжпредметна інтеграція на уроках англійської мови в умовах НУШ.....	99
Розділ III. Конструювання сучасного уроку як чинник забезпечення якості освіти	
3.1. STEM-проекти в початкових класах	104
3.1.1. Святковий календар весни. Зустріч птахів.....	105
3.1.2. Весна. Зустріч птахів.....	110
3.2. Види речень за метою висловлення.....	115
3.3. Іншомовні слова.....	121
3.4. Seasons and clothes.....	128
3.5. М.Твен "Пригоди Тома Соєра". Том Соєр – головний герой повісті.....	132
3.6. Österreich (Австрія).....	137

Розділ IV. Освітні, виховні та здоров'язберезжувальні практики в діяльності педагога

4.1. Обґрунтування ефективності програми тренувань з розвитку силових здібностей у процесі систематичних занять фізичною культурою.....	144
4.2. Оздоровчі дитячі СПА-послуги як чинник відновлення фізичного й психоемоційного стану школярів.....	150
4.3. Екоквест "Красу цінуй – природу врятуй".....	155
4.4. Українські народні рухливі ігри як засіб реалізації освітніх, виховних, оздоровчих завдань шкільного курсу "Фізична культура".....	164
4.5. Козацькі розваги	173
4.6. Посвята в старшокласники.....	183
4.7. Оптимізація дидактичних прийомів для реалізації міжпредметної інтеграції на уроках трудового навчання.....	190

Розділ V. Професійна майстерність педагога: фахові дослідження й досвід

5.1. Організація уроків фізичної культури в умовах дистанційного навчання.....	198
5.2. Виховний ідеал сучасного школяра.....	209
5.3. Позитивне мислення як внутрішній ресурс розвитку особистості	212
5.4. Урок в умовах дистанційного навчання: можливості, ресурси, особливості організації.....	218
5.5. Можливості месенджеру Telegram для організації ефективного освітнього процесу.....	228
5.6. Веб-сайт як медійний контент функціонування закладу загальної середньої освіти.....	235
Післямова	242
Анотації	243
Інформація про авторів	251

Передмова

Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів ХХІ століття вимагає критичного осмислення досягнутого й зосередження зусиль та ресурсів на розв'язанні проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, на пошуку ефективних підходів до оновлення змісту й форм освіти, технологій, методів і прийомів навчання, виховання й розвитку особистості.

Справжні зміни можливі тоді, коли вони впроваджуються не керівництвом, а ініціюються рядовими учасниками. Оскільки педагогічна професія – це служіння суспільству й країні, то сучасний учитель має постійно змінюватися й розвиватися. Саме тому ми підтримуємо ідеї активного педагогічного пошуку, спроби модернізації діяльності вчителя та викладача, намагання змінити освітній процес, зробити його адекватним сучасній історичній епосі.

У колективній монографії представлені спільні ідеї, проекти, які створені й апробовані вчителями ЗЗСО та викладачами ВНЗ і можуть бути внеском у формування філософії освіти, методики навчання, стратегій виховання й розвитку підростаючого покоління. Ця науково-методична праця є новітнім дослідженням у сфері освіти в контексті цінностей сталого людського розвитку. Автори на основі філософського осмислення історично зумовлених тенденцій розвитку сучасної освіти пропонують моделі її оновлення, які формуються нині в процесі трансформації українського суспільства та глобальних змін у світі.

Монографія складається з 5 розділів.

Розділ I "Теоретичні та практичні аспекти вдосконалення змісту освіти. Науковий пошук педагога" демонструє розробку експериментальних навчальних програм, технологій формування мотивації та колективного навчання, педагогічних умов запровадження дистанційної освіти, методичних рекомендацій для осучаснення діяльності педагога, способів і засобів навчання.

Актуальна інформація про реалізацію Концепції "Нова українська школа" міститься в II розділі. Автори зосереджують увагу на шляхах удосконалення

змісту навчання, здійсненні міжпредметної інтеграції з метою формування системних, практично значимих знань, запровадженні формувального оцінювання навчальних досягнень і його ролі в забезпеченні якості освіти.

У розділі "Конструювання сучасного уроку як чинник забезпечення якості освіти" подано авторські розробки планів-конспектів уроків, що відповідають науково-педагогічним, методичним, дидактичним вимогам сучасної школи. Уроки мають актуальний зміст, чітку структуру, раціонально дібраний дидактичний матеріал. Описано методи та прийоми роботи, особливості організації діяльності вчителя та учнів. Запропоновано електронні додатки як засоби, що унаочнюють освітній процес.

Розділ IV презентує освітні, виховні, здоров'язбережувальні практики, розроблені, адаптовані до конкретних освітніх умов, апробовані педагогами. Серед публікацій – програми тренувань, опис оздоровчих послуг, розробки позаурочних виховних заходів, досвід роботи вчителя з педагогічної проблеми. Ці матеріали є внеском у освітню практику, їх цінність полягає в тому, що вони створені емпіричним шляхом, чим доведено ефективність та значимість для формування життєвих компетентностей здобувачів освіти.

Матеріали розділу "Професійна майстерність педагога: фахові дослідження й досвід" висвітлюють результати психолого-педагогічних досліджень, а також презентують інноваційний досвід організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання.

Редактори забезпечили логічну єдність і цілісність монографії. Наукові праці авторів об'єднано концепцією взаємозв'язку таких галузей гуманітарного знання, як педагогіка, психологія, методологія, дидактика. Книга розрахована на широке коло освітян, зокрема на викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Прикладний методичний аспект запропонованих текстів може бути використаний у практиці вчителів, діяльності методичних структур закладів загальної середньої освіти.

Директор навчально-виховного
закладу Слов'янської ЗОШ № 8
Світлана Делєске

Розділ I

Теоретичні та практичні аспекти вдосконалення змісту освіти. Науковий пошук педагога

1.1. Організаційно-педагогічні умови забезпечення дистанційного навчання у викладанні фізичної культури

Дистанційна освіта – це "можливість навчатися та отримувати знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час" [8]. Електронна освіта набуває поширення не тільки в науково-методичній літературі, а й серед усіх верств населення завдяки наявній інформаційній інфраструктурі, "сукупності різноманітних інформаційних систем і ресурсів, телекомунікаційних мереж, засобів комунікації й управління інформаційними мережами, а також організаційно-технічних структур, що забезпечують їх функціонування" [1].

Серед новітніх трендів розвитку навчальних закладів є реалізація нових педагогічних технологій та принципів організації навчального процесу, реалізація нових моделей та вміст безперервного навчання, в тому числі й дистанційного, яке засноване на використанні сучасних інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ).

Технології дистанційного навчання дозволяють здійснювати навчання на відстані, при цьому перевіряючи якість засвоєних знань, використовуючи активні методи навчання. Головною перевагою дистанційного навчання дослідники вважають гнучкість, модульність, технологічність, оновлення ролі викладача, підвищення мотивації до самоорганізації, при цьому навчання стає більш інтерактивним, самостійним.

Доцільність впровадження дистанційного навчання є предметом дослідження українських та зарубіжних фахівців, в тому числі й з фізичного виховання і спорту. У науковій публікації "Актуальність і проблемність дистанційного навчання" зауважується, що дистанційна форма навчання в умовах недофінансування закладів освіти може набути повноцінного впровадження [13]. Н. Борейко наголошує на доцільності змішаної форми навчання при викладанні фізичного виховання і спорту, а також використання інтерактивних технологій, методів та засобів дистанційного навчання [5]. Актуальні питання щодо забезпечення організаційно-педагогічних умов впровадження дистанційних технологій навчання окреслені в низці наукових публікацій, таких як "Інформаційні технології і засоби навчання" [10], "Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту" [11].

Однак, запровадження технології дистанційного навчання в освітній процес, на нашу думку, ще не набуло належного розвитку, а викладач та студенти зіштовхуються з різного роду проблемами (якість інтернет-зв'язку, незрозумілість виконання рухових умінь, відсутність "живого" спілкування, контакту студента і викладача, досить велика трудомісткість технологій, а також необхідність значних матеріальних та часових витрат під час розробки дистанційних курсів, тощо). Вважаємо, що головною проблемою, під час дистанційного навчання є якість засвоєння навчального матеріалу внаслідок специфічності викладання спортивно-педагогічних дисциплін.

Становлення й розвиток дистанційного навчання набувають все більшого висвітлення в наукових дослідженнях. Так, в монографії "Теорія і методика інформатизації освіти" дистанційне навчання визначають як процес передачі певних знань, формування вмінь і навичок під час інтерактивної взаємодії як між викладачем і студентом, так і між ними та інтерактивним джерелом інформаційного ресурсу, який відображає основні цілі, зміст, методи, організаційні форми та засоби навчання з використанням ІКТ [6, с. 24]. С. Полат дистанційне навчання визначає як систему навчання, яка

заснована на взаємодії викладача і студентів, учнів між собою на відстані, що відображає всі притаманні форми і методи навчального процесу [12, с. 113]. А. Хуторський пропонує таке визначення дистанційного навчання – "це навчання, при якому віддалені один від одного суб'єкти навчання здійснюють освітній процес за допомогою засобів телекомунікацій" [7, с. 104].

В. Биков, у монографії "Моделі організації систем відкритої освіти", виокремлює такі різновиди дистанційного навчання:

- дистанційне навчання – як форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, в якому його учасники (суб'єкти навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально [4, с. 246];

- традиційне дистанційне навчання – як різновид навчання, за яким учасники й організатори навчального процесу здійснюють взаємодію переважно асинхронно у часі, використовуючи, як "транспортну" систему, постачання навчальних матеріалів та інших інформаційних об'єктів поштового, телефонного або телеграфного зв'язку [4, с. 246];

- е-дистанційне навчання – як різновид навчання, за яким учасники й організатори навчального процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні системи постачання навчальних матеріалів та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Internet, ІКТ [4, с. 247].

Отже, дистанційне навчання являє собою набуття знань через всесвітню мережу Інтернет та інші комп'ютерні комунікаційні канали, що забезпечує інтенсивний і тісний двосторонній обмін інформацією між слухачами й викладачем.

У фізичному вихованні та професійній підготовці студентів закладів вищої освіти виникає проблема якості проведення практичних занять у форматі дистанційного навчання. Одним із шляхів розв'язання даної проблеми є використання якісної дистанційної освітньої платформи та організація індивідуальної роботи з використанням дієвих методів і форм навчання, в тому числі інформаційних і комунікаційних технологій.

У навчально-виховному процесі, під час дистанційної форми навчання, ми використовуємо освітню платформу Moodle, яка призначена для організації й управління навчанням у мережному середовищі з використанням ІКТ технологій. Дана платформа є досить надійною в експлуатації, простою у використанні й адмініструванні, забезпечує безпеку інформації та її передачу від викладача до студента, здійснює оцінювання навчальних досягнень студентів.

Платформа спроектована відповідно до реалізації методів колективної діяльності суб'єктів навчання та орієнтована насамперед на організацію взаємодії між викладачем і учнями, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки традиційної форми навчання. Доступний інтерфейс не вимагає спеціальних навичок щодо створення електронних навчально-методичних матеріалів. Основними засобами, що дозволяють суб'єктам навчання спілкуватися між собою є "форум" – засіб off-line спілкування спільний для всіх студентів та розміщений на головній сторінці платформи; електронна пошта; можливість обміну вкладеними файлами та особистими повідомленнями; чат – засіб on-line спілкування між викладачем і студентами [9].

Викладачі взаємодіють зі студентами переважно в режимі персональної співпраці з забезпеченням дистанційної складової навчальних дисциплін [2]. Навчальна дисципліна, яка розміщена на платформі Moodle, має стандартні компоненти: навчально-методичний комплекс дисципліни, який включає робочу навчальну програму, силабус, зміст лекцій, додаткові мультимедійні матеріали, алгоритм виконання практичних завдань для кожного заняття, перелік рекомендованої навчальної літератури, тестові завдання й контрольні роботи, завдання для самостійної роботи (тематика рефератів, індивідуальне навчально-дослідне завдання, методичні рекомендації тощо), підсумкова атестація (екзаменаційна або залікова робота).

При викладанні спортивно-педагогічних дисциплін (спортивні ігри, гімнастика, туризм, легка атлетика, плавання тощо) доцільним є розміщення

навчальної інформації у вигляді відеоматеріалів (наприклад, фрагменти тренувань та змагань, навчальні відео-курси тренування, коментарі фахівців, відео-звіти тощо).

Однак, не зважаючи на певні методичні можливості та переваги дистанційних технологій навчання, вони мають й суттєві труднощі, а саме:

- відсутність "живого" спілкування, контакту студента і викладача;
- певна технологічна трудомісткість під час розробки дистанційних курсів;
- необхідність формування додаткової мотивації і самостійності у студентів;
- висока залежність від якості роботи мережі Інтернет та технічної підтримки системи;
- якість засвоєння навчального матеріалу (практичних умінь і навичок – професійних компетентностей щодо навчання майбутніх школярів програмного матеріалу з предмету "Фізична культура".

У зв'язку з цим вважаємо, що все ж таки більш ефективною є змішана форма навчання, де поряд з дистанційними технологіями мають бути використані традиційні практичні заняття з суворим дотриманням санітарно-гігієнічних вимог. Адже неможливо якісно опанувати раціональну техніку рухів на відстані, навіть використовуючи найсучасніші спортивні прилади, комп'ютеризовані тренажери, відеофільми й відеоролики із зображенням вірцевого виконання техніки рухів. Безумовно, нове мультимедійне освітнє середовище є "великим помічником" у навчанні, проте лише досвідчений викладач, учитель, тренер зможуть навчити раціональних рухових і тактичних дій, розкрити індивідуальність.

Таким чином, маємо підстави зазначити, що сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дає змогу запроваджувати різноманітні форми та технології дистанційного навчання. Вважаємо, що впровадження дистанційних технологій при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін має відбуватись у взаємодії теоретичного і практичного розділів навчальної програми (з

використанням як традиційних засобів навчання, так і засобів ІКТ, відео-тренувань, відео-уроків тощо.

Список використаних джерел:

1. Strategy of the Information Society Development in Ukraine [online]. Available. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>
2. Басенко О.В. Організація дистанційного навчання студентів ВНЗ спортивного профілю засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 11 (66)15, 2015. С. 12-16.
3. Белікова Н.О. Прикладні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Вип. 118(2), 2014. С. 21-24.
4. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2009. 684 с.
5. Борейко Н.Ю., Азаренкова Л.Л. Використання змішаної форми дистанційного навчання на спеціальності "Фізична культура і спорт". Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. № 1, 2017. С. 16-19.
6. Герасименко І.В. Система підтримки дистанційного навчання як складова інформаційного середовища ВНЗ. Проблеми сучасної педагогічної освіти, 2013. Вип. 40. С. 22-30.
7. Гринченко І.Б. Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. Вісник Житомирського державного університету. 2012. Вип. 64. С. 103-107.
8. Дистанційна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijnaosvita>

9. Драгнєв Ю.В. Інформатизація професійної освіти майбутнього вчителя фізичної культури. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. № 2, 2012. С. 33-35.

10. Інформаційні технології і засоби навчання. Теорія, методика і практика використання ІКТ в освіті. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index>

11. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. URL: <http://journals.uran.ua/itfcs>

12. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е.С. Полат, М. Ю. Бухаркина, В. М. Моисеева, А.Е. Петров. 4-е изд., М. : Изд. центр "Академия", 2009. 272 с.

13. Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. Нова педагогічна думка. № 1.1, 2013. С. 193-201.

1.2. Експериментальна навчальна програма з фізичної культури для учнів початкової школи

Згідно із законом України "Про освіту", наукові установи та інші суб'єкти освітньої діяльності можуть розробляти освітні програми – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання. Програми інваріантного складника Базового навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності. Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності,

розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів освіти у 1-2 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню, у 3-4 – формувальному та підсумковому (бальному) оцінюванню. Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання. Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Дитині недостатньо дати лише знання, ще необхідно навчити користуватися ними. Наприклад, знання та вміння з фізичної культури, пов'язані з ціннісними установками учню-початківцю на здоровий спосіб життя, відповідальне ставлення до власного здоров'я, формують його життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Ціль створеної нами програми для учнів початкової школи – дати знання про необхідність постійно займатися вправами з фізичної культури не тільки під час навчання, а впродовж всього життя. [3, 4]. Педагогіка партнерства і компетентнісний підхід у фізичному вихованні потребують нового освітнього середовища. Що й прагнемо ми зробити, розробивши авторську програму.

З метою проведення комплексних експериментальних досліджень щодо розроблення та впровадження інноваційних форм і методів удосконалення ранньої оздоровчої спрямованості, фізичної, психічної та еколого-валеологічної освіти учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 15.12.2016 р. № 1524, СЗШ № 201 м. Києва надано статус експериментального навчального

закладу Всеукраїнського рівня (2016-2021 рр.) за темою: "Виховання в учнів початкової школи відповідального ставлення до власного здоров'я".

Проблеми формування у дітей та підлітків фізичних й моральних якостей на уроках фізичної культури висвітлено у працях І. Бега, В. Белорусової, Т. Бережної, Є. Вільчковського, О. Дубогай, І. Решетня, Т. Саранчук, М. Станкіна, В. Ареф'єва, Л. Волкова, Т. Круцевич, Н. Москаленко, В. Шаповалової та інших. Аналіз науково-методичної літератури показує, що одним з необхідних засобів, що забезпечують різносторонній і гармонійний розвиток у вихованні молодших школярів є гімнастичні вправи, заняття якими носять освітньо-розвиваючу, оздоровчу і прикладну спрямованість, сприяючи вдосконаленню рухової функції учнів. Разом з тим, останнім часом намітилася тенденція "згортання" рухового змісту занять гімнастикою, і не тільки, до примітивних форм, що забезпечують виключно розв'язання завдань фізичної підготовленості учнів, відмова від проведення простих змагань. В школі нема простіших приладів і снарядів [5, 6].

Ми пропонуємо нову модель заняття учнів 1-4 класів з обтяженнями. Можливим напрямом виходу з кризи є впровадження в педагогічну практику нових систем простих і необхідних гімнастичних вправ, яким притаманні високий ступінь варіативності рухового матеріалу, його доступність для учнів зі звичайним рівнем фізичної підготовленості, динамізм, емоційність, змагальність [6].

До однієї з таких систем може бути віднесена *атлетична гімнастика*, що включає в себе найбільш необхідні оздоровчі, профілактичні цікаві види вправ на різні групи м'язів [1, 2, 7, 8].

У зв'язку з цим, представляється актуальним впровадження і можливості адаптації рухового змісту цієї гімнастичної дисципліни до практики проведення уроків фізичної культури в початкових класах загальноосвітньої школи, як ефективного засобу рухової, силової та естетичної підготовки дітей молодшого шкільного віку. Багато дослідників виявили оздоровчий ефект рухливих ігор, щадної атлетичної гімнастики, позитивний їх вплив на серцево-судинну,

дихальну, нервову системи, на зміцнення м'язів, поліпшення обміну речовин, тобто рухливі ігри мають комплексний різнобічний вплив на дитину [3, 7, 9].

У зв'язку з тим, що в учнів початкових класів відбувається інтенсивний розвиток більшості рухових якостей, формування різних систем організму, в цьому віці найкраще розвиваються такі фізичні якості, як швидкість, спритність, гнучкість і помірно – сила та витривалість, координація рухів, сміливість, рішучість, розвиток вестибулярного апарату, що благотворно впливає на анатомо-фізіологічні системи організму, а також може використовуватися як ефективний відновлюючий засіб (корекція постави, зміцнення серцево-судинної, дихальної систем організму). Експериментальна програма з фізичної культури учнів 1-4 класів характеризуються спрямованістю на реалізацію принципу варіативності, який передбачає планування навчального матеріалу відповідно до віково-статевих особливостей учнів, їхніх інтересів, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу [3, 7]. Авторська експериментальна програма з фізичного виховання початкової школи спрямована на вирішення виховних, освітніх та оздоровчих завдань на уроках фізичної культури. Очевидна необхідність пошуку нових, більш ефективних засобів і методів для підвищення фізичної підготовленості й покращення здоров'я учнів початкової школи. Одним із таких засобів є орієнтоване рухове фізичне виховання методами ігрового станційного колового навчання з щадним навантаженням в умовах закладів загальної середньої освіти початкової школи [10].

Можливим напрямом удосконалення змісту сучасної освіти є впровадження в педагогічну практику нових систем простих і необхідних гімнастичних вправ, яким притаманні високий ступінь варіативності рухового матеріалу, його доступність для учнів зі звичайним рівнем фізичної підготовленості, динамізм, емоційність, змагальність.

У зв'язку з цим, представляється актуальним впровадження і можливості адаптації рухового змісту атлетичної гімнастики до практики проведення

уроків фізичної культури початкової школи, як ефективного засобу рухової, силової та естетичної підготовки дітей.

В якості робочої гіпотези було сформульовано припущення про те, що використання вправ атлетичної гімнастики у визначених формах занять фізичною культурою в початкових класах дозволить підвищити рухову силову активність і інтерес учнів до уроків фізичної культури, позитивно вплине на розвиток рухово-координаційних здібностей і пам'яті на рухи; розширить руховий досвід вправами атлетичної гімнастики, що виходять за рамки змісту традиційних програм фізичного виховання в початкових класах закладів загальної середньої освіти початкової школи. І ми не помилилися.

У обговоренні та редакції розробленої базової програми Нової української школи (2016, 2018, 2019, 2021 рр.) взяли участь експерти, вчителі, вчені, громадськість. Вони засвідчують що, спортивна інфраструктура руйнується, а нормативи залишаються: дітей змушують їх виконувати, виникає антипатія до фізкультури. Учасники обговорення розповідали що, ще бабусям, донькам та онукам викладають одну й ту саму фізкультуру, нічого не змінюється. Але діти вже інші, в них інші потреби, інтереси, ідеологія. Ми ж "зависли" у методиці, орієнтованій на спортивні досягнення, а не фізичний розвиток дитини. Модератори та експерти з фізичної культури при підготовці і розробці нової Української програми початкової школи з фізичної культури, у передмові базової програми, спираючись на пропозиції своїх колег щодо оновлення програми з фізичної культури, зробили аналіз та запропонували внесення змін до структури та змісту програми, що впроваджується на сьогодні в українській школі та чітко висловили думку великої групи вчителів про зміну старих стереотипів у програмі.

Однією з актуальних проблем сучасної системи освіти є проблема підвищення ефективності навчально-виховного процесу та подолання неуспішності засвоєння програми навчання фізичних вправ, формування культури здоров'я і як наслідок швидкої адаптації учнів молодшої школи до уроків фізичної культури. Її рішення припускає вдосконалення методів і форм організа-

ції навчання; пошук нових, більш ефективних шляхів формування знань, умінь і навичок, які враховували б реальні можливості дитини і умови, в яких протікає її навчальна діяльність. Відбуваються соціально-економічні зміни в житті нашого суспільства, постійне підвищення вимог до рівня початкової освіти загострили і проблему шкільної неуспішності. Практика показала, що, незважаючи на велику увагу, яку приділяють вдосконаленню змісту освіти та методик навчання, оснащенню освітніх закладів сучасними технічними засобами навчання, вчити всіх і вчити добре за існуючої традиційної організації навчального процесу дуже складно [7, 10]. Одними з пріоритетних напрямів в діяльності освітніх установ стали створення середовищ і умов для збільшення рухового та щадного навантаження учнів на заняттях з фізичної культури, проведення позаурочних фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів, розвитку навичок здорового способу життя. Основне завдання школи підготувати дитину, підлітка до самостійного життя, давши йому для цього необхідні знання і навички. У експериментальній програмі початкової школи для досягнення оптимального фізичного розвитку здоров'я дітей, перевагу надано поступовій інтенсифікації й максимальній реалізації (суворо дозованого щадного навантаження згідно з віком і статтю) фізичних можливостей у процесі занять фізичною культурою та теоретичним знанням, збереження власного здоров'я учнями-початківцями. Проведення уроків з фізичної культури без навантаження, не дає ефективності занять, це безглузда витрата часу, це повинен знати кожен вчитель фізичної культури [5, 6].

Особлива увага приділяється початковим крокам учнів перших та других класів із теорії та практичних занять з фізичної культури. Перед практичними заняттями проводяться бесіди та теоретичні заняття, готується карта уроку з малюнками, де діти заздалегідь вивчають, які вправи, в якому місці і скільки разів треба виконувати. Нами виготовлено 5000 карток-завдань для різних станцій на різні вправи формату (A4), маємо 300 варіантів занять і задаємо алгоритм занять з різною складністю. Ми виготовили також великі номери для станцій, щоб діти не плутались, як переходити проти годинникової стрілки від

однієї до іншої станції. Діти приходять до спортивної зали підготовлені теоретично. Запрограмовані практичні вправи колового тренування у спортивній залі відпрацьовуємо багато разів. Це той вік, коли дитину треба постійно водити за руку, показувати, розповідати й знов показувати багато разів, що й як треба робити. У нашій експериментальній програмі є багато вправ з повільними обтяженнями. Контрольні класи проводять заняття за традиційною методикою. При розробці методики ми особливу увагу приділяли розвитку пізнавальних здібностей та фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку (метод колового тренування) [2, 9, 10]. Адаптація в навчанні учнів експериментальних початкових класів проходила швидше, ніж учнів контрольних класів, з якими не проводили таких занять.

Ефективність нашої методики базувалась на правильному доборі методичних прийомів, які сприяли покращенню адаптації початківців та розвитку у них пізнавальних процесів пізнавальної і фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку. Застосування електронних навчальних матеріалів на уроках і заняттях не тільки знайомить дітей з предметним світом, але і сприяє розвитку їхньої інформаційної компетентності і корекції пізнавальної сфери. У процесі роботи у галузі застосування ІКТ визначаємо: підвищення рівня пізнавальних процесів у дітей завдяки застосуванню інформаційних технологій; підвищення рівня особистого знання в навчанні учнів 1-4 класів; формування мотиваційних компонентів діяльності у більшості учнів 1-4 класів; адаптація організму молодших школярів з різними рівнями рухової активності – основної та атлетичної гімнастики, бігу, стрибків, лазіння та інших фізичних вправ та навантажень, в першу чергу відбувається на зміні якості різних систем організму. Найбільш лабільною і провідною системою в адаптаційних перебудовах дитячого організму є серцево-судинна. Показником спрямованості на неї може бути рухова активність дитини. Вивчаючи вплив рухової активності в дитячому віці 1-4 класів, ми виявили, що при ранніх порушеннях ознак рухової активності дитини, порушення ходу адаптації має велике значення. У зв'язку з цим, з метою контролю за розвитком адаптації

процесів кардіорегуляції нами проводяться експериментальні дослідження з допомогою ІТ "Школяр-2" (Шаповалова В.А., медична ІК програма) [1, 11].

Щодо обладнання, то у кожному класі, у яких проводимо експеримент (з 1 по 4 класи) є комп'ютер, відеокомплекти навчальних ігор, великий телевізор (монітор) для показу, інтерактивна інформаційна дошка, принтер та ін. З дітьми за допомогою монітора постійно, кожного ранку до занять, проводяться фізкультхвилинки, під час занять – фізкультпаузи, перегляд фільмів на здоров'язберегаючу тематику. Отже, використання ігрових комп'ютерних програм, підвищує мотивацію не тільки за рахунок ігрової стратегії, на якій програма базується, але і тому, що дитина отримує схвалення, не тільки з боку вчителя, а й бачить необхідність та зацікавленість занять фізичними вправами за допомогою комп'ютера, планшета.

Аналіз багатьох досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених показав, що вивчення ціннісних орієнтацій учнів на здоровий спосіб життя включає в себе абсолютні, загальнолюдські цінності. Ми свідомо почали експеримент з учнями початкових класів щодо впровадження атлетичної гімнастики в освітній процес. Діти, які прийшли до першого класу, ще не мають поняття групових занять, й ми вирішили в плані експерименту проводити заняття моделюванням ігрових методів й прив'язали їх до спортивних, рухливих й народних ігор, щадну атлетичну гімнастику методом колового тренування. Наприклад, ми навчаємо проводити колове тренування на 8-10-12 станціях в початкових класах тільки в парах: кидання й ловіння міні-м'яча, кидання м'яча в коло на стінці з 2-3 метрів, передача м'яча через плече, ведення м'яча на місці, підкидання м'яча вгору, стрибках з місця, лазіння, перелазіння, човниковий біг 3x4 і т. і. Одночасно з ігровими вправами ми проводимо вправи з обтяженням (пляшечки з піском), яких у нас більш 100 одиниць, металеві трубочки (0,5, 1, 2, 3 кг), лавочки, міні-стійкі, міні-тренажери, різні прилади. В зв'язку з тим, що маленьким дітям необхідно розвивати силу, силову витривалість, гнучкість, спритність, ми, наприклад, даємо вправи зі щадним навантаженням на різні групи м'язів для гармонійного розвитку

дитини. Відповідно до авторської програми у експериментальних класах ми додали 1 годину на фізичну культуру, це 142 години на навчальний рік. Ми маємо можливість відвести до 25 годин на рік на досконалі теоретичні заняття для більш детального навчання методики проведення всіх занять. Особливу увагу приділяємо початковим крокам учнів перших та других класів із фізичної культури. Перед практичними заняттями ми проводимо бесіди та теоретичні заняття, на дошці готуємо карту уроку з малюнками, де діти заздалегідь вивчають, які вправи, в якому місці і кілька разів треба виконувати, нами виготовлено багато карток-завдань для різних станцій, що сприяє кращому сприйманню та виконанню вправ. Матеріальна база уроків фізичної культури, особливо початкової школи, потребує великої уваги, це відіграє значну роль у проведенні занять з учнями початкових класів. Для учнів початкової школи необхідно багато приладів, тренажерів, м'ячів (маленьких, середніх, великих), скакалок, гімнастичних лав, шведських стінок, низьких перекладин, малих й великих обручів. Попередній аналіз процесу фізичного виховання в аспекті його впливу на формування здоров'язбережувальної і моральної сфери учнів показав, що нині потрібні нові науково-технологічні підходи і організаційно-педагогічні умови, обґрунтування його оновленого змісту, реалізація інноваційно-інтерактивних педагогічних технологій освітньо-виховного середовища учнів початкової школи. Введення в освітній процес уроків фізичної культури інноваційних технологій проявляється в створенні нової матеріальної бази та нових інноваційних організаційно-педагогічних умов для покращення здоров'я й освітньої підготовки учнів початкової школи.

Предмет "Фізична культура" в доступній формі для учня початкової школи розповідає про фізіологічні основи здоров'я, про те, що важливо знати будову, особливості функціонування організму; своє психічне здоров'я і методи його регулювання; допомагає початківцю розібратися у своєму внутрішньому світі і зрозуміти, в якому ступені від нього залежить його власне здоров'я і здоров'я учнів що оточують його. Школяр, який не уміє

піклуватися про своє здоров'я, нічого не робить для його зміцнення, не буде здоровим, незважаючи на усі зусилля школи і сім'ї.

Сьогодні треба повільно змінювати структуру та зміст програми. Можна сказати, що програми (2016, 2018, 2019, 2021 років зі змінами) відповідають всім вимогам Державного стандарту початкової загальної освіти, але ж деякі види і форми реалізації освітніх, оздоровчих і виховних завдань застаріли і потребують реорганізації, і знову зовсім немає у Типовій програмі чіткої установки вчителям фізичної культури відносно навантажень на уроках. І лише дивлячись у майбутнє, а не озираючись на минулі застаріли схеми, ми можемо осучаснити українську шкільну фізкультуру та наважитися до справжніх глибоких змін, заради майбутнього нового освіченого та зацікавленого покоління українських школярів. Цього потребує освіта і нова Українська школа.

В умовах сучасного суспільства мета фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку – формування особистості за допомогою фізичної культури сприяння збереженню і зміцненню здоров'я школярів, здібностей і потреб, необхідних дитині в даний час і майбутньому для успішного здійснення її життєдіяльності. Неуспішність, що виникає на початкових етапах навчання в молодшій школі, створює реальні труднощі для нормального розвитку дитини, оскільки, відсутність основних вмінь і навичок фізичних вправ в подальшому навчанні позначиться на розумових операціях і навичках, учні не будуть справлятися зі зростаючим обсягом знань в середніх класах і внаслідок труднощів на наступних етапах можуть випадати з процесу навчання. Необхідно правильно і своєчасно усувати причини неуспішності в кожному індивідуальному випадку і, по можливості, відразу усувати і коригувати їх наслідки.

Велике навчальне навантаження, неуспішність, гіподинамія, неправильне харчування, психологічні стреси, дуже слабка фізична підготовка, нестача вільного часу мають негативний вплив на здоров'я школяра і є однією з найважливіших причин низьких показників функціонального стану різних систем організму учнів початкової школи. Найголовніше, що мозок керує

рухами м'язів – це науковий факт. Не менш важлива наукова й підтверджена експериментами і зворотна залежність: рухи м'язів навчають мозок. Так, молодшим школярам для правильного розвитку мозку необхідно багато рухатися. Таке тренування формує в мозку дитини зв'язки, без яких людина в майбутньому не зможе успішно навчатися. В порівнянні з іншими видами спортивної діяльності вправи атлетичної гімнастики суттєво зберігають час, дозволяють ізольовано впливати на недостатньо розвинені групи м'язів, тренувати рухи м'язів і тонко дозувати навантаження. Перші результати занять уже простежуються через декілька місяців (2-3 місяця). Загальнодоступність атлетичної гімнастики пояснюється простотою техніки виконання вправ. Істотний і великий вплив на досягнення даної мети надають вправи атлетичної гімнастики, пауерліфтингу, які сприяють зміцненню здоров'я і гармонійному розвитку людини, спритність, благотворно впливає на анатоμο-фізіологічні системи організму, а також може використовуватися як ефективний відновлюваний засіб (корекція постави, зміцнення серцево-судинної, дихальної систем організму, опорно-рухового апарату). Програма складена для учнів з 1 по 4 клас, в програмі враховувалися як індивідуальні вікові, так і статеві особливості учнів початкової школи.

Розроблена програма включає в себе теоретичні знання з фізичної культури в Україні та за її межами, особливості всіх видів спорту інваріантної та варіативної частин програми, в постійні заняття включно атлетичну гімнастику, пауерліфтинг, їх місце та роль у системі фізичного виховання, вправи і знання як базового стандарту, так і спеціальні елементи занять в спортивному, атлетичному, тренажерному залах і теоретичні основи культури здоров'я та здорового способу життя. У цій програмі приділяється велика увага розвитку витривалості, силових, координаційних, швидкісних і інших фізичних якостей і здібностей.

Крім того, ми орієнтувалися на Програму 2013 року ДЮСШ з атлетичної гімнастики (пауерліфтингу).

Звичайно, ми не прагнемо, щоб школярі 1-4 класів стали чемпіонами, але серед учнів-початківців не залишиться тих, хто б не став сильним, здоровим, загартованим. Початківці, які подружилися з атлетичною гімнастикою, отримують всебічний фізичний розвиток, стають бадьорішими і більш працездатними. Крім усього іншого, атлетична гімнастика – це ключ до здоров'я, сили і красивої постави. Це система атлетичної гімнастики, значення якої важко переоцінити. Багато вчених, спираючись на свої дослідження визнають, що атлетичні вправи – це один з найбільш ефективних засобів, всебічно впливаючих на людський організм. Велика кількість вправ і можливість тонко і суворо дозувати навантаження, роблять це важливим засобом оздоровлення, доступним для різних вікових груп, від дітей до людей поважного віку. У сучасному житті, коли напружений ритм поєднується з сенсорними і інформаційними перевантаженнями, гіпокінезією, змінами опорно-рухового апарату, проблема зміцнення здоров'я дітей 1-4 класів є надзвичайно важливою. У багатьох випадках в початковій школі підлітки малорухливі, бояться і не зважуються виконати ряд навіть зовсім нескладних вправ, соромляться на заняттях, рухи роблять невпевнено боячись помилитися і стати предметом насмішок. У цьому сенсі, велику роль у фізичній культурі початківців відіграє психомоторика. Дії учнів початкових класів психомоторика на уроках фізкультури – це спосіб діяльності. З малою дитиною треба працювати спокійно і терпляче, але наполегливо, щоб вона була впевнена у своїх ефективних фізичних вправах, рухах і діях. Так, інформація, добута в дії фізичними вправами, переводиться в довгострокову пам'ять і там реконструюється, доповнюється відсутніми елементами. Витрачена в дії фізичними вправами енергія не тільки відновлюється (регенерується) до вихідного рівня, а й зростає кількісно. Енергетичні ресурси учня збільшуються, він набуває можливість більш продуктивно діяти. У тілі дитини, школяра-початківця, на відновлення і накопичення енергії працює чудодійний механізм енергопотенціалу, що забезпечує індукцію надлишкового анаболізму, механізм примноження енергетичного резерву людини. В механізмі згаданого явища, скажімо, індукція

надлишкового анаболізму особливо продуктивна у дітей початківців і підлітків і є захисною функцією організму дитини. Учень, який прагне активно діяти і витратити багато енергії, сам стає каталізатором механізмів індукції надлишкового анаболізму.

Отже, на підставі викладеного, маємо зазначити, що 40% уроків для учнів експериментальних класів проводимо методом колового тренування (у контрольних класах 20%). Оцінюємо параметри фізичного здоров'я експериментальних й контрольних груп (медична програма Школяр-2), функціональний стан, показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості, психофізіологічного стану. На першому етапі експерименту встановлено таке:

1. В плані експерименту проводимо заняття моделюванням ігрових методів, які поєднані з елементами заходів з основної і атлетичної гімнастики, спортивних, рухливих, народних ігор й щадну атлетичну гімнастику методом колового тренування, яке отримало широку популярність й наукове обґрунтування у практиці фізичного виховання, але у початковій школі мало використовуються та мало досліджено в Україні.

2. В результаті проведених експериментальних оздоровчих й освітніх навчальних теоретичних й практичних занять за експериментальною методикою інформаційно-комп'ютерної оздоровчо-діагностичної програми Школяр-2, виявлено та простежено динаміку розвитку у молодших школярів функціонального стану здоров'я, фізичного розвитку, фізичної підготовленості, психофізіологічного стану. Таким чином виявлено, що наприкінці третього етапу в ЕГ кількість дітей, які характеризуються незадовільними показниками фізичного здоров'я, зменшилася на 36,3 %, у КГ зменшилася на 12,1 %.

3. Аналіз психологічного стану учнів початкової школи за результатами тесту Мандала Юнга "Горизонтальна вісімка" визначив основні типи сприйняття, з метою правильного добору стилю навчальної діяльності, у відповідності з особливостями пізнавальних процесів учнів, ми враховуємо

функціональну асиметрію півкуль головного мозку під час навчально-виховної та освітньої підготовки: права півкуля – логічне мислення, ліва – гуманітарний склад сприйняття.

4. Реалізація експериментальної програми і методики фізичної підготовки й оздоровчої роботи з учнями підтвердили ефективність оздоровчо-корекційних заходів в процесі навчання з атлетичної гімнастики за експериментальною авторською програмою.

Подальші перспективи. Отже, як показав зріз третього етапу, до проведення заключного експерименту в цілому функціональний стан і фізична підготовленість учнів початкової школи відповідали рівню, близькому до "доброго". Оптимізація рухового режиму молодших школярів практично неможлива без навантаження на уроках фізичної культури, якщо не використовувати інноваційні технології елементів спортивних, рухливих народних ігор, щадної атлетичної гімнастики. Їх застосування в початковій школі дозволяє доповнювати і посилювати їх вплив на збереження здоров'я дітей. Розглянута проблема експериментальної програми початкової школи у подальшому буде досліджена та скорегована остаточно. Особливий інтерес викликає те, що оздоровчий ефект й підвищення якості здоров'я внаслідок проведених заходів з атлетичної гімнастики проявлявся протягом кількох наступних місяців. Експеримент продовжується.

Список використаних джерел:

1. Антропова М.В. Адаптація організму учнів початкової школи до навчальних і фізичним навантаженням. М. : Педагогіка, 1982. 240 с.
2. Вільчковський Є. Основи програмування фізкультурно-оздоровчих занять з дитячим контингентом. Тернопіль : Астон, 2003. 144 с.
3. Духовний Л. Цільова підготовка високопрофесійних фахівців електрозварників. Наук.-метод. журнал. № 3. 2009. С. 80-86.
4. Духовний Л. Експериментальна методика проведення занять ППФП з використанням спеціального тренажерного устаткування. Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Вип. 199. 2011. С. 136-144.

5. Духовний Л. Здоров'язберігаючи технології на заняттях фізичного виховання. Наук. журнал. 2012. № 3. С. 37-40.

6. Духовний Л.Ф., Гмиря Г. В. Моделювання здоров'язбережувального середовища в умовах експериментального закладу освіти як складова інноваційного розвитку нової Української школи. Вісник Чернігівського НПУ. Т. 2. 2018. С. 57-62.

7. Лобової О.В., Кондратюк С.М. Дошкільна та початкова освіта в сучасному педагогічному просторі. СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2020. 352 с.

8. Саранчук Т. Оцінка параметрів фізичного здоров'я розвитку дітей шкільного віку. Наук.-метод. журнал. № 5. 2010. С. 50-57.

9. Смеляковській В.М. Нетрадиційні види гімнастики. 1992. 135 с.

10. Холодний О.І. Чинники впливу на формування здорового способу життя дітей і підлітків. Х. 78 с.

11. Шаповалова В. Информационно-компьютерная диагностическая программа "Школяр-2". Наук.-метод. журнал. № 3, 2009. С. 80-86.

1.3. Алгоритм розробки технології формування мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом учнів ЗЗСО

Перед фізичним вихованням учнів закладу загальної середньої освіти постає актуальна проблема, яка полягає в забезпеченні свідомого розуміння школярами соціальної цінності здоров'я людини як важливої умови її життєвої самореалізації. У викладеному контексті принципового значення набувають педагогічні технології формування в учнів мотиваційно-ціннісних орієнтацій щодо фізичної культури і спорту, здорового способу життя, виховання саногенного мислення, здоров'ятворчого світогляду, на засадах яких здійснюється цивілізаційний розвиток суспільства. Особливої актуальності набувають інтерактивні педагогічні технології та алгоритм їх реалізації, які сприяють формуванню в учнів потреби у прояві

взаємодопомоги, співтворчості, досвіду суспільних взаємин щодо здоров'ятворчої особистості.

Учені аргументовано доводять, що педагогічні технології, як дидактичні системи гарантованого досягнення певного виховного результату, забезпечують єдність цінності здоров'я особистості з морально-духовними цінностями, здоров'ятворчою компетентністю, культурою здоров'я [1, 2, 6].

Феноменологія педагогічних технологій формування культури здоров'я полягає в тому, що в їх структурі представлено професійну місію, фаховий талант і педагогічну культуру вчителя, які взаємопов'язані з життєвими цілями, ціннісними орієнтаціями, сподіваннями на успішне майбутнє України [3, 5, 7, 8, 9, 10]. Відтак, педагогічна технологія здоров'ятворчого спрямування набуває ознак ефективного соціально-педагогічного інструменту створення соціально-культурної ситуації духовно-ціннісного ставлення суспільства до здоров'я дітей, підлітків, дорослих, осіб з особливими освітніми потребами [4, с. 43].

Викладена аргументація актуальності проблеми обумовила мету нашого дослідження, яка полягає в науковому обґрунтуванні алгоритмічних приписів реалізації педагогічної технології формування у школярів мотиваційно-ціннісних орієнтацій щодо фізичної культури і спорту, здоров'я і здорового способу життя особистості.

Експериментальною базою дослідження виступили науково-дослідна лабораторія взаємодії духовного й фізичного виховання дітей та учнівської молоді; кафедра теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації; кафедра фізичної терапії, фізичного виховання і біології ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет", а також заклади загальної середньої освіти № 5, 8, 17 м. Слов'янська Донецької області.

Методологічним підґрунтям дослідження стала концепція формування культури здоров'я особистості [2] і положення теорії мотивованого впливу диференційно-інтегральних оптимумів педагогічних факторів на розвиток людини [4].

У фізичному вихованні учнів недостатньо провести педагогічну корекцію мотиву, посилити його прояви, а й необхідно створити певні умови реалізації цього мотиву. Тільки тоді мотив набуває стійкого характеру, стає основою потреби учнів у руховій активності.

У процесі дослідження динаміки психофізичного розвитку учнів ми інформували їх про результати тестування та давали психоемоційну установку на визначення перспективних цілей подальшої діяльності. Саме свідоме ставлення учнів до власних психофізичних стандартів стимулювало їх самоорганізацію як прояв рефлексорного принципу роботи центральної нервової системи. Оскільки свідомість особистості не може існувати без самосвідомості, то тільки на основі єдності усвідомлення себе й усвідомлення оточення може бути забезпечена найвища форма саморегуляції в умовах фізичного виховання та спортивної підготовки.

Отже, саморегуляцію учнів в умовах фізичного вдосконалення на вищому психічному рівні (усвідомлену, що дає можливість оперування в ідеальному плані, яка випереджає реальні дії) ми розглядали як механізм самосвідомості. Самосвідомість, у свою чергу, є передумовою формування самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення, які є компонентами мотиваційної сфери поведінки учнів у процесі реалізації завдань фізичного виховання. Такий підхід має стимулювати формування в учнів мотивації до занять фізичною культурою і спортом, мотиваційно-ціннісних орієнтацій до здорового способу життя.

Проведене дослідження дозволило нам сформулювати концептуальний висновок про те, що вплив фізичної культури на особистість учня здійснюється через структурні елементи свідомості, які є складовими мотиваційної і духовно-ціннісної структури свідомості та потреби кожного у психофізичному вдосконаленні, ціннісними орієнтирами якого є високий рівень здоров'я, духовно-соматична рефлексія, розвиток рухових здібностей, працьовитість, самоорганізація, спортивні досягнення, професійно-прикладна та духовна цінність фізичної культури і спорту.

Свідоме ставлення до фізичної культури і спорту, на нашу думку, доцільно реалізувати на засадах певних педагогічних приписів, а саме:

- у формуванні мотивації необхідно орієнтуватися на перспективи, резерви, завдання розвитку мотивації навчання в певному віці; виходити з вікової своєрідності діяльності й мотивації як особистісної характеристики школяра певного віку;

- для мобілізації резервів мотивації необхідно організувати включення дитини до активних видів діяльності (навчальної, спортивної, суспільно корисної, суспільно-політичної тощо) і видів її суспільних взаємодій з іншою людиною (учителем, однолітками).

- під час здійснення цих видів діяльності й соціальних контактів у школяра виникають нові якості психічного розвитку – психічні новоутворення, які полягають у прояві нового, діючого ставлення, нової особистої позиції (рухові дії, фізичні якості, спортивний результат тощо) до іншої людини, власної діяльності;

- показниками наявності новоутворень у мотиваційній сфері є не загальне зростання позитивного ставлення до фізичної культури і спорту, а якісна зміна, врегулювання відношень, а, відтак, розвиток мотиваційної сфери, що регульована вольовими зусиллями.

У зв'язку з цим маємо підстави вважати, що у мотиваційній сфері відбуваються передбачувані якісні зміни, якщо підлітка вдається виховати як активну особистість, якою рухає система мотивів, що діють; де домінують соціально значущі мотиви з колективістичною спрямованістю; відбувається реалізація мотивів завдяки самостійній постановці перспективних цілей і шляхів їх досягнення. Тобто особі притаманний високий рівень цілепокладання, яка отримує внаслідок цього активну життєву позицію й спроможна включитися до суспільної практики; вміє перетворити суспільну практику й усвідомлено вдосконалюватися у процесі цих перетворень, брати на себе відповідальність за власні вчинки та дії в системі суспільних відносин. Звичайно, ці особливості притаманні зрілій особистості, вони не завжди

представлені навіть у дорослої людини, але прагнути до їх виховання, на нашу думку, необхідно впродовж всього шкільного дитинства.

На засадах сформульованих приписів ми розробили технологію формування в учнів позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом, яка має певну алгоритмічну структуру та дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного учня, зону його актуального й найближчого розвитку, здатність до самостійної творчої діяльності на уроках фізичної культури й у позакласній роботі.

Дана технологія дозволяє організувати процес едукації так, щоб цілі фізичного виховання, які задаються ззовні, ставали власними цілями учнів, складала основу їх здоров'ятворчого інтересу (до пізнання фізичної сфери й закономірностей психічного розвитку; до процесу вирішення завдань формування рухових здібностей, фонду життєво важливих рухових навичок і вмінь, розвитку нервово-м'язової працездатності, здоров'я; до результатів власного фізичного виховання, свідоме розуміння його впливу на організм у процесі систематичних занять).

У зв'язку з цим було встановлено, що учнів до фізичного й психічного вдосконалення спонукає не один мотив, а сукупність іноді суперечливих мотивів, які утворюють мотивацію діяльності. Разом з тим, характер мотивації, як і структура діяльності, визначається домінуючим мотивом, який викликає діяльність, направляє й визначає певний вид діяльності. Отже, за кожним мотивом стоїть певна діяльність, яка саме і є джерелом активності.

Мотивація ж є процесом перетворення потреб на мотиви, тобто спонукання до вивчення певного модуля, теми, комплексу фізичних вправ. Означені аргументи й визначили структуру алгоритму реалізації педагогічної технології.

Так, мотиваційний етап реалізації технології визначався такими атрибутами:

- мета полягала в індивідуалізованому формуванні загального контуру мотиваційно-ціннісної сфери з цілеспрямованим розвитком мотивів, ціннісних

орієнтацій до фізичної культури і здорового способу життя;

- завдання етапу мали таку послідовність:
 - підвищити інформованість у галузі фізичної культури і спорту;
 - сформувати критичне ставлення до особистих стандартів психофізичного розвитку, стану здоров'я;
 - зорієнтувати на продуктивну діяльність у процесі фізичного виховання;
 - забезпечити підкріплення орієнтації стійкою динамікою поліпшення показників удосконалення психофізичної сфери;
 - впровадити комплекс дидактичних форм, засобів і методів формування умотивованих рухових навичок і вмінь, фізичних якостей;
 - забезпечити психолого-педагогічні чинники оптимізації уроків фізичної культури, форм позакласної роботи з фізичного виховання (проблемні уроки, міжпредметні зв'язки, самоактуалізація діяльності тощо);
 - забезпечити атрибутування результатів діяльності (у процесі фізичного виховання) в контексті цілепокладання.

Педагогічний інструментарій для вирішення завдань етапу містив фізичні вправи різної координаційної структури; фізичні навантаження різної спрямованості, потужності й обсягу; практичні методи формування рухових структур (фізичні вправи, ігрова і змагальна форми удосконалення фізичних вправ); вербальні методи (пояснення, бесіда, методичні вказівки і рекомендації, інструктаж, оцінка, команда, рахунок, словесний аналіз результатів навчально-виховної діяльності); методи образно-наочної демонстрації (еталонний показ техніки фізичних вправ учителем або найбільш підготовленим учнем; таблиці, малюнки, схеми, муляжі, звукова й світлова сигналізація, слайди, відеофільми, дидактичні картки тощо); методи функціональної підготовки; форми контролю психолого-педагогічних результатів діяльності (оцінка, тести, нормативи, функціональні проби тощо).

Зміст і форми проведення уроків фізичної культури обумовлювались ступенем зацікавленості школярів (комплекси ранкової гімнастики, рухливі і спортивні ігри, елементи гімнастики, легкої атлетики, інформація з

фізкультурно-спортивної тематики). Уроки і заняття у спортивних секціях поєднувались з фізкультурно-оздоровлювальною, спортивно-масовою і пропагандистською роботою (рухливі ігри та елементи спортивних вправ на перервах, години здоров'я, заняття в групах лікувальної фізичної культури, загальної фізичної підготовки тощо; пропаганда й популяризація фізичної культури і спорту, здорового способу життя, лекторії тощо).

Реалізація мотиваційно-пізнавального етапу полягала у формуванні пізнавальних мотивів й інтересів до усвідомлених і систематичних занять фізичною культурою і спортом, рівня компетентності щодо фізичної культури і спорту в умовах позакласної роботи.

У зв'язку з цим були реалізовані такі атрибути технології:

- завдання етапу:

- сформувати уявлення про особистісні психофізичні стандарти, провести їх корекцію й індивідуальне вдосконалення;
- сформувати здатність до цілеутворення в галузі фізичної культури і спорту;
- забезпечити індивідуалізований розвиток рухової сфери;
- оптимізувати процес формування знань у галузі фізичного виховання, спортивної підготовки й оздоровлення людини;
- встановити значення емоцій у формуванні стійких мотивів до систематичних занять фізичною культурою і спортом;

- кожний урок фізичної культури або заняття у спортивній секції мають розвивати вольові зусилля, а саме:

- позитивне емоційне ставлення до м'язового напруження як чинника фізичного розвитку і вдосконалення;
- дотримання режиму й необхідності систематичних занять фізичною культурою і спортом, що підвищує рівень фізичного розвитку, прояв фізичних якостей, нервово-м'язову працездатність;
- подолання небезпеки, страху, ризику, невпевненості під час виконання складних координаційних, навчально-тренувальних та змагальних фізичних вправ.

Розвиток вольових зусиль має бути пов'язаний з формуванням мотивів (почуття радості й задоволення від м'язової активності; естетична насолода красою рухів, точністю, спритністю, ритмічністю власних рухових дій; прагнення проявити себе компетентним, сміливим, рішучим; задоволення, викликане систематичними заняттями фізичною культурою і спортом, участю в змаганнях; прагнення досягти високих результатів у фізичному вдосконаленні та рекордних результатів в обраному виді спорту).

Реалізація рефлексивно-оцінного етапу полягала у формуванні в учнів духовно-соматичної рефлексії, яку ми розглядали як процес відображення пізнавальної діяльності, самоаналіз, міркування над власним психофізичним станом, здатність до узагальнення та формування адекватної самооцінки.

У зв'язку з цим були реалізовані такі атрибути педагогічної технології:

- завдання етапу:

- формування здатності до об'єктивного аналізу результатів фізичного вдосконалення впродовж навчального року;
- інтеграція мотивів фізичного вдосконалення, що домінують, до структури соціальної активності;
- формування здатності до систематичних самостійних занять фізичною культурою і спортом (фізкультурна самоосвіта);
- реалізація педагогічних умов усвідомлення мотиваційної сфери;
- встановлення педагогічних резервів формування мотивації до фізичного вдосконалення.

Отже, реалізація організаційно-педагогічних умов здоров'ятворчої самоосвіти має базуватися на соціальних мотивах, підтримувати інтерес до навчання там, де не сформовано пізнавальні інтереси.

Отже, у процесі дослідження було встановлено, що рівень рефлексії учнів щодо фізичної культури і спорту залежить від рівня мотивації самоосвіти й самостійних занять фізичними вправами. У зв'язку з цим було реалізовано педагогічні умови, в яких завдання самоосвіти стають більш конкретними. При цьому пріоритетними виступають найближчі цілі – засвоїти комплекс

загальнорозвивальних фізичних вправ; підвищити рівень сили, швидкості, витривалості, швидко-силових здібностей, гнучкості, спритності; дотримуватись режиму дня; успішно пройти тестування, отримати високу оцінку тощо.

Результати дослідження підтвердили наше припущення про ефективність етапної структури технології формування в учнів позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом, яка передбачає взаємозв'язок її атрибутів та дозволяє враховувати індивідуальні психофізичні особливості учнів.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. К. : Либідь, 2003. 344 с.
2. Горащук В.П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика). Луганск : Альма-матер, 2003. 367 с.
3. Григоренко В.Г. Профессионально-педагогическая мотивация и технология ее формирования. Бердянск : Модем, 2003. 148 с.
4. Григоренко В.Г. Теория дифференциально-интегральных оптимумов педагогических факторов в физической и социальной реабилитации человека. М. : ФСИ, 1993. 170 с.
5. Качан О.А., Пристинський В.М. Інформаційно-комунікаційні технології фізкультурно-спортивної спрямованості в соціалізації учнівської молоді : навч.-метод. посібник. Слов'янськ : вид. Б. А. Маторіна, 2017. 160 с.
6. Педагогічні технології особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я: теорія і практика : навч. посібник [за ред. В.Г. Григоренка, С.О. Омельченко]. Слов'янськ : СДПУ, 2010. 346 с.
7. Пристинський В.М. Фізична культура і спорт у формуванні ціннісних орієнтацій учнів загальноосвітньої школи. Актуальні проблеми розвитку традиційних і східних єдиноборств. Вип. 10. X. : Національна академія Національної гвардії України, 2016. 418-425.
8. Пристинский В.Н., Пристинская Т.Н. Ответственность за здоровье как

социально-педагогическая проблема гармонизации практической деятельности будущего педагога. *Stiinta culturii fizice : Revista teoretico-stiintifica pentru specialist in domeniul culturii fizice, colaboratori stiintifici, profesori, antrenori, doctoranzi si student.* 2015. Nr. 22/2-2015. Chisinau : EdituraUSEFS. 9-14.

9. Prystynskiy V., Babych V., Zaitsev V., Boychuk Yu., Taymasov Yu. Updated Curriculum Content on 6th- 7th Graders' Motivation in Physical Education. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 2020, 20(2), 117-123. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2020.2.08>

10. Столітенко Е.В. Виховання позитивного ставлення до фізичної культури учнів 5-7 класів. *Фізичне виховання в школі.* 2001. № 3. 40-43.

1.4. Досвід впровадження модифікованого обладнання у фізкультурно-оздоровчу і спортивно-масову роботу ЗЗСО

Пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти в Україні є органічне поєднання освіти та науки, розвиток дистанційної освіти; запровадження освітніх інновацій; створення індустрії сучасних засобів навчання й виховання; визначення ролі освіти як рушійної сили розвитку громадянського суспільства (спрямованість державної політики на активізацію участі батьків у навчально-виховній діяльності навчальних закладів).

Заклад загальної середньої освіти (школа) – це своєрідна соціальна модель суспільства. Саме від якості шкільного навчання й виховання залежить збагачення культурних національних цінностей як держави, так і певних її регіонів. Розвиток науки та техніки, стрімке зростання сфер суспільного виробництва вимагає від сучасної освіти постійного оновлення змісту, структури стилю управління, методів, засобів і форм навчання. Сучасне замовлення суспільства полягає в тому, щоб створити такі умови, за яких би кожний учень успішно навчався, розвивав свій інтелект, був готовий до

творчої самореалізації. Тобто створити умови для формування національної самосвідомості, активної життєвої позиції громадянина-патріота [7].

Реалії розбудови Нової української школи вимагають розроблення, апробації та впровадження нових підходів до організації уроків фізичної культури, які би були яскравими, цікавими, включали різноманітні форми, засоби й методи навчання і виховання.

На нашу думку, провідною місією фізичного виховання учнів має бути різностороння фізична підготовка, ефективне оволодіння руховими навичками й уміннями, що сприятиме зменшенню захворюваності опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, порушень в емоційно-вольовій сфері тощо. Відтак, сьогодення потребує нової концепції сучасної освіти, переосмислення перспектив розвитку фізичної культури, врахування досягнень інноваційних технологій, світових тенденцій і трендів, пошуку шляхів удосконалення змісту й організації сучасного уроку фізичної культури [2, 3].

Проблема полягає в тому, що сучасні діти змінили ігри на подвір'ї на спілкування в месенджерах, а м'яч – на смартфон. За таких умов уроки фізичної культури мають додаткову місію, яка полягає в тому, щоб не тільки тричі на тиждень забезпечувати рухову активність, а й мотивувати до фізичної активності, здорового способу життя. Щоб сучасні школярі були вмотивованими до систематичних занять фізичною культурою і спортом, педагог має вдосконалювати методику викладання, перш за все, в контексті розуміння зацікавленості учнів.

Учителі відзначають, що до так званого покоління Z підхід має бути дещо інакшим. Ці діти творчі, хочуть лишатися індивідуальностями, а не зливатися з натовпом. Вони прагнуть успіху, але часто їм не вистачає терпіння та зосередженості. Їх важко змусити щось робити, якщо вони не розуміють, навіщо їм це потрібно. Водночас серед них усе більше дітей з низьким рівнем фізичної підготовленості та вадами здоров'я. Це гіподинамія, проблеми з опорно-руховим апаратом, органами дихання, серцево-судинною системою.

Все це накладає певні обмеження на фізичне тренування, але в жодному разі не має бути причиною відмови від фізичної активності.

На нашу думку, стандартні уроки ще не задовольняють потреби дитини в оптимальній руховій активності, не викликають інтересу в більшості учнів, що пов'язано й з незадовільним матеріально-технічним забезпеченням процесу фізичного виховання. Сучасний, модифікований та нестандартний інвентар – це завжди додатковий "стимул" в забезпеченні якості фізкультурно-оздоровчої й спортивно-масової роботи. Спортивне обладнання має відповідати вимогам комплексного розвитку фізичних якостей, рухових умінь і навичок учнів, умовам організації навчальної діяльності на уроці. Використання нестандартного обладнання та тренажерних пристроїв значно підвищують моторну щільність уроку, робить його емоційно насиченим, та ефективнішим.

У зв'язку з цим, маємо зважати на певні вимоги. Спортивне обладнання та інвентар мають бути:

- простими у виготовленні, зручними і надійними у використанні, легко обслуговуватися;
- відповідати гігієнічним та технічним нормам;
- створювати умови та спонукати до розвитку рухових навичок й умінь;
- сприяти підвищенню ефективності занять;
- бути доступними для учнів з різним рівнем фізичного розвитку та освітніх потреб;
- сприяти розвитку усіх м'язових груп і більшості фізичних якостей;
- універсальними, яскравими, незвичними, безпечними, компактними, мати естетичний вигляд.

Так, традиційний спортивний інвентар та обладнання є зазвичай основою для забезпечення якості проведення уроку фізичної культури. Деякі вчителі вважають, що можна провести урок із мінімальною кількістю інвентарю. У зв'язку з цим зауважимо, що останні п'ять-десять років ринок фітнес-послуг стрімко розвивається й сприяє створенню нового або модифікованого інвентарю та обладнання. Це, наприклад, бодібари, петлі

TRX, балансувальні й степ-платформи, ремені з петлями, манжети, різні фітболи, сучасні обтяжувачі для ніг і рук, еластичні еспандери, гумові стрічки, півсфери різного формату, петлі Береша, альфа- та бета-гравіті, велотренажери вертикальні й горизонтальні, гребні й лижні тренажери, орбітреки, спінбайки, степпери, ейрбайки, гіроборди, гіроскутери та інше. Модифікований (нестандартний) інвентар – це створення та використання нестандартного обладнання, приладів та пристроїв або того, що зроблене власними руками з різного інвентарю та підручних засобів.

На нашу думку, творчий пошук, прагнення до неординарного розв'язання проблеми ефективності різноманітних методик – це один із основних поштовхів для створення й використання нестандартного обладнання. Пропонуємо авторський досвід його використання.

Простий саморобний дрібний інвентар додає уроку яскравості та емоційності (*малі м'які м'ячики, різноманітні мішечки, великі і велетенські м'ячі, кольорові надувні кульки, комети, сніжки* тощо). З успіхом на уроці можемо використовувати м'які пляшки, камінці, різнокольорові пробки, пакети, салфетки, саморобні ігрові тунелі, прапорці тощо.

Так, *різнокольорові пробки* можуть використовуватися в створенні кольорових картинок, цифр, слів, будуванні пірамід. Також з них виготовляють доріжки, призначені для ходіння босоніж, виправлення та запобігання плоскостопості, загартовування організму тощо. *Целофанові пакети* рекомендуємо використовувати в дихальних вправах, в організації групової (командної) взаємодії. *М'які пляшки* можна використовувати при виконанні загальнорозвивальних вправ у вигляді гантелей, що наповнені піском або водою. Таке обладнання є гарним інструментом для використання масажу або самомасажу, профілактики плоскостопості, розвитку дрібної моторики тощо. *Ігрові тунелі* можуть бути виготовлені з алюмінієвого обруча і щільної тканини та призначені для подолання перешкод. Доцільно використовувати в рухливих іграх, естафетах тощо. *Прапорці* рекомендуємо виготовляти з різнокольорової тканини та паличок різних розмірів, які стануть

у пригоді при виконанні загальнорозвивальних вправ з предметами, у рухливих та спортивних іграх тощо. Камінці "марбл" (з англ. marble, що означає "мармур") – це різнокольорові кульки різного розміру, що виготовлені зі скла, глини або агату, а також "кабошон" (з франц. cabochon, що означає "голова", "капелюшок цвяха") – це різнокольорові камінці овальної або кулястої форми, плескаті з одного боку, різного розміру; своєрідна сферична іграшка, зазвичай різнокольорова кулька, виготовлена зі скла, глини, металу. За допомогою такого обладнання розвиваються дрібна моторика, зорово-рухова координація, гострота зору, цілісне зорове сприйняття, навички орієнтування у просторі, сенсорне сприйняття, тактильні відчуття, зорова увага, мислення, уява; розширюються уявлення про навколишню дійсність і словниковий запас, формуються елементарні математичні уявлення, збагачується мовлення; розвиваються почуття ритму, кольору, фантазія і творче мислення; розвивається самостійність та ініціативність дитини; відбувається зняття втоми, напруги, зняття негативних емоційних переживань.

Не менш цікавими, на нашу думку, є *різнокольорові стрічки* різного розміру, які можуть бути використані в уроках гімнастики, під час розминки, з поєднанням танцювальних вправ. Для виготовлення використовують усі відтінки сонячного спектру, але в більшості випадків вибираються основні кольори – червоний, жовтий і синій, а також змішані тони – помаранчевий, фіолетовий і зелений. Пропонуємо також використовувати різноманітні *хустинки* – тканини трикутничкової форми різного розміру та кольору. Існує безліч вправ з використанням цього інвентарю: від танцювальних вправ до рухливих та народних ігор. Доцільно використовувати розмаїття кольорів. Наприклад, червоний колір має розігрівачу, оживляючу дію; помаранчевий – будить радість життя і веселість; жовтий – покращує настрій і позитивно впливає на нервову систему, внутрішні органи; зелений – надає антистресовий ефект, оскільки заспокоює нерви, усуває стани крайньої втоми; синій – остуджує, допомагає при порушеннях сну; фіолетовий – покращує концентрацію уваги, знімає психічну напругу. *"Островки"* – різнокольорові

кола різного розміру, які легко складаються та будуть доречні завдяки своїй універсальності учням різного шкільного віку. Вони прекрасно концентрують увагу дітей, доцільні в рухливих іграх та естафетах. *Каремати* – килимки, які незмінно займають своє місце в спортивних залах і використовуються для різних видів тренувань або занять різними видами фітнесу. *Слайдер* – килимок з ковзаючою поверхнею, який виготовляється з полімеру, а тренуватися на ньому потрібно, попередньо вдягнувши на кросівки синтетичні чохли.

Балансувальні диски і платформи – це тренажери, що забезпечують досить високий рівень фізичного навантаження та призначені для стимуляції вестибулярного апарату, розвитку координації рухів, рівноваги, концентрації уваги, просторового сприйняття. Доцільно використовувати як в тренажерних спортивних залах, кабінетах ЛФК, реабілітаційних центрах.

Метболи – призначені для розвитку швидкісно-силових якостей, покращують координацію та спритність, оптимальну рухливість суглобів, тонус м'язів. Виготовляються з гуми, різна вага м'яча з вставками певного кольору для зручності диференціації. Має неслизьку поверхню, не відскакують від поверхні, а навпаки, поглинають удари та водостійкі.

Акванудлс – це м'які палиці довжиною 1,5 метра для аквааеробіки або аквафітнесу для додаткового фізичного навантаження, що підвищує ефективність вправ у воді. Рекомендуємо також використовувати в спортивній залі в якості палиць в іграх і забавах (робимо з них острівки, метаємо в ціль, перетворюємо на геометричні фігури тощо).

До найбільш ефективного та доступного широкому колу користувачів сучасного обладнання належать різноманітні модифікації *координаційної драбини або сітки та класики* – "agility ladder" (в різних джерелах: тренувальна драбина, драбинка спритності, координаційна драбина). Використовується в багатьох видах спорту, де важливі швидкісно-силові здібності, спритність, баланс і координація, синхронізація рухових навичок. Під час виконання вправ на координаційній доріжці задіяна моторика рук і ніг.

Ігрові парашути – це яскрава тканина, що складається з декількох кольорових секторів, у яких по колу розташовані ручки. Найменший парашут має діаметр 2 метри, а для великої кількості учнів використовують парашути більших розмірів – 3, 4, 5 та 7 метрів в діаметрі. У іграх в парашут немає мети позмагатися, вони навчають узгодженості дій, вміння відчувати рух інших гравців. Для дітей важливо відчувати саме через рухи те, що вони можуть бути частиною команди. Парашут дає дитині багатий спектр нових відчуттів: це і яскравий зоровий образ, і сильний вітер, і дзвін натягнутого парашута, і відчуття м'якої тканини, що обіймає дитину, яка сидить під парашутом. Як і в інших рухливих іграх, діти навчаються дотримуватися правил гри, чекати своєї черги, взаємодіяти один з одним. Різними модифікаціями є *"Парашут на двох"* (відрізки різнокольорової тканини однакового розміру прямокутної форми, що використовуються двома або групами учнів для командної й групової взаємодії); *"Трикутниковий парний парашут"* (відрізки різнокольорової тканини однакового розміру трикутної форми зі стрічками на кінцях, яку можна з'єднати в круглий парашут або зробити різні його модифікації); *"Парашут з отворами"* (може бути з одним, двома та в кожному секторі отворами; тканина круглої форми, що складається з 8 секторів різного кольору з отвором посередині та з отвором по центру); *"Веселка"* (прямокутник різних розмірів діаметром 2-3 метри, що складається з семи кольорів веселки).

На нашу думку, досить ефективним є використання різноманітних модифікацій *кубиків*. М'які кубики з завданнями щодо виконання рухів (потанцюй, топни, хлопни, стрибни, присядь тощо), з емоціями (радість, здивування, посмішка, гарний настрій тощо), маленькі з різноманітними емоціями (90 різних емоцій), з цифрами (загадувати різні рухи, завдання, вправи тощо).

До інклюзивного інвентарю ми б віднесли обладнання *"Сухий дощ або душ"* – це один із компонентів сенсорно-розвивального середовища, своєрідний намет з різнокольорових атласних стрічок, розташованих від

теплих тонів до холодних. Стрічки спускаються вниз, немов струмені води, їх приємно торкатися, перебирати руками, проходити крізь них, поєднувати з виконанням вправ тощо. Може бути виготовлений з кольорових стрічок, фетрових різних геометричних фігур, із дзвониками, з аквапалок (акванудлс), з кольорових новорічних гірлянд тощо.

Останнім часом спостерігається збільшення кількості дітей з різними мовленнєвими вадами. Важлива частина пропедевтичної й корекційної роботи з ними – це система дихальних вправ. Слід сформувати в дітей сильний плавний ротовий видих, навчити контролювати його тривалість, спрямовувати повітряний струмінь у потрібному напрямку. Дихальні вправи досить швидко стомлюють таких дітей, можуть викликати короткочасне запаморочення, а тому їх варто обмежувати в часі (рекомендуємо використовувати пісочний годинник) і обов'язково чергувати з іншими вправами.

У зв'язку з цим доцільним буде *"сухий басейн"* з *різнокольоровими кульками або білими з підсвічуванням*. Збирається із спеціальних модульних стінок, виготовлених з поролону і обтягнутих міцною кольоровою тканиною, стійкою до води і вологи. Дно манежу збирається з модульних матів, які кріпляться до стінок липучками. Для організації ігор заповнюються різнокольоровими порожніми кульками, виготовленими з поліетилену. Дитячі басейни з кульками мавинні мати яскраві, привабливі, різнокольорові стінки. Використання обладнання – це профілактика захворювань та емоційне здоров'я наших дітей; розвиток почуття рівноваги, навички безпечного падіння, тактильні відчуття, дрібна моторика. Крім того, пластикові кульки "масажують" тіло дитини, ігри в басейні здатні компенсувати відставання у фізичному й інтелектуальному розвитку, позитивно впливають на роботу органів дихання, зміцнюють серцево-судинну систему, розвивають опорно-руховий апарат, комунікаційні навички, нормалізують сон та загальний емоційний стан дитини.

Сенсорні панчохи Сови та Панчохи Кіслінг – це ефективний інструмент сенсорної інтеграції, яка впливає на вестибулярну, пропріоцептивну і

тактильну систему. Цей засіб допомагає дитині швидше розвиватися, покращує сприйняття положення тіла в просторі, робить тіло гнучким і рухомим. Через шкіру і тіло Панчоха впливає на важливі центри головного мозку, дає нові сенсорні відчуття, допомагає відчутти своє тіло, нові емоції. Дітям, що відстають у розвитку, така "панчоха" буде особливо корисною. Адже всередині мішка з натягнутою тканиною діти заспокоюються, розслабляються, відчують незвичайні відчуття, що розширює сприйняття навколишнього світу.

Пісочниця – це своєрідний підніс розміром 50×70×8 см (пісок, вода і колекція мініатюрних фігурок). Дно і борт пісочниці зазвичай пофарбовані в блакитний колір, що дозволяє моделювати воду і небо. Використання природних матеріалів дозволяє відчутти зв'язок з природою, а рукотворні мініатюри – прийняти те, що вже існує. Надаємо можливість учням створювати власні композиції (образи), писати, малювати тощо, що сприяє зняттю внутрішньої напруги, втіленню ідей на підсвідомо-символічному рівні. Рекомендуємо використовувати "декоративний" пісок різного кольору, різноколярове підсвічування, що додає позитивних вражень.

Тімблдинговий інвентар ("павуки", "лижі", "окуляри", "білка в колесі" тощо). "*Павук*" – це простий у виготовленні інвентар, наприклад, тарілка, до якої приєднані мотузки. Учні тримають мотузку та одночасно переміщуються для ефективної взаємодії (тримаємо мотузку лівою або правою рукою, з заплющеними очима, з переміщеннями в естафетах, з переміщенням різних предметів, будівництвом пірамід з кубиків тощо). "*Лижі*" можуть бути виготовлені зі строп або з дерева та мотузки. Учні стають на них та разом рухаються вперед, назад, в сторони, з заплющеними очима, що сприяє розвитку командної взаємодії. "*Білка в колесі*" – це обладнання, яке виготовлене з тканини різного розміру у формі кола. Учні стають всередину кола та за командою починають рухатися, намагаючись взаємодіяти разом. Використання "*окулярів*" (пов'язки на очі з тканини) сприятиме виконанню різноманітних вправ, які виховують довіру.

Цікавим, на нашу думку, є застосування перкусійних інструментів та тілесної перкусії. Це можуть бути *"стаканчики"* різних кольорів та розмірів, *"барабанні палиці"*, різноманітні бубни, відра, листи паперу, шейкери, трикутники, тамбурини, фанатські дудки, барабани (джембе, дарбуку, думбек, бонги тощо) [5]. Використання такого устаткування сприятиме стимуляції розумових і фізичних здібностей, психологічному розвантаженню, концентрації й імпровізації, яскравим емоціям завдяки спілкуванню мовою звуків. У тілесній перкусії "працюють" обидві півкулі головного мозку, оскільки одночасно відбувається контроль за структурою ритму і рухом тіла, що сприяє розвитку образного мислення, тренуванню пам'яті та уваги.

На нашу думку, досить ефективним чинником урізноманітнення процесу фізичного виховання школярів може бути використання ігрових технологій *едьютеймінгу* (ребуси, загадки, шаради, картки емоцій, анаграми, кросворди, філворди, головоломки, квести, дженга, мікадо, пазли, асоціативні та метафоричні карти тощо) [6].

Так, використання різних варіацій *"карток почуттів та потреб"*, які розроблені на основі методу "ненасильницької комунікації" Маршалла Розенберга, сприятиме визначенню та управлінню власними почуттями (коли ваші потреби задоволені чи не задоволені; зниження агресії тощо). Адже за кожним почуттям ми знаходимо задоволену чи незадоволену потребу. Коли ми вчимося повідомляти іншим про власні почуття і потреби без жодної критики чи вимог, ми часто знаходимо рішення у конфліктних ситуаціях, при яких потреби кожної сторони задоволені.

Нейропсихологічна гра *"спробуй повторити"* базується на можливості учасника відтворити положення ланок тіла або позу, яку він спостерігає на картинці, для чого необхідно виконати конкретний рух. Відтворення зображених на картках рухів є зовсім нетривіальним завданням. Складність завдання полягає не в тому, що рухи вимагають прояву певних фізичних здібностей, а в їх незвичності, несхожості на ті, що люди здійснюють в побуті кожен день. Це піднімає настрій і породжує творчий пошук, а пошукова

активність, як відомо, викликає збудження в глибинних структурах головного мозку, що сприяє розвитку уваги, просторових уявлень, покращує реакцію.

Для розвитку емоційного інтелекту рекомендуємо використовувати різні картки *смайлів*, "*Emotion Mimic*", "*Мемо-емоції*", "*Мемка-Мімка*" тощо. Емоції людини часто буває важко зрозуміти. Адже за маскою радості можна зустріти смуток і печаль, а показний гнів іноді приховує за собою дружні кривляння. І якщо дорослим зрозуміти подібні нюанси міміки і мови не так складно, то для дітей це справжня загадка. Однак, якщо допомогти дитині зрозуміти власні емоції, їй легше буде розуміти й інших людей, а ці знання знайдуть своє застосування в реальному житті.

Застосування технології "*сторітелінг*" (майстерність розповіді), а саме використання "*кубиків розповіді*" полягає в тому, що вигадуємо "історію", яка пов'язана з темою уроку (технікою безпеки, видом спорту, видом рухової активності тощо). "Кубики історій" ефективна технологія для розвитку мовлення, комунікабельності, поповнення словникового запасу. Завдання для Ваших історій можуть бути абсолютно різними: від коротких до серйозних оповідань, з передачею права продовжити історію іншому учаснику тощо.

Дану технологію доцільно поєднувати з використанням "*метафоричних асоціативних карток (МАК)*" – це набір зображень людей, їхньої взаємодії, життєві ситуації, пейзажі, тварини, предмети побуту, абстрактні зображення тощо. Представлені на картках "образи" стають "видимою" метафорою наших цінностей, страхів, переживань, бажань, які асоціативно пов'язані з нашим внутрішнім досвідом; кожен може уявити і відчувати щось особисте.

Уважаємо, що в сучасному уроці доречно використовувати *світлові прилади та лазерне обладнання*, наприклад, *лазерний проектор* – прилад, який проєктує лазерні промені на стіну спортивної зали, може відтворювати різноманітні картини (як ціль для метання), різнокольорові промені (як чинник релаксації).

Існує досить багато видів нестандартного фізкультурного обладнання (за цільовим призначенням). Зокрема, виділяють обладнання для вправлення дітей

у повзанні, перелізанні через бар'єри ("Павутинка", "Бар'єри", "Веселі палиці", "Доріжка з перешкодами"); для розвитку спритності, гнучкості, рівноваги, просторового сприйняття ("Твістер", "Черепаха", мотузкова драбинка, "Веселі ходулі", глайди); формування правильної постави та зміцнення м'язів грудної клітки ("Гантелі", "Чарівна павутинка"). З метою розвитку сенсорики, дрібної моторики та зміцнення м'язів рук використовують різнокольорові прапорці, камінчики, стрічки, мішечки, "Палки-моталки", "Шнурівки", різноманітні еспандери та стрічки. Профілактику та корекцію плоскостопості можливо здійснювати за допомогою "Доріжок здоров'я", "Торбинок-трансформерів", "Чарівного килимка". До нестандартного обладнання також належать різноманітні тренажери для масажу, дихальної гімнастики (стрічки з паперовими фігурками, "Футбольне поле", "Завірюха"), а також ігри ("Кільцекид", "Дартс") тощо.

Ігрова діяльність вважається ефективним чинником навчання й виховання підростаючого покоління. Особливу увагу слід приділяти іграм у початковій та середній ланці загальноосвітнього закладу, оскільки в цьому віці закладаються основи ігрової діяльності, направлені на вдосконалення ігрових умінь і техніко-тактичних взаємодій, необхідних при подальшому вивченні спортивних ігор.

Ігрова діяльність для розвитку партнерства, підвищення культури комунікації та згуртованості, зокрема ігри з використанням сучасного нестандартного обладнання, спрямовані для налагодження учнями довірливих взаємин, взаєморозуміння та взаємодопомоги.

	
<p>Демонстрація інвентарю та обладнання на уроках фізичної культури</p>	<p>Використання модифікованого інвентарю вчителями фізичної культури</p>

Отже, використання нетрадиційного спортивного обладнання в різних формах фізичного виховання учнів сприяє розвитку фізичних здібностей, зручно і легко застосовується на заняттях, розвиває інтерес до фізкультури і спорту, стимулює бажання рухатися, брати участь в іграх, дозволяє збільшити рухову щільність заняття, викликає радість та задоволення, знижує психоемоційну напругу, дозволяє внести елемент незвичності, цікавості, викликає інтерес і бажання грати. Основна місія застосування такого обладнання – це розвиток рухової сфери, фізичних якостей і творчих здібностей, виховання морально-вольових якостей, підвищення інтересу до занять фізичними вправами.

Сучасний, модифікований та нестандартний інвентар та обладнання підвищує у дітей інтерес до фізичної культури, спорту та формує потребу до самовдосконалення та самостійних занять, ведення здорового способу життя. Його впровадження сприятиме розв'язанню актуальних проблем фізичного виховання учнів, а саме:

- викликати інтерес до різних видів рухової діяльності, фізичної культури і спорту, бажання займатися спортом;
- навчати життєво важливих рухових умінь і навичок;
- збільшити рухову активність;
- підняти емоційний настрій.

Список використаних джерел:

1. Качан О.А. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-спортивну діяльність: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Моторіна, 2017. 187 с.

2. Качан О.А. Шляхи вдосконалення та підвищення ефективності сучасного уроку фізичної культури. Фізичне виховання в рідній школі. 2018. № 4. С. 29-35.

3. Качан О.А. Шляхи вдосконалення та підвищення ефективності сучасного уроку фізичної культури. Фізичне виховання в рідній школі. 2018. № 5. С. 39-45.

4. Качан О.А. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти. Фізичне виховання в рідній школі. 2019. № 3. С. 24-25.

5. Качан О.А. Розвиток почуття ритму, часу та координаційних здібностей в учнів із використанням перкусії. Фізичне виховання в рідній школі. 2020. № 4. С. 25-32.

6. Качан О.А., Пристинський В.М. Інформаційно-комунікаційні та рухливо-пізнавальні технології у фізичному вихованні дітей і підлітків. Навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 260 с.

7. Osvita.ua. Модернізація змісту освіти. URL: <https://osvita.ua/school/method/1147/>

8. Koryahin V., Blavt O., Doroshenko E., Prystynskyi V., Stadnyk V. Training Effect of Special Basketball Exercises. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 20(3), 137-141. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2020.3.02>

9. Prystynskyi V., Babych V., Zaitsev V., Boychuk Yu., Taymasov Yu. Updated Curriculum Content on 6th- 7th Graders' Motivation in Physical Education. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 2020, 20(2), 117-123. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2020.2.08>

1.5. Ігрові технології та технології віртуальної реальності в оновленні змісту фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи ЗЗСО

Сучасний розвиток освіти в Україні характеризується модернізацією засобів, методів і форм організації навчання та виховання учнів з метою підвищення їх ефективності на засадах застосування інноваційних технологій. На нашу думку, основним завданням учителя має стати уміння їх обирати, ефективно використовувати та впроваджувати в практику фізичного виховання школярів.

Кожен педагог бажає, щоб його учні плідно і з задоволенням відвідували уроки фізичної культури. Поряд із цим, маємо зауважити, що надмірний вплив ЗМІ (телебачення, соціальні мережі, різноманітні відеохостинги, що містять величезний обсяг інформації), особливо під час пандемії COVID, не сприяють розвиткові концентрації уваги, мислення, пам'яті учнів, що негативно впливає на якість навчально-виховного процесу.

У зв'язку з цим, ученими здійснюється активний пошук, розробка і впровадження різноманітних інноваційних технологій навчання та виховання особистості (С. Бір, В. Бурков, А. Вербицький, С. Гідрович, Л. Дудко, А. Дьомін, Д. Д'юї, В. Кілпатрик, О. Качан, М. Кларин, І. Носаченко, С. Омельченко, І. Остополець, Д. Паньков, В. Петрук, В. Пристинський, Л. Романишина, Д. Форрестер, К. Хайнц, Н. Шапілова та ін.).

Вважаємо, що провідне місце в системі освіти належить саме закладу загальної середньої освіти. Адже на відміну від закладу вищої освіти, в школі ще можна вирівняти дисбаланс у розвитку дітей. Світогляд закладається саме в сім'ї та школі. На нашу думку, саме в школі формується особистість, її громадянська позиція та моральні якості, здатність навчатися впродовж життя.

Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Нова українська школа потребує такої організації діяльності, яка б забезпечила розвиток всебічно розвиненої, активної, творчої, успішної дитини, відповідального громадянина і патріота, здатного до інновацій. Відтак, впровадження інноваційних технологій та авторських програм на засадах принципів педагогіка партнерства має принести бажаний результат.

В Україні, як і в усьому світі, набирає ваги так зване покоління Z, погляди та спосіб життя якого кардинально відрізняються від старших

поколінь. Досить поглянути на організацію офісів провідних технологічних корпорацій, щоб зрозуміти, на що орієнтується креативне суспільство, яке визначає обличчя сучасної економіки. Для них немає чіткого розмежування між професійною діяльністю, навчанням і дозвіллям. Професійна діяльність не обов'язково має бути нудною, а власне життя – це певна гармонія між фінансовою незалежністю, пізнанням нового, самовдосконаленням, грою та розвагою.

Отже, формування соціально активної особистості вимагає впровадження нетрадиційних форм організації та методів навчання і виховання, що спрямовують учнів на краще розуміння навчального матеріалу з предмету "Фізична культура", розвиток мотивації щодо вдосконалення фізичних якостей, духовної потреби у веденні здорового способу життя.

Існує безліч інтерактивних технологій, щоб привернути увагу сучасних дітей, допомогти їм не загубитися в нескінченному калейдоскопі інформації. Однією з них є ігрова діяльність (гра), як засіб гармонійного розвитку. Ігрова діяльність є чи не найдавнішим і найдоступнішим педагогічним інструментом навчання і виховання.

Узагальнюючи власний науково-педагогічний досвід та науково-методичні доробки в даному контексті, маємо зауважити, що унікальність гри забезпечує можливість зробити цікавою і захоплюючою не тільки рухову активність учнів на творчо-пошуковому рівні, а й буденні навчальні кроки. Цікавість уявного світу робить позитивно налаштованою монотонну діяльність учня із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує психічні процеси дитини. Гра сприяє використанню знань, попередньо набутих рухових умінь і навичок у новій (непередбачуваній) ситуації; вносить різноманітність та інтерес у навчальний процес. Саме ігрові технології є тією формою навчання, що сприяють практичному використанню знань, отриманих на уроці та в позанавчальний час [10, 11, 12, 13].

Ігрове навчання має глибоке історичне коріння. Відомо, наскільки гра багатогранна: вона навчає, розвиває, виховує, соціалізує, розважає і надає перепочинок.

Різноманітним аспектам впливу ігрової діяльності на формування особистості присвячено багато наукових досліджень авторитетних вчених: культурологічній теорії гри (Й. Гейзинга); психологічній теорії діяльності (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн); теорії навчально-пізнавальної діяльності (Н. Бібік, Г. Костюк, В. Сухомлинський, О. Савченко); психологічній теорії ігрової діяльності (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонтьєв); теорії соціальної детермінованості ігрової діяльності (П. Блонський, Л. Венгер, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець); теорії керівництва ігровою діяльністю дітей (Н. Анікеєва, Л. Артемова, Л. Виготський, Р. Жуковська, О. Запорожець, Я. Коменський, В. Котирло, Н. Кудикіна, Г. Люблінська, В. Менджерицька, Н. Менчинська, С. Русова, В. Сухомлинський, А. Усова, К. Ушинський); педагогіці гри школярів на засадах теорії гуманістичної педагогіки та психології (Ш. Амонашвілі, Г. Балл, С. Русова, В. Сухомлинський).

Ігрова діяльність дає можливість підвищити інтерес до навчальних занять; дозволяє засвоїти більший обсяг інформації, заснованої на прикладах конкретної діяльності, що моделюється в грі; допомагає навчитися приймати відповідальні (індивідуальні й командні) рішення в складних ситуаціях.

У зв'язку з цим пропонуємо інтерактивні технології едьютейнмента та гейміфікації, які засновані на принципах ігрової діяльності.

Едьютейнмент – це своєрідна форма організації освітнього процесу, коли інформаційний (навчальний) матеріал представлено у вигляді ігрових розважальних технологій. Актуальність впровадження даної технології в процес фізичного виховання школярів полягає в підвищенні мотивації до навчання, робить освітній процес більш захоплюючим та доступним.

Головним завданням гри завжди було навчання і виховання. Ще в ХХ столітті К. Ушинський говорив про те, що монотонний навчальний процес

необхідно розбавляти іграми. Гра – різнобічне явище, яке навчає, розвиває, виховує та розважає. Новою фазою в розвитку методик і технологій ігрового навчання став *едьютейнмент*, який був створений в 1948 році в студії відомого мультиплікатора Уолта Діснея. З того часу ця методика досліджується в багатьох роботах вітчизняних та світових педагогів.

Не випадково серед вчених немає єдиної думки про сутність механізмів *едьютейнменту*. Для одних – це "ефективний баланс між інформацією, мультимедійними продуктами, психологічними прийомами і сучасними технологіями" (Ш. Де Варі); для інших – "представлення досвіду і розваг через відтворення" (Я. Ванг); "з'єднання соціального замовлення з розважальним механізмом" (Р. Донован); це і "цифровий контент" (О. Гнатюк), і "ігражування" (А. Попов), і "креативна освіта" (М. Зіновкіна), і "неформальна освіта" (І. Феклістов), і "рідні (релятивні) прийоми навчання" (В. Букатов, С. Фріга). У російськомовній науково-методичній літературі термін спочатку виглядав шаблонною калькою з англійської [1, 2]. Пізніше з'явилася версія, більш проста у вимогах і милозвучна для сприйняття. Початкова версія написання терміну зазвичай пов'язана з розумінням даної інновації як способу посилення ролі навчальної мотивації учнів (тобто усвідомлення власних спонукань до освітньої діяльності), а остаточна версія – з відновленням неусвідомлюваних механізмів психіки, що визначають результативність "навчальної діяльності" учня не в меншій мірі, ніж в його "ігровій діяльності".

Отже, *едьютейнмент* маємо вважати своєрідною формою навчального процесу, що спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду у всіх його проявах: знаннях, навичках, уміннях, емоційно-оціночної діяльності, яка навчає, розвиває, виховує, соціалізує, розважає і дає відпочинок.

Гра допомагає учням усвідомити, що результат залежить виключно від них: стати зібраними й уважними, відпрацьовувати вміння швидко реагувати, подарує відчуття здорового суперництва й радість перемоги. Впровадження цієї технології допоможе встановити різні форми взаємодії з учнями,

урізноманітнити урок, прогнозувати позитивне ставлення учнів до засобів фізичної культури і спорту.

Характерними особливостями технології є:

- вільна діяльність учнів, що організована учителем та відбувається з мінімальним педагогічним втручанням;
- здійснюється учнями за бажанням, що передбачає отримання задоволення від власне ігрового процесу;
- ініціативність, імпровізація та творчість;
- емоційність та конкурентна діяльність в команді;
- набуття суспільного досвіду;
- передбачення ("імітація") різноманітних життєвих ситуацій;
- здобуття навичок спільної колективної (командної) діяльності;
- розкриття індивідуальних рис учнів для досягнення поставлених ігрових цілей;
- засвоєння правил поведінки та ролей, які переносяться потім у "велике життя";
- дотримання меж простору і часу діяльності.

Ініціативність та емоційна забарвленість гри визначають високий ступінь "відкритості" учасників, коли вони добровільно відкидають, так би мовити, психологічний захист (стають "самими собою").

Специфіка едьютейнменту передбачає:

- відчуття захоплення (розвиток інтересу призводить до накопичення певних знань);
- мотивацію через розвагу (задоволення, що отримується в процесі гри, стає помічником в розкріпаченні учня, сприяє формуванню стійкого інтересу до навчального процесу);
- гру як метод і засіб навчання (подоланням перебільшеної уваги до рефлексивних механізмів навчання (усвідомленого формування і розвитку) з відтворенням ролі неусвідомлюваних механізмів, які в ігрових формах діяльності є домінуючими);

- сучасність супроводу (розмаїття форм навчання виявляються привабливим тому, що їх реалізація пов'язана з використанням відео і аудіо джерел, дидактичних та сюжетних рухливо-пізнавальних ігор, освітніх програм на девайсах тощо).

Усе більшої популярності набувають дитячі розважальні центри, які створені за принципом едьютейнменту. Вони діють в межах певної території, коли для дітей створюється простір та умови, які наближені до умов дорослого соціального життя. Як правило, подібні центри позиціонують себе як "дитяче містечко", "містечко для дітей". Зазвичай в них за основу ігрового процесу береться освоєння різних професій.

Певним різновидом едьютейнменту є різноманітні настільні ігри, які доцільно використовувати в роботі з дітьми, які звільнені від практичної (рухової) частини уроку. Такі ігри навчають мислити, швидко аналізувати та соціалізують. Існує велика кількість цікавих і корисних настільних ігор, спрямованих на різні сфери розвитку особистості учня.

Різнманітні форми ігрової діяльності на уроках фізичної культури та в позанавчальній діяльності сприяють:

- розвитку дрібної моторики і просторового уявлення;
- розвитку кмітливості, швидкості рухової реакції, уваги, пам'яті;
- розвитку логіки та дедукції;
- засвоєнню форми літер, цифр, геометричних фігур;
- створенню дружньої атмосфери;
- урізноманітненню рухової активності;
- оптимізації навчальної інформації;
- прояву задоволення й радості;
- підвищенню мотивації й психоемоційного стану.

У зв'язку з цим, рекомендуємо використовувати в процесі фізкультурно-оздоровчої й спортивної роботи такі ігрові технології: ребуси, загадки, шаради, картки емоцій, анграми, кросворди, філворди, головоломки, квести, дженга, мікадо, стільці, хто-я, уява, мафія, крокодил, відгадай тварину, спробуй

повтори, знайди монстриків, доббл (Dobble, Spot It), емпатія, барабашка, барамелька, кубики історій (Rory's Story Cubes), "Кубик Блума", "Emotion Mimic", Кривляки, Thinkers, ерудит, пазли та асоціативні та метафоричні карти (Dixit, Habitat тощо).

Демонстрація ігрових технологій, які доцільно використовувати на уроках фізичної культури

Відеофрагмент уроку з елементами ігрових технологій

Використання едьютейнменту на уроках фізичної культури

Використання технологій ігрової діяльності сприяє створенню емоційного фону, формуванню уявлень про фізичну культуру і спорт, засвоєнню теоретико-методичних знань, релаксації тощо.

Не слід забувати про використання бінарних й інтегрованих, комплексних й змішаних, комбінованих та головне – нестандартних уроків, такі як урок-конференція, театралізовані уроки, урок-репортаж, урок-свято, урок-телепрограма, урок-подорож, урок-екскурсія, уроків-інтерв'ю, урок-ділова гра, урок-аукціон, урок-рольова гра, урок-занурення, урок-змагання, урок-винахід, урок-формула, урок пошуку істини, урок-фантазія, урок-концерт тощо.

Міжпредметні зв'язки постають як умова єдності навчання і виховання, засіб комплексного підходу до предметної системи навчання. Актуальність міжпредметних зв'язків у шкільному навчанні очевидна. Вона зумовлена сучасним рівнем розвитку науки, якому притаманна інтеграція суспільних, природничих і технічних знань.

Зростає роль знань людини в царині, суміжній зі спеціальністю наук і умінь комплексно застосовувати їх під час вирішення завдань навчально-виховного процесу.

Реалізація міжпредметних зв'язків сприяє систематизації, а отже, глибині й міцності знань учнів, створює цілісну картину світу. Водночас підвищується ефективність навчання й виховання, гарантується можливість наскрізного застосування знань, умінь, навичок, отриманих на уроках з різних предметів. Міжпредметні зв'язки можна включати в урок у вигляді фрагмента, на якому вирішується певне пізнавальне завдання, що потребує залучення знань з інших предметів.

Прискорення темпу сучасного життя ставить завдання активніше використовувати гру для виховання підростаючого покоління. Ігри надзвичайно ефективні для забезпечення поєднання розумових, фізичних і емоційних навантажень, комфортного стану. Досить часто школярі, а інколи й батьки, скаржаться на те, що навчальний процес є надскладним, а часом і нудним. Один зі способів зробити його цікавішим є гейміфікація [9].

Гейміфікація допомагає "достукатися" до сучасних дітей, які звикли грати в комп'ютерні ігри і спілкуватися в соціальних мережах. Вона давно і вдало використовується в маркетингу і керуванні персоналом, та найбільш цінною є, на нашу думку, в освіті. Гейміфікація є одним з найбільш ефективних інструментів залучення учнів в освітній процес. Вона допомагає знайти спільну мову з учнем, який звик грати в комп'ютерні ігри та спілкуватися в соціальних мережах. Труднощі полягають в тому, що класичні освітні методики зазвичай не звертають увагу на простий, але надзвичайно важливий чинник – навчання має приносити задоволення, навчання може і має бути цікавим. З позитивними емоціями інформація, в тому числі й навчальна, засвоюється значно краще.

Сучасна освіта використовує та розвиває гейміфікацію, завдяки чому підвищується зацікавленість учнів, їхня мотивація. Діти беруть активну участь в роботі, що активізує їх пізнавальну діяльність, на відміну від традиційних форм навчання. Правильне використання ігрових елементів сприяє підвищенню мотивації, в тому числі й до уроків фізичної культури (рис. 1).

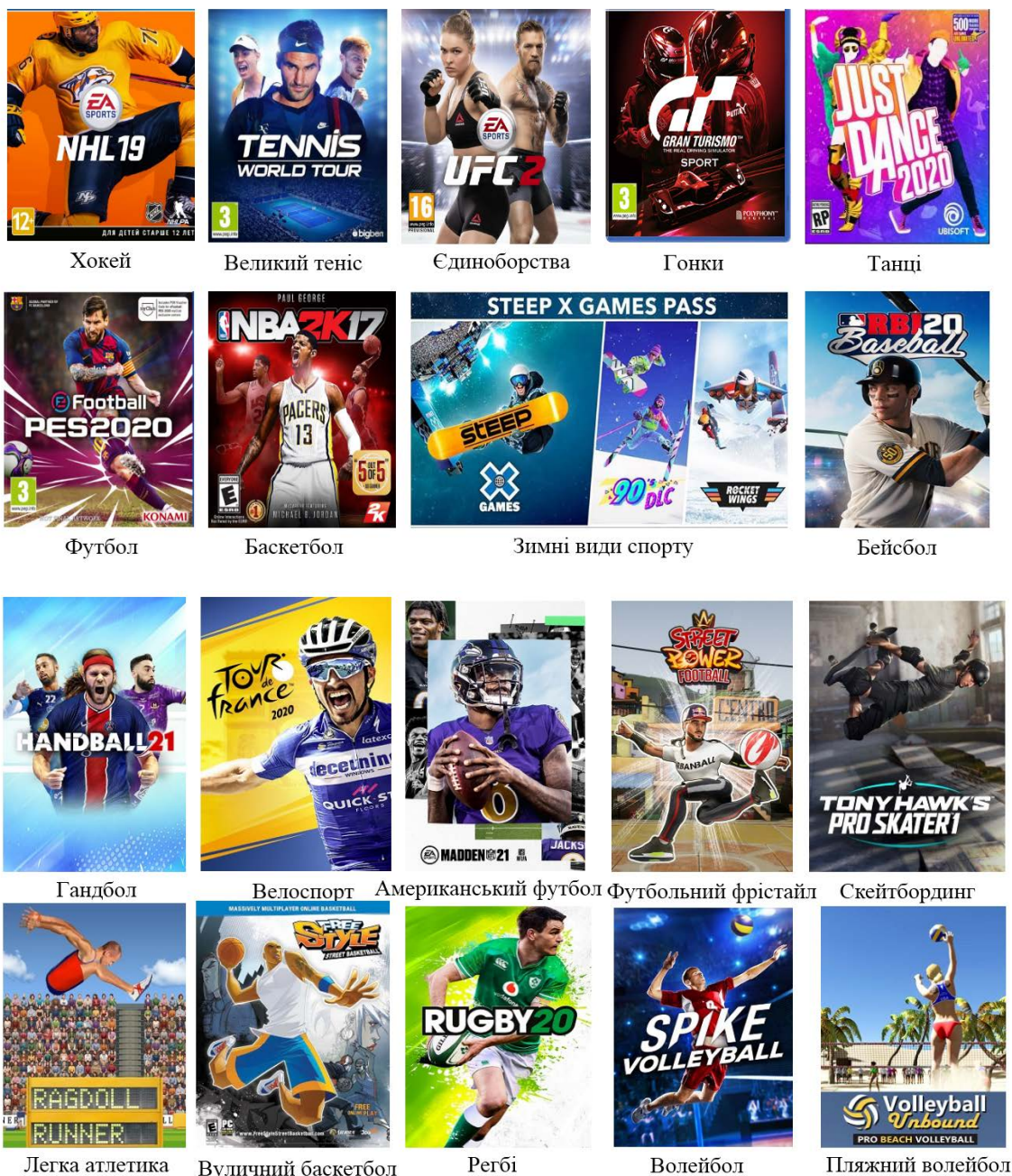

Рисунок 1. Приклади використання спортивних ігор на уроках фізичної культури.

Однак спорт ще не скоро буде таким, яким ми звикли його бачити. Пандемія змусила звернути ще більшу увагу на й без того популярний серед молоді кіберспорт. Реальність така, що віртуальний спорт приваблює багатомільйонну аудиторію молодих людей, і його доцільно використовувати з метою підвищення мотивації учнів до фізичної активності й здорового способу життя.

У зв'язку з цим організуються кіберспортивні чемпіонати серед школярів, в яких не тільки змагаються з комп'ютерних ігор, а й пропонують активну рухову програму, до якої включають рухливі вправи, скелелазіння, лазертаг тощо (наприклад, ISF World Esports School Championship). Таким чином учні розуміють, що поруч із віртуальним спортом є не менш цікавий і насичений спорт реальний (<https://life.pravda.com.ua/society/2020/08/28/242122/>).

Гейміфікація – це вже не просто ігровий процес з джойстиком. У зв'язку з цим розвиваються системи злиття та під'єднання датчиків при вивченні та корекції рухів в ігровій формі, так звані безконтактні сенсорні системи.

Безконтактна сенсорна система дозволяє користувачеві взаємодіяти з нею через вербальні "команди", положення тіла тощо з демонстрацією об'єктів або малюнків. Вона складається з двох сенсорів глибини, кольорової відеокамери та мікрофонної решітки. Програмне забезпечення здійснює повне тривимірне розпізнавання рухів тіла, міміки обличчя і голосу. Мікрофонна решітка дозволяє виробляти локалізацію джерела звуку і пригнічення шумів, що дає можливість спілкуватися без навушників та мікрофона. Датчик глибини складається з інфрачервоного проєктора, об'єднаного з монохромною КМОП-матрицею, що дозволяє отримувати тривимірне зображення при будь-якому природному освітленні.

Такі моделі записуються спеціальним обладнанням з об'єктів, що реально рухаються і переносяться на їх імітацію в комп'ютері. Поширений приклад такої техніки – Motion capture ("захоплення рухів"). Учасники в спеціальних костюмах з датчиками здійснюють рухи, які записуються камерами та аналізуються програмним забезпеченням. Підсумкові дані демонструються тривимірними "скелетонами" віртуальних персонажів, чим домагаються високого рівня достовірності руху.

Подібна модель перебуває у віртуальній спортивній залі, дає завдання і через камеру стежить за рухами, виражає емоції і "спілкується" з учасником. Така модель, оцінюючи ваші результати та враховуючи параметри організму, здатна розробити особисту програму тренувань. Вона "прорахує" обсяг й

інтенсивність навантаження, кількість вдалих (правильно виконаних) рухових дій та вправ, на підставі чого розрахує диференційований показник ваших рухових досягнень. Модель з ідеальною точністю оцінює будь-який рух, і після кожного виконання вправи, "переглядає" алгоритм тренування. Крім того, власними спортивними досягненнями можна поділитися з друзями в соціальних мережах; порівняти власні успіхи з успіхами інших учасників; брати участь у спільних тренуваннях; позмагатися за першість через Інтернет (рис. 2)

Аналізуючи можливості моделі, зауважимо на їх перевагах:

- індивідуальні програми;
- функціональний екран рухів;
- динамічний алгоритм вправ вибудовується навколо цілей, встановлених користувачем, і змінюється, зважаючи на рівень підготовленості;
- інтерактивний тренер вносить корективи в тренування;
- приєднання до спортивних співтовариств;
- приєднання до вже створених команд;
- онлайн-вправи через відеочат;
- стрічка соціальних новин;
- продвинуті тренувальні сесії.

Рисунок 2. Приклади впровадження рухової активності з використанням датчиків відстеження рухів.

Осмислення результатів викладеного матеріалу дає змогу зазначити необхідність більш широкого використання існуючих технологій з метою удосконалення фізичних якостей та технічної майстерності через використання тривимірної комп'ютерної анімації та поширення свободи спілкування засобами Інтернет-технологій. Набуті знання, на нашу думку, можуть бути використанні для удосконалення навчально-тренувального процесу, розробки алгоритму індивідуального обсягу рухової активності.

Не менш цікавими можуть бути онлайн-турніри. Світова глобалізація та активне впровадження Інтернет-технологій дозволить, при оцінці будь-якого спортивного заходу враховувати думку кожного; забезпечити свободу спілкування та соціальну рівність. Учитель фізичної культури разом з учнями також можуть брати участь у таких онлайн-турнірах, слідкувати за показниками фізичного стану, здійснювати оцінювання, особливого в умовах дистанційного або змішаного навчання.

На нашу думку, сучасний урок фізичної культури повинен передбачати не тільки формування рухових умінь і навичок з різних видів спорту, досягнення певного рівня фізичної підготовленості, а й сприяти розвитку мотивації; має нести яскравість, здивування, радість, налагодження довірливих взаємин і взаєморозуміння, взаємодопомоги й співробітництва; сприяти формуванню вміння позитивно реагувати на проблемні ситуації, вирішувати їх засобами фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи, створювати для кожної дитини ситуацію успіху [5].

У зв'язку з цим маємо зауважити, що сучасний Інтернету став не лише системою зберігання і передавання надвеликих обсягів інформації, а й новою повсякденною реальністю і простором життєдіяльності людей, в яких виникають нові інтереси, мотиви, прагнення, потреби, а також форми психологічної і соціокультурної активності [8]. Отже, віртуальна реальність (VR) (імітація дійсності за допомогою комп'ютерних систем і пристроїв, що діють на органи чуття) є сьогодні чинником масштабних змін, розширення можливості соціалізації, ускладнення механізмів формування ідентичності та

конструювання моделей суб'єктивності, в результаті чого у простір віртуальних мереж перейшло багато видів професійної та соціокультурної діяльності.

Процеси віртуалізації, категорії "віртуальність" і "віртуальна реальність" аналізуються у працях П. Леві, К. Таратути; Г. Батигіна, О. Юхвида, С. Правдюка, П. Браславського – проблеми і сутність віртуальної реальності; І. Негодаєва, Л. Нургалєєва, В. Ємеліна; В. Кучмуруковим, Я. Кривошапком, С. Бондаренком, І. Ніколаєвим, М. Муртазіною – проблематика формування нової культури в умовах глобалізації, зумовленої інформаційно-технологічним розвитком, феномен віртуальної культури. Однак, маємо зауважити, що до недостатньо вирішених завдань необхідно віднести проблеми досліджень щодо впровадження технологій VR у сферу фізичної культури і спорту. В умовах сучасної віртуалізації суспільства це свідчить про те, що технології та інновації, якими користується світова спільнота, нами, на жаль, ще не використовуються належним чином.

Поняття віртуальної реальності сьогодні є одним чи не найбільш згадуваним в ІТ-новинах. Інтерес до VR продовжує зростати, з'являється все більше різноманітного обладнання і технологій, а головне – нових ідей, які активно реалізуються в ігровій та науковій сферах.

Осторонь не стоять й вчителі фізичної культури Донецької області. Згідно з планом роботи Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Української федерації "Спорт заради розвитку" плануються івенти з тестуванням так званої віртуальної системи першого покоління (Бахмутська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5 з профільним навчанням Бахмутської міської ради, загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 9 Покровської міської ради, комунальний заклад "Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 56 Маріупольської міської ради). Всі охочі можуть стати учасниками в онлайн-режимі наживо, трансляції будуть вестись на каналі YouTube Спорт заради розвитку. Наведемо ігри, які вже поєднанні з VR (рис. 3).

Канал YouTube "Спорт
заради розвитку"

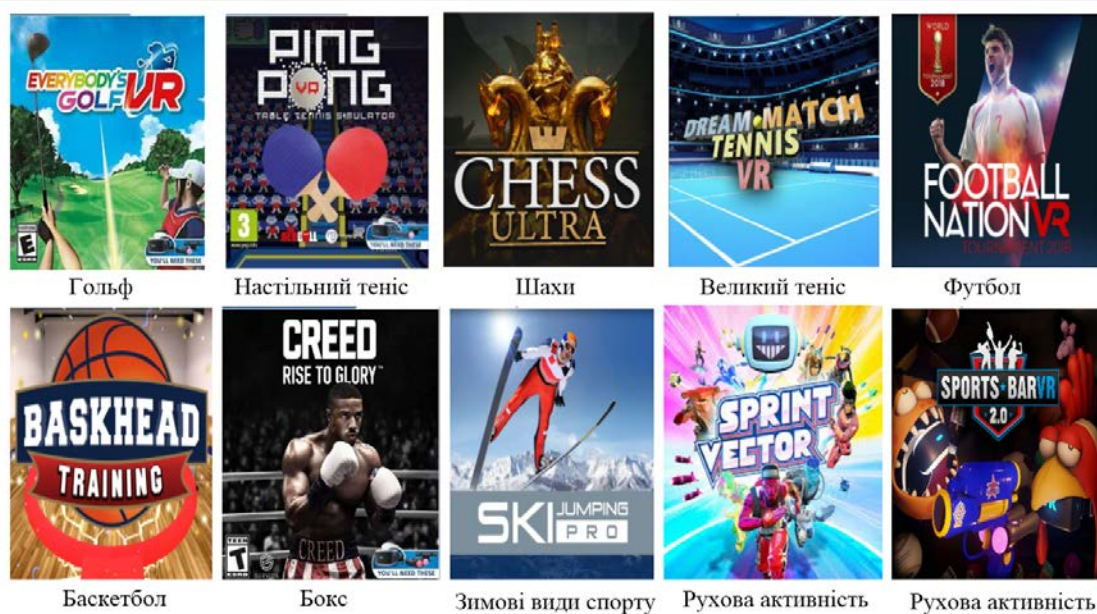

Рисунок 3. Приклади ігор, які використовують технологію віртуальної реальності.

Перспективними напрямками подальшої роботи є такі заходи:

едьютейнмент	гейміфікація
<ul style="list-style-type: none">- збільшення різноманітності ігор;- створення великої кількості ГОЛОВОЛОМОК та завдань;- впровадження ігрової діяльності на кожному уроці;- використання та збільшення кількості онлайн-ресурсів;- розробка технології сторітеллінгу та	<ul style="list-style-type: none">- апробація різних спортивних ігор під час уроку фізичної культури;- використання системи віртуальної реальності в дистанційному та змішаному навчанні;- поєднання технологій VR з іншими предметами через міжпредметні зв'язки;

коміксів; - використання "камінців" (марблс, кабошон тощо) у розвитку дітей з особливими освітніми потребами;	- застосування технологій VR в підготовці до спортивних змагань; - впровадження VR "Другого покоління".
--	--

Отже, маємо зробити висновок про те, що модернізація форм, методів, засобів навчання і виховання учнівської молоді має відбуватися на засадах реалізації інноваційної системи фізичного виховання з використанням нетрадиційних організаційно-методичних підходів. Адже сфера досліджень віртуальної реальності продовжує невпинно розширюватися, інтегруватися з різними сферами життя.

Список використаних джерел:

1. Номо Ludens. Статті по истории культуры / Пер., сост. и вступ. Д.У.Сильвестрова; Комментарий Д.Е.Харитоновича. М.: Прогресс-Традиция, 1997. 416 с.
2. Дьяконова О.О., Букатов В.М. З історії дидактики: едьютейнмент у освіті дорослих і інтерактивні технології навчання у сучасній школі. European Social Science Journal. 2014. № 11-1 (50). С. 279-288.
3. Wang, Ya. Edutainment technology – a new starting point for education development of China // Section T1B-5, 37th ASEE/IEEE Frontiers in Education Conference, 2007. WI, Milwaukee. P. 10-13.
4. Переменка Обучалка. Спортивные загадки /загадки для детей <https://www.youtube.com/watch?v=8YSxvJg5LY8>
5. Играемся головоломка онлайн. Танграм <https://www.igraemsa.ru/igry-dlja-detej/igry-na-logiku-i-myshlenie/tangramy/zhivotnye>
6. Ребуси про спорт <http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus300022>
Логічні головоломки онлайн <https://crossword.nalench.com/uk/logichni-golovolomky.html>
8. Онлайн-розклади асоціативних карт https://mak.arcanes.ru/online-rasklad?fbclid=IwAR1b2r42a3Dk37HIzNH1sj_4XfLUwSi14YmrzGERuDSyVZkE52LuIkF6hRA

9. Гейміфікація. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гейміфікація>

10. Качан О.А., Пристинський В.М. Інформаційно-комунікаційні та рухливо-пізнавальні технології у фізичному вихованні дітей і підлітків. Навчально-методичний посібник. Слов'янськ. Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 260 с.

11. Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості. Збірник статей VII Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції; гол. ред. В.М. Пристинський. Слов'янськ, 2020. 375 с. <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/conf>

12. Koryahin V., Blavt O., Doroshenko E., Prystynskyi V., Stadnyk V. Training Effect of Special Basketball Exercises. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 20(3), 137-141. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2020.3.02>

13. Prystynskyi V., Babych V., Zaitsev V., Boychuk Yu., Taymasov Yu. Updated Curriculum Content on 6th- 7th Graders' Motivation in Physical Education. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 2020, 20(2), 117-123. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2020.2.08>

1.6. Фасилітація як прийом педагогічної організації освітнього процесу

В основу змін сучасної освіти закладений принцип гуманізації: демократичності та толерантності у ставленні до дитини, забезпеченні її права на вибір, задоволення індивідуальних потреб та бажань, розвиток можливостей та здібностей. Саме на гуманістичних засадах реалізується педагогіка партнерства як один з ключових інструментів реформування освітньої галузі.

На переконання науковців та педагогів-практиків, саме педагогіка партнерства приймає учня як добровільного й зацікавленого соратника,

однодумця, рівноправного учасника освітнього процесу, турботливого й відповідального за його результати. Гуманістична сутність педагогіки партнерства в контексті розбудови Нової української школи підкреслюється у працях О. Вишневського, Т. Кравчинської, Л. Ніколенко, О. Шапран, С. Яланської.

Ефективне впровадження концептуальних засад педагогіки партнерства в шкільну освіту потребує кардинального переосмислення ролі та функцій учителя. Дедалі більшої популярності у цьому напрямку набирає педагогічна фасилітація.

Фасилітацію як психолого-педагогічний феномен взаємодії суб'єктів освіти досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці: К. Роджерс, Р. Дімухаметов, А. Сиразееза, О. Шахматова, Г. Балл, С. Борисюк, Н. Волкова, О. Левченко, В. Нестеренко, І. Кубарева, О. Фісун, С. Хілько, К. Шевченко, С. Омельченко, Т. Шулик, О. Галіцан. Так, К. Шевченко обґрунтовує, що "педагогічна фасилітація – це процеси взаємодії між учителем та учнем, що ґрунтуються на засадах гуманізму, полісуб'єктості та толерантності". За таких умов здатність педагога до створення такого освітнього простору стає мірилом його професіоналізму.

У Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" зазначається, що основними принципами педагогіки партнерства є: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); соціальне партнерство (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

На сьогоднішній день існує кілька підходів до характеристики поняття "фасилітація". На наш погляд, найбільш доцільними для педагогічної практики є такі визначення терміну: 1) фасилітація (від англ. facilitation — допомога, полегшення, сприяння) — це організація процесу колективного

розв'язання проблем у групі; 2) фасилітація – це інструмент, який допомагає полегшити процес спільного ухвалення рішення.

Саме коли людина залучена до прийняття рішення, коли її думка почута та включена при розгляданні остаточного рішення, вона більш схильна далі реалізовувати це рішення. У цьому вбачаються переваги фасилітації, її значення для ефективності освітнього процесу та успішної самореалізації особистості його суб'єктів.

Головні принципи фасилітації:

- рівність та відвертість. Усі учасники рівні та готові до діалогу, говорять чесно та свідомо, пояснюючи, чому їм важлива відповідь на поставлене питання.
- власна думка. Кожен говорить за себе: "я", а не "ми", "усі", а також висловлює особисту думку, а не інтерпретує інших.
- зосередження уваги на конфліктах. Якщо є непорозуміння в групі, суперечки між учасниками, їх не потрібно замовчувати або вдавати, що їх немає. Варто звернути на них увагу й обговорити конструктивно.
- одночасно говорить одна людина. Не можна переривати або ж зупиняти учасників, кожен має можливість висловитися.

В умовах реформування освітньої галузі зростає необхідність опанування вчителем ролі фасилітатора. У цьому контексті поняття "фасилітатор" розглядаємо так: "Фасилітатор - це фахівець, який опанував інструменти та техніки ефективних комунікацій у групі. Він займає нейтральну позицію в дискусії, фіксує всі думки на дошці/ватмані/онлайн-борді, ставить запитання та полегшує процес колективного розв'язання проблем.

Фасилітатор виконує такі функції:

- залучає всіх учасників до повноцінної дискусії;
- сприяє взаєморозумінню в групі;
- стимулює ухвалення спільних рішень;

- посилює почуття загальної відповідальності.

Виконувати всі функції водночас – складно, адже фасилітатору потрібно боротися з власним внутрішнім цензором та зберігати нейтралітет. До того ж, фасилітатор зіштовхується з двома звичними установками групи, які потрібно побороти в процесі обговорення: 1) "Виграш-програш": учасники сприймають обговорення як автоматичну конкуренцію ідей та їхніх представників і налаштовують себе на перемогу. Проте важливо саме те, що ухвалене рішення є спільним, тому кожен учасник обговорення є відповідальним за нього. 2) "Надія на владу": учасники звикли отримувати готові рішення від керівника й не бажають ухвалювати його спільно всією групою. Цей момент варто озвучити у вступі, аргументуючи, чому спільне рішення – дієвіше, ніж одноосібне.

Фасилітатор відповідальний за перебіг обговорення. Ключ до ефективного діалогу – це активний взаємний обмін запитаннями й відповідями. Ставлячи уточнювальні запитання, фасилітатор пробує "копати глибше", показує учасникам ситуацію цілісно. До фасилітативних навичок належать:

- створення атмосфери абсолютного позитивного визнання: життєва установка "я – гарний, усі - гарні";
- управління груповою динамікою;
- активне слухання.

Сформованість уміння слухати відіграє важливу роль у створенні атмосфери партнерства та співпраці, підвищенні комфортності спілкування, зниження ризику неконструктивної суперечки. Для оцінки здатності зацікавлено, уважно вислуховувати співрозмовника використовується тест М. Снайдера "Чи вмієте Ви слухати?" (Додаток №1).

Школа є специфічною структурою, організацією з кількома рівнями взаємодії учасників освітнього процесу за різними напрямками діяльності. Ефективність фасилітації в закладі загальної середньої освіти, зокрема під час організації навчання, визначається такими чинниками:

1. Попереднє визначення мети зустрічі.

Мета повинна бути максимальною конкретною. Без чіткого фокуса група буде говорити про загальні поняття, почуватиметься розгублено або ж не бачитиме сенсу спільної зустрічі. Почніть із обговорення питання, актуального для всіх. Наприклад, чи потрібно знати одиниці вимірювання довжини, для чого? Як правильно записати слово й перевірити себе?

2. Визначення порядку питань.

Якщо мета заняття – вивчити аксіому, то не варто одразу на цьому наголошувати. Здійсніть поступовий підхід: з'ясуйте, чи пам'ятають діти попередньо вивчені аксіоми, терміни, які будуть використовуватися для формулювання нового правила. Це спонукатиме учнів дбати про конкретний матеріал, а не про абстрактні поняття. Досягнення позитивного результату можливе лише за умови, що бесіда початково була побудована на конкретному досвіді, про який знає вся група.

3. Репетиція розмови.

Послідовно поставте собі кожне запитання, фіксуйте свою реакцію на них і те, як би ви відповіли. Це дасть змогу поглянути на запитання очима учасника бесіди. Після відповіді, ймовірно, подумаєте: "Я хочу змінити це запитання. Це не те, що я насправді хотів/-ла запитати". Провівши розмову спочатку з собою, ви дізнаєтеся, де її слабкі місця, і зможете виправити це до початку зустрічі. Деякі питання можна сформулювати простіше, а деякі потребують уточнень.

4. Ретельна підготовка вступного слова.

Привітайтеся, висловіть подяку за те, що всім вдалося зібратися. Укажіть на причини, ситуацію, через яку зустріч є важливою, актуальною. Передбачте спроби уникнути розмови чи залишитися пасивним з яких-небудь причин: "Я знаю, що ранок понеділка не найвдаліший час для цього, але нам справді потрібно розібратися в цьому питанні, ви згодні?". Ретельно продуманий вступ значно допомагає фасилітатору зацікавити групу й залучити її до обговорення.

5. Виважена підготовка висновку.

Запишіть слова, якими будете завершувати розмову. Це дасть змогу не розгубитися, підшукуючи коректний спосіб завершити зустріч. Висновок – це також спосіб нагадати про нерозв’язані проблеми: "Я думаю, усі помітили, що цей урок залишив відкритими питання... Це важливі моменти, і ми повернемося до них наступного разу".

Ухвалення спільних рішень стимулює відчуття спільної відповідальності за них і наслідки, до яких вони призводять. Команда відстежує свою включеність у процеси й розуміє, чому саме такі результати, висновки, рішення. У членів команди росте довіра до фасилітатора, а педагог відчуває підтримку колективу й може делегувати певні завдання команді.

Метод фасилітації є дієвим і ефективним. Його особливість полягає в тому, що люди самі генерують ідеї і погоджуються взяти за щось відповідальність. Ми звикли думати категоріями, що ми щось придумали і комусь доручили. Та треба думати, передбачати, що це потрібно людині, якій ви щось доручаєте, тому під час роботи всі мають бути зацікавленими. Окрім того, процес фасилітації сприяє об’єднанню й розумінню, що всі роблять спільну справу. Важливо сформулювати думку: "Це зробили ми всі разом".

Фасилітаційна організація процесу педагогічного спілкування:

- створює реальний психологічний контакт, який виникає між учителем і учнем, особливу психологічну атмосферу, яка сприяє взаємному прояву особистої активності;
- забезпечує суб’єкт-суб’єктні стосунки;
- сприяє усуненню різноманітних психологічних бар’єрів, що виникають під час взаємодії педагога та дітей (вікові, соціально-психологічні, мотиваційні, установчі, пізнавальні тощо);
- переводить учнів зі звичної для них позиції, підпорядкованості учителю на позицію співробітництва.

Учителя-фасилітатора непокоїть, перш за все, дитина, її психологічна самоактуалізація. У процесі міжособистісного спілкування він створює

навколо дитини атмосферу прийняття та розуміння, що приводить до зменшення страхів, тривожності й захисних реакцій (у тому числі й агресивних). Існують певні комунікативні формули, бажані й небажані для використання вчителем-фасилітатором (Додаток № 2).

Засвоюючи модель поведінки, яку задає учитель-фасилітатор своїм стилем спілкування, діти вчаться фасилітувати (допомагати) іншим і собі. Вони стають активнішими, самостійнішими, виявляють зацікавленість, ініціативу, творчість.

Отже, фасилітаційна організація освітнього процесу створює реальний психологічний контакт, який виникає між учителем і учнем, сприяє взаємному прояву особистої активності. Переводить учнів зі звичайної для них позиції підпорядкованості учителеві на позицію партнерства.

Список використаних джерел:

1. Кравчинська Т.С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. – Харків: харківська академія непервної освіти, 2017.

2. Омельченко С., Шулик Т. Педагогічна фасилітація в освітньому процесі сучасних закладів середньої освіти // Гуманізація навчально-виховного процесу. - Слов'янськ: ДВНЗ "ДДПУ" , 2018.

3. Принципи і правила фасилітації. Шпаргалка: фасилітація у професійній освіті. Прийоми і техніка фасилітації в освітній сфері. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zohenko.ru/uk/principyu-i-pravila-fasilitacii-shpargalka-fasilitaciya-v-professionalnom.html>

4. Рогов Є.І. Настільна книга практичного психолога: Навч. посібник: У 2 кн. - 2-е вид., Перероб. і доп. - М.: Гуманіт. вид. центр ВЛАДОС. - Кн. 2: Робота психолога з дорослими, 2000

5. Фасилітація в професійній діяльності педагога закладу позашкільної освіти. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/fasilitacia-v-profesijnij-dialnosti-pedagoga-zakladu-pozaskilnoi-osviti-132989.html>

6. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя / К. О. Шевченко //

національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. - 2014. - Вип. 2.13. - С. 258-263.

Додаток № 1

Тест "Чи вмієте ви слухати?" (М.Снайдер)

На 10 питань слід дати відповіді, які оцінюються так : "майже завжди" - 2 б., "у більшості випадків" - 4б., "іноді" - 6 б., "рідко" - 8 б., "майже ніколи" - 10 б.

1. Намагаєтеся "згорнути" розмову в тих випадках, коли тема (або співрозмовник) не цікаві Вам?
2. Чи дратують Вас манери вашого партнера по спілкуванню?
3. Чи може невдалий вислів іншої людини спровокувати Вас на різкість або грубість?
4. Чи уникаєте Ви вступати в розмову з невідомою чи малознайомою людиною?
5. Чи маєте Ви звичку перебивати того, хто говорить?
6. Чи робите Ви вигляд, що уважно слухаєте, а самі думаєте зовсім про інше?
7. Змінюєте Ви тон, голос, вираз обличчя залежно від того, хто Ваш співрозмовник?
8. Змінюєте Ви тему розмови, якщо торкнулися неприємного для вас питання?
9. Чи поправляєте ви людину, якщо в її мовленні трапляються неправильно вимовлені слова, назви, вульгаризми?
10. Чи буває у Вас поблажливо-менторський тон з відтінком зневаги та іронії стосовно того, з ким ви говорите?

Ключ. Чим більше балів ви набрали, тим більшою мірою розвинене у Вас уміння слухати. Якщо набрано більше за 62 бали, то ви слухач "вище середнього рівня". Зазвичай середній бал слухачів – 55.

Комунікативні формули

Фрази вчителів, які підтримують учнів:

А зараз, діти, запитання на 12 балів.

Ви зможете отримати додаткові бали, відповівши на запитання.

Я маю вас сьогодні похвалити.

Якщо ви постараетесь, то у вас усе вийде.

Я знаю: ти можеш.

Мені дуже приємно, що мій предмет тобі подобається.

Ставлю поки що крапку – на наступному уроці виправлю.

Я впевнена, що ти можеш це зробити.

Сидіть тихо. Я зараз прийду.

Заборонені формули, які вибивають з колії учнів:

Не видумуй дурниць.

Закрий рота.

Що? Батькам зателефонувати?

Якщо ти такий розумний, іди розкажуй замість мене.

Я не так багато задаю.

Ви нічого не знаєте/ не складете ЗНО.

Ви навіть списати нормально не можете.

Кому не цікаво, може вийти.

Туркмени.

Дзвоник для вчителя. Ніхто нікуди не йде.

Замовкни. Дай щоденник.

Ну, ви й двієчники.

Розділ II

Реалізація концепції НУШ в сучасній практиці закладу загальної середньої освіти

2.1. Шляхи вдосконалення змісту навчання в контексті розвитку мотивації до занять фізичною культурою і спортом

Проблеми вивчення впливу занять фізичною культурою на формування гармонійно розвиненої особистості на стан психосоматичного здоров'я людини (Iermakova, 2014); концептуальні ідеї моделювання процесів виховання та розвитку мотивації дітей і підлітків до занять фізичною культурою (Khudolii, & Ivashchenko, 2013); чинників, які впливають на ефективність навчання фізичним вправам та розвиток фізичних якостей, а отже, й визначають прояв інтересу, зацікавленості до занять (Khudolii, Ivashchenko, & Chernenko, 2013; Khudolii, & Titarenko, 2013) продовжують бути надзвичайно актуальними не тільки в Україні, а й в багатьох інших країнах світу.

Ученими з Алжиру (Kenioua, & Boumasjed 2016) наголошується на важливості формування здоров'я учнівської молоді шляхом інтеграції в різну розважальну і змагальну діяльність, що сприятиме підвищенню вмотивованості до занять фізичною культурою і спортом. На реалізації програм зміцнення здоров'я учнів Польщі наголошують автори статті "Academic youth's health behavior" (Radzimińska, Weber-Rajek, Lulińska-Kuklik, Kaźmierczak, & Moska, 2016), в якій акцентують увагу на надзвичайно важливій ролі активного способу життя, звичках і моделях поведінки як чинниках розвитку вмотивованості до занять фізичною культурою. У межах нашого дослідження ми також спирались на наукові праці, в яких аналізувався зміст навчальних програм з фізичної культури в різних країнах світу, зокрема

навчальна програма з фізичної культури в Польщі (Турчик, Вацеба, & Бірюк, 2009), зміст фізичного виховання в закладах освіти США (Осадчая, 2004), особливості організації фізичного виховання учнівської молоді в Канаді, Німеччині, США (Данилова, 2010), інших країнах західної Європи (Сапаргасимова, & Плужнов, 2017).

Міністерством освіти і науки України розроблено основи Стандарту освіти "Нова українська школа" (Гриневич, Ляшенко, Круцевич, Шиян та ін., 2016), в якому враховано передовий досвід найбільш розвинених країн світу та Європи в означеному контексті. Починаючи з 2017-2018 навчального року предмет "Фізична культура" викладається за оновленим змістом (Навчальна програма з фізичної культури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407). Певним пріоритетом оновлення змісту даної програми (оновлення програми відповідно до наказу № 52 Міністерства освіти і науки України від 13.01.2017 р. та наказу № 201 від 10.02.2017) є її орієнтація на розвиток і соціалізацію особистості учнів, формування національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів засобами фізичної культури.

На нашу думку, реалізація саме такої спрямованості змісту навчальних програм має сприяти підвищенню вмотивованості учнівської молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом. Адже недостатньо провести педагогічну корекцію мотиву, посилити його прояви, а необхідно створити певні умови для його реалізації. Тільки тоді мотив набуває стійкого характеру, стає підґрунтям потреби учнів у фізичній культурі, руховій активності.

У літературних джерелах та Інтернет-ресурсах нам не вдалося знайти даних, в яких би робилася спроба визначити та науково обґрунтувати вплив змісту навчальних програм на вмотивованість учнів до занять фізичною

культурою. Адже формування мотивації навчання є однією з головних умов забезпечення якості реалізації навчально-виховного процесу, в тому числі й з фізичного виховання учнів, актуальність якої обумовлюється оновленням змісту навчання.

Для визначення впливу вмотивованості учнів до занять фізичною культурою було використано адаптовану нами методику вивчення мотивації "Дослідження мотивації навчання" М. Гінзбурга. Визначались домінуючі мотиви навчальної діяльності учнів на уроках фізичної культури та в позакласній фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі (навчальний, соціальний, позиційний, мотив оцінки, ігровий, зовнішній). Зокрема, в анкеті були зазначені такі чинники: "Я намагаюся краще навчатися на уроках фізичної культури, щоб ..." (отримати високу оцінку, подобаються рухові ігри і розваги, більше знати про вплив занять на розвиток організму тощо); "Навчання і знання на уроках фізичної культури необхідні мені для ..." (саморозвитку: знати і вміти, щоб поважали і цінували, бути кращим, перемагати в іграх і змаганнях тощо); "Якщо я отримую високу оцінку на уроці фізичної культури ..." (вчитель і батьки будуть задоволені мною, буду розуміти вплив занять на розвиток організму тощо); "Подобається, коли мене відзначають на уроці фізичної культури за ..." (виконання домашнього завдання, правильне виконання фізичних вправ, особисті риси характеру та прояв позитивних емоцій, активну взаємодію в команді тощо); "Моя мета на уроці фізичної культури це ..." (високі оцінки, відзнака вчителя, розуміння впливу занять на розвиток організму тощо); "Найцікавіше на уроці фізичної культури – це ..." (вивчення нової теми або цікаві рухові завдання, спілкування з партнерами, взаємодія в команді, оцінка рухових досягнень, ігрова діяльність тощо); "Вивчаю навчальний матеріал сумлінно, якщо ..." (намагаюся виправити оцінку, мені подобається і розумію вплив занять на розвиток організму, це рейтинг класу, знадобиться в майбутньому для покращення стану здоров'я тощо); "Я більш активний на уроці фізичної культури, якщо ..." (хочу більше дізнатися про вплив занять на розвиток

організму, знадобиться в подальшому для покращення стану здоров'я, цікаво, щоб залучали до команди, відзнака вчителя тощо); "Мій успіх залежить від ..." (зацікавленості в оцінці, уваги до пояснення, комунікації з партнерами, настрою, везіння, рівня прояву рухових здібностей тощо); "Якщо навчальний матеріал мені не зрозумілий (складний), то я ..." (згадую пояснення на попередніх уроках, вдаюся до допомоги вчителя, партнерів, відпочину і спробую ще раз тощо).

Інтерпретацію результатів анкетування здійснювали таким чином: навчальний мотив – 5 балів, соціальний мотив – 4 бали, позиційний мотив – 3 бали, мотив оцінки – 2 бали, ігровий мотив – 1 бал, зовнішній мотив – 0 балів. Сума балів за анкету: 90-80 – високий рівень мотивації навчання, 79-65 – вище середнього рівень мотивації навчання, 64-40 – середній (нормальний) рівень мотивації навчання, 39-20 – знижений рівень мотивації навчання, 19 і менше – низький рівень мотивації навчання. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження здійснювались у сукупності (дівчата і хлопці) завдяки розрахунку коефіцієнту достовірності та ступеню вірогідності різниці за t-критерієм Стьюдента.

Аналіз змісту навчальних програм, які впроваджувались у процес фізичного виховання учнів, починаючи з 2008-2012 та 2017 рр. (Навчальна програма з фізичної культури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407), дозволяє констатувати, що їх структура характеризується спрямованістю на реалізацію принципу варіативності, який передбачає планування навчального матеріалу відповідно до вікових і статевих особливостей учнів, інтересів і потреб у задоволенні рухової активності, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, кадрового забезпечення, професійної компетентності учителя фізичної культури (зважаючи на специфіку виду спорту). Зміст навчальної програми має забезпечувати розвивальний характер і прикладну спрямованість навчання та виховання, формування гармонійно розвинутої й фізично повноцінної особистості.

До переваг маємо віднести й те, що навчальна програма побудована за модульною системою та містить інваріантну (обов'язкову) та варіативну складові. До інваріантної частини належать теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка, зміст яких реалізовується упродовж кожного уроку. Практично будь-який вид спорту (вид оздоровчо-рухової активності, наприклад, аеробіка, аквааеробіка, бадмінтон, військово-спортивні ігри, волейбол, корфбол, настільний теніс, петанк, регбі, рухливі ігри, єдиноборства, спортивне орієнтування, флорбол, "хортинг", чирлідінг та інші) може бути представлений конкретним варіативним модулем. Учитель фізичної культури має можливість розробляти власні варіативні модулі, але вони повинні пройти експертизу Міністерства освіти і науки України та бути оприлюдненими для загального користування. Критеріями відбору варіативних модулів мають бути наявність матеріально-технічної бази, регіональні фізкультурні й спортивні традиції, кадрове забезпечення, бажання (інтерес) учнів, яке визначається обов'язковим опитуванням. Перед початком навчального року шкільне методичне об'єднання розглядає вибір та розподіл варіативних модулів у кожному класі.

У зв'язку з цим, маємо підставу передбачати, що запровадження розділів "Теоретико-методичні знання" (знаннєвий, ціннісний, діяльнісний компоненти) та "Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів" (учень характеризує, наводить приклади, володіє, дотримується правил тощо) сприятиме розвитку мотиваційної сфери учнів щодо занять фізичною культурою і спортом.

Серед чинників, які би сприяли вмотивованості учнів, на нашу думку, є те, що у розділі навчальної програми "Організація навчального процесу з фізичної культури" зауважується, що однією з головних вимог до організації уроку є формування в учнів умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами; забезпечення диференційованого підходу з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості, статі; урахування мотивів та інтересів до занять фізичними вправами; використання вчителем

різноманітних організаційних форм, засобів, методів і прийомів навчання; урахування темпів досягнення оптимальної рухової активності учнів упродовж кожного уроку.

Певним додатковим мотиватором, на нашу думку, є структурний компонент навчальної програми "Домашні завдання" для самостійного виконання фізичних вправ, які мають бути спрямовані на підвищення рухової активності під час дозвілля, досягнення рекреаційно-оздоровчого ефекту. У разі відставання в розвитку фізичних якостей учитель складає індивідуальну програму фізкультурно-оздоровчих занять, де вказуються завдання, комплекси фізичних вправ, послідовність їх виконання, кількість повторень, інтервали відновлення (відпочинку), засоби самоконтролю, відмітки про виконання завдання тощо. При цьому самостійні заняття за індивідуальною програмою надають учневі додаткові бали (бонуси) при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень.

На нашу думку, важливе значення в контексті удосконалення змісту навчальних програм має зміна підходів щодо "Оцінювання навчальних досягнень", коли враховуються особисті досягнення упродовж навчального року; ступінь активності та участь у спортивних змаганнях та фізкультурно-оздоровчих заходах. На основі зазначених показників учитель може застосовувати різноманітні системи нарахування додаткових (бонусних) балів. Наприклад, якщо учень виконав залікову вправу на певний рівень, але при цьому його особистий результат поліпшився порівняно з попереднім показником, то учитель може виставити оцінку на 1-2 бали вище за ту, яка передбачається навчальними нормативами. При цьому невиконання нормативів з причин, незалежних від учня (непропорційний фізичний розвиток, пропуски занять з поважних причин тощо) не є підставою для зниження підсумкової оцінки успішності. Отже, оцінка вже виступає певним критерієм самосвідомості, сумлінності, старанності, якості виконання фізичної вправи, а не тільки показники досягнення певного результату або контрольного нормативу, "оцінки заради оцінки" (щоб хвалили, не сварили).

Аналізуючи структуру і зміст навчальної програми 2017 року (доопрацьованої відповідно до наказу № 52 Міністерства освіти і науки України від 13.01.2017 р. та наказу № 201 від 10.02.2017 р.) маємо зауважити, що вона враховує здобутки попередніх програм та побудована з урахуванням набуття учнями ключових життєвих компетентностей, що, на нашу думку, сприятиме формуванню, перш за все, навчального (пізнавального) й соціального мотивів, які мають пріоритетне значення в оптимізації якості навчального процесу, в тому числі й засобами фізичного виховання.

Так, змістовною лінією "Екологічна безпека та сталий розвиток" передбачено формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні проблем збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Змістова лінія "Громадянська відповідальність" спрямована на формування відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Змістова лінія "Здоров'я і безпека" передбачає формування особистості учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного суб'єкта суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя, формувати безпечне життєве середовище. У програмі наголошується, що завдяки цим компетентностям учні мають усвідомити, що фізична культура є важливим чинником підвищення соціальної активності людини, задоволення моральних, естетичних і творчих запитів, потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків тощо. Наголошується на важливості свідомого ставлення учнів до власного здоров'я та здоров'я інших, умінні організувати гру чи інший вид рухової діяльності, спілкуватися в різних ситуаціях фізкультурно-спортивної діяльності, нівелювати конфлікти, здобувати перемогу, дотримуючись правил чесної гри тощо.

У зв'язку з цим проведене анкетування учнів 6-7 класів з різних регіонів України дає нам підстави вважати, що оновлення змісту навчальних програм позитивно вплинуло на розвиток їхньої мотиваційної сфери (рис. 1).

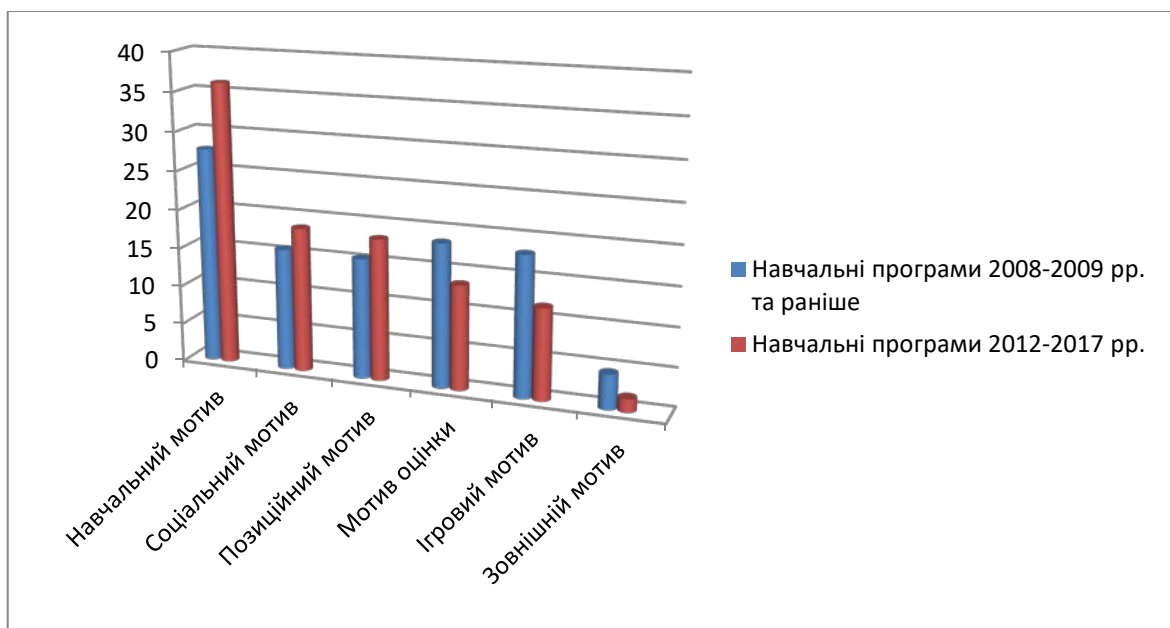

Рисунок 1. Результати вибору мотивів учнями 6-7 класів під впливом змісту навчальних програм з фізичної культури

Аналіз результатів анкетування дає нам підстави зазначити, що спостерігається позитивна динаміка у виборі учнями пріоритетних мотивів під впливом змісту навчальних програм 2012-2017 рр. у порівнянні з 2008-2009 рр. і раніше. Так, було встановлено статистично достовірне зростання показників, які характеризують прояв навчального мотиву, мотиву оцінки та ігрового мотиву. Зокрема, навчальний мотив обирають на 8,5% учнів більше ($t=2,24$; $p \leq 0,05-0,01$), що ми схильні пояснювати розвитком пізнавального інтересу учнів до занять фізичною культурою (прагнуть навчатися, пізнавати нове у впливі занять на розвиток організму, проявляють потребу в оволодінні знаннями, руховими уміннями і навичками тощо). Мотив оцінки обирають на 5,0% ($t=2,01$; $p \leq 0,05$) та ігровий мотив – на 6,3% ($t=2,07$; $p \leq 0,05$) більше учнів, що пояснюється удосконаленням змісту навчальних програм у контексті оцінювання не тільки кількісного результату навчального нормативу, а й спрямованість оцінки на певну якість виконання фізичної вправи, рухового завдання тощо (оцінка виступає критерієм самосвідомості, сумлінності, старанності тощо, а не тільки виміром виконаного завдання). Сформованість

певних мотивів визначається також адекватністю уявлення учнів щодо функцій фізичної культури. Так, прояв ігрового мотиву (бажання брати участь у рухливих і спортивних іграх, іграх за правилами добродесної гри тощо) спонукає та активізує навчальну діяльність, яка базується на грі та спілкуванні, сприяє задоволенню потреби у руховій активності, але не за рахунок якості навчання.

Менш високі темпи формування мотиваційної сфери учнів щодо занять фізичною культурою спостерігаємо у прояві соціального (сприймання навчання як соціально значущого чинника, усвідомлення необхідності та доцільності навчання тощо), позиційного (підвищення соціального статусу та налаштованість на відповідну суспільну діяльність тощо) та зовнішнього (підкорення встановленим нормам тощо) мотивів. Хоча соціальний мотив у взаємодії з навчальним (пізнавальним), мають визначальне значення в забезпеченні якості навчально-виховного процесу.

Позитивна динаміка простежується також у характеристиці рівнів прояву мотиваційної сфери учнів щодо занять фізичною культурою. Наведемо результати такої динаміки на прикладі навчального та соціального мотивів, які відіграють визначальну роль в забезпеченні якості навчання. Так, на рисунку 2 представлена діаграма, яка характеризує зростання високого рівня мотивації навчання (90-80 балів) з 14 до 33 виборів (з 11,0 до 20,0%); вище середнього рівня мотивації навчання (79-65 балів) з 21 до 48 виборів (з 16,5 до 29,1%); зменшення середнього рівня мотивації навчання (64-40 балів) з 59 до 56 виборів (з 46,5 до 33,9%); зменшення зниженого рівня мотивації навчання (39-20 балів) з 21 до 17 виборів (з 16,5 до 10,3%); зменшення низького рівня (19 і менше балів) з 12 до 11 виборів (з 9,5 до 6,7%).

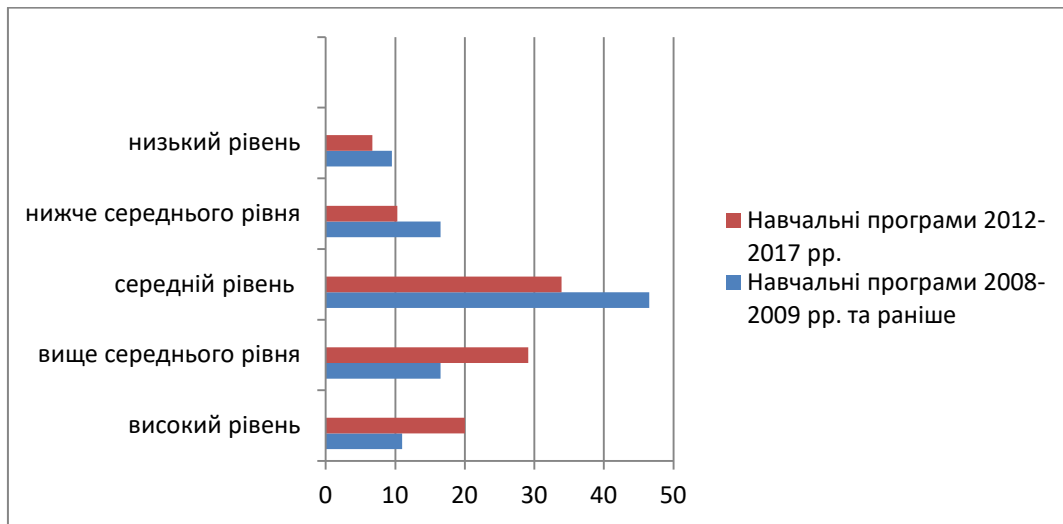

Рисунок 2. Показники сформованості рівнів мотивації навчання під впливом навчальних програм 2008-2009 рр.

Аналізуючи рівні сформованості соціального мотиву навчальної діяльності, маємо зауважити, що показники високого рівня (90-80 балів) збільшились з 15 до 20 виборів (з 21,4 до 23,5%) респондентів; вище середнього рівня (79-65 балів) – з 24 до 27 (з 31,8 до 34,3%); середнього рівня (64-40 балів) – з 15 до 23 (з 21,4 до 27,1%); зниженого рівня (39-20 балів) – зменшились з 12 до 11 (з 12,9 до 17,1%); низького рівня (19 і менше балів) – зменшились з 5,8 до 4,7% (рис. 3).

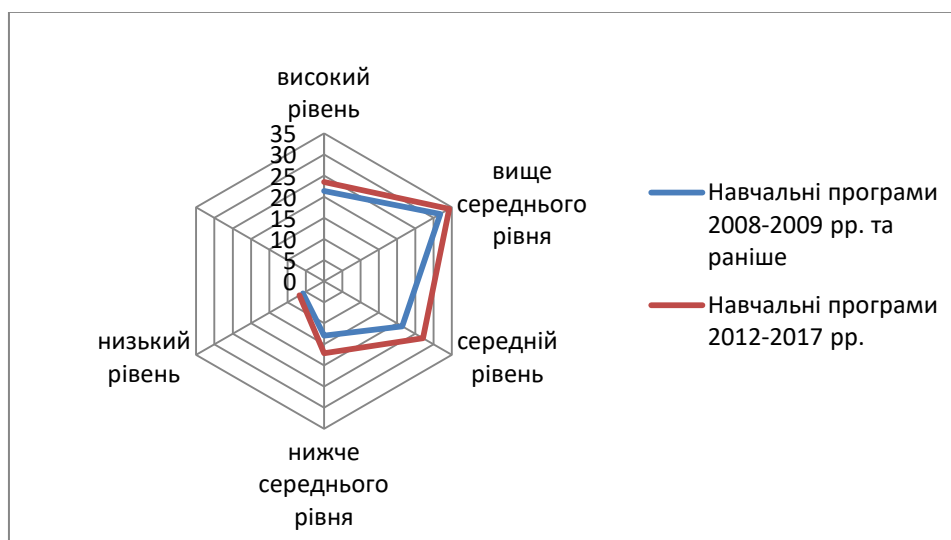

Рисунок 3. Показники сформованості рівнів соціального мотиву навчання під впливом навчальних програм 2008-2009 рр. з предмету "Фізична культура"

Певна динаміка простежується також у порівнянні рівнів прояву мотиву оцінки, ігрового, позиційного й зовнішнього мотивів, що свідчить про позитивні зрушення в характеристиці мотиваційній сфері учнів 6-7 класів занять фізичною культурою під впливом оновленого змісту навчальних програм.

Проблема формування вмотивованості учнівської молоді до занять фізичною культурою і спортом продовжує бути актуальною у професійному дискурсі науковців та учителів-практиків. У зв'язку з цим, особливий інтерес викликають результати наукових досліджень та науково-методичні доробки авторів, які розглядають структуру та зміст процесу фізичного виховання учнівської молоді в контексті формування мотиваційної сфери особистості як полівмотивованого уявлення про функції навчально-виховної діяльності.

Так, результати нашого дослідження узгоджуються з науковою позицією Річардса, & Уілсона (2012, 2014), які наголошують на важливості структурування навчальних програм з фізичного виховання таким чином, щоб вони забезпечували розвиток потреби у навчанні впродовж усього життя; створення навчально-виховного середовища, яке би сприяло формуванню відчуття власної активності в реалізації завдань навчально-виховного процесу на засадах задоволення життєво важливих потреб, підсилення внутрішньої мотивації. При цьому Грибан (2012), Нестерова, & Павлюк (2014) зауважують, що дефіцит рухової активності учнівської молоді є переважно соціальним, а не біологічним феноменом, а тому вмотивованість до занять фізичною культурою має визначати фізичну активність, яка в кінцевому результаті спрямована на зміну стану організму, набуття нового рівня фізичних здібностей, яких не можна досягти іншим шляхом, окрім занять фізичними вправами, оздоровчими тренуваннями тощо. У зв'язку з цим автори зауважують, що одним із перспективних напрямів вирішення зазначеної проблеми є впровадження в навчальний процес спортивно зорієнтованої форми організації фізичного виховання з урахуванням вільного вибору варіативного модулю

навчання (виду спорту, оздоровчо-рекреаційного виду рухової активності тощо), що передбачено й оновленим змістом навчальних програм.

Підвищення вмотивованості до занять фізичною культурою і спортом відбулося завдяки посиленню теоретичної складової навчальної програми в контексті підвищення в учнів обізнаності з питань формування та збереження власного здоров'я, забезпечення соціальної активності засобами фізичної культури, набуття життєво важливих компетентностей тощо. Виправданість зроблених у програмах коректив підтверджується й дослідженнями інших учених. Так, здійснивши аналіз програм з фізичного виховання в школах країн Європи, автори встановили, що при організації фізичного виховання потрібно зосередитись на збалансованому впливі як рухової, так й інтелектуальної складової фізичної культури (Уваров, Белайд, & Яхяви, 2016). Наукова позиція авторів узгоджується з результатами досліджень, в яких наголошується, що однією з умов розвитку вмотивованості учнів є збільшення обсягу та якості знань з фізичного виховання, об'єктивності оцінювання рухових досягнень, урахування пріоритетів (інтересу, зацікавленості) в обранні виду рухової активності, використання різноманітних інтерактивних рухових та здоров'ярозвивальних технологій (типу Self-FIT тощо), впливу прикладу батьків тощо (Kondakov, Kopeikina, Balysheva, Usatov, & Skrug, 2015; Amy S. Ha, Chris Lonsdale, David R. Lubans, & Johan Y. Y. Ng., 2018; Saulius Sukys, Daiva Majauskienė, Vida J. Cesnaitiene, & Diana Karanauskiene, 2014).

Актуальним у контексті нашого дослідження є думка про необхідність подолання певних психолого-педагогічних "бар'єрів", які заважають розвитку вмотивованості учнівської молоді до занять фізичною культурою, особливо в початковій та середній школах. Шляхом подолання цих бар'єрів має бути формування суб'єкт-суб'єктних стосунків в системі "учитель – учень", варіативні навчальні програми, налаштованість педагогічного колективу на подолання чинників, які заважають розвитку мотивації (Claire M. Mowling, Sheri J. Brock, Kim K. Eiler, & Mary E. Rudisill, 2004). На необхідності підвищення мотивації учнівської молоді до фізичної активності зауважують

Izedin Mehmeti, & Besim Halilaj (2018) у своїй статті "How to Increase Motivation for Physical Activity among Youth", в якій пропонують передбачати в навчальних програмах реалізацію заходів щодо утворення навчально-виховного середовища, яке би сприяло розвитку як особистісних рухових умінь, так і навичок командної взаємодії, зниженню відчуття тривоги, страху невдачі тощо.

Отже, результати дослідження показали, що відносно невисокі темпи зростання вмотивованості учнів до занять фізичною культурою пояснюються власне структурою та змістом навчальних програм (до 2012 року), які практично не враховували пріоритети, інтереси і бажання учнів щодо виду рухової активності; особливості матеріально-технічного забезпечення процесу фізичного виховання; індивідуальні особливості фізичного розвитку та рухової підготовленості учнів, об'єктивність та мотив оцінки щодо успішності результатів рухової діяльності. Оновлення ж, а також удосконалення структури і змісту навчальних програм (з 2012 року) сприяло підвищенню рівнів умотивованості учнів до занять фізичною культурою. Цей факт пояснюється тим, що впроваджені зміни забезпечили позитивний вплив на розвиток, перш за все, соціально значущих фізкультурно-оздоровчих мотивів (бажання самостійно поставити перспективні цілі щодо тілесного вдосконалення, зрозуміти шляхи їх досягнення тощо), проявом яких є високий рівень цілепокладання (активна життєва позиція, бажання свідомо фізично вдосконалюватись, брати відповідальність за власні вчинки, поведінку, стан здоров'я тощо). Звичайно, ці особливості притаманні зрілій особистості, вони не завжди представлені навіть у дорослої людини, але учитель фізичної культури має прагнути до їх формування в учнів впродовж всього шкільного дитинства.

Отже, встановлено, що оновлення й удосконалення змісту навчальних програм 2012-2017 рр. позитивно вплинуло на рівень вмотивованості учнів до занять фізичною культурою. Визначено, що оновлення змісту програм пов'язане, по-перше, із включенням нових структурних компонентів,

змістовних ліній ("Екологічна безпека та сталий розвиток", "Громадянська відповідальність", "Здоров'я і безпека"), які сприяють набуттю учнями ключових життєвих компетентностей; по-друге, із запровадженням розділів "Теоретико-методичні знання" (знаннєвий, ціннісний, діяльнісний компоненти) та "Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів"; по-третє, із введенням модульної системи організації навчально-виховного процесу (інваріантна та варіативна складові); по-четверте, із удосконаленням змісту розділів "Оцінювання навчальних досягнень" та "Домашні завдання".

Результатом впливу оновленого змісту програм є підвищення рівня вмотивованості учнів до занять фізичною культурою і спортом (навчальний, соціальний, позиційний, ігровий, мотив оцінки, зовнішній).

Список використаних джерел:

1. Agnieszka Radzimińska, Magdalena Weber-Rajek, Ewelina Lulińska-Kuklik, Urszula Kaźmierczak, & Waldemar Moska (2016). Academic youth's health behavior. *Physical education of students*, 6(20), pp. 55-62. <https://doi.org/10.15561/20755279.2016.0607>

2. Amy S. Ha, Chris Lonsdale, David R. Lubans, & Johan Y.Y. (2018). Increasing students' physical activity during school physical education: rationale and protocol for the SELF-FIT cluster randomized controlled trial. *BMC Public Health*. 18:11 <https://doi.org/10.1186/s12889-017-4553-8>

3. Iermakova T.S. (2014). Development of the idea of forming health culture of a person in the world educational thought. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 4(18), 8-12. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.950949>

4. Izedin Mehmeti, & Besim Halilaj (2018). How to Increase Motivation for Physical Activity among Youth. *Sport Mont*. 16 1: 29-30. <https://doi.org/10.26773/smj.180206>

5. Kenioua, M., & Boumasjed, A.E. (2016). Sport and mental health level among university students. *Physical Education of Students*, 3(20), pp. 39-42. <https://doi.org/10.15561/20755279.2016.0305>
6. Khudolii, O.M., & Ivashchenko, O.V. (2013). Conceptual going near the modelign of process of educating and developing motive flairs for children and teenagers. *Theory and Methods of the Physical Education*, 2, 3-16. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2013.2.1012>
7. Kondakov, V.L., Kopeikina, E.N., Balysheva, N.V., Usatov, A.N., & Skrug, D.A. (2015). Causes of declining interest of students to employment physical education and sports. *Physical education of students*, 2015, 1(19), pp. 17-21. <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0104>
8. Zhamardiy V., Shkola O, Boichenko A., Prystynskyi V. & [et.] (2020). Dynamics of Physical Fitness of Students during Powerlifting Classes. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. Vol. 9. No 9, 235. P. 49-60. www.ijaep.com
9. Kornosenko O., Denysovets T., Prystynskyi V. & [et.] (2020). System of Preparation of Future Fitness Coaches' for Health-Improving. Activity in the Conditions of Rehabilitation Establishments. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. Vol. 9 No 8, 256 p, 33-41. www.ijaep.com
10. Koryahin V., Blavt O., Doroshenko E., Prystynskyi V., Stadnyk V. (2020). Training Effect of Special Basketball Exercises. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 20(3), 137-141. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2020.3.02>
11. Prystynskyi V., Babych V., Zaitsev V., Boychuk Yu., Taymasov Yu. (2020). Updated Curriculum Content on 6th- 7th Graders' Motivation in Physical Education. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 20(2), 117-123. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2020.2.08>
12. Грибан Г.П. (2012). Аналіз рухової активності студентів спеціального навчального відділення. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 2, 25-28.

13. Дослідження мотивації навчання М. Гінзбурга. URL: <https://vseosvita.ua/library/formuvanna-motivacii-navcalnoi-dialnosti-molodsih-skolariv-109709.html>

14. Закон України Про освіту (2017). URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua>

15. Навчальна програма з фізичної культури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів; за ред. Т.Ю. Круцевич [та ін.] (2012). 294.

16. Навчальна програма з фізичної культури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів; за ред. Т.Ю. Круцевич [та ін.], М.В. Тимчик (2017). URL : <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56135/>

17. Нова українська школа: основи Стандарту освіти (2016). URL: <http://nus.org.ua>

18. Осадчая, Т.Ю. (2004). Система контролю за досягненнями учасників в області фізического воститання в школах США. Физическое воспитание студентов, 2, 68-78.

19. Сапаргасимова А.Е., Плужнов А.Е. (2017). Физическое воспитание и спорт в странах западной Европы. Естественнаучные исследования. URL: <http://repo.kspi.kz/bitstream/handle/item>

20. Турчик І., Вацеба О., Бірюк С. (2009). Урок фізичної культури у системі початкової шкільної освіти Польщі. Молода спортивна наука України, 2, 187-191.

2.2. Формувальне оцінювання навчальних досягнень: особливості процедури здійснення

Концепція "Нова українська школа" внесла зміни до структури освіти, організації діяльності учасників освітнього процесу, оцінювання здобувачів освіти. Якщо за традиційними вимогами освітній процес у початковій школі більше спрямований на реальні досягнення учнів, а не на процес навчання, то за новим Державним стандартом початкової освіти насамперед передбачається

здійснення формульованого оцінювання, яке допомагає відстежувати особистісний розвиток дітей і хід опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну траєкторію особистості. Перший цикл початкової освіти допомагає учневі опанувати нову соціальну роль, тому найважливішим завданням учителя стає підтримка у кожного школяра мотивації до навчання та впевненості в собі. У цьому непереврене значення має запровадження описового формульованого оцінювання.

Уперше формульоване оцінювання було описано наприкінці 60-х років ХХ століття як механізм розвитку навчальних планів. Воно виникло певною мірою як альтернатива традиційному оцінюванню. Якщо порівнювати два види оцінювання (Таблиця №1), бачимо суттєву відмінність у меті, критеріях і ролі суб'єктів оцінювальної діяльності.

Таблиця № 1

Порівняння систем традиційного та формульованого оцінювання

	<i>Традиційне оцінювання</i>	<i>Формульоване оцінювання</i>
Мета	Оцінити рівень навчальних досягнень учнів.	Оптимізація навчального процесу для розвитку особистості учня.
Хто оцінює	Учитель	Самооцінка, взаємооцінка учнів, оцінка учителя.
Що оцінюється	Результат навчання	Процес навчання
Порівнюється	З іншими учнями	З власними попередніми досягненнями
Пріоритет	Оцінка	Учіння
Тип взаємодії в класі	Конкуренція	Співпраця, співтворчість
Мотивація	Знижується	Підвищується
Критерії	Нечіткі	Чіткі й прозорі

Формувальне оцінювання не заперечує традиційну дванадцятибальну систему оцінювання. Звичайно, з кожного предмета повинна стояти оцінка: поточна, тематична, семестрова, річна. Але роль формувального оцінювання – не виставлення балу, а моніторинг, опис процесу, динаміки оволодіння учнями знаннями. Формувальне оцінювання - це механізм збирання інформації, за допомогою якої вчитель відстежує, коригує освітній процес для вдосконалення навчальної діяльності учнів. Мета формувального оцінювання в освітньому процесі - підтримати навчальний поступ учнів, формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення учня на кожному з етапів навчання, вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню, підтримувати бажання навчатися й прагнути максимально можливих результатів, запобігати побоюванням помилитися.

На сьогоднішній день існує ще чимало проблем, пов'язаних із запровадженням формувального оцінювання. Тож розглянемо особливості процедури його здійснення: формувальне оцінювання та мотивація учнів до навчання; ефективний зворотний зв'язок, розмірковування (рефлексія), техніки формувального оцінювання, портфоліо як один із підходів формувального оцінювання.

1. Формувальне оцінювання та мотивація до навчання.

Під час застосування педагогічного оцінювання часто виникає проблема негативного впливу оцінювання на мотивацію навчання. Формувальне оцінювання передбачає уникнення негативного впливу оцінки, підтримку учня, забезпечення віри у власні сили. Щоб педагогові перелаштуватися й акцентувати увагу на позитивних аспектах формувального оцінювання, варто дотримуватися певних порад і правил:

- брати активну участь у професійному вдосконаленні, що зорієнтоване на навчальні цілі та методики викладання в умовах запровадження концепції НУШ;

- повідомляти школярам і розробляти разом із ними цілі навчання, указувати, що підлягає оцінюванню;
- забезпечувати зворотний зв'язок з учнями відповідно до освітніх цілей;
- формувати в учнів розуміння цілей їхнього навчання та критеріїв оцінювання;
- утілювати в оцінювання стратегії для заохочення до самостійного регулювання та позитивних міжособистісних стосунків;
- уникати порівняння учнів лише на основі результатів оцінювання;
- зображувати оцінювання як процес вимірювання, що здійснюється з певною точністю.

У формульованому оцінюванні визначено три шляхи встановлення опорних орієнтирів:

1. Досягнення учнів співвідносяться з попередніми результатами: співвіднесення з власними можливостями й поступом (самоорієнтоване).

2. Досягнення учнів співвідносяться з досягненнями інших учнів: співвіднесення з нормами (нормоорієнтоване).

3. Досягнення учнів співвідносяться з очікуваним рівнем досягнень: співвіднесення з критеріями (критеріально-орієнтоване).

Під час співвіднесення не варто порівнювати досягнення учня/учениці з досягненнями інших у разі виконання одного і того самого завдання. Необхідно застосовувати більш детальні та складні описи для характеристики рівня ефективності діяльності, спираючись на які можна оцінити будь-яку учнівську роботу.

2. Ефективний зворотний процес.

Прості зауваження ("молодець", "наполегливіше") мало допомагають, оскільки не містять інформації про те, як покращити свої успіхи. Позначки та закреслення також можуть не допомогти точному визначенню проблем та шляхів їх розв'язання. Ефективний зворотний зв'язок може виникнути тоді, коли використовують метод, що максимально відповідає меті оцінювання: оцінні судження доповнюють похвалою, а також коментарями, що визначають

шляхи подальшого вдосконалення; оцінювання здійснюється як у письмовій формі, так і усно, супроводжуються власним оцінюванням учня/учениці щодо результатів роботи. Існують певні комунікативні формули, що дозволяють забезпечити перехід до ефективного зворотного процесу (Таблиця №2).

Таблиця №2

Комунікативні формули щодо вдосконалення зворотного зв'язку

<i>Невдалий зворотний зв'язок</i>	<i>Проблема</i>	<i>Як удосконалити зворотний зв'язок</i>
Спробуй розвинути свою думку	Як це зробити ?	Як по-твоєму змінити результат, якщо...?
Ти маєш більше старатися	Що це значить? Що я роблю не так?	Щоб ти міг (могла) зробити по-іншому, щоб ця робота стала кращою?
Ти дуже добре відповідав(ла)	Що саме я робив(ла) добре?	Хороша робота, ти навів(навела) вдалий приклад, оперував(ла) фактами, опрацював(ла) різні джерела
Молодець! Є прогрес!	Що значить молодець? У чому прогрес? З якого моменту?	Як ти вважаєш, у чому покращились твої результати за останній місяць? Завдяки чому це відбувалося?
Я перевіряв(ла) твою роботу та вказав(ла) на помилки	І що мені з ними робити? Подивитись і все?	У твоїй роботі є деякі помилки. Як ти вважаєш, чому? Що необхідно зробити, щоб не допускати цих помилок?

3. Розмірковування (рефлексія) та перегляд результатів.

Навчання учнів покращується завдяки періодичному розміркуванню над власними діями, процесом та результатами роботи. Відтак формується самооцінювання, яке сприяє покращенню навчання та керування процесом удосконалення.

Розміркування містить два процеси: ревізію досягнень і встановлення ступеня досягнення мети навчання. Наведемо деякі запитання для ефективної організації розміркування (рефлексії):

- Чого я справді досяг(ла) у результаті цієї роботи ?
- Якою мірою мені вдалося досягти очікуваного результату?
- Що я отримав(ла) від виконання цього завдання?
- Якими були/будуть найважливіші кроки?
- Чи допомогло мені це завдання зрозуміти, що буде очікуватися в майбутньому?
- Що я зробив(ла) найкраще?

Для оцінки результатів і способів їх досягнення рекомендується використовувати техніки неформального оцінювання, серед яких традиційними є опитування, спостереження, вислуховування. Названі форми можна вважати частиною формульованого оцінювання, оскільки вони надають учителеві інформацію про те, що учні знають, розуміють і вміють робити, допомагають планувати подальші кроки в освітньому процесі. Специфічними техніками (методами, прийомами) неформального формульованого оцінювання є: Міногляд, Спрямована розшифровка, Резюме в одному реченні, Карти додатків, Шкала або "Чарівні лінієчки", Рефлексивний екран, Оцінка за рівнями, Індекс-картки для узагальнення або запитань та ін.

Із метою розвитку в молодших школярів навичок рефлексії при формульованому оцінюванні досягнення учнів оцінюються не лише вчителем, а й ними самими. Із цією метою необхідно формувати у дітей уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання. Щоб у дитини формувалися самооцінні судження, вона має зрозуміти мету власної роботи, її кінцевий результат і критерії оцінювання. Для цього дітям необхідно пропонувати рефлексивні вправи. Наприклад, на початку третього класу, щоб визначити рівень сформованості читацьких умінь, доцільно запропонувати учням вибрати для себе правильні відповіді, зробивши позначку "+" або "-" (Додаток №1). Для самооцінки загальнонавчальних організаційних навичок

використовується аркуш самооцінювання (Додаток №2), перелік питань у якому поданий орієнтовно й може змінюватися, доповнюватися. Корисно використовувати аркуші індивідуальних досягнень, самодіагностику роботи з партнером, у групі та ін.

Отже, відповідно до технологій формувального оцінювання учень/учениця на рівні з учителем залучаються до процесу оцінювання власних навчальних умінь.

4. Техніки формувального оцінювання.

Оцінювання проводиться на основі розроблених і затверджених (Державний стандарт початкової освіти, Типові освітні програми) очікуваних результатів, які вчитель повинен пояснити дітям на початку навчання. З іншого боку, відповіддю на запитання "Як оцінювати?" буде: "Вербально". Вербальне оцінювання освітнього процесу створює умови гуманного навчання, навчання без страху помилитись, без заздрощів, пригнічення та образ. Проте дуже важливо правильно оцінювати роботу учня/учениці на уроці, їхні здобутки, прагнення до вдосконалення.

Оцінка має сприяти вихованню в кожній дитини поваги до себе, самозадоволення та прагнення примножити свої здобутки. Освітній процес тоді стане радісним для неї. Словесне оцінювання не може обмежуватися одним словом, а має висловлюватися хоча б 2-3 реченнями вчителя, які б указували правильність наряду роботи учня/учениці. Вербальні судження вчителя мають бути підтримуючі та розвивальні, а не обмежувальні та деструктивні.

5. Портфоліо як один із підходів формувального оцінювання навчального поступу молодших школярів.

Як один із складових підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів можна використовувати накопичувальну систему (метод оцінювання портфоліо). Мета портфоліо – звіт щодо процесу навчання учнів, наочна картина значущих освітніх результатів у цілому, забезпечення відстеження індивідуального прогресу учня в широкому освітньому контексті,

демонстрація здібностей застосовувати здобуті знання, уміння навички на практиці.

Орієнтовно портфоліо може мати таку структуру:

- Титульний аркуш. Указується прізвище, ім'я учня, клас, школа.
- Візитка. Тут можна розташувати будь-яку інформацію, яка важлива для дитини.
- Моє оточення. Інформація про друзів, батьків і інших родичів, учителів.
- Що я вмію і люблю робити. Розташовується інформація, яка відбиває інтереси, захоплення дитини.
- Сходинок зростання. Розділ присвячується конкретним шкільним предметам. Учень може розташувати вдало виконані письмові роботи, проекти, відгуки про прочитані твори, динаміку техніки читання тощо.
- Моя творчість. Розміщуємо творчі роботи (малюнки, вірші, казки, поробки) або їх фотографії
- Мої досягнення. Вміщуємо подяки, грамоти, сертифікати, дипломи тощо.
- Мудрі поради. Побажання та заохочення від друзів, батьків, педагогів.
- Аркуші самооцінки та анкети вмінь (заповнюються двічі або тричі на рік).
- Погляд у майбутнє. Окреслення бажань і планів, умов і шляхів їх досягнення.

Крім того, бажано впроваджувати й інші інновації оцінювання в початковій школі: зошит досягнень, безпечне оцінювання, виставки продуктів навчальної роботи дітей тощо.

Отже, технологія формувального оцінювання – це інтерактивне оцінювання прогресу учнів, що дає змогу вчителю конструювати освітній процес, спираючись на дані відстеження особистісного розвитку дітей та процес набуття ними навчального досвіду й формування компетенцій. Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання містить такі послідовні дії: визначення обов'язкових результатів навчання; організація діяльності учня щодо планування та досягнення суб'єктивно

значущих освітніх результатів; супровід досягнення учнями запланованих результатів навчання за допомогою механізмів зворотного зв'язку.

Формувальне оцінювання сприяє становленню учня як суб'єкта освітньої та оцінювальної діяльності, а також формуванню його адекватної самооцінки, досягненню позитивних результатів освітньої та виховної роботи.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. Ел. ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

2. Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1-го класу. (Листи МОН від 18.05.2018 № 2.2-1250 та від 21.05.2018 № 2.2-1255)

3. Морзе Н. В. Формувальне оцінювання: від теорії до практики / Н. В. Морзе, О. В. Барна, В. П. Вембер // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 6. – С. 45–57.

4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Ел. Ресурс. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

5. Основи педагогічного оцінювання. Ч. I. Теорія. Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / [Г. Агрусті, Л. М. Артемчук, І. Є. Булах, Д. Вілмут, Т. О. Лукіна, М. Р. Мруга]. – К.: Майстер-клас, 2005. – 94 с.

6. Основи педагогічного оцінювання. ч.ІІ. Практика. Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / упорядники: Л. М. Артемчук, І. Є. Булах, М. Р. Мруга – К.: Майстер-клас, 2005. – 54 с.

7. Пинская М. А. Формирующее оценивание: оценивание в классе: учебн. пособие / М. А. Пинская. – М.: Логос, 2010. – 264 с.

8. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія / А. А. Сбруєва. – Суми: ВАТ "Сумська обласна друкарня".

Додаток № 1

Визначення сформованості читацьких умінь молодших школярів

+/-	Оцінні судження
	Умію читати без помилок
	Читаю швидко, але допускаю помилки
	Умію читати виразно, передаючи голосом настрої героя, автора
	Умію читати за ролями
	Умію переказувати текст з опорою на ілюстрацію
	Умію визначати послідовність дій у творі
	Умію знайти потрібну інформацію
	Я завжди розумію зміст прочитаного
	Я завжди розумію, що хотів сказати автор
	Мені обов'язково необхідно навчитися:
	Складати план художнього твору
	Переказати твір за планом
	Допиши те, що ти вважаєш для себе важливим

Додаток № 2

Аркуш самооцінювання

Оцінюю свою роботу в школі на цьому тижні

Тиждень _____

T=так

H=ні

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
Прийшов(ла) у клас вчасно, як і домовлялися					
Давав(ла) усім спокійно працювати					

Працював(ла) згідно з отриманими інструкціями					
Міг(могла) самостійно працювати					
Добре працював(ла) у парі або групі					
Пам'ятав(ла) про те, що перед тим, як щось сказати, треба підняти руку					
Дотримувався (лася) інструкцій у їдальні					

2.3. Міжпредметна інтеграція на уроках англійської мови в умовах НУШ

Сучасна освіта характеризується системними змінами в структурі та змісті, постійним оновленням, пошуком методів, прийомів, які сприяють кращому засвоєнню учнями знань, формуванню компетенцій, підготовці до самостійного життя в суспільстві. Формування цілісної наукової картини світу, систематизованих узагальнених знань, умінь керувати інформаційними потоками та вибудовувати освітньо-професійну траєкторію починається вже в початкових класах. Отже, ключовим поняттям вироблення сучасної світоглядної парадигми в молодших школярів Нової української школи є інтеграція змісту, яку здійснюють через злиття в одному предметі елементів різних навчальних дисциплін (курсів, тем). Навіть самі компетентності, передбачені навчальними програмами та Державним стандартом початкової освіти як очікувані результати, є інтегрованим результатом навчальної діяльності учнів, і їх формують передусім на основі інтегрування змісту загальної початкової освіти. Міністерство освіти і науки України наголошує, що "Концепція НУШ пропонує впроваджувати інтегроване та проєктне навчання. Це сприяє тому, що учні отримують цілісне уявлення про світ, адже

вивчають явища з точки зору різних наук та вчать вирішувати реальні проблеми за допомогою знань з різних дисциплін" [1].

Відповідно до чинної нормативної бази освіти та зважаючи на виклик часу, педагоги постійно працюють над пошуком сучасних інноваційних форм організації освітнього процесу. До розв'язання проблеми долучаються методисти, психологи, науковці, педагоги-практики. Авторка методичного посібника "Інтегровані уроки в початковій школі" Бірюк І.А. зазначає, що "пошуки шляхів удосконалення системи освіти в початковій школі привели до відродження такого методичного явища як інтеграція навчання, яке поступово переходить сьогодні з дискусії в практику".

Зупинимося на конкретизації поняття "інтеграція". У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття "інтеграція" визначається як "об'єднання в ціле будь-яких окремих частин".

Вікіпедія дає декілька пояснень поняття "інтеграція" в різних аспектах.

Що стосується освіти, найбільш застосовним є таке тлумачення: "поєднання, взаємопроникнення". "Процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле. Процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків".

Інтеграцію в дидактиці С. Архангельський розуміє як взаємозв'язок змісту, методів та форм навчання, Г. Батуріна – як цілісний навчально-виховний процес, Г. Федорець – як різноманітні зв'язки між структурними компонентами педагогічної системи.

Доходимо висновку, що інтеграція – це процес і результат створення нерозривно пов'язаного, єдиного, суцільного (у змісті, меті, застосуванні). У навчанні вона здійснюється шляхом злиття в одному синтезованому курсі елементів різних навчальних предметів. Міжпредметні зв'язки передбачають включення в урок певного предмету матеріалу з інших навчальних предметів. Це окремі елементи уроків, які сприяють полегшенню сприйняття, глибшому усвідомленню матеріалу, розумінню його практичного значення й застосування. Особливістю інтегрованого уроку є те, що в ньому поєднуються блоки знань з різних предметів, підпорядковані одній темі.

Іноземна мова – предмет, що має широкі можливості для проведення інтегрованих уроків, адже кожна тема фактично конструюється на основі знань, засвоєних при вивченні інших предметів, або на основі життєвого досвіду.

У початковій школі насамперед урахуємо, що провідним видом діяльності залишається ігрова. Діти краще сприймають і засвоюють матеріал у процесі творчої діяльності. Тому вчителеві іноземної мови насамперед необхідно створити такі інтеграційні зв'язки, як англійська мова – музичне мистецтво, англійська мова – образотворче мистецтво.

У програмі іноземних мов початкової школи для 1-х та 2-х класів у розділі "Мовленнєва компетенція" зазначено, що на кінець навчального року учні мають відтворювати римовані твори дитячого фольклору. Учителеві іноземної мови доцільно систематично використовувати музичні твори англійського фольклору (пісень) для збагачення та активізації словникового запасу при вивченні мови.

Відомо, що для молодших школярів властиві візуальне сприйняття та творча уява. Вони краще сприймають новий матеріал під час малювання, коли, крім усього зазначеного, розвивається ще й дрібна моторика. Отже, вивчення тем "Кольори", "Іграшки", "Тварини" у 1-му класі найефективніше проводити за допомогою інтеграції з образотворчим мистецтвом.

Починаючи з 1-го класу, на уроках англійської мови учні вивчають числа. 1-й клас – числа 1 – 10, 2-й клас – 1 – 20, 3-й клас – 1 – 100. На уроках закріплення знань учитель може проводити різноманітні за структурою інтегровані уроки англійська мова – математика, де можна прочитати ряд чисел, відновити їх послідовність, розв'язати нескладні приклади чи задачі. Доречно додати й елементи інших навчальних предметів. Наприклад, музичного мистецтва (вивчення римівки з числами), образотворчого мистецтва (розфарбувати певну кількість предметів, порахувати предмети того чи іншого кольору, форми тощо).

У 3-му та 4-му класах при вивченні теми "Природа і навколишнє середовище" відбувається інтеграція предметів англійська мова та природознавство. Учні вивчають назви пір року, вчаться розповідати про своє ставлення до природи та тварин, тобто вчитель англійської мови спирається на знання учнів, отримані на уроках предмета "Я досліджую світ".

Інтеграція предметів англійська мова – фізкультура відбувається фактично на кожному уроці. Виконання команд Stand up! Sit down! є систематичним. Учитель пропонує виконувати й інші дії, пов'язані з шикуванням, стройовими та загальнорозвивальними вправами (ліворуч, праворуч, нахилитися, підвести руки тощо). Прості команди, рухові дії урізноманітнюються за допомогою англійського фольклору, де буде простежуватися зв'язок трьох предметів: англійська мова – фізична культура – музичне мистецтво. Доречно таке поєднання здійснювати при проведенні фізкультурних пауз – тоді й відпочинок сприятиме розв'язанню завдань навчання та розвитку.

У якості висновку, слід зазначити, що інтегровані уроки англійської мови в початкових класах нової української школи дозволяють комплексно розв'язати такі завдання:

- формування мовленнєвої компетентності школярів згідно з Державним стандартом початкової освіти;
- формування в учнів цілісного світогляду;
- практична спрямованість, набуття учнями життєво необхідних навичок;
- активізація пізнавальної діяльності, підвищення інтересу до вивчення іноземної мови;
- урахування індивідуальних особливостей школярів, розвиток їхніх творчих здібностей;
- підвищення якості засвоєння вивченого матеріалу.

Інтегровані уроки більш різноманітні, пов'язані з численними асоціаціями, наповнені різними емоціями, що надзвичайно важливо в роботі з молодшими школярами в умовах нової української школи.

Отже, проблема інтеграції в навчанні є актуальною й перспективною. На сьогоднішній день ще немає традиційної методики проведення інтегрованих уроків, не розроблені остаточно шляхи і способи інтеграції, обмаль дидактичного матеріалу. Ці та інші аспекти можуть стати предметом майбутніх досліджень.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи.

2. Іноземна мова. Навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 1 – 4 класи.

3. Бірюк І. А. Інтегровані уроки в початковій школі: методичний посібник./ Бірюк І. А.; Володимирецька ЗОШ I – III ступенів №1-Володимирець: 2018. – 65 ст.

4. Котик Т. М. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи. Навчально-методичний посібник. - Тернопіль: Астон, 2020. – 193 ст.

5. Нова українська школа. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

6. Оксана Карпюк. Нова українська школа: методика навчання англійської мови у 1 – 2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Навчально-методичний посібник. - Тернопіль: Астон, 2020. – 161 ст.

7. Крістіна Карпюк. Нова українська школа: методика навчання англійської мови у 3 – 4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Навчально-методичний посібник. - Тернопіль: Астон, 2020. – 145 ст.

Розділ III

Конструювання сучасного уроку як чинник забезпечення якості освіти

3.1. STEM-проект в початкових класах

Розвиток STEM-освіти визначено сьогодні одним із пріоритетів діяльності Міністерства освіти і науки України. STEM-навчання поєднує в собі міждисциплінарний і проєктний підходи, основою для чого стає інтеграція природничих наук і технологій. Передбачається, що STEM-освіта допомагає опанувати "навички XXI століття" та створює фундамент для професій майбутнього.

Урок у рамках STEM-проекту "Зустріч птахів" спрямований на встановлення міжпредметних зв'язків, формування морально-етичних якостей, цілісного світогляду та особистісного ставлення молодших школярів до актуальних проблем. На уроці формувалися такі ключові компетентності: спілкування державною мовою, уміння навчатися впродовж життя, соціальні та громадські, загальнокультурна грамотність. Як і передбачено STEM-проектом, урок завершується реальним практичним результатом (виготовлення пташки).

Якісними результатами уроку-проекту можна вважати формування в учнів навичок колективної взаємодії, розвиток інтегрованого мислення, набуття соціального досвіду, особистісний розвиток і соціалізація.

Отже, STEM-освіта в цілому й пропонований урок зокрема за допомогою запровадження практичних прийомів демонструє застосування науково-технічних знань у реальному житті, дозволяє вирішувати актуальні проблеми освіти.

3.1.1. Святковий календар весни. Зустріч птахів

План-конспект уроку з предмета
"Я досліджую світ" у 2-му класі

Завдання: узагальнити здобуті знання про весняні зміни в живій і неживій природі;

формуванню вміння читати та аналізувати віршовані твори;

ознайомити з народними традиціями зустрічі весни;

учити працювати з папером;

розвивати пізнавальну та мовленнєву активність, творчу уяву;

виховувати бережливе ставлення до птахів, повагу до народних традицій.

Обладнання: бейджі з назвами птахів, картки з висловами-прикметами, шаблони пташок, кольоровий папір, мультимедійна презентація

Хід уроку

I. Мобілізація та організація класу.

Мотивація навчальної діяльності.

1. Вітання. Позитивне психологічне налаштування на урок (*слайд 1*).

Встав раненько – посміхнись,

Бо чудово в світі жити!

В синє небо подивись

Й починай добро творити!

– Подаруйте одне одному посмішку, потисніть руку.

2. Організація аудиторії (Гра "Птахи") (*слайд 2*).

Діти вибирають з кошика бейджі з назвами птахів (синиця, лелека, горобець, дятел, соловей, ластівка) і стають у коло. Учитель у центрі кола промовляє:

назву птаха (синиця або горобець) – діти з такими назвами міняються місцями;

"перелітні" – гравці з назвами перелітних птахів стають у центр кола.

Після гри діти сідають у групи за назвами пташок.

II. Актуалізація інформації.

1. Обмін оперативною інформацією (*Фронтальна бесіда*).

- Сьогодні ... (*дата*),...(*день тижня*), погода - ..., температура повітря –

- Пригадайте, що ми називаємо природою?

- Які складові має природа?

- Де відбуваються весняні зміни? Перегляд відео

(<https://www.youtube.com/watch?v=eUTGtkeaji4>) (*слайд 3*)

- Які асоціації виникають, коли чуєте слово "весна"? (Первоцвіти, небо, земля, трава, струмки, температура, Сонце, звірі, птахи)

- Які емоції викликає прихід весни?

2. Щоденні новини. (*прийом "Крісло автора"*).

- А чи знаєте ви, що?...

Перший день весни припадає на день Явдохи - 1 березня за старим стилем, а за новим – 14 березня. У наших пращурів це був початок нового року.

Одним із найцікавіших звичаїв наших предків був звичай закликати весну.

Благослови, мати, весну зустрічати!

Весну зустрічати, зиму проводжати! –

Так починалося закликання весни, яке відбувалося на Явдохи або на Теплового Олексія (30 березня), а то й у день Сорока Святих (22 березня). Це залежало від погодних умов року – ранньої чи пізньої весни.

А був ще обряд закликання пташок. Влаштовували його, як правило, на день Сорока Святих. Із тіста пекли 40 "жайворонків", що нібито вилітають у цей день із вирію. Печиво роздавали дітям. Частину обрядового печива діти

підвішували на фруктових деревах, а коли збирався гурт, діти йшли до найвищого пагорба, піднімали вгору "жайворонків" і закликали пташок.

III. Ознайомлення учнів з завданнями уроку

(Приєм "Збери слово") (слайди 4, 5).

- Діти, Злюка Завірюха ще лютує, не хоче, щоб Весна приходила, вона розкидала літери в підписах, що стояли під малюнками. Треба їх зібрати.

НЯНВЕСКИ АТ ЇВГАКИ (ВЕСНЯНКИ ТА ГАЇВКИ)

КИВОЖАЙРОН (ЖАЙВОРОНКИ)

- Це символи весни. Сьогодні ми ближче ознайомимося з ними і дізнаємось, як здавна зустрічали весну українці.

IV. Організація засвоєння матеріалу уроку.

1. Повідомлення вчителя.

– Веснянки – назва обрядових пісень, пов'язаних з початком весни. За допомогою веснянок люди передавали свою енергію природі, щоб усе навколо прокинулось і ожило. Виконували ці пісні одночасно з танцями та іграми.

Різновидом веснянок є гаївки – пісні, що виконували тільки під час Великодніх свят. Гаївок було багато і різних (дітей, дорослих, дівчат, парубків).

Але, попри все, найголовнішим є те, що всі веснянки, як би їх не називали, – це ті пісні, що звеселяють людей, несуть красу й оптимізм та є дорогоцінним скарбом культури наших предків.

2. Робота над змістом веснянки.

2.1. Читання 1 куплету веснянки (слайд 6).

2.2. Перевірка первинного сприйняття.

2.3. Заучування першої строфи.

Вийди, вийди, сонечко,

На дідове полечко,

На бабине зіллячко,

На наше подвір'ячко.

2.4. Вправа "Віднови текст" (слайд 7).

На весняні.... граються,

На маленькі.... дожидаються.

Там вони.... квіточки,

Тебе.... діточки,

2.5. Читання веснянки повністю. Аналіз змісту (слайд 8).

3. Фізхвилинка. Гра-хоровод "Ой, нумо, нумо, заплетемо шума" (гаївка)
(<https://www.youtube.com/watch?v=xmBzWh0KsCM>) (слайд 9).

4. Перегляд і аналіз відео "Цікаві факти про птахів"
(https://www.youtube.com/watch?v=EAU1U8_-I2U) (слайд 10).

- Скільки шкідників знищують 2 сім'ї синиць? (80)

- Хто більше знищує шкідників: синиці чи горобці? На скільки?
(Синиці – 40, горобці – 9, на 31)

- Кого називають співцем добра й кохання? (Солов'я)

- Назвіть найважчого птаха в Україні. (Дрохва – 16-19кг)

V. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Робота в групах "Скринька прикмет" (слайд 11).

- Люди здавна спостерігали за поведінкою птахів. Звідси – прикмети. Вони увібрали багатий життєвий досвід. Зараз ви складете їх і хором прочитаєте.

(Діти відновлюють вислови, складаючи їх із частин).

Побачив птаха – знай, весна біля порога.

Ранній приліт шпаків та жайворів – до теплої весни.

Нічна пісня солов'я віщує ясний день.

Зозуля кує – морозу не буде.

Стрижі літають низько з криками – буде дощ.

Птахи дружно вертаються з вирію - на тепло.

Побачив шпака – знай: весна біля порога.

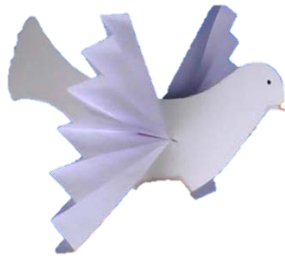
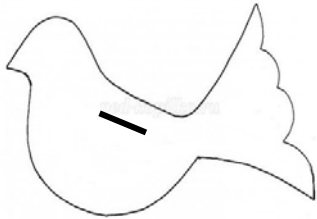
2. Практична робота. Поробка "Жайворонок" (слайд 12).

Інструкційна карта

А. Прямокутник кольорового паперу скласти "гармошкою" з однаковими смужками.

Б. Зробити проріз на силуеті пташки для крил.

В. Вставити в проріз гармошку, розправити, щоб вийшли об'ємні крила.

Г. Домалювати пташці очі, дзьоб.

3. Робота над загадками "Перелітні птахи".

Хати не будую,

На гілці ночую,

Не мажу, не квітчу,

Людам роки лічу. (Зозуля)

Довгі ноги, довгий ніс,

Кілька жабенят

Прилетів, обід приніс:

Для своїх малят. (Журавель)

Сам вечірньої години

Та на дуду голосну

Заховався в кущ калини

Грає пісню чарівну. (Соловей)

У садочку понад тином

Він навколо обдивився,

Я зробив йому хатину.

Засміявсь і оселився. (Шпак)

VI. Підсумок уроку. Рефлексія.

- Ось і добіг кінця наш урок. Що нового дізналися? Для чого нам потрібні ці знання?

- Що вам вдалося найкраще?

- Коли будете на прогулянці, прислухайтеся, про що співають пташки, а потім поділіться з нами своїми спостереженнями.

Головне - пам'ятайте, що птахи – наші друзі, їх треба берегти. Вони знищують велику кількість комах, які шкодять садам, лісам, полям та лукам.

Вони на різні голоси

Співатимуть для тебе,

І в краплях срібної роси

Побачиши чисте небо! (слайд 13)

3.1.2. Весна. Зустріч птахів

План-конспект уроку в 1-му класі.

Тип уроку – інтегрований (предмети "Я досліджую світ", "Дизайн і технології").

Мета I: розширювати знання про птахів, їх значення в житті людини; розвивати спостережливість, інтерес до навколишнього світу; виховувати в дітей дбайливе ставлення до природи.

Мета II: ознайомити дітей з оберегами як видом народної творчості, народними звичаями; навчити виготовляти обереги з ниток; розвивати спостережливість, образне мислення, фантазію, дрібну моторику рук; виховувати інтерес до роботи, естетичний смак.

Обладнання: відеофрагмент на музику П.І. Чайковського "Березень. Пісня жайворонка", аудіозапис "Голоси пташок", аудіозапис заклички "Вийди, вийди, сонечко..."; малюнки й світлини із зображенням птахів, оберегів, нитки, печені обереги-жайворонки, мультимедійна презентація

П.І.Чайковський

Зустріч птахів
(презентація)

Шпак

Дятел

Лелека

Соловей

Жайворонк

Фізкультхвилинка

Закличка

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності.

1. Слухання твору П.І. Чайковського "Березень. Пісня жайворонка" та перегляд відео (слайд № 2).

– Вам сподобалася музика? Це був твір композитора Петра Чайковського, який називається "Березень. Пісня жайворонка". Про яку він пору року?

2. Ранкове коло (слайд № 3).

– Підійдіть до віконечка. Подивіться, яка краса. Скільки змін відбулося в природі останніми тижнями! А хто помітив які?

– Яка сьогодні погода?

– Який день тижня?

– Яка дата?

– Який місяць? (*Березень*)

– Які ще весняні місяці ви знаєте?

- Хто назве їх по порядку?
- Так яка зараз пора року?
- Так, правильно, це весна.

II. Повідомлення теми й завдань уроку.

– Сьогодні на уроці ми ще більш докладно познайомимося з особливостями цієї пори року і дізнаємося про те, як можна її впізнати. А ще згадаємо про вісників весни і навчимося дещо створювати власноруч.

III. Робота над темою уроку. Організація засвоєння знань.

1. Гра "Знайди помилку" (Робота з цеглинками (зелена-червона))

- Навесні дні стають коротшими, а ночі довшими.
- Сніги розпускаються.
- Сонечко тане.
- З'являються перші весняні бурульки.
- На деревах набухають квіти.
- З кожним днем стає все холодніше.
- Птахи прокидаються від зимового сну.
- Звірі повертаються з теплих країв.

2. Слово вчителя. Цікавинки з життя пташок.

– Правильно, птахи повертаються з теплих країв. Недарма їх називають вісниками весни.

– Пташки – наші найменші друзі й невід'ємна часточка природи. Ми любимо наших пернатих друзів. Вони дорогі нам як незамінні помічники в боротьбі за врожай, вірні союзники в знищенні шкідників.

– А ви знаєте, що якби людина мала пташиний апетит, то за день з'їдала б стільки, скільки їсть за місяць, а ластівка за літо виловлює один мільйон мух, комарів і попелиць.

– Пташки прикрашають діброви й сади, тішать нас своїм чарівним співом. Їх весела дзвінка пісня, яскраве забарвлення оживляють природу і звеселяють наші серця, додають нам бадьорості й радості.

- Перелітні пташки на своїх тендітних крильцях несуть нам весну.
- Сьогодні ми з вами будемо вітати наших пернатих друзів. А хто найкраще знає пташок, зараз дізнаємось.

3. Робота над загадками (слайди №5-16, аудіозапис "Голоси пташок")

- Навесні пташки чарівні
Оселились у шпаківні.
Пір'ячком виблискують,
Пісеньки висвистуть. (*Шпаки*)
- Дзьоб міцний і гострий маю, шкідників я добуваю
вірно людям я служу, їм дерева бережу. (*Дятел*)
- Хто гнізда свого не має, яйця іншим підкидає? (*Зозуля*)
- По болоті ходить скрізь, довгі ноги, гострий ніс.
Він поїсти полюбляє, жабам він рахунок знає. (*Лелека*)
- Він співає "тьох-тьох-тьох", чути скрізь його пісні
В травні слухаєм завжди, як співають ... (*Солов'ї*)
- Пташка ця маленька,
Лагідна, сіренька.
В небесах співає,
Сонце зустрічає. (*Жайворонок*)

IV. Фізкультхвилинка (слайд № 17, відео)

IV. Практична робота над оберегом "Жайворонок" (слайд №18)

1. Слово вчителя.
 - Здавна люди з радістю зустрічали птахів – вісників весни. Наші предки створювали обереги у вигляді пташок з

різних підручних засобів. Тож і ми сьогодні створимо такі обереги.

2. Робота з поняттям.

– А що ж таке оберег? Слово "оберег" споріднене зі словом "берегти".

Ось що нам каже наш помічник Інтернет:

"Оберіг – предмет, якому приписують надприродну здатність відвертати від його власника хвороби, біду, приносити щастя й гаразди; чарівний предмет, що призначений захищати свого власника. Також вважають, що він може принести удачу, запобігти небезпеці, поліпшити стан здоров'я. Через це обереги зажили неабиякої популярності ще з давніх-давен".

3. Виготовлення виробу.

Технологічна карта виготовлення оберега з ниток "Жайворонок"

Крок 1. Готуємо матеріали

Для виготовлення птаха знадобляться:

- джгутовий або льняний шпагат;
- червоні нитки муліне;
- ножиці;
- лінійка.

Крок 2. Нарізаємо нитки, формуємо заготовки крил і тулуба

- Для тулуба птаха нарізаємо і складаємо разом 10 відрізків шпагату завдовжки 20 см.
- Для крил нарізаємо 10 відрізків шпагату завдовжки 10 см.

Крок 3. Виготовляємо дзьоб, голівку, тіло птаха

- Для дзьоба птаха беремо червоні нитки муліне завдовжки 10 см.
- Ниткою муліне перев'язуємо відрізки шпагату (для тулуба) посередині. Узликами формуємо дзьобик.
- Складаємо навпіл і туго перев'язуємо муліне для формування голівки. Обмотуємо шию червоним відрізком муліне (відстань від дзьоба – 1-1,2 см) і ховаємо кінчики ниток під обмотку.

Крок 4. Виготовляємо крила

Посередині ниток тулуба вкладаємо нитки для крил. Хрестиком перев'язуємо нитки тулуба і крил. Розправляємо нитки, формуючи хвіст та крила. Залишаємо довгі кінці муліне для підв'язки виробу.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія.

1. Оцінка та самооцінка діяльності на уроці.

– А чи сподобалися вам пташині обереги?

– Що для вас було найбільш цікавим?

– Незабаром пташки на тендітних своїх крилах, долаючи великі відстані, прилетять до нас. Ми радо зустрінемо цих маленьких провісників весни. Понесіть додому ці обереги. Повісьте у кімнаті біля віконечка. І пташки, прилітаючи з теплих країв, будуть знати, що в цій оселі живуть їхні друзі. Я впевнена, що ви ніколи не руйнуватимете пташиних гнізд, охоронятимете й дбайливо будете ставитись до братів наших менших!

2. Позитивне емоційне завершення уроку.

– А ще з давніх-давен пекли пташок з тіста і разом з ними закликали весну.

Діти отримують випеченого жайворона і співають закличку.

(слайд № 20, відео)

3.2. Види речень за метою висловлення.

План-конспект уроку української мови в 5-му класі

Досконале знання української мови є показником розумового розвитку людини та її культурного рівня. В умовах національного відродження це набуло особливої ваги. Мова стала вирішальним чинником самобутності українського народу, виразником інтелектуального й духовного життя. Одним із завдань сучасної школи є розвиток національно свідомої особистості, формування в неї комунікативної компетентності.

Запропонований конспект уроку відповідає навчальній програмі з української мови для закладів загальної середньої освіти. Дидактичний матеріал дібрано з урахуванням вікових особливостей здобувачів освіти і спрямований на розвиток любові до рідної мови, мислення, мовлення п'ятикласників, формування пошуково-дослідницьких навичок, творчих здібностей, самостійності. Навчальну мету уроку реалізовано за допомогою таких методів і прийомів, як спостереження над мовним матеріалом, графічний диктант, інтонаційний практикум, гра "Будівельник", редагування, творче завдання, взаємоперевірка, самоперевірка, самооцінювання, які сприяють формуванню активної позиції школяра в освітньому процесі, розвитку критичного мислення. Взаємодія вчителя й учнів будується на принципах партнерства, гуманізму, довіри й підтримки, що відповідає вимогам сучасної української школи.

Мета: ознайомити з видами речень за метою висловлення; формувати вміння розрізняти види речень за метою висловлення, правильно їх інтонувати, розставляти розділові знаки в кінці речень, будувати речення різних видів; розвивати мовлення, мислення учнів; виховувати любов до рідної мови, рідного краю.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок.

Обладнання: "лист" від молодших школярів, схема-таблиця, роздатковий матеріал для гри "Будівельник", "екран досягнень", мультимедійна презентація.

Хід уроку

I. Емоційне налаштування. Слово вчителя (слайд № 1).

Всі сідайте тихо, діти,
Домовляймося не шуміти,
На уроці не дрімати,
А старанно працювати.

II. Мобілізуючий початок. Фронтальна бесіда.

- Яку тему зараз вивчаємо?
- Назвіть основні одиниці синтаксису.
- Що називається реченням?

III. Мотивація навчальної діяльності.

1. Створення проблемної ситуації.

- Сьогодні, ідучи до вас на урок, я зустріла наших молодших школярів, які просили передати вам листа. Ось він:

*Ми шануємо українську мову та вивчаємо її вона багата й милозвучна
а ви любите рідну мову*

2. Аналітичні запитання.

- Як ви вважаєте, чи все тут правильно?
- Скільки в цьому листі, на вашу думку, речень?
- Як позначити початок і кінець речення?

Виправте помилки в листі, розставляючи правильно розділові знаки.

IV. Повідомлення теми та мети уроку (слайди № 2; 3).

- Отже, щоб правильно висловлювати думки письмово, треба знати не тільки правопис слів, а й правила постановки розділових знаків у кінці речень, а також види речень за метою висловлення.

V. Організація сприйняття та засвоєння нового матеріалу.

1.1. Робота з підручником (стор.183)

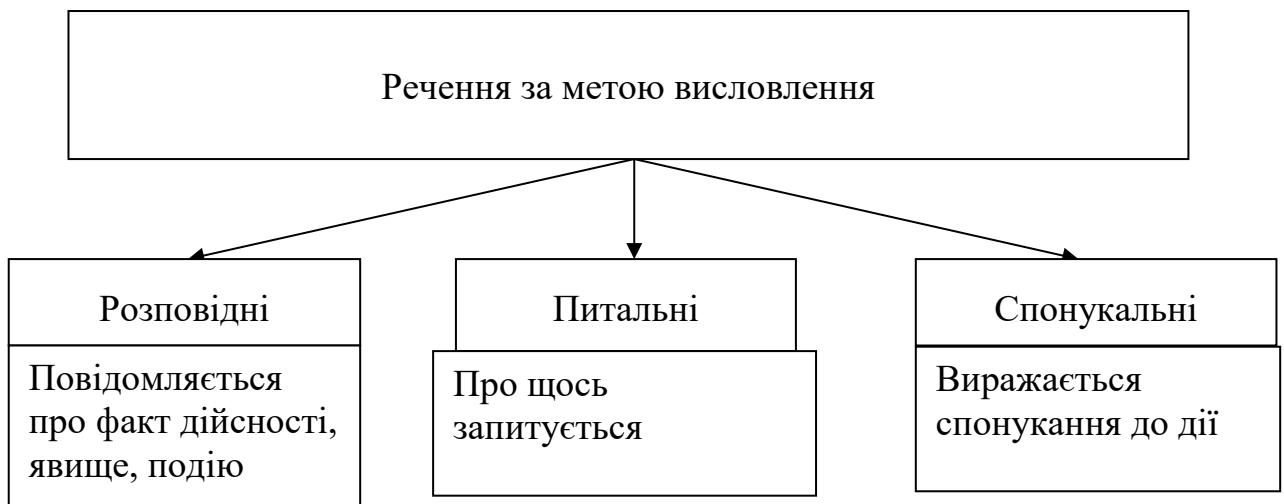
Знайдіть у підручнику відповіді на питання:

- Які бувають речення за метою висловлення?
- Про що йдеться в реченнях кожного виду?
- Які знаки ставлять у кінці розповідного речення?
- А які в кінці питального? А спонукального?

Одночасно з відповідями складається опорна схема-таблиця № 1.

Схема-таблиця №1

Види речень за метою висловлення

1.2. Спостереження над мовним матеріалом (слайд № 4).

Прочитайте речення.

Я бережу та шаную рідну мову.

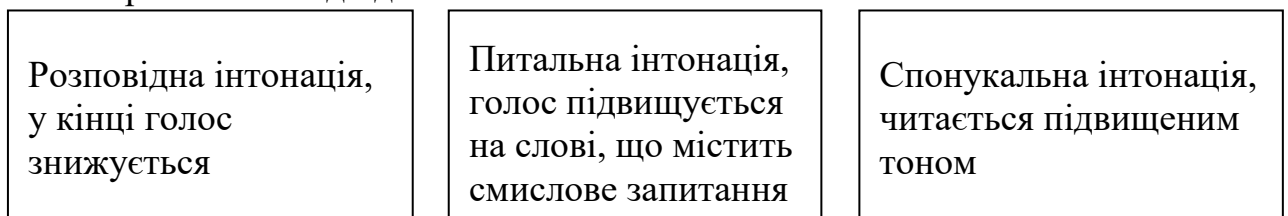
Чи бережеш ти рідну мову?

Бережи т а шануй рідну мову.

1.3. Аналітичні запитання.

- Визначте види речень за метою висловлення. Доведіть свою думку.
- З якою інтонацією ви читали перше речення?
- А з якою друге?
- А третє?

Протягом бесіди доповнюється схема.

- З якою інтонацією слід читати речення кожного виду?

1.4. Інтонаційний практикум (слайд № 5).

Прочитайте речення, дотримуючись правильної інтонації.

1. Любов до Батьківщини неможлива без рідного слова.
2. Як парость виноградної лози, плекайте мову!
3. Рідна мова в рідній школі.
Що бринить нам чарівніш?
4. Вивчайте, любіть свою мову,
Як світлу Вітчизну, любіть.

1.5. Фізхвилинка (слайд № 6).

Встаньте, діти, посміхніться.
Землі нашій поклоніться
За щасливий день вчорашній.
Всі до сонця потягніться.
Вліво, вправо нахиліться.
Веретенцем покрутіться.
Раз присядьте, два присядьте
І за парти тихо сядьте.

1.6. Кодовий диктант із взаємоперевіркою.

Здобувачі освіти буквою Р позначають розповідні речення, П – питальні,
С – спонукальні.

1. Як не любити мову нашу?
2. Хліб пахне солодко, як пахнуть меду соти.
3. Розцвітай, розвивайся, наша мово.
4. Ти знаєш, як пахне любисток?
5. Завжди пам'ятайте батьків і допомагайте їм.
6. Без тебе, мово, я як без зерна полова.
7. Ти наше диво калинове, кохана українська мово.

8. Невже можна бути байдужим до рідної мови?
9. Птаха пізнають по пір'ю, людину по мові.
10. Свято оберігай чистоту рідної мови.
11. Українська мова - одна з найдавніших і милозвучніших мов світу.
12. Людина без мови як риба без води.

(Ключ: 1П, 2Р, 3С, 4П, 5С, 6Р, 7Р, 8П, 9Р, 10С, 11Р, 12Р).

1.7. Робота в групах. Гра "Будівельник".

Кожна група отримує конверт із набором слів. Здобувачі освіти повинні скласти речення, записати в зошитах і на дошці, визначити вид речень за метою висловлення. У результаті групи утворюють текст.

Яку рослину любили українці споконвіку? Здавна наші предки любили калину. Ця рослина має лікувальні властивості. Саджайте калину коло хат.

1.8. Редагування тексту із самоперевіркою. (Здобувачі освіти звіряють свої роботи з відредагованим текстом на слайді). (слайди № 7; 8)

Які дарунки нам приносить осінь. Це рум'яні яблука, запашні груші? Хтось найбільше любить осінь за її красу А хтось - за щедрий урожай на полях? А за що осінь любиш ти.

1.9. Творча робота.

Доповнити відредагований текст реченнями різних видів.

VI. Підсумок уроку.

1. Визначення ступеня досягнення мети уроку (слайд № 9)

2. Самооцінювання за допомогою "екрана досягнень" (слайд №10)

- Якщо ви навчилися всього, названого вище, наклейте смайлик із посмішкою, а якщо не всього, то "засмучений" смайлик.

VII. Домашнє завдання: вивчити правило на стор. 185, виконати вправу 428.

3.3. Іншомовні слова.

План-конспект уроку
в 5-му класі.

Концепція та Державний стандарт мовної освіти визначають її мету як забезпечення вільного володіння учнями державною мовою, формування комунікативної, мовної, мовленнєвої соціокультурної діяльнійсної компетенції у різних сферах і жанрах мовлення. На виконання визначених чинною нормативною базою завдань основними пріоритетами при конструюванні уроку було визначено: особистісну орієнтацію та світоглядну основу змісту навчального матеріалу, діяльнійсний підхід у поєднанні навчання мови й мовлення, використання перспективних технологій.

Пропонований план-конспект уроку передбачає формування знань щодо актуальних проблем сучасної лінгводидактики із застосуванням ефективних методів, прийомів і засобів навчання у відповідності до вікових особливостей учнів. Особливістю організації діяльності учасників освітнього процесу є налагодження продуктивної взаємодії, створення умов для розвитку пізнавальних інтересів і особистісних рис школярів засобами мови. Зміст уроку збагачується й урізноманітнюється завдяки використанню міжпредметних зв'язків, залученню різних джерел інформації. Ігрові форми роботи, стимулювання активності, створення ситуацій успіху забезпечують формування стійкого інтересу до предмета.

Перелічені особливості конструювання уроку дозволяють забезпечити комплексне вирішення завдань сучасної освіти: озброєння учнів міцними знаннями, виховання та розвиток особистості.

Мета: ознайомити учнів зі словами іншомовного походження, показати джерела запозичень, учити знаходити іншомовні слова в реченні, добирати українські відповідники, доречно вживати запозичені слова; розвивати акторські здібності школярів; виховувати любов до рідної мови, повагу до інших мов і культур.

Обладнання: костюми-атрибути різних країн світу, картки зі словами, словники (іншомовних слів, тлумачний), картки для самооцінювання, паперові долоньки.

Хід уроку

I. Мобілізуєчий початок.

Уже дзвінок нам дав сигнал,
Працювати час настав.
То ж і ми часу не гаймо,
Роботу швидко починаймо.
Всі всідайтеся рівненько,
Налаштуйтеся на урок,
І до мудрості пізнання
Ви зробіть сьогодні крок.

II. Психологічне налаштування на урок.

2.1. Самооцінювання "Світлофор". (*Покажіть свій настрій на уроці*).

2.2. Самомотивація. (*вірш "Українка"*).

Я – маленька українка ,
Треба всім це знати,
Українець є мій тато,
Українка – мати.
Українкою вродилась,
Українка буду,
Та про рідну Україну
Повік я не забуду.

III. Актуалізація опорних знань.

- Написати речення, знайти невідомі слова, замінити їх українськими відповідниками.

Мій френд лайкнув фото смайликом.

У кафе ми замовили суші, чизкейк і еспресо.

Довідка: *товариш, кава, вподобати, сирник, посмішка.*

- Якими словами із довідки ми можемо замінити невідомі?
- Чи всі слова вам зрозумілі?
- Чому і як вони з'явилися в нашій мові?

IV. Визначення теми, мети уроку. Робота з епіграфом.

Учіться, читайте,
І чужому научайтесь,
І свого не цурайтесь...

Т.Г. Шевченко

V. Опрацювання матеріалу уроку.

5.1. Знайомство з походженням іншомовних слів (розповідь групи "істориків" – заздалегідь підготовлених учнів).

- давні та воєнні контакти з племенами;
- напади кочівників;
- навала монголо-татарської орди;
- економічні, культурні зв'язки з іншими народами;
- територіальна близькість з іншими народами;
- розвиток науки і техніки;
- комп'ютеризація і Інтернет.

5.2. Визначення ознак запозичених слів (Конструктивне завдання: співвіднести ознаки іншомовних слів та подані приклади) (матеріал подано в опрацьованому вигляді):

- *i, a, e* на початку слова: автомобіль, екзамен, історія;
- збіг голосних звуків: радіо, океан;
- збіг приголосних: тембр, натюрморт;
- звук [φ], літера ф: футбол, графік;

- незмінність: пюре, суші;
- багатоскладовість: вітамін, дисципліна.

5.3. Знайомство зі словником іншомовних слів. (Хлопчик-словник:

Не бійтесь заглядати у словник:

Це пишний яр, а не сумне провалля,

Збирайте, як розумний садівник,

Достиглий овоч у Грінченка й Даля.

Не майте гніву до моїх порад,

І не лінуйтеся доглядати свій сад.)

- Знайти записані вище слова в словнику, з'ясувати їх походження, значення, особливості вживання.

5.4. Знайомство з основними джерелами запозичень.

- До нас завітали гості з країн, з мов яких найбільше запозичень у нашій мові. Отже, вітаймо! (*Учитель з учнями вітається і прощається мовою представленої країни, інші школярі повторюють*).

- Запишіть по 1-2 приклади слів, що походять із різних мов світу.

- До нас поспішає прекрасна Давня Греція!

Клімат, катет, полюс, йод,

Біологія, галактика, мікроб,

Фантазія, олімпіада, схема,

Лексика, піраміда, морфема.

- Запрошуємо представника сонячної Італії!

Інститут, студент і факультет,

Прокурор, юрист, директор,

Літера, республіка, конспект,

Конус, куб, імунітет.

- Вітаймо неперевершену представницю Франції!

Нам дала французька мова

І поставила умову,

Щоб французьке кожне слово
Зберегло свою вимову.
Часто чуємо в словах
Поруч вжиті У і А:
Є тканина – звуть муар,
Вздовж будинків – тротуар,
Дав театр репертуар,
Звуть кімнату – будуар.

- До нас долучився веселий хлопчик із Німеччини!

Німецька мова нам дала
Шт – нас починає:
Штани, штатив, штрих,
Штанга, штамп, штемпель.

- Зустрічаймо загадкову танцівницю з Близького Сходу!

Джин, візир, гарем, жасмин,
Султан, щербет, халва і кмин,
Альманах, газель, тариф –
Слів багато в нас таких.

- І нарешті поважний джентльмен із Англії !

Нам дала англійська мова,
Часто ДЖ – початок слова:
Джемпер – в'язана кофтина,
Джерсі – плетена тканина,
Джем – желе із цукру й фруктів,
Джинси – це спортивні брюки.

VI. Хвилинка відпочинку, гра. (Запозичені слова – оплески,
українські – підняття рук).

*Автобус, стежка, бокс, джерело, менеджер, гай, тролейбус, кирпатий,
мрія, диктант, принтер, кохання, Вайбер.*

VII. Формування практичних навичок.

7.1. Вибірковий диктант (виписати запозичені слова).

Професор відкрив файл кишенькового комп'ютера, куди було введено інформацію, і занурився в аналіз.

Стадіон, басейни, корти – атрибути знані спорту.

Ця ін'єкція могла врятувати пацієнта.

7.2. Усна фронтальна словниково-логічна вправа. (замінити фразу – визначення одним словом):

- частина слова перед коренем (*префікс*);
- група людей, що оцінює конкурс (*журі*);
- копіювальний апарат (*ксерокс*);
- популярна пісня сезону (*хіт*);
- кінцевий етап змагань (*фініш*);
- поширення в Інтернеті (*репост*).

7.3. Дидактична гра "Розірваний аркуш". (скласти слова з поданою першою частиною (завдання для груп учнів)):

Фото -

Теле -

Авто -

7.4. Тестове завдання (знайти відповідники. Наклеїти слова-відповідники на дошці парами).

<i>горизонт</i>	<i>купіль</i>
<i>аплодисменти</i>	<i>подорожній</i>
<i>турист</i>	<i>летовище</i>
<i>аеропорт</i>	<i>млявий</i>
<i>апатичний</i>	<i>приятель</i>
<i>симпатія</i>	<i>щеплення</i>
<i>вакцинація</i>	<i>оплески</i>

7.5. Робота з підручником. Опрацювання Пам'ятки "Використання іншомовних слів".

7.6. Аналіз сучасних запозичень.

- Останнім часом з'являється багато слів у зв'язку з розвитком техніки й комп'ютеризації. Прослухайте вірш, запам'ятайте (випишіть) сучасні запозичення, доведіть необхідність (недоречність) їх уживання.

Мова наша багата словами:

Гай, тополя, суниця, малюк,

Нею ми пишаємось з вами,

Та багато й чужих слів навкруг.

Комп'ютер, сканер, принтер, факс,

Смайлик, менеджер, фастфуд -

Ці слова навколо нас

Витісняють все навкруг.

Мерчендайзер, меседж, лайк,

Копирайтер, суші, бренд,

Хіт, макдональдс, рок і файл,

Рандеву, еспресо, френд,

Презентація, вайбер, сенкан,

Скайп, інкогніто, чизкейк,

Інновації, ще й інстаграм,

Портфолію, меайкап і римейк.

Але ми цінуєм мову,

Й поважаєм її дива,

Та завжди для спілкування

Потрібними будуть рідні слова!

- Ми хочемо, щоб усі мови дружили, тому зараз представники різних країн вийдуть і скажуть один одному фразу "Я тебе люблю" своєю мовою.

VIII. Підбиття підсумків уроку.

8.1. Слово вчителя. Вірш про мову.

Як довго ждали ми своєї волі слова,
І ось співа вона, бринить,
Чарує, тішить і п'янить.
Уклін чолом народу,
Що рідну мову нам зберіг,
Зберіг в таку страшну негоду,
Коли він сам стоять не міг...

8.2. Рефлексія. Вправа "Долоньки". (На долоньках паперових написати, якою стає мова у процесі свого розвитку і наклеїти на дошці).

ІХ. Домашнє завдання: скласти (дібрати) 3-5 речень з іншомовними словами.

3.4. Seasons and clothes

План-конспект уроку іноземної
(англійської) мови в 2-му класі

Урок іноземної мови в новій українській школі формує мовленнєву компетентність, виховує комунікативну культуру, соціалізує учнів. Важливими вимогами є партнерська взаємодія учителя й учнів, ігрова діяльність, обумовлена віковими особливостями молодших школярів, міжпредметна інтеграція, унаслідок реалізації якої формується цілісна картина знань і життєва компетентність здобувачів освіти.

Пропонований конспект уроку є традиційним за типом і структурою, класично розв'язує завдання формування всіх видів мовленнєвої діяльності. Поруч із цим, на основі аналізу навчальних програм змістом уроку передбачено реалізацію міжпредметних зв'язків. Добір дидактичних прийомів дозволяє організувати діяльність дітей на уроці як активну, пізнавально-творчу, прикладну. Орієнтація на досягнення позитивних результатів навчання

посилюється внаслідок використання медіаресурсів, створення вчителем ситуацій успіху, створення позитивного емоційного фону на всіх етапах навчання.

Завдання уроку: ознайомити дітей з новим лексичним та граматичним матеріалом, активізувати лексику з теми; формувати навчати вживання структури It is; удосконалювати навички читання, письма, аудіювання та говоріння. Розвивати увагу, пам'ять, творчу уяву. Виховувати естетичні смаки, любов до природи.

OBJECTIVES:

- to introduce new vocabulary;
- to introduce and practise new structures and exclamatory sentences;
- to review and practise the structure It is=It' s

Очікувані результати:

- правильне вживання лексичних одиниць з теми;
- уміння будувати відповіді на запитання з теми;
- правильне використання конструкції «It is»

OUTCOMES:

By the end of the lesson Ps will be able to point to and name the season and weather in English. They will be able to show the seasons using the phrase 'It is spring' 'It is cold' and answer with the question "What season is it now?", "What is the weather?"

VOCABULARY:

Spring, summer, autumn, winter, cold, sunny, raining, snowing

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності (привітання) (Greeting)

Let's start our lesson with greeting song <https://www.youtube.com/watch?v=tVlcKp3bWH8>

II. Повідомлення теми, завдань, очікуваних результатів уроку.

- Today we are going to learn new unit "Season and clothes". In this unit we will speak about seasons, weather, clothes.

III. Актуалізація опорних знань.

3.1. Фонетична розминка (Speech drill). Прийом "Папуга".

<i>Ght [t]</i>	<i>Light</i>	<i>Bright</i>
<i>Night</i>	<i>Right</i>	

3.2. Робота з лексемами.

А. Фронтальна бесіда. Прийом – "Знайди порушника" (відновлення послідовності, виправлення помилок у відповідях) (Інтеграція з предметом "Я досліджую світ" – Пори року. Інтеграція з українською мовою-типи речень).

- How many seasons?

- Is it _____ ? (*називається пора року й демонструються ілюстрації*)

- What season is it now?

- Encourage pupils to repeat new words

Б. Робота над піснею (Інтеграція з українською мовою – віршований текст, його інтонування. Інтеграція з образотворчим мистецтвом – кольори. Інтеграція з музичним мистецтвом – ритм, виконання музичного твору)

- Listen some song and repeat the poem about season

Spring is green

Summer is bright

Autumn is yellow

Winter is white

IV. Опрацювання матеріалу уроку.

4.1. Аудіювання. Прийом "Малюю словом" (додаток №1). Співвіднести прослухані тексти з малюнками пір року.

- Play the audio and encourage people to look at the picture and learn the words.

4.2. Читання. Прийом "Естафета" (додаток №2).

- Let's play. Guess seasons. Pupils one by one read the text, translate and pupils should guess the seasons.

4.3. Письмо. Прийом "Лови помилку" (Інтеграція з українською мовою – літери, звуки) (додаток №3)

Make up words and write the sentences. Work in Workbooks

5. Підбиття підсумків.

6. Релаксація (пісня).

<https://www.youtube.com/watch?v=PraN5ZoSjiY>

Додаток № 1

Тексти для аудіювання

1. It is sunny
Jump and run,
Ride a bike
It is fun
2. It is hot
The sea is blue
I can swim
And so can you
3. It is raining
Watch TV
Stay at home
4. It is cold
Skate and ski

Додаток № 2

Тексти для читання

It is sunny. It is hot. You can run, jump and swim.

It is cold. Children can ski and skate.

It is raining. Stay at home and read a book.

It is not hot. But the sky is blue. The birds are singing.

Додаток № 3

Завдання з письма

u m m e r s –summer

u t u m n a –autumn

i n t e r w – winter

p r i n g s – spring

3.5. М.Твен "Пригоди Тома Сойєра". Том Сойєр – головний герой повісті

План-конспект уроку зарубіжної літератури в 5-му класі

Сучасна освіта вимагає реалізації принципів особистісного, діяльнісного, комунікативного підходів до навчання. У зв'язку з цим залишається актуальним використання інтерактивних технологій.

Одним із ефективних інтерактивів на уроках літератури вважаємо плейбек-театр. Актуальність застосування в шкільній освіті такої сучасної форми визначається, по-перше, необхідністю пошуку інноваційних організаційних форм, методів, прийомів навчання. По-друге, зумовлюється не

лише можливістю формувати предметні компетенції, а й загальні універсальні навички, особистісні риси, як-от: емоційна чутливість, креативність, емпатія, емоційний інтелект, вміння взаємодіяти з іншими, які передусім є складовими комунікативної сфери, базової для формування гнучких навичок, життєвих компетенцій.

Плейбек-театр – це відтворення та імпровізація, це театр глядачевих історій, це спонтанна гра акторів. Результатом плейбеку є соціальна зміна, заново пережиті драматичні моменти з життя, давно забуті спогади, яким дали друге дихання, новий ракурс. Весь процес заснований на енергіях обміну між акторами, залом та розповідачем. Кожна історія є подарунком.

У розробці представлено поєднання традиційних форм роботи з елементами плейбек – театру . Така форма роботи вивільняє інтуїцію і натхнення учнів, вчить їх слухати, апелює до властивої їм особистої мудрості і життєвого досвіду. Така форма уроку зумовлює творчу активність дитини.

На "сцені" знаходяться "актори", "музиканти" та "кондактор" (роль якого виконує вчитель), який є посередником між "глядачами" та "акторами". Всі ми оповідачі. Наш спосіб мислення вибудовує історії. Нам необхідні історії, щоб бути емоційно здоровими і щоб відчувати своє місце у світі. Завдання плейбеку полягає в тому, щоб зробити більше, ніж ми робимо, розповідаючи історії в звичайному житті, знайти нові сенси, точки дотику зі Світом, із собою та з іншими. Кожен глядач відповідає на питання "чому?" по-своєму, кожен знаходить саме те, за чим приходить.

Мета: сприяти формуванню в учнів уміння розуміти текст; працювати над розкриттям образу головного героя через елементи плейбек-театру; удосконалювати вміння працювати з текстом; характеризувати образи, давати оцінку вчинкам героїв; розвивати увагу, емпатію, увагу; сприяти вихованню найкращих особистісних моральних якостей.

Обладнання: портрет М.Твена, малюнки учнів, папір, олівці.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності. Слово вчителя.

- Щасливі люди, які мають справжніх друзів. І Тому Сойєру теж пощастило. У нього є Гек Фінн, Джо Гарпер, Беккі. Життя цих героїв проходить у пригодах. І часто вони їх самі знаходять. Друзі ризикують, рятують, чекають допомоги, шукають вихід і знаходять його. Читачам багатьох поколінь полюбилися ці персонажі. Повість М.Твена "Пригоди Тома Сойєра" – це безцінні моральні уроки не тільки для дітей, а й для дорослих.

II. Визначення теми та мети уроку.

- Запишіть імена героїв повісті М.Твена та їхні головні риси (*ментальна карта*)
- Чим особливий головний герой твору?

III. Осмислення змісту та послідовності застосування практичних дій.

1. Жартівливі запитання.

- - Що спільного у яблука, паперового змія та дохлого пацюка? (Це речі, які хлопці віддали Томові за отримання дозволу пофарбувати паркан)
- - Яку роль у житті Тома і Сіда відіграла чорна нитка? (Тома викрили, що він не був у школі, а Сід став ябедою і дістав від Тома стусанів)
- - Перед ким щойно увінчаний славою Том здався без жодного пострілу? (Перед Беккі Петчер)

2. Літературний диктант. "Істинне- хибне" (*письмово*)

- * Том жив разом зі своїми батьками та сестрою в затишному будинку.
- * Тітка Поллі зловила Тома на гарячому: вибігав з комірчини, де їв варення.
- * Тома виховувала тітка Поллі, сестра його покійної матері.
- * Сід був близьким другом Тома, між ними панувало взаєморозуміння.
- * Том, як і завжди, цього дня ходив до школи, повернувшись, допомагав тітці по господарству.

- * За вечерею, як зажди, Том пустував : нишком тягав цукор.
- * Найбільше у незнайомцеві Тома дратував ошатний одяг.
- * Розпочавши бійку з незнайомцем, Том вийшов переможцем.

IV. Опрацювання матеріалу уроку. Формування вмінь і навичок. Аналіз характеру героя з використанням елементів плейбек-театру.

1. Сцена "Фарбування паркану".

- Як відреагував Том на завдання тітоньки?
- Чи вагався він?

- Зараз ми виконаємо роль Тома і озвучимо його думки в цій сцені (Учитель 3-4 учням пропонує за бажанням програти "думки" Тома щодо поставленого завдання "Пофарбувати паркан"). (Додаток № 1)

- Завдання для "глядачів": окрім того, що ви можете вільно долучатися до акторської групи, після "перегляду" підготуйте опис зовнішності Тома

2. Сцена вночі на цвинтарі.

- Як Том опинився на цвинтарі?
- Що хлопець відчував?
- Виконаємо роль Тома та його відчуттів.

- Завдання для "глядачів": окрім того, що ви можете вільно долучатися до акторської групи, після "перегляду" складіть кластер рис характеру Тома Сойєра.

3. Сцена як Том заблукав у печері з Беккі Тетчер.

- Які стосунки з однолітками мав Том Сойєр?
- Як хлопець ставився до Беккі Тетчер?
- Виконаємо ролі Тома, Беккі та їхніх неозвучених думок.

- Завдання для "глядачів": окрім того, що ви можете вільно долучатися до акторської групи, після "перегляду" складіть анкету-характеристику. Наприклад, укажіть *ім'я, вік, національність, освіту, сім'ю*.

V. Підбиття підсумків.

1. Фронтальна бесіда.

- Що за хлопчик Том Сойєр?
- Як ви ставитеся до нього?
- Які риси характеру Тома вас приваблюють?

2. "Незакінчені речення"

Сьогодні на уроці я ...

Здивувався ...

Дізнався ...

Познайомився...

Зробив висновки...

Додаток № 1

Орієнтовний варіант плейбек-театру

Актори: Том та його думки.

Том. 30 ярдів дерев'яного паркану в дев'ять фунтів заввишки. Пофарбувати. Та ще й в суботу. Ну і як мені бути?

Думка 1. Ну як бути, як бути! Сам кажеш – субота. Всі на річці. То може й тобі...

Думка 2. Чекай, чекай. Забув, що було останнього разу...

Думка 1. Та що там останнього разу, всі вже забули...

Думка 2. Та ні, тітонька не забуде. Сховає солодощі знову.

Думка 1. А всім твоїм друзям зараз весело. Та що ж, ти не такий же хлопчик ? Іди вже гуляй!

Думка 2. А як же тітонька? Вона вже не молода. Та й любить тебе. Їй і так не легко

Думка 3. Дивись, ось і друзі йдуть. Хіба це не вирішення проблеми?

Том. Як же мені зробити так, щоб вони самі захотіли пофарбувати цей паркан замість мене?

Думка 3. Ось і вигайдай щось...

3.6. Österreich (Австрія)

План-конспект уроку іноземної (німецької) мови в 5-му класі

Урок залишається основною формою організації освітнього процесу в школі. Але повсякчас вимоги до нього змінюються, що залежить від соціальних обставин, технічних можливостей, політики в галузі освіти. Сьогодні урок має не лише відповідати вимогам педагогічної науки та чинним нормативним документам, а й викликам часу, суспільним процесам, технологіям, які стрімко розвиваються.

План-конспект уроку німецької мови, що публікується, відповідає навчальній програмі з предмету, методичним і дидактичним вимогам, має традиційну структуру та передбачає характерне для уроку іноземної мови використання різних видів мовленнєвої діяльності. Разом із тим пропонується застосування низки сучасних підходів, інноваційних прийомів роботи: 1) акцент на формуванні мовленнєвої компетентності школярів; 2) реалізація міжпредметних зв'язків; 3) стимулювання та підтримання активності учнів; 4) використання цифрового контенту.

Мета: узагальнити та систематизувати знання учнів про Австрію, її столицю Відень, найбільші міста, визначні особистості та пам'ятки культури названої країни; активізувати лексичні одиниці з теми, збагатити лексику учнів діалектами Австрії; формувати інформаційно-комунікативну компетентність учнів; розширювати ерудицію, знання учнів щодо культури Австрії. Розвивати мовну здогадку; навички аудіювання, читання, удосконалювати мовні вміння та навички; розвивати інтелектуальну гнучкість, увагу, спостережливість; слухову та зорову пам'ять. Підвищувати

лінгвокраїнознавчу компетенцію, виховувати повагу до традицій та національної культури німецькомовної країни - Австрії. Прищеплювати учням інтерес до вивчення предмета; естетичні смаки та уподобання; почуття краси, любов до класичної музики та літератури.

Обладнання: аудіофайли з музичними творами Штрауса, мультимедійний проектор, роздатковий матеріал, презентація "Австрія"

Хід уроку

I. Мобілізація класу. Підготовка до сприйняття іншомовного мовлення.

Lehrer: Guten Tag, liebe Kinder! Guten Tag, liebe Kollegen! Kinder, heute haben wir ungewöhnliche Stunde. In unserer Stunde sind viele Gäste anwesend. Begrüßen Sie!

Ich bin froh euch zu sehen. Wie ist eure Laune?

(Учні відповідають на питання, використовуючи підказку на дошці).

Ich sehe, dass alle Kinder gute Laune haben. Alle Schüler sind zur Stunde bereit. Dann beginnen wir unsere Arbeit. Seid bitte aufmerksam! Arbeitet fleißig und aktiv! Und ich glaube, dass ihr viel Neues und Interessantes in dieser Stunde erfahren werdet.

Das hauptsächliche Thema heutiger Stunde heißt „Deutschsprachige Länder“. Wir haben "Deutschland" bereits gelernt und werden es jetzt wiederholen.

II. Актуалізація опорних знань.

Lehrer: Was ist euch über Deutschland bekannt? Ergänzt die Wort-Igel.

(Учні відповідають на питання "Що для тебе Німеччина і записують на дошці слова або словосполучення).

III. Мотивація до сприйняття нової теми.

Lehrer: Heute werden wir über ein anderes deutschsprachiges Land sprechen. Hören Sie sich das Audio an! Sagen Sie mir, wer der Autor ist und wie das Werk heißt. (Лунає вальс Штрауса "Казки весняного лісу").

Lehrer:

Land der Berge, Land am Strome,
Land der Äcker, Land der Dome,
Land der Hämmer zukunftsreich!
Heimat großer Töchter, Söhne,
Volk begnadet für das Schöne
Das ist schöne Österreich

Учні: "Віденський вальс" Йоганн Штраус. (слайд 1)

Wir werden über Österreich sprechen. (слайд 2)

Um viel über dieses Land zu erfahren, schlage ich euch vor einige Übungen zu machen und neue Wörter zu lernen:

die EU(Europäische Union),
das Mitglied(- er),
unter freiem Himmel.

(Учні повторюють і записують слова).

IV. Вивчення нової теми.

4.1. Lesen

Lehrer. Um mehr über Österreich zu erfahren, lest die Kurztexte. Sehen Sie sich die Sätze an, die im Text erscheinen. (*Читання тексту уриводжується показом слайдів*).

Österreich

1. Österreich ist eine parlamentarische Bundesrepublik. Es liegt in Mitteleuropa. Die Staatsflagge ist rot-weiß-rot. Das Staatswappen der Republik ist ein Adler. Die Fläche ist 84 000 km². In Österreich leben zwar 8 260 000 Einwohner. Die Amtssprache ist Deutsch. Die heutige Währung ist Euro. Bundespräsident Alexander Van der Bellen. (*слайд 3*)

2. Österreich grenzt an 8 (acht) Länder: an Deutschland und Tschechien, an die Slowakei und Ungarn, an Slowenien und Italien, an die Schweiz und Liechtenstein. (*слайд 4*)

3. Die Bundesstaat besteht aus 9 (neun) Bundesländern: Wien, Burgenland, Kärnten, Niederösterreich, Oberösterreich, Salzburg, Steiermark, Tirol und Vorarlberg. (*слайд 5*). Die Hauptstadt Österreichs ist Wien. Wien ist eine Bundeshauptstadt und zugleich ein Bundesland. In Wien gibt es viele Sehenswürdigkeiten: der Stephansdom, das Rathaus, das Gebäude des Parlaments, die Wiener Staatsoper. Zur Wiener Kultur gehört auch die Schlösser Hofburg, Schönbrunn und Belvedere. Bedeutende österreichische Städte sind: Salzburg, Innsbruck, Graz, Linz. Zweimal fanden in Innsbruck die Olympischen Winterspiele statt. (*слайд 6*)

4. Österreich ist ein Musikland. Haydn, Mozart, Strauß - Dynastie, Schubert lebten hier und schufen viele weltberühmten Werken. (*слайд 7*). Die Namen der Schriftsteller Arthur Schnitzler, Rainer Maria Rilke und Stefan Zweig werden mit Stolz genannt. (*слайд 8*)

5. Österreich ist ein hochentwickeltes Industrieland mit hochentwickelter Landwirtschaft. Hauptindustriezweige sind Maschinen - und Stahlbau,

Elektroindustrie und chemische Industrie, Eisen-und Metallwarenindustrie, Nahrungsmittelindustrie, Textilindustrie. (слайд 9).

6. Österreich ist ein Gebirgsland. Im Westen des Landes befindet sich ein Hochgebirge – die Alpen. Der höchste Berg ist der Großglockner. In Österreich gibt es mehr als 800 Skigebiete.

7. Der Hauptfluss Österreichs ist die Donau. Im Land gibt es viele Seen. Der berühmteste ist Bodensee. Das Klima ist mild. (слайд 10) Österreich ist ein ideales Land für die Touristen.

4.2. Arbeiten am Text.

Beantworte die Fragen

1. Wo liegt Österreich?
2. Wie ist das Territorium Österreich?
3. Wie viele Millionen Einwohner leben hier?
4. Aus wie vielen Bundesländern besteht Österreich?
5. Wie heißt die Hauptstadt Österreichs?
6. Was ist das Hauptwahrzeichen von Wien?
7. Wie heißt größte und längste Fluss Österreichs?
8. Gibt es viele Seen in Österreich?
9. Welche berühmten Musikanten lebten und wirkten in Österreich?
10. Wer heißt „Walzer- König“?

4.3. Ergänze die Sätze.

1. Österreich liegt im...
2. Österreich ist eine parlamentarische...
3. Die Republik Österreich besteht aus...
4. Wien liegt an...
5. Wien hat viele wunderbare...
6. Die Donau ist der...
7. Dieses Land gab...
8. Man nennt Strauß...

4.4. Audierung.

Аудіювання учні проходять онлайн на сайті На Урок
<https://naurok.com.ua/test/sterreich-676722.html>

4.5. Schreiben

Lehrbuch, Seite 151, Übung 3(b).

(Учні виконують вправу на дошці письмово).

V. Систематизація та розширення лексичних навичок учнів. (австрійські діалекти). (слайд 10)

Lehrer: Dialekten ist besonders sehr wichtig für die Touristen.

Eure Aufgabe: Verbinden Sie die österreichischen Wörter mit ihren deutschen Entsprechungen.

(Учні пригадують, що таке діалекти з курсу української мови (слайд 11) і пов'язують австрійські слова з їхніми німецькими відповідниками) (слайд 12)

In Deutschland	In Österreich
Guten Tag!	Grüß Gott!
Hallo!	Servus!
Tschüss!	Baba!
Die Kartoffel	Der Erdapfel
Das Hähnchen	Das Hendl
Die Aprikose	Die Marille
Am Morgen	In der Früh
Die Tomate	Der Paradeiser
Das Brötchen	Die Semmel
Der Pilz	Das Schwammerl

VI. Підбиття підсумків уроку.

Lehrer: Kinder! Unsere Stunde geht zu Ende. Es ist Zeit, die Schlussfolgerungen zu unserem Gespräch zu machen. Sagt! War die Information, die ihr in der Stunde erfahren habt, interessant und lehrreich?

Учні висловлюють свої думки, починаючи із фраз:

Ich meine,...

Ich glaube,...

Meiner Meinung nach,...

Ich finde,...

(слайд 13)

Розділ IV

Освітні, виховні та здоров'язбережувальні практики в діяльності педагога

4.1. Обґрунтування ефективності програми тренувань з розвитку силових здібностей у процесі систематичних занять фізичною культурою

Актуальність проблеми формування здорового способу життя людини пов'язана з низкою питань щодо гармонійного фізичного, психічного, культурного, духовного розвитку особистості; дотримання оптимальних для здоров'я режимів дня, виробничої діяльності й відпочинку, харчування, особистої гігієни, рухової активності, загартовування, подолання шкідливих звичок тощо (О. Балакірева, Ю. Бойчук, Л. Гурман, Л. Жаліло, Н. Комарова, О. Яременко, О. Вакуленко, Є. Загуляєв, С. Закопайло, О. Жаборницька, В. Кузьменко, С. Омельченко, В. Оржеховська, А. Полулях, В. Пристинський, Т. Пристинська, А. Сухарева та ін.).

Рівень загальної фізичної підготовленості (ступінь розвитку сили, швидкості, витривалості, спритності, гнучкості) людини багато в чому визначає й рівень продуктивності її професійної (виробничої) діяльності. Оптимальний розвиток фізичних якостей людини є одним із важливих завдань професійно-прикладного фізичного виховання молоді, який має забезпечувати формування певних прикладних знань, умінь і навичок, сприяти досягненню готовності до успішної реалізації професійної діяльності [1, 2, 3, 4].

Одним з головних чинників, які визначають ефективність розвитку фізичних якостей, є фізичне навантаження, яке одержує людина при виконанні фізичних вправ. Фізичне навантаження – це певна міра впливу рухової активності людини на організм, що супроводжується підвищенням (відносно стану спокою) рівнем його функціонування. Фізичне навантаження відображає характеристику впливу, який полягає в тому, що виконання фізичних вправ

викликає перехід енергозабезпечення життєдіяльності організму людини на вищий, ніж у стані спокою, рівень.

Контролювати параметри фізичного навантаження (обсяг, інтенсивність, інтервали відновлення) ми можемо за показниками ЧСС, частоти та глибини дихання, хвилинного та ударного об'ємів серця, кров'яного тиску тощо. До суб'єктивних критеріїв ступеня фізичного навантаження відносяться інтенсивність потовиділення, окрас шкіряних покривів (надмірна почервонілість або блідість), погіршення координації рухів тощо.

Інтенсивність фізичного навантаження – це кількість виконаної роботи за одиницю часу. Вона характеризує силу впливу конкретної вправи на організм. Обсяг навантаження визначається тривалістю роботи та загальною кількістю вправ, виконаних на занятті: наприклад, в силовому тренуванні обсяг навантаження визначається кількістю повторень та загальною масою піднятої ваги. Досягнути ефективності при вдосконаленні фізичних якостей можна лише за умови чіткого дозування навантаження. Тобто у кожному конкретному випадку необхідно забезпечити такий його обсяг й інтенсивність, які дадуть найкращий приріст якості, що розвивається.

Інтенсивність навантаження можна регулювати, змінюючи:

- швидкість виконання;
- координаційну складність вправ;
- темп виконання вправ та кількість їх повторень за одиницю часу;
- величину напруження (у відсотках від особистого рекорду в конкретній вправі);
- амплітуду рухів (чим більша, тим більша інтенсивність навантаження);
- величину додаткового обтяження;
- психічну напруженість під час виконання вправи.

Між інтенсивністю й обсягом навантаження існує певний взаємозв'язок. Чим вища сила впливу на організм високоінтенсивної вправи, тим скоріше людина втомлюється і змушена буде припинити її виконання. У зв'язку з цим

надзвичайно складно поєднати максимальне або близьке до нього за інтенсивністю зусилля, з великим обсягом повторень.

Після виконання фізичних вправ в організмі розгортаються реакції відновлення. Тривалість відновлення залежить від величин та характеру навантаження. При цьому відновлення втрачених на забезпечення роботи енергетичних ресурсів відбувається не до вихідного рівня, а з деяким надлишком ("суперкомпенсація"). Одержати необхідні тренувальні впливи і сприяти досягненню конкретного результату дозволяє також визначення правильної тривалості та характеру відновлення (відпочинку) між повтореннями вправ на занятті.

Так, щодо динаміки відновлення після навантаження за *тривалістю* розрізняють "жорстокий" (45-90 – 60-120 с); відносно повний (90-180 с), екстремальний (від 2-3 до 6-8 хв) та повний (від 6-8 до 20 хв) інтервали відновлення; за *характером* – пасивний (відносний спокій, відсутність рухової активності в перервах між виконанням вправ), активний (виконання між тренувальними завданнями тих самих вправ з помірною інтенсивністю або інших вправ та рухових дій іншими частинами тіла, близькими за формою до тренувальної вправи), комбінований (поєднання в одній паузі активну й пасивну його організацію).

Сила як рухова здібність – це здатність людини долати опір або протидіяти йому за рахунок м'язових напружень. Опором можуть виступати сила земного тяжіння, реакція опори при взаємодії з нею, опір навколишнього середовища, маса власного тіла, вага спортивного знаряддя, сили інерції власного тіла або його ланок та інших тіл, опір партнера тощо.

Чим більший опір здатна долати людина, тим вона сильніша. Розрізняють:

- *абсолютну силу*, як здатність людини долати якнайбільший опір або протидіяти йому у довільному м'язовому напруженні (максимальний прояв силових можливостей);

- *відносну силу*, як кількість абсолютної сили людини, що припадає на кілограм маси її тіла (має вирішальне значення у рухових діях, що пов'язані з переміщенням власного тіла у просторі);

- *швидку силу*, як здатність людини якнайшвидше долати помірний (зовнішній опір у діапазоні від 15-20 до 70% від її максимальної сили у конкретній руховій дії);

- *вибухову силу*, як здатність людини проявити силові можливості в найкоротший час (має вирішальне значення у стрибках, метаннях та інших одноактних і ациклічних вправах).

Для розвитку сили використовують фізичні вправи, виконання яких вимагає більшої величини зусиль, ніж у звичайних умовах. Ці вправи називають силовими. До них відносять:

- вправи з обтяженням маси власного тіла (підтягування, згинання та розгинання рук в упорі – віджимання, присідання, стрибки тощо);

- вправи з обтяженням маси предметів (штанга, гирі, гантелі, набивні м'ячі тощо);

- вправи з обтяженням опору зовнішнього середовища;

- вправи у подоланні опору еластичних предметів (еспандер);

- вправи у подоланні опору партнера;

- вправи у самоопорі;

- вправи з комбінованим обтяженням (підтягування, стрибки тощо з обтяженням власного тіла додатковою масою, ізометричні вправи у поєднанні з подоланням різних обтяжень в динамічному режимі);

- вправи на тренажерах;

- ізометричні вправи.

Наводимо програму тренувальних занять та динаміку результатів у показниках вправи "Жим лежачи" впродовж дослідження (березень 2016-вересень 2021 рр.).

Вправа	Середня вага, кг	%	Кумулятивний ефект (%)	Ранжування
Жим лежачи 5x4	54,28	23,17	23,17	А
Жим лежачи 4x4	49,70	21,22	44,39	В
Жим лежачи 4x8	47,16	20,13	64,52	В
Жим лежачи 6x6	42,87	18,30	82,82	С
Жим лежачи 5x6	40,25	17,18	100,00	С

Тренування відбувалися 3-4 рази на тиждень. Для дослідження було обрано вправу "жим лежачи" з 5 варіаціями виконання (підходи та повторення): 5x4, 4x8, 4x4, 6x6, 5x6. Усього було виконано 76 тренувань. Дані в протоколі включають в себе варіацію, вагу підйому (кг). В якості засобів для виконання вправ було обрано стандартний олімпійський гриф вагою 19,75 кг та стандартний набір навантаження від 1,75 кг до 25 кг рівномірно на кожную сторону спортивного знаряддя.

Отримані дані було занесено в електронну таблицю програми MS Excel, де і були здійснені необхідні розрахунки та і побудована діаграма (рис. 1).

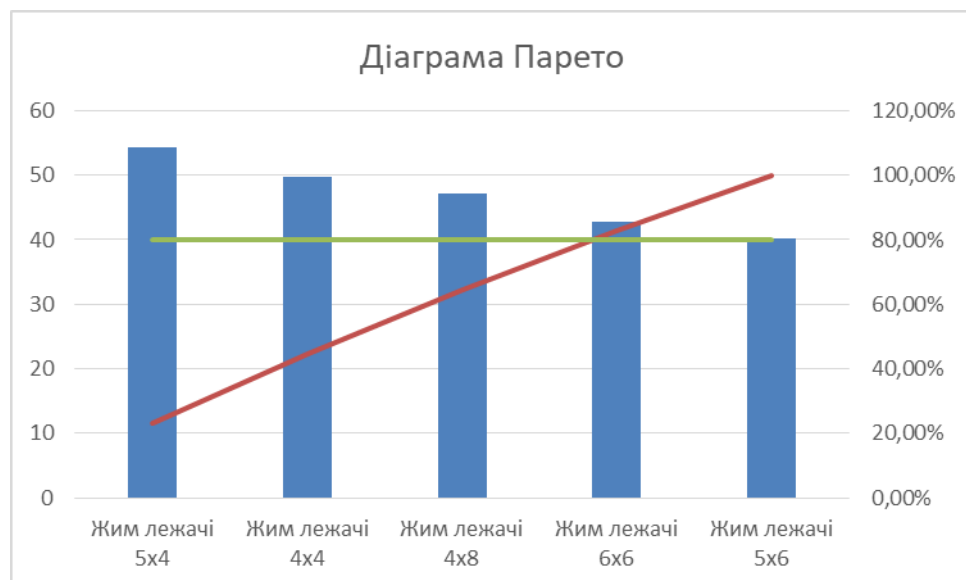

Рисунок 1. Ефективність варіацій та їх вплив на результати вправ силової спрямованості.

Для аналізу використали метод Парето та метод "А, В, С аналізу". За результатами цього аналізу й робились висновки щодо ефективності варіацій та їх впливу на результат.

Даний метод полягає у реалізації такого алгоритму:

- збір даних та занесення їх в таблицю;
- відбір значень;
- розрахунок середнього значення результатів для кожної варіації;
- побудова зведеної таблиці середніх значень варіацій;
- розрахунок суми середніх значень;
- розрахунок % відношення середнього результату варіації до суми результатів;
- ранжування даних за вагою збігів;
- розрахунок кумулятивного %;
- побудова діаграми та формулювання висновків та рекомендацій.

Отже, зробивши необхідні розрахунки та ранжування, маємо зазначити, що варіація вправи "Жим лежачи 5x4" показує найвищу ефективність та отримує ранг "А". Варіації "Жим лежачи 4x4" та "Жим лежачи 4x8" демонструють середній рівень ефективності та отримують ранг "В". Мінімальну ефективність показали варіації вправи "Жим лежачи 6x6" та "Жим лежачи 5x6".

Отже, можна зробити припущення, що даний метод можна застосовувати для визначення ефективності тренувань для подальшої можливості виконання вчасної корекції для досягнення максимально ефективного результату.

Список використаних джерел:

1. Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості / гол. ред. В.М. Пристинський. Слов'янськ : ДДПУ, 2020. 375 с. <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/conf>

2. Пристинський В.М., Осіпцов А.В., Пристинська Т.М. Професійно орієнтоване фізичне виховання у формуванні ціннісних орієнтацій учнівської молоді. Наукова скарбниця освіти Донеччини. № 3/2017. 2017. С. 17-25.

3. Пристинський В.М., Пристинська Т.М. Структура компонентів фізичного навантаження при відтворенні вправ у процесі занять атлетизмом. Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного закладу освіти. Лисичанськ: ФОП Чернов О.Г., 2017. С. 139-145.

4. Використання тренажерного обладнання в розвитку фізичних якостей студентів. Навчальний посібник /за ред. Філінкова В.І., Пристинського В.М., Сорокіна Ю.С. Краматорськ : ДДМА, 2017. 136 с.

5. Комплексне тренажерне обладнання в професійно-прикладному фізичному вихованні учнівської молоді. Монографія / за ред. В.М. Пристинського, В.І. Філінкова. Слов'янськ : вид-во Б.І. Маторіна, 2016. 177 с.

4.2. Оздоровчі дитячі СПА-послуги як чинник відновлення фізичного й психоемоційного стану школярів

Ринок СПА-послуг перебуває на стадії швидкого розвитку. В більшості країн СПА-відпочинок став складовою частиною життя поважаючого себе громадянина. Зростання щоденного навантаження на здоров'я приводить у СПА-заклади тисячі клієнтів у всьому світі. У моду входить здоровий спосіб життя і зростає кількість людей, які хочуть підтримувати гарну фізичну форму та мають потребу у відновлювальних програмах. Здебільшого, це люди середнього віку, які надають перевагу активному відпочинку і часто обмежені в часі. Саме споживачі цього сегмента стають головними клієнтами курортів і гарантією процвітання лікувально-оздоровчого туризму ХХІ століття.

Сучасна людина постійно відчуває великі фізичні й психоемоційні навантаження за інтенсивного ритму і нерационального способу життя, нездорової екології, стресів, надлишкової інформації. Це призводить до ослаблення захисних функцій організму і в результаті до різних захворювань:

збільшення ваги тіла, погіршення стану шкіри й волосся, підвищеної збудливості, дратівливості, порушень сну тощо. Для ефективного відпочинку і відновлення життєвих сил сучасної людини і була створена система СПА.

На нашу думку, потребують подальшого аналізу й осмислення питання економічного й управлінського забезпечення сфери СПА-послуг в Україні.

У зв'язку з цим маємо зауважити, що Європейський центр вивчення і пропаганди курортів і водних джерел ISPA Еуропа виділяє такі категорії СПА:

- комплексні СПА;
- медичні СПА (СПА-центри з професійним медичним спрямуванням, що включають клініки і лікарні);
- СПА-мінеральні води;
- СПА-клуби;
- СПА-круїзи (морські, річкові, озерні тощо);
- дей-СПА – СПА "одного дня" (кабінети, які можна відвідувати у зручний час, щодня або за вибором);
- СПА-готелі (обладнані місця на курортах, щоб провести там деякий час і пройти курс необхідних процедур);
- міські СПА (позакурортної зони).

Тенденція розвитку сучасного ринку послуг СПА пов'язана із розвитком культури побуту, відпочинку, медичного обслуговування. У поняття СПА стали включати не тільки наявність природних джерел або матеріалів для процедур, а й комплекси басейнів, фітнес-центри з тренажерними залами і салони краси. Послуги СПА надзвичайно різноманітні. Приїхавши в СПА-готель, Ви можете обрати, наприклад, міський або сільський курорт (відпочинок, релакс, краса); салон з послугами СПА (відповідний інтер'єр, дієтична або вітамінна кухня, музика, водні процедури, індивідуальний підхід тощо); косметологічний салон високого рівня.

Основними СПА-процедурами поліфункціонального СПА-курорту є:

- душ Шарко – струменевий душ;

- ароматизовані ванни (масаж здійснюється пухирцями повітря, що пропускається через воду, в яку додають водорості чи ефірні олії);
- камерні ванни (ванни для рук і ніг з метою поліпшення кровообігу і знеболювання);
- гідромасаж – підводний масаж різноспрямованими струменями повітря і води (у воду додають ефірні олії);
- водоростелікування – аплікації з подрібнених підігрітих водоростей;
- грязелікування – аплікації лікувальних грязей;
- лімфодренаж – ручний масаж, що поліпшує лімфообіг;
- ендермологія – механічний масаж із застосуванням вакууму;
- пресотерапія – поліпшення відтоку крові і лімфи під дією підвищення тиску в спеціальному "чоботі";
- світлотерапія – ультрафіолетове опромінення.

На нашу думку, з огляду на новітні світові тенденції розвитку курортної галузі, курорти України просто зобов'язані модернізуватися, щоб зарекомендувати себе на європейському ринку як курорти wellness-типу. Конкуренцію іноземним SPA-курортам можуть скласти принаймні десяток вітчизняних курортних центрів. А висококонкурентний курортний СПА-сервіс в Україні пропонують лише "пятизіркові" готельно-рекреаційні центри, такі як "Palmira Palace Resort & SPA", парк-отель "Приморський парк", "Rixos-Прикарпаття" та деякі інші.

У зв'язку з цим, маємо позитивні приклади. Так, у Львові впродовж останніх років активно розбудовується інфраструктура клубних СПА-центрів. Першим серед них став "SPA-центр "Софія" у складі "Гранд-Готелю", однак дедалі гострішу конкуренцію йому складають нові центри здоров'я і краси "Sharel-day SPA", "Vipart", "Аквамарин", "Pio", "Бель Палаццо". Так, SPA-центр "Аквамарин" здатний запропонувати відвідувачам гідромасажний басейн нового покоління "Grand Canyon Legend", душ "VICHY", аероіонотерапію, гідротерапію, римську лазню, ванну "Гейзер", масажі за системою "LPG", водоростеві обгортання, кабінет косметологічних процедур

та солярій; центр "Саона" – озонотерапію, ультразвуковий пілінг, солярій, косметологічні програми, масажі, антицелюлітні програми, гідролазерний душ. "Родзинкою" іншого львівського SPA-центру "Ріо" є апаратне забезпечення для пресотерапії та інфрачервоної сауни.

Важливим, на нашу думку, є розвиток SPA-послуг для дітей, який стрімко розвивається як напрямок оздоровлення та лікування під час відпочинку та поєднує, як правило, оздоровче дитяче SPA і медичне дитяче SPA.

До оздоровчих дитячих SPA-технологій відносять такі процедури:

- загальний оздоровчий масаж;
- тонкошарові грязьові обгортання;
- прісні ванни;
- прийом душу з прісною водою.

Прикладами медичних SPA-технологій для дітей є:

- лікувальний масаж;
- класичне грязелікування;
- лікувальні ванни;
- контрастні мінеральні душі тощо.

Оздоровче дитяче SPA – це елемент оздоровчого відпочинку, перебування в умовах заміського або міського курорту практично здорових дітей (без хронічної або гострої патології, не в стадії загострення), які не потребують спеціального медичного догляду, лікарського спостереження та лікування. Для цих цілей у штаті оздоровчих міських або заміських SPA працюють лікарі-координатори дитячих SPA-програм, які індивідуально формують ці програми з урахуванням статусу дитини (статі, віку, антропометричних показників, конституції тіла тощо).

У світі сучасної косметології незвичайними SPA-процедурами вже нікого не здивуєш, а ось нетрадиційними видами масажу можна. У зв'язку з цим, пропонуємо декілька прикладів з використанням оновлених методик масажу.

Масаж живими зміями. Змієтерапія є ноу-хау в галузі нетрадиційної медицини. Зазвичай застосовується для усунення депресивного стану. Після процедур пацієнт стає спокійним і врівноваженим. Для масажу береться близько 5 неотруйних змій, які вільно рухаються по тілу людини.

Масаж морськими черепашками. Використання черепашок в комплексі з ефірними маслами можуть подарувати тілу незабутні релаксаційні відчуття і зняти фізичну напругу. Масажні рухи за допомогою черепашок являють собою постукування і погладження ребристою поверхнею раковини.

Масаж за допомогою ножів. Люди мають на своєму тілі безліч больових точок, при натисканні на них можна домогтися чудових результатів. Процедура голковколювання зараз активно замінюється масажем ножами. Тіло пацієнта накривається спеціальною тканиною і масажист робить швидкі рухи ножами. При цій процедурі не спостерігається больових відчуттів, а навпаки відбувається ефект омолодження шкіри.

Масаж за допомогою кульок для гольфу. Перед початком процедури масажу тіло пацієнта розігрівається. Після цього тіло натирається цілющими маслами і за допомогою кульок для гольфу починаються спочатку легкі катання їх по всьому тілу, а потім рухи посилюються. Даний вид масажу використовують для профілактики целюліту.

Отже, маємо зауважити, що сучасні СПА-послуги – це спосіб відновлення гармонії духу й тіла шляхом водних купелей та пов'язаних з ними оздоровчих заходів; комплекс процедур для оздоровлення організму з використанням води (прісної, а також мінеральної і морської), мінеральних солей, мінеральних і торфових грязей, морських водоростей і преформованих препаратів.

Масажні процедури впливають на фібробласти шкіри, жирові клітини, експресію генів, секрецію гормонів, а також на центральну нервову систему. Все це накладає на фахівця, що проводить масаж, велику відповідальність. Постійно вдосконалюючи техніку і прийоми, а також доповнюючи масаж синергетично діючими препаратами, можна зменшити ризик небажаних

ефектів масажу і посилити його позитивні ефекти, успішно вирішуючи проблеми боротьби з віковими змінами шкіри, целюлітом і зайвою вагою.

Перспективи подальших досліджень, на нашу думку, полягають у визначенні перспективних тенденцій розвитку SPA-центрів, які можуть знайти практичне застосування при розширенні спектру послуг та підвищенні рівня їх якості при готельних підприємствах України. При цьому потребують оптимізації питання, які пов'язані із забезпеченням економіко-управлінських аспектів діяльності таких центрів.

Список використаних джерел:

1. Кучмий С. П. Розвиток SPA та WELLNESS в Україні. WELLNESS. 2012. № 14. С 22-24.
2. Креббин-Бейли Д. Spa-терапия в индустрии красоты. Методика процедур, эксплуатация оборудования, программы обучения СПА-менеджменту [пер. с англ. В.Е. Бельченко]. М. : РИПОЛклассик, 2010. 304 с.
3. Масляк П.О. Рекреаційна географія : *навчальний посібник*. К.: Знання, 2008. 343 с.
4. Jeremy McCarthy. Become a spa owner. Washington, USA, Fab JobInc, 2010. 207 p.

4.3. Екоквест "Красу цінуй – природу врятуй"

Визначення проблеми. Земля - це наш дім. А який він? Французький географ Елізе Реклю дуже влучно сказав: "Людина створює навколишнє середовище за своїм образом і подобою". Тобто ми маємо те, що самі створили, чого заслужили.

Сьогодні людство вступило не лише в епоху бурхливого розвитку науки, техніки, інформації, а й у добу негативних наслідків науково-технічної революції, демографічного вибуху, природних і соціальних катаклізмів. Перед кожною особою постала проблема: як зайняти гідне місце в соціумі забезпечити вищий рівень життя?

Небачено активна й здебільшого непродумана діяльність людини, супроводжувана знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки.

***Оперативна інформація.** Уже на первісних стадіях розвитку людство своєю діяльністю в рибальстві, мисливстві, землеробстві виснажувало природні ресурси. Із розвитком цивілізації росли й людські потреби. Заради комфорту людина використовувала природні ресурси, не замислюючись про їх обмеженість. У другій половині ХХ ст. загострилися проблеми вичерпності ресурсів і забруднення навколишнього середовища. У ХХІ столітті людству доводиться боротися з чималою кількістю екологічних проблем. Основною причиною їх виникнення є нераціональне природокористування.*

Україна не виняток. На сучасному етапі прийнято визначати такі екологічні небезпеки в нашій країні:

- *Проблема сміття*

Згідно з останніми соціопитуваннями, ця проблема постійно перебуває в топі. Українців турбує засміченість територій, нерегулярний вивіз сміття та відсутність інфраструктури для сміттєпереробки.

- *Забруднення повітря*

Основний фактор, який впливає на стан повітря у населених пунктах України, – безперечно, автомобільний транспорт. Саме він належить до основних забруднювачів повітря. До прикладу, саме вихлопні гази автомобілів містять більш ніж 200 хімічних продуктів, які вважаються токсичними.

- *Промислові відходи*

Основне джерело їх утворення в Україні – підприємства паливно-енергетичного, хіміко-металургійного, гірничопромислового, агропромислового комплексів. Причому найтоксичнішими вважаються ті, у складі яких наявні нафтопродукти, важкі метали й пестициди, що утворюються на промислових комплексах у Дніпропетровській та Донецькій областях. Майже

20 тис. га земель знаходяться під сховищами цих відходів, що в результаті забруднюють води та повітря.

- Виснаження та збідніння чорноземів

Виникає внаслідок інтенсивної сільськогосподарської діяльності людини. Сюди ж можна віднести й промислове забруднення ґрунтів, достатньо широке розповсюдження монокультур, використання азотних і нітратних добрив.

Проблеми екологічного виховання молоді та шляхи її вирішення.

Сучасні тенденції екологічного виховання пов'язуються з розумінням природи не лише як суспільної, але й особистісної цінності та, відповідно, формуванням відповідального ставлення до її об'єктів. Розв'язання екологічних проблем вбачається в перетворенні стихійного впливу людей на природу на свідомо, цілеспрямовано, планомірно розвиваючу взаємодію з нею. Така взаємодія може бути здійснена за сформованості в кожній людині достатнього рівня екологічної культури та екологічної свідомості.

Займатися екологічним вихованням важливіше, аніж здається на перший погляд. Екологічна криза грізно нависла над усім світом, вона вже "схопила нас за горло". "Екологічна бомба" уповільненої дії, яку ми, всі країни і народи, посилено начиняємо "вибухівкою" із відходів виробничої діяльності, здатна спустошити наш спільний дім - планету Земля, перетворити її на безлюдну пустелю.

У першу чергу екологічне виховання має бути спрямоване на формування позитивного ставлення до навколишнього світу. Головна думка, яку дитина має зрозуміти: природа – живий організм. Чим раніше ми донесемо до дитини думку про те, що до природи треба ставитися бережно, тим швидше отримаємо результати.

Результатом екологічного виховання має бути сформована екологічна свідомість людини, що характеризується різнобічними глибокими знаннями про навколишнє середовище (природне та соціальне), наявністю світоглядних ціннісних орієнтацій щодо природи, набуттям умінь і досвіду вирішення

екологічних проблем, безпосередньою участю у природоохоронній роботі, передбаченням можливих негативних наслідків природоперетворювальної діяльності людини [1, с. 19].

Форми й методи екологічного виховання в закладі загальної середньої освіти. Виховання дбайливого ставлення до природи має починатись з дитячих років – найбільш активного періоду формування світогляду людини, характеру, звичок, ставлення до навколишнього світу. Таке ставлення формуватиметься, якщо поєднувати інтелектуальну та практичну діяльність молоді, прищеплюючи їй уміння виконувати певну практичну роботу з вивчення, збереження та відтворення конкретних природних об'єктів [2, ст. 5].

Екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, а з іншого боку, виконувати інтегративну роль у цій системі. Найбільша ефективність екологічного виховання можлива за умов забезпечення його неперервності, комплексності.

Підвищенню ефективності сприяє вміле використання засобів, форм і методів екологічного виховання.

У рамках екологічного виховання в школі традиційно проводиться низка щорічних традиційних заходів: до Дня Землі, Дня Чорнобильської трагедії, акції "Не пали сміття та листя", "Первоцвіти", "Збережи ялинку" та ін. Також проводяться виставки Екоплакатів, Екочеленджі "Посади дерево", "Зелена планета", конференції, квести, експрес-інформації, вікторини, дослідження. Названі заходи підвищують дієвість екологічного виховання школярів, сприяють перетворенню знань на екологічні переконання.

Сценарій пропонованого заходу є нестандартним за формою, інтегративним за змістом, активним ігровим за способом організації діяльності. Забезпечується практична спрямованість навчання, формування життєвих компетенцій.

Мета: формувати екологічну культуру, уміння швидко знаходити шляхи вирішення проблем, застосовувати знання на практиці, сприяти вихованню в

молоді почуття прекрасного; виховувати дбайливе, господарське ставлення до природи, бажання вберегти нашу планету від екологічних лих, охороняти й примножувати її багатства й красу.

Обладнання: завдання-підказки для визначення певної рослини; клеєвий пістолет, банки, пластикові пляшки, шматки тканин, гудзики, шнур, побутове сміття, намистинки тощо; чистий папір, олівці, ручки; маршрутні листи для команд; фонограми пісень.

Правила квесту:

1. Учасники квесту об'єднуються в команди, обирається капітан та назва команди.

2. Кожній команді видається маршрутний лист, згідно з яким вона проходить станції.

3. Після виконання завдань кожного етапу координатори роблять позначку в маршрутному листі.

4. Учасники повинні виконувати вимоги координаторів, поважати членів своєї команди та команд-суперників.

5. Координатор дає команді завдання лише тоді, коли всі її члени будуть присутні на пункті.

6. Після проходження останньої станції команда здає маршрутний лист координаторам гри.

7. У квесті перемагає команда, учасники якої набрали найбільшу кількість балів, виконавши всі завдання.

Станція "Екопоет"

Завдання: скласти вірш, використовуючи подані закінчення рядків.

_____ летить
_____ бурлить
_____ б'є
_____ святе
_____ ти?
_____ берегти!

Станція "Мозаїка"

Завдання: із окремих літер зібрати певні терміни з теми "Охорона природи".

На виконання завдання – 1 хв.

Термін № 1.

П, І, Н, Д, К, И, З, О, В, А.

Підказка: природоохоронна територія або акваторія, на якій зберігається в природному стані весь її природний комплекс, перебуває під охороною держави.

(Відповідь – заповідник)

Термін № 2.

О, Д, Д, Е, А, К, Р, Р, П, Н.

Підказка: природоохоронна територія, на якій на відкритому ґрунті культивуються деревні рослини. Парк з колекцією різних порід дерев.

(Відповідь – дендропарк)

Термін № 3

А, З, З, И, А, К, К, Н.

Підказка: природоохоронна територія, де можливе часткове взяття під охорону тварин, рослин, а також дозволене часткове використання природних ресурсів.

(Відповідь – заказник)

Станція "Чиста планета"

Команді дається "Набір початківця для сортування сміття", рукавички, інструкція щодо правильного сортування. Завдання - правильно розсортувати сміття, при допущенні помилки, усе сміття повертається і сортування починається знову.

Станція "Екомайстерня"

Завдання: із запропонованих речей (пластикові пляшки, дірявий посуд, банки, газети, клей) виготовити корисні нові речі.

Станція "Дендрологічна"

Завдання: знайти рослини за підказками (на визначеній території, наприклад, на території школи) та зробити селфі поруч із ними.

Підказка 1

Кущі цієї рослини — листопадні або ж вічнозелені. У цьому численному роді є і велетні, і карлики — від 30 см до 3 м.

Листя — переважно просте, довгасте, зубчате по краях, розташоване пучками на вкорочених гілочках в пазухах простих або трироздільних колючок (видозмінених листків). Колір листків може бути різний: жовтий, пурпуровий, зелений з яскравими білими плямами. Квіти— дрібні, духмяні, золотаво-жовті, в китицях. Дрібні квіточки, схожі на сферичні дзвіночки, повністю вкривають гілки з середини травня. У спекотну погоду вони поширюють солодкуватий, терпкий аромат. Плоди — однонасінні ягоди, різноманітні за формою і забарвленням. Після листопаду вони переважно ще довго, до весни, лишаються на кущах. Птахи рідко їдять ягоди, хоча вони і не отруйні. Людина на честь цієї рослини назвала цукерку.

(Відповідь – барбарис)

Підказка 2

Листопадне дерево до 30 (45) м заввишки, переважно з гладенькою білою корою, при основі стовбура кора чорно-сіра, глибоко тріщинувата. Проте у світовій флорі більшість видів мають темне забарвлення кори. Квітки одностатеві, рослина однодомна. Загальна кількість видів — близько 120 по всій Північній півкулі від субтропіків до тундри.

(Відповідь – береза)

Підказка 3

Рослина з гіллястим, стрижневим коренем завтовшки близько 2 см і завдовжки близько 60 см, який у верхній частині переходить у коротке багатоголове кореневище. Листки голі, перисто-надрізані або цілісні, зібрані в прикореневу розетку. Квітконос соковитий, циліндричної форми,

порожнистий, несе поодинокі суцвіття-кошик язичкових яскраво-жовтих квіток. Усі частини рослини містять густий білий молочний сік. Квітне у квітні, плодоносить сім'янками з білим чубком — з квітня по травень.

(Відповідь – кульбаба)

Піказка 4

Рослина являє собою листопадне дерево родини вербових. Крона може бути яйцевидної форми, пірамідальної або у вигляді шатра. Як правило, вона густа і широка. У період цвітіння, у кінці весни, з бруньок утворюються довгі суцвіття у вигляді сережок червоного або жовтого кольору. Висота дерева коливається від 30 до 60 м у залежності від виду. Дерево має потужну кореневу систему, яка в більшості видів розташована близько до поверхні землі. Потужний і прямий стовбур сягає в діаметрі 1 м. Сіра кора згодом покривається неглибокими тріщинами. Уздовж гладких гілок росте зелене листя різної форми і розміру. Зверху воно блискуче, а знизу покрите легким пушком.

Дерево росте в різних куточках світу. У нашій країні його висаджують для озеленення міст, парків, алей, уздовж доріг і на берегах річок. Це один із рослинних символів України.

(Відповідь - тополя)

Станція "Музична"

Завдання: відгадати квітку, яка оспівана в пісні та вписати її назву (під супровід музики)

1. _____насіяла мати
У своїм світанковім краю
Та й навчила веснянки співати
Про квітучу надію свою.
2. Червону_____не шукай вечорами,
Ти у мене єдина, тільки ти, повір!
Бо твоя врода – то є чистая вода,
То є бистрая вода з синіх гір.

3. _____ червоні – юначе безсоння.
Кохання першого прощальний знак.
Квітнуть, зоріють, як ранні надії,
І цвіт нев’янучий горить у нас.
4. Заснули _____ біля хати,
Їх місяць вийшов колихати.
І тільки мати не засне,
Мати не засне – жде вона мене.
5. В саду осіннім _____ білі
Схилили голови в журбі...
В моєму серці гаснуть сили:
Чужою стала я тобі...
6. Я прийду, мов не болить мене нітрошки
І врочисто принесу тобі _____.
Чистий цвіт твоїх очей і дрібні сльози,
Вже між нами заметілі і морози.

(Відповіді: чорнобривці, рута, мак, мальва, айстри, волошки).

Визначення переможців, нагородження та обмін враженнями.

Список використаних джерел:

1. Городенко С. В., Чижик Т. А. Проблеми екологічного виховання молоді / С. В. Городенко, Т. А. Чижик // Вітчизняна наука. – 2012. – С. 19-21.
2. Пустовіт Г. П. Філософсько-культурологічний аспект у екологічній освіті // Шлях освіти. – 2012. – № 3. – С. 7-11.
3. http://mizoch.edukit.rv.ua/vihovna_robota/storinka_pedago...ganizatora/scenarii/
4. <http://yablunivka-internat.com.ua/kozatskyj-kvest-propala-bulava/?>
5. <https://www.schoollife.org.ua/924-2017/>
6. <https://www.br.com.ua/referats/scenarios/109821.htm>
7. <http://www.golos.com.ua/article/258979>
8. <https://ru.wikipedia.org/?>

4.4. Українські народні рухливі ігри як засіб реалізації освітніх, виховних, оздоровчих завдань шкільного курсу "Фізична культура"

Фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку завжди було одним із головних завдань початкової освіти. У процесі фізичного виховання розвиваються природні можливості дитини, її здібності, здійснюється профілактика порушень постави, плоскостопості, відбувається їх корекція.

Рухаючись, дитина пізнає навколишній світ, вчиться любити його й цілеспрямовано діяти в ньому. Рухи – перші витoki сміливості, витривалості, рішучості дитини. Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що важливим фактором, який різнобічно впливає на укріплення та розвиток дитячого організму, є фізична культура.

Правильно організоване фізичне виховання сприяє формуванню гарної будови тіла, укріплює м'язи, кістки; відповідно діти скоріше й краще ростуть, розвиваються.

Звичайно, немає жодної дорослої людини, яка б не мріяла бути здоровою. Якраз саме школа зобов'язана допомогти дитині усвідомити, що немає нічого прекраснішого за здоров'я. "Здоровому кожен день – свято", – свідчить одне зі східних прислів'їв. Дитина, як правило, не знає, як зберегти та вдосконалити своє здоров'я, як вести здоровий спосіб життя. Цього їй треба вчити.

Останніми роками інтерес учнів до занять фізичною культурою поступово знижується. Зниження рухової активності школярів призводить до погіршення стану їхнього здоров'я. За таких обставин підвищується актуальність дослідження теоретичних аспектів розвитку інтересу до уроків фізичної культури з урахуванням потреб сьогодення.

Сучасна українська освіта взяла курс на утвердження та втілення національної ідеї в освітній процес, глибоке і всебічне вивчення традицій рідного народу, його історії, культури. Одним зі способів реалізації зазначених завдань підвищення мотивації та комплексного розв'язання

завдань освіти може бути використання на уроках фізичної культури народних рухливих ігор, які відповідають вимогам навчання в початкових класах: доступні за змістом, нестандартні за формою, активні за способом організації діяльності, відбивають провідну діяльність молодшого шкільного віку.

"Як дитина бігає і грається, так їй здоров'я усміхається", – стверджує прислів'я. Чим більше дитина рухається, тим краще росте й розвивається. Народні рухливі ігри за змістом і формою прості та доступні дітям різного віку. Вони є універсальним засобом у фізичному вихованні молоді. Підкреслюючи універсальність цього засобу виховання, А. Макаренко писав: "Гра має важливе значення, яке в дорослого має діяльність, робота, служба: яка дитина у грі, такою з багатьох поглядів вона буде в роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча насамперед відбувається у грі".

На великих виховних можливостях ігор і забав у формуванні тіла та духу акцентували увагу представники філософських і психолого-педагогічних шкіл. Теоретичні положення, розроблені в працях філософів світу (Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковороди), психологів (Л. Виготського, Г. Костюка, Д. Ельконіна), педагогів минулого (І. Боберського, В. Верховинця, О. Осечинського, О.Суховерської, Т. і П. Франка, К. Трильовського, К. Ушинського) і сучасників (О. Вацеби, Г. Воробей, С. Мудрика, А. Цьося та ін.) свідчать про визначний вплив народних ігор і забав на виховання "фізично здорової і духовно стійкої особистості дитини".

Народні рухливі ігри за ступенем фізичного навантаження поділяються на сюжетні та безсюжетні, великої, середньої та малої рухливості. За ознакою руху, що переважає, виділяють ігри з ходьбою, бігом, лазінням тощо. Так, наприклад, А. Цьось поділяє народні ігри на рухливі ігри та забави зі співом, приказками, примовками, ігри з предметами, рухливі ігри та забави зі співом, приказками, примовками, ігри з предметами, рухливі ігри та забави на розвиток фізичних якостей (сили, спритності, швидкості тощо).

В умовах таких ігор діти привчаються відчувати себе, пізнавати можливості свого організму, а також взаємодіяти як один колектив. Певної яскравості, доступності народним іграм і забавам надають народні пісні, створені видатними музичними діячами України: М. Лисенком, А. Леонтовичем, К. Стеценком, П. Козицьким, П. Димуцьким, а також народні примовки, потішки, які свого часу були записані К. Квіткою, С. Титаренком, С. Дрімцовим. Вони ґрунтуються на використанні творів Т. Шевченка, Лесі Українки, О. Олесья, М. Вороного, Д. Загула, П.Тичини, елементах танців. Відомий український етнограф і фольклорист В.Верховинець у збірці дитячих ігор і пісень "Весняночка" (1925) переконливо доводить, що народний ігровий матеріал покликаний забезпечити виховання фізично здорового, етично стійкого та інтелектуально розвинутого майбутнього члена суспільства.

Українські народні рухливі ігри несуть у собі високий освітньо-виховний потенціал. Вони створюють найкращі умови для формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвитку пізнавальних процесів, сприяють вихованню позитивних рис характеру, формуванню відповідального ставлення до здоров'я. Тому під час використання народного ігрового матеріалу в освітньому процесі необхідно враховувати можливості його змісту щодо спроможності забезпечити реалізацію освітніх, виховних, оздоровчих завдань шкільного курсу "Фізична культура". Також необхідно брати до уваги вік, стать, стан здоров'я, рівень фізичної підготовленості та інтереси дітей.

Час вносить зміни у зміст ігор, створює багато різних варіантів, тільки їх рухлива основа залишається незмінною. Гра включає всі види природних рухів: ходьбу, біг, стрибки, метання, лазіння, вправи з предметами, а тому є незамінним засобом фізичного виховання дітей.

Народні ігри мають оздоровче, освітнє, виховне значення.

Оздоровче: сприяють гармонійному росту організму дитини; формують правильну поставу; загартовують організм; підвищують працездатність; зміцнюють здоров'я. Дійсний оздоровчий ефект має проведення народних ігор на свіжому повітрі незалежно від пори року. Це зміцнює мускулатуру,

покращує діяльність дихальної, серцево-судинної системи, збільшує рухливість суглобів, міцність зв'язок, стимулює обмінні процеси, позитивно впливає на нервову систему, підвищує опірність організму до простудних захворювань.

Освітнє: ігри формують рухові вміння та навички з бігу, стрибків, метання тощо; розвивають фізичні якості: швидкість, силу, спритність, гнучкість, витривалість; дають основи знань з фізичної культури і спорту, валеології, народознавства, історії рідного краю тощо.

Виховне: виховують моральні та вольові якості дітей; любов до рідного краю, звичаїв і традицій українського народу; любов до щоденних і систематичних занять фізичними вправами, дисциплінованість і організованість. Народна рухлива гра – невичерпна виховна скриня для патріотичного виховання. Саме в народній грі відбиваються темперамент, характер, почуття, побут, звичаї наших пращурів.

Народна фізична культура включає ті види рухової активності та методи їх використання, які історично склались як наслідок непрофесійної діяльності з метою фізичного, психічного та фізіологічного впливу на розвиток людини, адекватного пристосування до умов навколишнього середовища, підготовки до трудової діяльності та військової справи. У цьому плані слід указати на педагогічну значущість народних ігор, основні компоненти яких (зміст, форма, методичні особливості) роблять їх одним з ефективних засобів, що можуть застосовуватись у всіх ланках системи фізичного виховання.

З метою набуття вмінь і навичок з бігу, розвитку швидкості добирається народний ігровий матеріал, який забезпечує раптові рухові дії в ускладнених ситуаціях, що час від часу змінюються (багаторазове подолання невеликих відрізків, зміна часу та ін.). Формуванню витривалості сприяють ігри, які потребують рухової діяльності тривалий період часу: пробігання відрізків з малими інтервалами або тривалий біг з поступовим підвищенням інтенсивності. Силкові якості формують під час ігор, поступово збільшуючи навантаження. При цьому використовують підручний матеріал: каміння,

уламки дерева, заліза, вагу свого тіла або різні вихідні положення, збільшують кількість повторень, проводять вправи з партнером. Для формування спритності гру ускладнюють шляхом поступового збільшення повторень, зміни умов, ставлячи нові завдання щодо колективних та індивідуальних дій, що вимагають координації рухів.

За формою фізичного навантаження та впливу на організм дитини українські народні рухливі ігри підрозділяються на такі види:

- ігри з елементами загальнорозвиваючих вправ ("Диби-диби", "Батько й діти", "Дрова", "Розбите яєчко", "Ой вийтеся, огірочки", "Боротьба кажана з вітром", "Кіт потягується", "Гуси на воді", "Пташка", "Мокрий кіт", "Боцюн і криниця"), які формують уміння самоорганізації, навички систематичних занять фізичною культурою;

- ігри з бігом, ходьбою, вправами на рівновагу ("Чабан", "Бузьки", "Регіт", "Дуб", "Наввипередки", "Горшки", "Латки", "Хованки", "Не помились", "Визволяй", "До жени свою пару", "Гойдалки", "Журавель", "Ластівка", "Напереваги", "Жук", "Рак-неборак", "Горобець", "Святий Миколай"). Названі ігри формують і вдосконалюють навички правильного пересування, витривалості.

- ігри зі стрибками ("Шагавай", "Переправа через річку", "Струмок", "Гречка", "Тинок", "У річку гоп", "Спутані коні", "Півник", "Жаби і чапля", "Вудочка"). Зазначені ігри корисні при вивченні легкої атлетики, зокрема формуванні навичок стрибків у довжину з місця;

- ігри з метанням і ловлею ("Квочка", "Гуси", "Квач з м'ячем", "Шкандибки", "Панас, Панас, не лови нас!", "У скраклі", "Камінці", "У котика", і мишки", "Підповзень", "Перевозити бабу"), які формують уміння правильно й влучно метати, навички спритності й точності;

- ігри на шикування і перешікування ("Довга лоза", "Знайди свою пару", "Швидко в коло", "Хто перший?"). Формують здатність швидкого реагування, загальнонавчальні вміння;

- ігри-ловітки ("Піжмурки", "Латка", "Квач") – безсюжетні ігри, у яких удосконалюються навички швидкого бігу;

- ігри з елементами акробатики ("Краб", "Каракатиця", "Перекотиполе", "Розпечене колесо", "Павук", "Жабка", "Качалка", "Дзвін"), що стануть у пригоді при вивченні розділу "Гімнастика" для формування спритності та гнучкості;

- ігри з елементами боротьби ("Буряк", "Тягни бука", "Ріпка", "Коромисло", "Відьма", "Бій півнів", "Кіт у мішку", "Княжий острів", "Перетягування по лінві") сприяють формуванню сили, витривалості.

Через осягнення народної ігрової культури дитина входить у світ міжособистісних стосунків з ровесниками, збагачує духовний досвід, пізнає історію рідного народу, його звичаї, традиції, національні особливості; відтак створюються умови для вираження загальнолюдських ідей добра, справедливості, естетичних поглядів, проявів любові до рідного краю, природи. Виховна можливість народної культури, як доречно зазначає А.А. Данилов, полягає в тому, що вона допомагає зрозуміти загальний зміст найважливіших категорій і понять моральності: добро-зло, щедрість-жадібність, честь, скромність, борг. Першість тут віддається фольклорному матеріалу, його моральній сутності. Підтверджує виховний потенціал народних ігор і В. Скуратівський, який зазначає, що "переважна більшість "абеткових істин дитинства" народжувалась у середовищі простого народу й виконувала певні функції людського співжиття. Ігри відкривали дітям живу історію свого народу, вчили любити народних героїв і ненавидіти кривдників".

Граючись, дитина зосереджує увагу, а це вже є початком виховання сильної волі. Захоплена грою дитина загартовується в терпінні, бо ніколи не скаржиться на біль, якщо впаде чи вдариться ненароком. Від такого болю за інших обставин вона б пролила чимало сліз. Граючись, дитина легко схоплює, розуміє та запам'ятовує дії, слова, а ці якості, постійно розвиваючись, у свою чергу полегшують виконання складніших завдань.

Народні ігри відіграють важливу роль у реалізації основних напрямів виховання.

У побутових народних іграх відображено працю українського народу (землеробство, тваринництво, ковальство, мисливство, рибальство): "Гуси", "Нема пана вдома", "Коваль", "А ми просо сіяли", "Задумала бабусенька". Вони сприяють вирішенню завдань трудового виховання.

У ігор є потенціал і для здійснення екологічного виховання. Обдумуючи, які ігри запропонувати дітям, слід урахувувати природні умови. Скажімо, гуляючи в лузі, доречно пограти в "Гусей", "Віночок", "Подольночку"; біля водойми – у "Міст", "Качок і рибалок", "У річку гоп"; у лісі - у "Грибок" "Горішок" тощо. Варто звертати увагу на особливості природи, її красу й неповторність, необхідність дбайливого ставлення до навколишнього середовища.

Народні ігри тісно пов'язані з малими формами фольклору. Лічилки використовують, щоб розпочати гру. Їх, а також скоромовки, можна використовувати й безпосередньо під час гри, оскільки вони досить ритмічні й легко запам'ятовуються. Прислів'я та приказки використовуються для підбиття підсумку гри: "Дружній череді і вовк не страшний", "Зробили спішно, коли б воно не вийшло смішно", "Берись дружно - не буде сутужно" тощо. Малі жанри народної творчості, які є узагальненням досвіду й мудрості, підвищують рівень морально-етичного виховання.

Народні рухливі ігри є важливою складовою національної культури й етнопедагогіки, ґрунтуються на народній філософії, світогляді нації. Вони розвивалися на національних традиціях протягом століть, змінювалися, адаптуючись до конкретних культурних, історичних, політичних умов, залишалися невід'ємною органічною частиною національної культури. Тому важко переоцінити роль народних ігор у національно-патріотичному вихованні дітей. Вони формують етнічну свідомість, почуття причетності до духовної культури нації, виховують патріотизм і відчуття національної самобутності. Важко не погодитися зі словами Е.А. Покровського: "Дитячі

рухливі ігри, взяті зі скарбниці народних ігор, що відповідають національним особливостям, виконують завдання національного виховання".

Під час використання народних ігор та забав велика роль відводиться управлінню і керівництву, а саме підготовці місця для проведення гри, добору відповідного інвентарю, знайомству з правилами гри. На її початку доцільно запровадити ритуал привітання. Із метою реалізації оздоровчого потенціалу народних ігор слід обов'язково враховувати показники здоров'я школярів: для учнів з низьким рівнем фізичної підготовленості та особливим станом здоров'я використовується ігровий матеріал із спрощеними правилами. Особлива увага приділяється дотриманню учнями правил безпеки життєдіяльності, дисциплінованості, якості виконання рухових дій; виявленню ініціативності та здібностей під час ігрових ситуацій; усілякому заохоченню їх; виправленню помилок; регулюванню навантаження. Щоб запобігти на заняттях травматизму, необхідно створити певні гігієнічні умови та вжити заходи безпеки, зокрема звільнити місце проведення ігор від усіх предметів, що можуть спричинити ушкодження (зайвого інвентарю, камінців, скла, сміття тощо); урахувати погодні умови, характер перешкод, стан ґрунту тощо.

Слід пам'ятати, що під час проведення народних рухливих ігор велике значення має чіткість дотриманих дітьми правил поведінки, певних вимог. У випадку їх порушення у гравців можуть виникнути конфліктні ситуації, що спричиняють негативні емоції, руйнують інтерес до рухової активності. У випадку непорозумінь учитель повинен проявити високу педагогічну тактовність, витримку, докладно вивчити причини конфліктної ситуації. Таким чином приділяється увага не лише фізичному, а психічному й духовному здоров'ю.

З метою належного організаційно-методичного забезпечення використання народного ігрового матеріалу та підвищення його оздоровчого, виховного впливу подаємо рекомендації щодо педагогічного керівництва ігровою діяльністю дітей:

1. Ігри добирайте з урахуванням анатомо-фізіологічних особливостей учнів та місця проведення занять.
2. Перед використанням гри в освітньому процесі чи під час дозвілля добре вивчіть її зміст, правила, примовки, пісні, що супроводжують, відпрацюйте рухові дії, які будете демонструвати учням.
3. Підготуйте місце для проведення гри, подбавши про його безпеку.
4. Чітко й доступно поясніть правила гри.
5. Гру зупиняйте лиш у тому випадку, коли більшість учасників допускають помилки або проявляється надмірна емоційність та втома дітей.
6. Створюйте демократичний настрій керівництва грою.
7. Будуйте ігрову ситуацію так, щоб залучити всіх школярів до ігрового дійства, дати можливість кожному проявити свої інтереси та здібності.
8. Формуйте в учнів організаторські здібності, лідерські та виконавські вміння.
9. Учіть школярів активно співпереживати, адекватно оцінювати власні рухові дії.
10. Будьте готові діяти в найрізноманітніших ситуаціях; розвивайте творчість; стимулюйте власне самовдосконалення.

Отже, народна гра – це не тільки активний рух і весела розвага. Це змога для кожного малюка реалізувати власне "Я" і разом відчувати себе учасником спільних дій. Не виконавцем, а саме активним учасником! Тому педагог має бути особливо уважним до того, що саме цікавить дітей, які вони висловлюють зауваження та пропозиції. Нехай малі веселяться та граються так, як їм любо.

Професійна майстерність вчителя, що викладає фізичну культуру, і чітко продумана методика проведення та тематика українських народних рухливих ігор на уроках забезпечать не тільки навчання, а й реалізацію виховного та пізнавального потенціалу уроку, його оздоровчу спрямованість,

сприятимуть залученню школярів до витоків національної культури та духовності, зроблять їхнє дозвілля насиченим та яскравим.

Список використаних джерел:

1. Виховання поведінки дітей в іграх К.: Радянська школа, 1984. Боберський І.
2. Літала сорока по зеленім гаю. Режим доступу: <http://publibnet.city.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:93969/Source:default#>
3. Народні ігри та забави. – Івано–Франківськ, 1992. Гилев Д. К.
4. Плахова С. Народні рухливі ігри – важлива складова національної культури та етнопедагогіки.
5. Приступа Є.Н. Українські народні рухливі ігри, розваги та забави: методологія, теорія і практика./ Є.Н. Приступа, О.В. Слимаківський, О.І. Лук'яненко – Дрогобич: Вимір, 1999.
6. Українознавство в національній школі. – Івано–Франківськ, 1995
7. Українське народознавство у дошкільному закладі. – К.: Вища школа, 1994.
8. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. – К.: Обереги. Килимник С.
9. Учительське слово. – 1922. – Ч.6. Верховинець В.М. Весняночка. – К.: Музична школа, 1989.

4.5. Козацькі розваги

Конкурсно-розважальна гра для здобувачів освіти 5-6 класів до Дня українського козацтва.

У сучасних умовах форми й методи національно-патріотичного виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної педагогіки. Сьогодні зростає увага до виховання засобами козацької педагогіки, прищеплення здобувачам освіти любові до надбань

українського народу, спорту та фізичного саморозвитку й удосконалення. Реалізувати творчий, фізичний, інтелектуальний потенціали здобувачі освіти можуть під час Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри "Сокіл" ("Джура"). Уже четвертий рік поспіль розроблена у Слов'янській ЗОШ № 8, конкурсno-розважальна гра "Козацькі забави" для учнів 5-6 класів є однією із тренувальних сходинок для підготовки дітей до названої Всеукраїнської гри.

Мета: залучення школярів до джерел національної історії та культури; поглиблення знань про історію українського козацтва, народні традиції та звичаї; формування активної громадянської позиції; виховання патріотизму та національної гідності; сприяння розвитку командного духу, уміння розподіляти соціальні ролі й набувати досвіду взаємодії в команді та соціумі, розкриття творчого потенціалу учнів.

Обладнання: проектор, екран, підготовлені картки із завданнями, спортивне обладнання для смуги перешкод, мультимедійна презентація.

Організація аудиторії: чотири команди здобувачів освіти по 5 (б) осіб від кожного класу, попередня підготовка – назва, девіз, привітання та підготовлений номер для творчого конкурсу (пісня або танок).

Перебіг гри

I. Організаційно-мобілізаційний етап (слайди 1; 2).

1. Мотивація аудиторії. Слово вчителя.

Доброго дня, шановне панство! Думаю, ви погодитесь з твердженням, що українці – це єдина у світі козацька нація, яка понад усе цінує волю,

доброчесність та лицарський дух. Для нас із вами Козак – це звитяжний герой, який відстоює свою віру, свою Вітчизну, який прийде на допомогу слабкому та знедоленому, який багато вміє й не цурається навчатися нового.

2. Повідомлення завдань та плану проведення конкурсно-розважальної гри (слайд 3).

Щороку 14 жовтня наша країна відзначає День українського козацтва та День захисника України. Кожного року в цьому залі збираються команди із спритних та міцних духом учнів, щоб випробувати себе в "Козацьких розвагах", а їхні вболівальники – щоб підтримати своїх друзів і однокласників.

Козацькі забави – це інтелектуальне, творче, спортивне змагання для тих, хто хоче перевірити себе й своїх друзів на кмітливість, завзяття та командний дух.

Наші розваги складатимуться із таких етапів (слайд 4):

1. "Привітання"
2. "Козацька вікторина"
3. "Тлумач"
4. "Конкурс отаманів"
5. "Смуга перешкод"
6. "Козацькі страви"
7. "Творчий потенціал"

За звання переможця змагатимуться 4 команди. Переможе та, яка набере найбільшу суму балів за всі етапи конкурсно-розважальної гри "Козацькі забави". За кожну правильну відповідь команда отримує 1 бал. Журі може давати додатковий бал за більш розгорнуту відповідь учасників.

II. Представлення журі

III. Власне гра

Конкурс № 1 "Привітання" (слайд 5).

Команди по черзі представляють назву та гасло, вітають журі, суперників та вболівальників.

Конкурс № 2 "Козацька вікторина" (слайд 6).

Як відомо, козаки були сильними й спритними, а найбільше перемог їм принесли кмітливість та винахідливість. І зараз ми перевіримо, наскільки швидко наші вправні козачата вміють приймати рішення й можуть надати правильну відповідь.

Команди по черзі відповідають на запитання. За кожну правильну відповідь – 1 бал. Якщо команда не може надати відповідь, то запитання переходить до їхніх суперників. У разі надання правильної відповіді їм зараховується додатковий бал.

Запитання для вікторини:

- Що означає слово "козак"? (*Вершник, вільна людина*).
- "Носом чує татарюгу, зна по птицях, по звіру..." — перекази та легенди наділяли козаків магичною силою. Чи відомо Тобі, як називали козаків, які зналися на травах та вміли ворожити? (*Характерник*)
- Назви найвідоміший козацький танок. (*Гопак*)
- Кому заборонявся вхід на територію Запорозької Січі? (*Усім жінкам*)
- Першу козацьку фортецю збудували на острові... (*Мала Хортиця*)
- Що означає для козака слово "чайка"? (*Човен*)
- Народний співець, оспівувач подвигів козаків. (*Кобзар*)
- Про яку деталь козацького вбрання казали: "широкі, як Чорне море"? (*Шаровари*)
- Назви найвідомішу козацьку страву, яку дуже полюбили козаки. (*Куліш*)
- Яке церковне свято козаки вважають своїм і коли воно відзначається? (*Свято Покрови Пресвятої Богородиці, 14 жовтня*)
- Центральний орган управління Січі. (*Киш*)
- Козацьке чотирикутне укріплення зі скріплених возів. (*Табір*)
- Як називається довгий козацький чуб? (*Оселедець*)
- Як називався чоловік, що керував козацьким куренем? (*Курінний отаман*)
- Як називається символ гетьманської влади? (*Булава*)
- Як називалися символи влади старшини у козаків? (*Клейноди*)

- Одним із козацьких атрибутів була носогрійка. Цей предмет має назву ...

(Люлька)

- Козаки називали Січ матір'ю, а Великий Луг... *(Батьком)*

- Юний січовик-зброносець називався ... *(Джура)*

- Кому запорозькі козаки писали листа на відомій картині Іллі Рєпіна?

(Турецькому султанові)

Конкурс № 3 "Тлумач" (слайд 7).

Конкурс "Тлумач" покаже, чи вміють команди спільно працювати та дослухатися один до одного. Кожна команда отримує аркуш паперу, на якому вказані слова, які необхідно перекласти. На виконання завдання у команд 5 хвилин. За кожен правильну відповідь – 1 бал. Додатковий 1 бал отримує команда, яка першою виконає завдання.

Російською	Українською	Російською	Українською
Бутылка			Ганок
Пушка			Рушниця
Усы			Сорочка
Оружие			Деруни
Ладонь			Льох
Рюмка			Панночка
Трубка			Осавул
Гвоздь			Борошно
Топор			Чоботи
Ужин			Бійка
Парус			Ганьба
Кукушка			Чуб
Табак			Олія

Галстук			Пацюк
Форточка			Кухоль
Колодець			Крамниця

Конкурс № 4 "Конкурс отаманів" (слайд 8)

А тепер перевіримо, наскільки добре наші отамани знають народні прислів'я та приказки. Команди, будь ласка, займіть свої місця в актовому залі.

Тож, отамани, слухайте уважно. Зараз на екрані будуть показані прислів'я без закінчень, а ви по черзі будете закінчувати їх. За кожну правильну відповідь – 1 бал.

Багато снігу —...(*багато хліба*) (слайд 9, відповідь – слайд 10)

Без труда...(*нема плода*) (слайд 11, відповідь – слайд 12)

Більше діла,...(*менше слів*) (слайд 13, відповідь – слайд 14)

Гарна птиця пером, а...(*людина розумом*) (слайд 15, відповідь – слайд 16)

Життя прожити — не... (*поле перейти*) (слайд 17, відповідь – слайд 18)

Книга — твій друг, без неї... (*як без рук*) (слайд 19, відповідь – слайд 20)

Що посієш, те й... (*пожнеш*) (слайд 21, відповідь – слайд 22)

Маленька праця краща за... (*велике безділля*) (слайд 23, відповідь – слайд 24)

Козак мовчить - ... (*а все знає*) (слайд 25, відповідь – слайд 26)

Кінь, шаблюка, вітер в полі, і ніхто не здолає козацької ... (*волі*)

(слайд 27, відповідь – слайд 28)

Не хвались, ідучи в бій, а хвались, ідучи ... (*з бою*)

(слайд 29, відповідь – слайд 30)

Чия відвага, того й ... (*перемога*) (слайд 31, відповідь – слайд 32)

Гра із вболівальниками (відгадування загадок) (під час підготовки команд до спортивного конкурсу).

Лист зелений і міцний,
Сніг для нього не страшний,
А коли весну стрічає,
Сині очі розкриває (*Барвінок*)

Біле поле полотняне,
Рівно ткане, чисто пране,
А по ньому голка ходить,
За собою нитку водить (*Рушник*)

Плаче красуня над річкою:
– Пов'язала би коси я стрічкою,
Та вітер весь час налітає
І коси мої розплітає. (*Верба*)

У піснях вона й казках,
У вінку й на рушниках,
Давній символ України,
Називається ... (*Калина*)

Довгі ноги, довгий ніс
Прилетів – обід приніс:
Смачних жабеняток
Для своїх маляток (*Лелека*)

Серед літа, мов пір'їнки
Стиха падають сніжинки
Під віконечком у Олі
Цвітом вкрилися ... (*Тополі*)

Маленький, сіренький
По гаях літає, уночі співає.
Як сонце заходить,
Він чарівний спів заводить. (*Соловейко*)

Гарненька сорочка в узорах,
В орнаментах кольорових,
Її я гордо буду носити,
Як оберіг мені буде служити. (*Вишиванка*)

Морква, біб і цибулина,
Бурячок і капустана,
Ще й картопля — шусть у горщик.
Ну й смачний ми зварим... (*Борщик*).

Є із сиром, із грибами,
Із чорницею, вишнями.
Можна цукром присипати
Чи сметаною поливати. (*Вареники*)

Народився із землі,
Зарум'янивсь на вогні
І з'явився на столі
До борщу тобі й мені. (*Хліб*)

На ріднім полі шепчуть колоски,
Я рад би знати тихі їх думки.
Я слухав, чув, як кожна колосина
Шептала тихо слово: (*Україна*)

Конкурс № 5 "Смуга перешкод" (слайд 33)

Учителі фізичної культури пояснюють правила проходження смуги перешкод. Команди по черзі проходять смугу.

Відеопауза

Шановні присутні! Поки ми чекаємо на наші команди, пропоную передивитися відеоролик про козацтво

(<https://www.youtube.com/watch?v=IOZWsay6bGs> - відеододаток 1)

Конкурс № 6 "Козацькі страви"(слайд 34 і 35).

Наші пращури-козаки були людьми дотепними та самостійними. Тож зараз наші вправні козаки спробують приготувати українську страву. Командам видадуть картки із найменуванням продуктів, із яких можна приготувати страву. Ваше завдання вибрати картки із назвою продукту, що входить до складу страви. За кожну правильну відповідь дається 1 бал. Команда, яка перша правильно виконає завдання, отримає додатковий бал.

Командам роздаються картки із назвами продуктів: картопля, капуста, цибуля, морква, буряк, часник, томатна паста, вода, лист лавровий, сіль, зелень, олія, м'ясо, сметана, сало, помідори, гриби, перець солодкий, пшоно, прянощі, петрушка, зелень, борошно, яйця, олія соняшникова, масло вершкового, сир, жовток, цукор, ванілін, рис, сироватка, макарони, кабачки, баклажани, квасоля, огірки, броколі, печиво, згущене молоко, зефір, варення, яблука, вишні, ананаси, кавун.

Відповідь:

Борщ (для 6 класів)	Куліш (для 6 класів)	Вареники із картоплею (для 5 класів)	Вареники із сиром (для 5 класів)
Картопля	М'ясо	Борошно	Борошно
Капуста	Сало	Вода	Вода
Цибуля	Цибулина	Яйця	Яйця
Морква	Морквина	Сіль	Сіль
Буряк	Помідори	Олія	Олія
Часник	Гриби	соняшникова	соняшникова
Томатна паста	Перець солодкий	Картопля	Сир

Вода	Пшоно	Цибуля	Жовток
Лист лавровий	Сіль	Масло вершкове	Цукор
Сіль	Прянощі	Сіль	Ванілін
Зелень	Петрушка	Зелень	Сметана
Олія	Зелень	Сметана	
М'ясо			
Сметана			

Конкурс № 7 "Творчий потенціал" (слайд 36).

Нарешті ми дісталися найяскравішої частини нашої гри – Творчий конкурс. Команди заздалегідь повинні були підготувати домашнє завдання – вивчити танок або пісню. Кожна команда може отримати від 1 до 5 балів за завдання. Оцінюється артистичність, техніка виконання та оригінальність композиції.

IV. Підбиття підсумків гри. Визначення й нагородження переможців (слайд 37).

Під час підбиття підсумків конкурсно-розважальної гри "Козацькі забави" глядачам і командам демонструються відеододатки 2 і 3.

V. Нагородження (слайд 38)

VI. Заключне слово (слайд 39).

Шановні учасники, сьогодні ви продемонстрували гарні знання про перших захисників України, довели свою сміливість, спритність і кмітливість. Наша країна має давню, осяяну легендами й думами історію? яка нас надихає на нові звершення й досягнення. Тож давайте пишатися нашою могутньою країною, будьмо гідними нащадками козацької слави, продовжувачами національних традицій.

4.6. Посвята в старшокласники

Сценарний план квесту для учнів, що переведені до 10-го класу

Позаурочний виховний простір школи різноманітний за змістом і формами проведення заходів. При визначенні місця й ролі заходу в загальній системі виховної роботи слід урахувувати спрямованість на формування певних ціннісних орієнтацій, відповідність інтересам і запитам школярів, актуальність проблем для особистості й колективу.

Пропонований сценарний план колективного виховного заходу пов'язаний із шкільним життям і особистим досвідом школярів, урахує життєві реалії, сприяє оптимізації адаптаційних процесів при переході до школи III ступеню й формуванні нового колективу.

Обрана форма проведення дозволяє організувати діяльність як ігрову, але разом із тим вимагає інтелектуальних зусиль і творчого підходу до справи. Важливою характеристикою квесту є безпосередня неформальна взаємодія школярів між собою та учнів з учителями. Такий підхід створює позитивний мікроклімат, сприяє розкриттю індивідуальних рис особистості, разом із тим – формуванню колективної думки й згуртованості.

Пропоновані етапи, зміст завдань, промови є орієнтовними і можуть коригуватися залежно від умов конкретного закладу, особливостей діяльності педагогічного та класних колективів.

Мета заходу: розвивати стосунки між членами групи, комунікативні здібності учнів, навички самоорганізації на спільній діяльності; визначити творчий потенціал дітей та їхні лідерські риси; створити умови для

формування позитивного ставлення один до одного, виховання навичок толерантної поведінки; сприяти згуртовуванню колективу.

Візуалізація: маршрутний лист, картинки-символи до станцій, картки із завданнями.

Реквізити та аксесуари: елементи костюмів історичних/літературних героїв, глобус, фломастери, клей, кольоровий папір, аркуші формату А-4, А-3.

Хід заходу

(Лунає урочиста мелодія)

Ведучий 1

Весна у літо переходить плавно,
І світ навколо радісно цвіте,
Здається, в перший клас ви йшли недавно,
Та відпливло дитинство золоте....

Ведучий 2

Кудись туди, де проживає казка,
Де розмовляють квіти і трава,
Де зігріває й ніжить сонця ласка
І радість та любов – така жива.

(лунає фоном лірична мелодія)

Ведучий 1

Ось і закінчився черговий етап у вашому житті. Ви здобули базову загальну середню освіту і саме зараз переходите на останній ступінь шкільного навчання, у доросле, більш відповідальне життя.

Ведучий 2

Саме сьогодні ви зробите перший крок до III ступеню школи, до здобуття повної загальної середньої освіти. Сьогодні ви приймете посвяту в старшокласники.

Ведучий 1

Але...спочатку вам потрібно буде пройти випробування, у яких вам знадобляться всі набуті знання, кмітливість та командний дух. Ми пропонуємо вам пройти квест.

Ведучий 2

Кожна команда проходить ряд станцій, де керівники пунктів розв'язують з гравцями творче завдання. За кожне правильно виконане завдання команда отримає конверт із підказкою. Наприкінці гри ви повинні розгадати таємне послання.

Ведучий 1

А зараз сформуємо команди та оберемо командирів. Кожен учасник підходить до організатора гри та витягує кольоровий знак.

Ведучий 2

На шкільному подвір'ї ви побачите три різнокольорові станції. Будь ласка, займіть вашу позицію. Відтак за кольором об'єднаємося в 3 команди. Тепер ви маєте вибрати командира. Командир може підійти до педагога-організатора та отримати маршрутний лист.

Команда може відкрити конверт та ознайомитись з листом.

Ведучий 1

А зараз ми даємо відлік для старту команди.
5...4...3...2...1....ВПЕРЕД!

(Команди відправляються за своїми маршрутами)

Станція № 1. "Навколосвітнє плавання"

Для конкурсу потрібні глобус і аркуш паперу.

Капітан команди крутить глобус, і, не дивлячись на нього, указує якесь місце.

Завдання: зобразити на папері якомога більше інформації про ту країну, яку вказав капітан (якщо капітан потрапляє в океан, то вибирає країну чи

острови, що є найближчими до цієї точки). Це можуть бути місцеві жителі, природа, визначні пам'ятки тощо.

Після виконання завдання, керівник станції пропонує написати "послання в пляшці" учням для вчителів. (Керівник видає шаблон послання. Учні пишуть та вкладають послання в пляшку). (Додаток №1)

Станція № 2. "Герой свого часу"

Команда обирає конверт з іменем таємничого героя.

Завдання команди – зібрати костюм героя з підручних матеріалів і представити його. Після виготовлення костюма дітям зачитують опис, вони слухають і відтворюють почуте (Додаток №2).

Станція № 3. "Моє майбутнє"

Для конкурсу потрібний аркуш формату А-4 із портретною фотографією, фломастери, маркери, олівці.

Завдання: домалювати атрибути, що вкажуть майбутню професію, презентувати себе у професійній діяльності.

На кожній зупинці учні роблять фото під час виконання завдання з керівником станції та відправляють у груповий чат у Вайбері "10 клас" або розміщують у соціальні мережі з хештегом (#10клас#найкращийклас#зош№8#найкращі#найрозумніші#найкращашкола#3ОШ8#Слов'янськ#)

Після проходження всіх станцій команди збираються на подвір'ї школи. Кожна команда зупиняється на станції свого кольору.

Ведучий 1

Ось ми й зібрались знову всі разом. Ви з гідністю пройшли всі випробування.

Ведучий 2

Тепер ви можете відкрити всі конверти та подивитися їх зміст. Командир повинен зібрати фразу та показати її нам.

(ведучі зачитують фразу)

Ведучий 1

Скінчився час випробувань –
Нам по душі ваш рівень знань.
Та ще багато треба знати,
Щоб старшокласниками стати!

Ведучий 2

Учасники гідно впоралися з завданнями й довели, що вони будуть активними, творчими, дружними й наполегливими в навчанні старшокласниками. Церемонію посвяти просимо провести директора школи.

Ведучий 1

Настав час проголосити клятву старшокласника. Прошу підійти учнів до мікрофону *(лунає урочиста мелодія)*.

Учень 1

Ми, учні 9-го класу, обіцяємо:

- ставитися з повагою до вчителів та однокласників...

Учень 2

- захищати молодших школярів і допомагати їм...

Учень 3

- сумлінно виконувати всі навчальні завдання

Учень 4

- брати активну участь у житті школи та класу

Учень 5

- завжди утримувати школу в чистоті та порядку!

Учень 6

- бути гордістю своєї школи,

Учень 7

- бути достойними громадянами України!

Усі разом

Клянемося! Клянемося! Клянемося!

Ведучий 1

Ми врахували всі ваші старання,
Ви подолали всі випробування,
Ви – вже 10-й клас, не слід переживати!!!!
Із переходом в старшу школу раді вас вітати!

Ведучий 2

Вітаємо старшокласників 20-- року!!! *(лунають фанфари та оплески)*

Слово керівника закладу

Ведучий 1

Прийміть привітання від класного керівника 9-Б класу _____

Ведучий 2

Прийміть вітання від вашого майбутнього класного керівника
10 класу _____

Ведучий 1

Ось і завершується церемонія посвяти в старшокласники. Право
зайти до школи першими надається учням 10 класу, старшокласникам
Слов'янської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
№ 8. Школа чекає на ВАС!!! *(лунає маршова мелодія).*

Послання в пляшці

Вітаємо Вас _____

Ми _____

Хотіли б _____

Побажати _____

А також _____

І не тільки _____

Нехай _____

Ваші _____

Герой свого часу

1. Шерлок Холмс.

Це був невисокий чоловік з гордо піднятою головою і широкими грудьми. Руки він постійно тримав у кишенях і лише зрідка виймав ліву, щоб почухати потилицю. При цьому його очі бігали в різні боки, а права нога зрідка підстрибувала. При цьому він любив наспівувати (керівник дає текст пісні)

2. Наполеон Бонапарт.

Його ходу не можна було сплутати ні з чиєю. Він пересувався якимось стрибкоподібно, голова була завжди нахилена трохи вправо. Одна штанина була загорнена вище коліна. Перше, що впадало в очі при зустрічі з ним, – він трясся, як осиковий лист і бурмотів щось собі під ніс. І ще він постійно наспівував (керівник дає текст пісні)

3. Клеопатра.

У неї була чарівна посмішка. Вона полюбляла годинами дивитися в дзеркало. Фарбувала губи...Посміхалася...І ще фарбувала губи ...Дуже часто вона фарбувала губи не зовсім рівно, могла зробити дуже велику посмішку. Ще вона полюбляла розчісувати волосся...та робити начісування. Коли закінчувала створювати свій образ, вона дивилася в дзеркало та дуже голосно сміялася. А потім голосно наспівувала (керівник дає текст пісні)

4.7. Оптимізація дидактичних прийомів для реалізації міжпредметної інтеграції на уроках трудового навчання

Сучасне реформування освітньої галузі викликає багато суперечок серед учасників освітнього процесу. Учителі, здобувачі освіти та їхні батьки неоднозначно ставляться до оновлення змісту, форм і методів навчання. Багато питань залишається відкритими. Зокрема, триває дискусія, які предмети інваріантної частини навчальних планів є актуальними, а які вже себе вичерпали. Чи не найбільша кількість таких суперечок виникає саме навколо трудового навчання. Після численних трансформацій цей предмет технологічної галузі освіти залишається важливою складовою освітньої програми через комплексний підхід до формування необхідних життєвих компетентностей у процесі навчання. Названий підхід найефективніше може бути реалізований через систему міжпредметної інтеграції – сучасної тенденції у світові педагогіці.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти зазначається, що збільшення обсягу знань вимагає гнучкості структури

навчальних програм, що може нівелюватися через систему міжпредметних зв'язків. Документ наголошує, що результатом застосування міжпредметних зв'язків має бути міжпредметна компетентність, тобто здатність учня застосовувати щодо певних проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів.

Практика застосування міжпредметних зв'язків у навчальному процесі доводить їхнє дидактичне і світоглядне значення: 1) міжпредметні зв'язки сприяють політехнічному розвитку учнів; 2) допомагають подолати формалізм у навчанні, підвищують свідомість засвоєння знань, сприяють їхній системності; 3) сприяють формуванню наукового світогляду, єдиної картини світу, розуміння сутності явищ, закономірності їх розвитку, взаємозв'язку; 4) спонукають до оволодіння загальними методами мислення, формування розумових операцій, прийомів самостійного здобуття знань; 5) сприяють формуванню позитивних мотивів у навчанні, пізнавальних інтересів, ціннісно-сміслових орієнтацій [1].

Сьогодні урок трудового навчання передбачає проєктну діяльність, яка вже визнана в педагогіці як провідний засіб розвитку й навчання учнів, формування у них здатності до самоосвіти, навичок оволодіння сучасними технологіями, уміннями конструювати процеси й очікувані результати й реалізувати заплановане на практиці. Саме під час проєктної діяльності учень здобуває низку компетентностей – комплекс інтегрованих міжпредметних знань, умінь і навичок, які безпосередньо впливають на формування життєвої позиції майбутнього повноцінного члена суспільства, громадянина країни.

Проєкт у трудовому навчанні – це взаємодія вчителя і здобувача освіти від ідеї до позитивного кінцевого результату. Процес виготовлення виробу розподілений на чотири етапи, кожен з яких має певне завдання: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний та заключний.

Досягти найбільш ефективної організації навчання, у тому числі проєктної діяльності, можливо при застосуванні таких методів, які активізують пізнання, дають учневі свободу вибору дій, змогу вибудовувати власну

траєкторію досягнення очікуваного результату. Для реалізації життєво та суспільно важливих завдань, набуття цінного досвіду важливим є застосування інтерактивних методів та прийомів.

Науковий аналіз, проведений ученими США у 80-х роках ХХ століття, засвідчує, що інтерактивне навчання вможливорює значне збільшення відсотка засвоєння матеріалу, бо впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю, дії, практику.

У світлі освітніх реформ технологія інтерактивного навчання посідає одне з перших місць, реалізуючи принципи партнерства, дитиноцентризму, свободи творчості.

Технологія інтерактивного навчання – це така організація освітнього процесу, за якої не можлива пасивність у процесі пізнання: або кожен учень має конкретне завдання, за виконання якого повинен публічно звітувати, або від його діяльності залежить якість виконання завдання, поставленого перед групою.

Інтерактивна діяльність на уроках передбачає організацію й розвиток діалогового спілкування, що веде до взаєморозуміння, взаємодії, досягнення спільного рішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань. Під час застосування інтерактиву учні вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, конструктивно спілкуватися. Для цього організовується індивідуальна, парна й групова робота, застосовуються дослідницькі проєкти, рольові ігри, іде робота з різними джерелами інформації [3].

На організаційно-підготовчому етапі проєктування доцільно використати інтерактивний метод "Дерево рішень".

Метод "Дерево рішень" доцільно застосовувати на практиці в ситуаціях, коли результати одного рішення впливають на подальші рішення, тобто для прийняття послідовних рішень. Використання методу передбачає графічну побудову різних варіантів дій, які можуть бути здійснені для вирішення існуючої проблеми. Традиційне застосування методу здійснюється в такій

послідовності дій: 1) вибір проблеми; 2) опрацювання інформації, необхідної для вирішення проблеми; 3) підготовка шаблону (графічного зразка) дерева; 4) формулювання проблеми та її суті; 5) визначення актуальності проблеми; 6) визначення шляхів розв'язання проблеми (генерація ідей); 7) обговорення кожного варіанту розв'язання проблеми. Використання цього методу передбачає, що вся необхідна інформація про очікувані переваги кожної альтернативи та імовірності виникнення труднощів була передбачена вчителем заздалегідь.

В умовах конкретного закладу освіти, ураховуючи особливості класного колективу, матеріально-технічну базу навчальних майстерень, індивідуальні освітні запити та інтереси школярів, пропонуємо один із варіантів методу, інтерпретований у "Дерево ідей". Покажемо його застосування на організаційно-підготовчому етапі проєктування на уроці трудового навчання в 7-му класі (слайд № 1).

Очікувані результати застосування методу "Дерево ідей" визначаємо так (слайд № 2):

- створити модель майбутнього виробу із визначенням форми, кольору, технології виготовлення та оздоблення;
- забезпечити результативність організаційно-підготовчого етапу проєктування;
- забезпечити міжпредметну інтеграцію під час вирішення окремих завдань;
- активізувати діяльність школярів, залучити до роботи всіх здобувачів освіти;
- удосконалювати навички колективної взаємодії;
- забезпечити подальший розвиток уяви, мислення, уваги.

1. Вибір об'єкта проєктування (слайд № 3)

Міжпредметна інтеграція – біологія.

Вибір об'єкта проєктування здійснюється відповідно до календарно-тематичного планування: об'єкт проєктування – ключниця. Асоціативно

розглядаємо безпосередньо виріб як стовбур майбутнього дерева. Ми заздалегідь знаємо, яке дерево вирощуємо. Але кінцевий результат можемо лише прогнозувати. Дерево є складним організмом, існує за умов належного функціонування та взаємодії усіх складових: коріння, стовбур, гілки, листя, квіти та плоди.

2. Актуалізація інформації (слайд № 4).

Мета: знайомство з історичними відомостями про об'єкт проектування, з'ясування актуальності виробу, його основних функцій, вимог.

Міжпредметна інтеграція – історія, географія, біологія.

Приєм – "Випереджальне завдання".

Опис прийому: Перед початком роботи над проектом учитель об'єднує учнів у групи, і кожна команда отримує випереджальне завдання – підготувати свою частину "коріння" майбутнього дерева, знайшовши відповіді на такі питання:

- Коли вперше з'явилися ключниці?
- З якого матеріалу їх виготовляли раніше?
- У яких країнах ключниці були популярними й чому?

3. Вибір матеріалу для виготовлення виробу (слайд № 5).

Мета: повторити відомості про конструкційні матеріали, здійснити раціональний вибір матеріалу для майбутнього виробу.

Міжпредметна інтеграція – географія, біологія.

Приєм – "Мозковий штурм".

Опис прийому: У процесі вільного обговорення актуалізуємо опорні знання учнів про різні види конструкційних матеріалів. Використовуючи прийом "Мозковий штурм", спостерігаємо, як "з'являються" гілки на дереві. Варто зазначити, що керівником процесу залишається вчитель. Ураховуючи основну технологію виготовлення виробу за планом (контурне та ажурне випилювання), учитель підкреслює раціональність використання фанери й спрямовує загальну думку учнів, зупиняючи вибір на вказаному матеріалі.

4. Пошук форм виробу (слайд № 6).

Мета: здійснити вибір оптимальної (практично доцільної та естетично привабливої) форми виробу.

Міжпредметна інтеграція – математика, образотворче мистецтво.

Прийом – "Банк ідей".

Опис прийому: Форму виробу можливо як спростити до елементарної фігури (мінімалізм), так і ускладнити (наприклад, у формі ключа, будиночка і т.п.) Використовуємо зображення з Інтернету (можливе використання сучасних гаджетів на уроці). Різноманіття варіантів ми асоціюємо із листям на гілочках: учні прикріплюють свої ескізи-листочки, діляться думками, ставлять одне одному питання.

5. Вибір кольору (слайд № 7).

Мета: розглянути основи колористики, здійснити раціональний вибір кольору виробу.

Міжпредметна інтеграція – образотворче мистецтво, українська мова, психологія.

Прийом – "HEART".

Опис прийому: тренінговий прийом HEART – методика навчання через мистецтво. Тут ми використовуємо слова-характеристики й назви кольорів. Учням пропонується поміркувати та вирішити, з яким кольором асоціюються слова:

- гостинність – гості, пригостити (спільнокореневі слова);
- затишок – тиша, спокій (синоніми)

За обраним кольором можна додатково відстежити психологічний стан учня.

6. Оздоблення виробу (слайди № 8; 9).

Мета: визначення доцільного варіанту та техніки оздоблення виробу.

Міжпредметна інтеграція – дизайн і технології, екологія

Прийом – "Шукай краси".

Опис прийому: пропонуємо учням знайти елементи в загальній картині, порахувати кількість предметів, порівняти їх між собою тощо. (Наприклад, знайти розкриті й напіврозкриті квіти, порахувати кількість комах). Додатково при цьому вказуємо на варіанти окремих елементів оздоблення ключниці. Із виховною метою наголошуємо на необхідності бережливого ставлення до флори та фауни.

Прийом – "Дозрівають плоди".

Опис прийому: коли вже визначилися з основними зовнішніми складовими виробу, залишається останній крок організаційного етапу. Обрання техніки оздоблення виробу можна порівняти із дозріванням плодів. Адже учень має достатньо знань, здобутих за попередні навчальні роки, щоб після аналізу обраних до цього матеріалу, форми і кольору обрати найбільш прийнятну для свого виробу техніку оздоблення.

7. Результати діяльності (*слайд № 10*).

Завершуємо організаційно-підготовчий етап обов'язковим оголошенням результатів діяльності. Учні (особливо хлопці) потребують чіткого фіксування досягнутого результату – це мотивує до подальшої роботи. Визначаємо, чи збігаються результати діяльності із очікуваними.

Організаційно-підготовчий етап проєктування закладає фундамент усього майбутнього проєкту. Саме тут учитель створює умови для мотивації учня втілити заплановану ідею в реальність, довести справу до логічного позитивного результату. Саме на цьому етапі доречна така кількість різноманітних прийомів, яка заохочує учнів до використання здобутих знань, умінь та навичок з усіх предметів шкільної програми.

Список використаних джерел:

1. Барановська О.В. Реалізація міжпредметних зв'язків у старшій школі: дидактичний аспект. / Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: "Педагогіка. Соціальна робота". – 2016. – Випуск 2 (39). Електронний ресурс. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/77242025.pdf>

2. Види і об'єкти педагогічного проектування. Електронний ресурс. Режим доступу: https://stud.com.ua/103403/pedagogika/vidi_obyekti_pedagogichnogo_proektuvannya

3. Інтерактивне навчання. Електронний ресурс. Режим доступу: https://pidru4niki.com/73736/pedagogika/interaktivne_navchannya

4. Опис прийомів і методів інтерактивного навчання Електронний ресурс. Режим доступу:.

https://zoippo.net.ua/zapowiki/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BE%D0%BC%D0%B8_%D1%96_%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F

5. Падалко О.В. Актуальність інтерактивного навчання. Електронний ресурс. Режим доступу: [https://journal.osnova.com.ua/article/50628-](https://journal.osnova.com.ua/article/50628-%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA%3A_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F)

https://journal.osnova.com.ua/article/50628-%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA%3A_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F

6. Трудове навчання. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів.

Розділ V

Професійна майстерність педагога: фахові дослідження й досвід

5.1. Організація уроків фізичної культури в умовах дистанційного навчання

Пандемія COVID-19, із одного боку, додала освітній галузі значну кількість проблем, а з іншого боку, – пришвидшила запровадження інновацій.
(*слайд 1*)

В умовах карантинних обмежень постало питання: яким чином забезпечити дистанційне навчання учнів з різних дисциплін, і фізична культура не виняток. Але не всі розуміють необхідність такого навчання саме з названого предмета, не кожен бачить можливість його здійснення

Поняття "дистанціювання", "цифровий освітній ресурс", "навчання в синхронному та асинхронному режимах" швидко увійшли в словник педагога й стали активною лексикою. Однак для фахівців з фізичної культури використання дистанційних технологій є досить складним завданням, тому що виконання фізичних вправ учнями без безпосереднього керівництва вчителя потребує неабияких психологічних та фізичних зусиль (*слайд 2*). Працюючи дистанційно, переважна кількість учителів зіткнулася з проблемою нерозуміння учнями значення й необхідності щоденного виконання фізичних вправ. Тому перед учителем постало завдання більш детального пояснення поняття фізичної культури та її ролі у розвитку та становленні особистості.

Нами здійснено узагальнення досвіду роботи вчителя фізичної культури в умовах організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання (*слайд 3*). Визначено методичні, дидактичні, організаційні та інші ресурси для забезпечення ефективної діяльності учня та вчителя.

Загальнонаукове та теоретичне значення для нашого дослідження мають праці з педагогіки й методики шкільного навчання, зокрема й методики викладання фізичної культури Куца О.С., Шияна Б. М., Круцевич Т.Ю., Митчика О. П. (*слайд 4*)

Основоположне практичне значення вбачаємо в працях Безверхньої Г.В., Віндюк А.В., Підкасистого П.І., які розкривають питання мотивації до занять фізичною культурою, урахування вікових і статевих закономірностей формування особистості, організації самостійної роботи школярів, самостійного пошуку ними навчальної інформації, самостійного оволодіння навчальним матеріалом, його застосування.

В умовах пандемії й запровадження дистанційного навчання з'явилися нові публікації на освітніх сайтах та сайтах органів управління освітою чи окремих закладів освіти. Серед проаналізованих і взятих нами до уваги – методичні рекомендації, розроблені обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти, досвід учителів і викладачів, теоретичні та практичні матеріали для дистанційного навчання, приклади завдань, у тому числі відео. Ураховано матеріали вебінарів, проведених фахівцями на освітніх платформах.

Крім того, залучено практичний досвід колишньої участі в проєкті Фонду В.Кличка "Посилка успіху", який проходив в м.Києві у 2019 році (*слайд 5*). Сьогодні учасники проєкту з усієї країни мають спільний чат, у якому спілкуються та діляться своїми наробками та ідеями.

Кожен учитель під час організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання долав психологічні бар'єри, шукав

можливості, надавав нового значення традиційним методам і формам, експериментував і створював нові дидактичні можливості (слайд 6).

Нами розроблено експрес-самотестування для визначення особливостей педагогічної позиції, що допоможе вчителю зорієнтуватися, як йому ефективно діяти в умовах організації дистанційного навчання. (Додаток №1) (слайди 7, 8)

Основним завданням учителя фізичної культури за будь-яких умов є підтримання оптимальної рухової активності школярів. Тож важливо забезпечити доцільне поєднання теоретичної та практичної складової предмета. Першочерговим завданням в умовах дистанційного навчання було підтримання інтересу тих дітей, які люблять наш предмет, тих хто йде за нами. Разом із тим, з'являлися можливості залучити колись пасивних учнів, адже змінилася форма роботи, тепер вони не в колективі на очах у всіх, і ті, хто мав сором чи страхи, могли подолати їх. Завдання готувалися з урахуванням особливостей освітнього процесу та контингенту здобувачів освіти нашого закладу, щоб змотивувати дітей вивчати фізичну культуру на рівні з іншими предметами.

Для фахівців фізичної культури організація навчання дистанційно (слайд 9) – досить складне завдання, тому що виконання фізичних вправ самостійно потребує неабияких психологічних та фізичних зусиль молоді, відповідальності та самомотивації, а також постійного контролю та зворотного зв'язку з педагогом. На основі повторного аналізу нормативної бази освіти в цілому та організації фізичної культури зокрема, науково-методичної літератури, досвіду колег та власної педагогічної практики було вироблено **окремі положення про особливості організації дистанційного навчання в умовах конкретного закладу освіти (слайди 10-14):**

1. Діяти, навіть помиляючись, експериментувати на основі традиційних способів і методів навчання.
2. Надавати особистий приклад.

3. Внести доречні корективи до календарно-тематичного планування
4. Сприяти глибшому опануванню школярами правил проведення самостійних занять фізичними вправами.
5. Домагатися виконання правил самоконтролю під час виконання дітьми практичних завдань.
6. Вимагати виконання фізичних вправ протягом дня (ранкова руханка, фізкультурні паузи під час роботи за комп'ютером, смартфоном тощо).
7. Проводити роботу з батьками щодо організації дистанційного навчання з фізичної культури.
8. Надавати роз'яснення щодо виконання фізичних вправ (тільки за умови гарного самопочуття, з дотриманням усіх вимог карантинних заходів).
9. Враховувати умови й можливості школярів (місце проживання: квартира, будинок, наявність власного подвір'я, наявність технічних засобів, інвентарю тощо).
10. Демонструвати можливості використання нестандартного обладнання для занять в домашніх умовах.
11. Забезпечувати зворотний зв'язок зі здобувачами освіти та їхніми батьками.

Напрацьований досвід організації дистанційного навчання дає підстави зробити певні **узагальнення:**

I. Усі завдання доцільно розподілити на теоретичні, практичні, конструктивно-творчі та контрольньо-оцінювальні.

Наведемо окремі приклади завдань:

- Теоретичні
 - засвоєння інформації (*слайд 15*):
 - прочитати текст,
 - переглянути відео,
 - переглянути презентацію,
 - скласти конспект;

- робота з ілюстративним матеріалом (*слайд 16*):
 - підписати картинки,
 - установити (відновити) послідовність,
 - додати зображення (його елемент);
- самостійна робота:
 - описати комплекс вправ,
 - виконати інтерактивні завдання.
- Практичні (*слайди 17-20*)
 - виконати вправу за поданим прикладом (описом), зняти відео,
 - виконати вправу за серією картинок,
 - здійснити відстеження стану організму через мобільний додаток,
 - долучитися до танцювальних "викликів",
 - виконати вправи, використовуючи фітнес-додатки.
- Конструктивно-творчі (*слайди 21-22*)
 - долучитися до флешмобу,
 - узяти участь у челенджі,
 - створити мотиваційний плакат,
- Контрольно-оцінювальні (*слайд 23*):
 - онлайн-тести,
 - QR-код.

II. Основні ресурси, ефективні для організації дистанційного навчання:

- **Zoom** (*слайд 24*) допомагає організовувати урок у режимі реального часу, але можливості для фізичних навантажень і рухової активності дуже обмежені.

Використовуємо Zoom лише для опрацювання теоретичних аспектів. Подаємо матеріал старшокласникам про історію й теорію спорту, правила й техніку виконання вправ, проведення спортивних ігор, а також проводимо усне опитування.

- **You Tube** використовується як відеоресурс, де можна переглядати фрагменти, аналізувати їх, розташовувати власні ролики.

Фактично всі матеріали для спостережень, мотивуючі відеоролики, сюжети спортивних ігор беруться з цього ресурсу. Через електронну пошту учням пропонується викладати на свій канал відзняті фрагменти.

- **Сайт** (слайди 25, 26) надає можливість систематизувати дидактичні й методичні матеріали, показати результати роботи.

Безумовно, необхідно використовувати веб-сайт школи, який є офіційним інформаційним ресурсом. Поруч із тим, доцільно створення та застосування особистого сайту вчителя. Доречними на ньому будуть такі розділи: головна сторінка, досягнення, науково-методична діяльність, виховна робота, онлайн-скарбничка, дистанційна освіта, контакти, корисні посилання. Особистий сайт педагога дає можливість систематизувати й популяризувати власний досвід і є гідним прикладом для учнів.

- **Google Classroom** (слайд 27) – ресурс, де можна організувати ефективну навчальну взаємодію.

Спільно з колегами використовуємо платформу Google, де створено віртуальні класи, у яких розміщуються завдання для виконання учнями. Визначено 3 вікові категорії школярів: 5-6 класи, 7-8 класи та 9-11 класи. Із урахуванням психофізіологічних особливостей учнів дібрано завдання та вправи. Завдання, які розміщуються на платформі, - це теоретичний матеріал, фітнес-інтенсиви, комплекси ЗРВ, рекомендовані вчителями, а також самостійно складені дітьми.

У Гугл-класі використовуємо груповий чат для спільних коментарів та індивідуальне листування для надання роз'яснень, рекомендацій, здійснення корекції.

Месенджери. Використано індивідуальний підхід до тих дітей, які не мали змогу або відзняти матеріал або надіслати. Спілкування відбувається через Viber ,Telegram або й просто sms-повідомлення.

III. Урахування можливостей, індивідуальних особливостей і показників здоров'я здобувачів освіти і здійснення диференціації (слайд 28)

Під час дистанційної освіти критеріями диференціації стають ні рівень фізичної підготовленості, ні рівень знань дітей, ні навіть рівень здоров'я, а мотивація до занять, навчально-пізнавальна активність, сформованість самоосвітніх навичок.

Узявши до уваги ці показники, ми спробували систематизувати дидактичний матеріал (як запозичений, так і розроблений нами). Подаємо його у вигляді таблиці (таблиця №1).

Таблиця № 1

Дидактичний матеріал для різних за рівнем мотивації груп школярів

Види завдань	Групи учнів		
	"За сигналом"	"Я сам"	"Тільки картинка"
1.Робота з теоретичним матеріалом (тест, конспект, тези, план)	+	+	+
2. Виконати комплекс ЗРВ за зразком	+	+	+
3.Скласти комплекс ЗРВ на 10-12 вправ.	±	+	-
4.Переглянути відеопрезентацію та пройти тест	±	+	±
5.Розробити та виконати комплекс	±	+	-

вправ для розвитку сили та надіслати відео			
6.Скласти комплекс вправ з предметами в домашніх умовах (10-15 вправ)	±	+	-
7. Інтерактивні завдання (ігри, кросворди, флеш-карти тощо)	+	+	+
8. Відеочат (zoom)	+	+	+
9. Проблемно-пошукові завдання, ситуативні завдання	+	+	-
10. Фітнес-додатки (технології)	+	+	+
11. Контроль стану організму під час фізичних навантажень	+	+	±
12. Правила безпеки	+	+	+

Висновки (слайд 29).

1. Викладання фізичної культури в умовах освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання можливе й необхідне.

2. Важливим чинником якісного освітнього процесу є формування в здобувачів освіти мотивації до занять фізичною культурою, навичок самостійної роботи.

3. Умовами досягнення позитивних результатів є системність і систематичність діяльності вчителя, різноманітність вправ і завдань, пропонувані учням, контроль, оцінювання, корекція діяльності школярів, індивідуалізація педагогічних впливів.

Список використаних джерел:

1. Безверхня Г.В. Формування мотивації до самовдосконалення учнів загальноосвітніх шкіл засобами фізичної культури і спорту: Методичні рекомендації для вчителів фізичної культури. – Умань, 2003. – 52 с.

2. Віндюк А. В. Основи технології самостійних занять фізичними вправами учнів молодших класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / А. В. Віндюк. – Львів, 2002. –18 с.

3. Дубогай А. Д. Контроль и самоконтроль при самостоятельных занятиях физическими упражнениями / А. Д. Дубогай // Физическая культура в школе. – 1983. – № 10. – С. 54–56.

4. Підкасистий П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П. И. Підкасистий. – М. : Педагогика, 1980. – 240 с.

5. Фізичне виховання школярів. — Х.: Основа, 2009. — 112 с.

6. <https://naurok.com.ua/post/urok-fizichno-kulturi-v-umovah-distancijnogo-navchannya>

7. <http://nmc.ptu.org.ua/metodichni-rekomendacii-shhodo-organizacii-distancijnogo-navchannya-z-predmetiv-fizichna-kultura-ta-zaxist-vitchizni/>

8. <https://hoippo.km.ua/wp-content/uploads/2020/04/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B7-%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8.pdf>

Додаток № 1

Експрес-самотестування

Оберіть, будь ласка, ДВА твердження, які найбільше характеризують Вас і Вашу діяльність.

1. Найбільшу увагу я приділяю правилам техніки виконання завдань.

2. Переконалий, що демонстрація виконання вправи є найкращим методом навчання.

3. Думаю, що у фізичній культурі, як і в інших галузях, потрібні зміни.

4. Приділяю увагу використанню нестандартного інвентарю.

5. Найкращим мотиватором вважаю силу власного прикладу

6. Вважаю, що найважливішим для вчителя це виконання навчальної програми.

Інтерпретація результатів

Отже, ті хто обрали відповіді 1, 6 – можуть вважати себе "теоретиками",

Ті, хто обрав 2, 5 – "практики",

3, 4 – "новатори".

1 група вчителів – це ті, які розподіляють фізичну культуру на теорію, правильну техніку, окремі фізичні якості. Їм дуже важливо, аби учні виконували все за критеріями, не відступаючи ні на крок від програми та методики. "Теоретики", як правило, структурують матеріал з історії спорту, безпеки життєдіяльності, глибоко аналізують дії, правила вимоги, реалізують науковий підхід, приділяють увагу термінології, фактам, поняттям.

2 група вчителів – це ті, яким подобається демонструвати себе, які вони підтягнуті та справні. Вони знімають ролики з собою і вважають, що діти повинні бути схожі на них. Усе, що вони пропонують, пов'язано з досягненням такого еталону. "Практики" визначають лише дії, вправи, фізичні навантаження, тобто не слова, а вчинки для них є ключовими у фізичній культурі особистості.

3 група – це ті, хто шукає нові можливості в собі, бажає змінити свої підходи, траєкторію освіти; вийти за межі спортивної зали, подолати стереотипи, незважаючи на те, що педагогічна спільнота дещо по-іншому дивиться на це. "Новатори" готові винаходити, експериментувати, шукати нове, поєднувати несумісне, сміливо вносити зміни як безпосередньо в освітній процес, так і у спілкування учасників освітнього процесу.

5.2. Виховний ідеал сучасного школяра

Становлення Української держави актуалізує проблему національного виховного ідеалу. Адже сьогодні в Україні на національній основі розбудовується система громадянського виховання, і потрібно обґрунтувати ідеал, який визначає очікувані результати цього процесу.

Ідеал (від грецького "ідеа" – ідеал, першообраз) – уявлення про найвищу досконалість, яка, як взірець, визначає спосіб і характер розвитку людини або соціальної групи. Формування природи відносно ідеалу являє собою специфічну форму життєдіяльності, оскільки визначає специфічне створення образу мети діяльності до її фактичного здійснення. Вихідною засадою формування ідеалу є усвідомлення суб'єктом діяльності своїх потреб та недовершеності наявної дійсності й відповідно необхідності її реального перетворення [3, с.236].

Попередньо нами було розглянуто теоретичні та історико-філософські аспекти виховного ідеалу, розкрито поняття українського виховного ідеалу, визначено необхідність формування нового виховного ідеалу в умовах сучасних українських реалій [5].

У цьому дослідженні маємо на меті виявити ціннісні орієнтири сучасних школярів, чинники, що мають вплив на формування ідеалів сучасних підлітків.

Звертаючись до вітчизняної педагогічної спадщини, погоджуємося з висловленням А. Макаренка, який писав, що "виховує все: люди, речі, явища, але насамперед і найбільше – люди". З них на першому місці – батьки і педагоги. З усім складним світом навколишньої дійсності дитина входить у незліченні стосунки, кожен з яких неминуче розвивається, переплітається з іншими стосунками, ускладнюється фізичним і моральним зростанням самої дитини.

Ретроспектива дозволяє стверджувати, що у західноєвропейській традиції роздуми про проблеми ідеалу вихованої людини виявляються з античних часів: Піфагор, Платон, Аристотель, Цицерон, Квінтіліан та ін. переймалися цією проблемою. У середні віки до проблем виховного ідеалу

зверталися А. Августин, Ф. Аквінський, П. Абеляр, Р. Бекон та ін. Роздуми про необхідність ідеалу для розвитку людини й суспільства в епоху Відродження й Нового часу ми знаходимо у творах Т. Мора, Т. Компанели, Ф. Бекона, Р. Декарта, Д. Локка, Б. Спінози, Ж. Руссо та ін. Істотний внесок у розробку проблеми ідеалу внесли представники сучасної західної суспільно-філософської думки: Ф. Ніцше, Д. Дьюї, К. Ясперс, М. Хайдеггер, А. Уайтхед, Дж. Мур, П. Фейєрабенд, К. Поппер, Б. Рассел та ін.

До проблеми ідеалу виховання зверталися з давніх часів і представники вітчизняної філософської думки, її торкалися у своїх працях митрополит Іларіон, Володимир Мономах, Ніл Сорський.

Український виховний ідеал втілюється у національній традиції. Ним, як вважає Г. Ващенко, "треба визнати той, що витримав іспит історії, найбільше відповідає психології народу та його призначенню, увійшов у психіку народних мас, відбитий у народній творчості й у творах кращих митців і письменників, що стали духовними проповідниками свого народу". Теоретичне обґрунтування українського виховного ідеалу започатковане К. Ушинським і розвинуте у педагогічній творчості Г. Ващенка, зокрема у його відомій праці "Виховний ідеал" [1, с.104].

Г. Ващенко детально проаналізував український ідеал людини з найдавніших часів: перед хрещенням Русі-України, у творах письменників княжих часів, в українській народній пісні, у творах українських письменників нового часу. Характерна особливість світогляду українського народу, що відбилася в народній пісні, є високим ідеалом на релігійній основі. В ідеальному образі людини в першу чергу підкреслюються високі властивості душі. Ідеальна людина, перш за все, – глибоко релігійна. Крім глибокої релігійності, українця характеризує щирий патріотизм. У душі його органічно поєднані глибока віра в Бога і любов до народу християнського. Для нього Бог і Батьківщина – найвищі блага. Коли найбільша чеснота українця – безмежна вірність Богові і Батьківщині, то найбільша ганьба для нього – зрада вірі й

Україні. Справжній українець глибоко любить своїх батьків і шанує їх. Тому образа матері або батька – тяжкий гріх, що дорівнює смертному гріхові.

Як і інші ідеали, ідеал людини не залишається незмінним. Він змінюється й на різних етапах життя самої людини, і в різні періоди історичного розвитку, не кажучи вже про те, що ідеал людини або її певні риси можуть визначатися також класовими й національними або статевими й професійними відмінностями. Якщо в первісному суспільстві ідеальними рисами вважалися насамперед такі, як сила і спритність, то пізніше їх місце посіли мудрість, людяність, культура, освіченість тощо. Так, у молодому віці, створюючи свій ідеал, ми більше уваги приділяємо зовнішньому вигляду, тобто розглядаємо його переважно з естетичної точки зору, а в зрілості на перший план висуваються моральні й громадянські якості людини.

Усі ми в дитинстві брали з когось приклад, наслідували чийсь дії, в усьому хоч трішечки намагалися бути схожими на старших, котрі були для нас взірцем. Це є свідченням того, що з ранніх літ людина починає створювати ідеальний образ, який стає метою певних зусиль щодо самовиховання й самовдосконалення. Пізніше ця робота продовжується. В юності людина обирає собі якогось улюбленого героя – реальну особу або художній образ, який теж стає для неї взірцем для наслідування. А в зрілі роки особистість свідомо створює для себе певний ідеал, на який вона орієнтується в процесі своєї життєдіяльності.

Нами було проведено дослідження з проблеми визначення ідеалу, у якому взяли участь учні Слов'янської ЗОШ № 8. Діагностика здійснювалася за анкетною "Хто ваш Ідеал". Було виділено 2 групи школярів: до першої увійшли учні 5-х класів у кількості 30 чоловік, до другої – учні 11-го класу в кількості 30 чоловік. Результати проведеного анкетування, наведені в діаграмі (рисунок 1), показали такі тенденції у п'ятикласників: 60% із опитуваних відповіли, що їхнім ідеалом є батьки (бо батьки є одними із головних осіб, на кого хоче бути схожим кожен із людей), 25% відповіли, що їхній ідеал – відомі спортсмени, тренери; 10% відповіли – це відомі особистості (до цієї

категорії увійшли відомі актори, діячі, блогери), 5% відповіли що в них немає ідеалу (а просто вказали, яких якостей вони хочуть набути). Результати другої групи дещо відрізняються від першої: 40% із опитуваних відповіли, що їхнім ідеалом є батьки (це зменшення порівняно з молодшою віковою групою свідчить про те, що учні переосмислили ставлення до свого ідеалу і знайшли собі новий або взагалі втратили. Але, як бачимо, батьки все одно залишаються основним прикладом для старшокласників), 25% відповіли, що їхнім ідеалом є спортсмени, тренери (як бачимо, ця категорія залишається стабільною); 25% відповіли, що їхнім ідеалом є це відомі особистості (ютубери, блогери, громадські діячі); 10% відповіли, що не мають свого ідеалу. Зауважимо, що остання категорія зростає, і це – негативна тенденція в молодіжному середовищі, оскільки учням немає до чого прагнути, немає цілі; як наслідок людина перестає гармонійно розвиватися, вона починає не жити, а просто існувати, і це потребує негайної реакції педагогів, викладачів, соціологів.

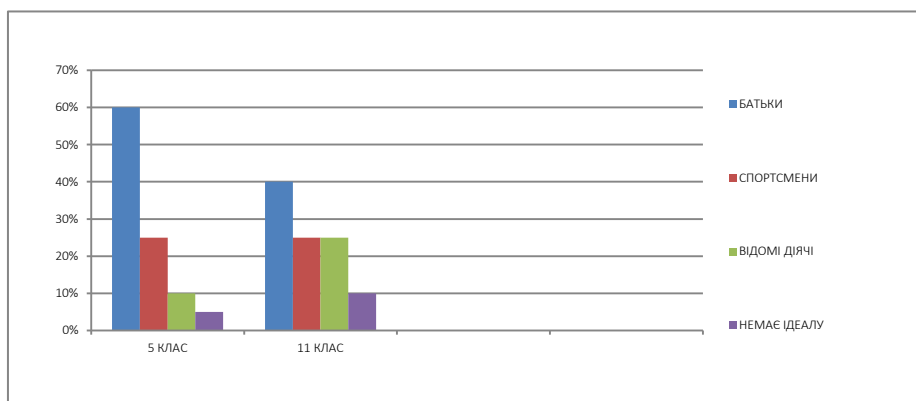

Рисунок 1. Результати анкетування "Хто ваш Ідеал?"

Отже, можемо зробити висновок: батьки є найбільш визнаним і популярним ідеалом для учнів, у якому б класі вони не навчалися, хоча з віком ідеали учнів суттєво змінилися або взагалі зникли. І це лякає, адже якщо школярі не матимуть ідеалу, то вони не будуть розвиватися духовно й фізично, а просто втрачатимуть свої моральні цінності. Сучасна молодь живе лише одним днем і не думає про своє майбутнє, це становить як суспільну, так і педагогічну проблему, яку треба вирішувати найближчим часом, щоб не втратити молоде покоління. Якщо немає ідеалу, тоді немає до чого прагнути,

куди розвиватися Це ще раз доводить важливість ідеалу. І ми бачимо ідеал у людини не один і той самий, а він змінюється в процесі дорослішання і становлення особистості. Будемо сподіватись, що у молоді з'явиться свій ідеал, до якого вони хотіли би прагнути, внаслідок створення спільного виховного простору в сім'ї, школі, суспільстві.

Також у майбутньому ми хочемо простежити, як саме змінюються ідеали учнів, а саме взяти групу 5-х класів і протягом 5-6 років побачити, як у них змінюються ідеали, що впливає на процеси формування ідеалів, чи підлягає виховний процес коригуванню.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для педагогів, виховників, молоді батьків / Г.Ващенко. – 3-тє вид. – Полтава: Полтав. вісн.,1994. – 191с.
2. Кант И. Критика эстетической способности суждения, Соч., т. 5, М., 1965 – 562с.
3. Карлейль Герої, вшанування героїв і героїчні історії – Ексмо, 2008 - 864с. 4. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. К.: Рад. шк., 1990. 215 с.
5. Ширін Я.В. До проблеми виховного ідеалу в сучасному суспільстві// Методичний вісник. Практико-орієнтований посібник // За ред. Пристинського В.М., Делєске С.В. – Слов'янськ, 2020, ст. 27-32

5.3. Позитивне мислення як внутрішній ресурс розвитку особистості

Російсько-українська війна, економічна криза та пандемія стали викликом для українців у перевірці на міцність та витривалість, життєстійкість та збереження надії на краще майбутнє. Багато громадян втратили рідних, домівки, бізнес. У декого вистачило фізичних і моральних сил продовжувати життя далі, налагоджувати нові зв'язки з навколишнім світом, змінювати його на краще, відстоювати свої права, мріяти, планувати майбутнє. Проте

залишається багато людей, які в умовах економічної нестабільності й нерозв'язаних соціальних проблем потребують психологічної підтримки у відновленні внутрішніх особистісних ресурсів.

Успішне функціонування й взаємодія особистості з соціумом обумовлені перш за все позитивним мисленням, орієнтованим не на розв'язання проблем, а на можливість їх подолання. Напрямок позитивної психотерапії, що зосереджується на позитивних аспектах життя пацієнта, його ресурсах, необхідних для розв'язання проблеми, виступив протиположним до психоаналізу, поведінкової та гуманістичної психотерапії, які зосереджують увагу на негативних аспектах життя клієнтів [2].

Метою позитивної психотерапії є зміна точки зору пацієнта на проблему і як наслідок – відкриття нових можливостей у пошуках резервів для її подолання. Сутністю будь-яких труднощів є не вони самі, а те, як люди підходять до їх подолання, а точніше те, що вони думають про них. Зміна уявлень про проблему веде до зміни способу, яким людина намагається розв'язати її. Зміни можуть відбуватися за трьома напрямками: емоційним, когнітивним та поведінковим. Коли змінюються почуття відносно проблемної ситуації, тоді можливо здійснити когнітивне зрушення, що відбивається на змінах у поведінці.

Головним завданням психолога виступає надання розмові такої спрямованості, коли акцентуються не стільки проблеми, скільки ресурси її вирішення; створення у пацієнта такого досвіду, який перетворює проблему на виклик, заохочує оптимізм, стимулює творчий підхід, дозволяє зберегти власну гідність. Н. Пезешкіан (1996), розробник позитивної психотерапії, зазначав, що замість розмови про симптоми можна обговорювати інші конструктивні способи досягнення соціальної адаптації [2].

У науці відомий психологічний феномен "принцип Полліанни", за яким людині взагалі властиво виявляти згоду перш за все з позитивними твердженнями. Термін був запозичений від назви відомої книги Елеонор Портер "Полліанна" (1913 р.). Письменниця дуже плідно співпрацювала з

християнським журналом "Christian Herald" і вбачала своє покликання в тому, щоб змінювати світ на краще, допомагати людям радіти життю. В одному зі своїх листів Е. Портер писала: "Кожен несе в собі добре світло, тільки треба вміти відкрити свою душу й подарувати його людям..." [1].

Вихід книги у світ зумовив детальну наукову розробку цього психологічного явища. Психологічні дослідження довели, що розум людини на несвідомому рівні орієнтований на сприйняття виключно позитивних повідомлень, особливо тих, що стосуються самої людини. Проте парадокс полягає в тому, що на рівні діяльності людський розум акцентує увагу на суто негативних повідомленнях, новинах, твердженнях і зверненнях з негативною характеристикою на свою адресу. Дослідники пояснюють цей факт особливостями роботи процесів сприйняття, які в негативній інформації вбачають потенційну загрозу для існування організму [3]. Тобто була виявлена суперечність між тенденціями рецептивної діяльності на несвідомому і свідомому рівнях. Принципом Полліанни психологи називають саме несвідоме відхилення в бік позитивних моментів.

Потреба в радості є одним із важливих компонентів психологічного комфорту. Свідомість людини влаштована таким чином, що в першу чергу вона звертає увагу на те, що схильна бачити. Тому дуже важливою для життя виступає готовність до радості: чим сильніше вона виражена, тим вище здатність людини відчувати позитивні емоції. Феномен головної героїні книги полягав у її оптимістичному світогляді, який формувався за допомогою гри в "Радість" шляхом захоплення з приводу кожної негативної події. Радість завжди підкріплювалася доказами, які перетворювали негативні події на позитивні. За визначенням автору роману, "жити в радість не означає не помічати негативних аспектів життя, це означає по-іншому розставляти пріоритети".

Серед досліджень принципу Полліанни знаковими є наукові нароби психологів Матлін і Штанг (Matlin and Stang) у 1978 році. Учені узагальнили різноманітну літературу та експериментально дослідили прояви цього

феномену, а саме такі поведінкові тенденції, як використання людьми під час оцінювання подій або явищ більшої кількості позитивних слів, ніж негативних, уникання споглядання неприємних фотографій, схильність повідомляти добрі новини частіше, ніж погані і таке ін. Крім того, було виявлено, що вербальна поведінка також скеровується за принципом Полліанни: під час складання списку слів люди зазвичай вживають назви більш приємних речей, а під час створення антонімічних пар-характеристик перші місця в більшості випадків посідають позитивні характеристики.

Уільям Н. Дембер та Ларрі Пенвелл у статті "Щастя, депресія та принцип Полліанни" (1980) презентували результати перевірки емпіричних даних попередніх досліджень, а також припущення стосовно того, що відхилення від принципу Полліанни може бути обумовлено показниками осіб, що демонструють явну песимістичність (знаходяться у стані депресії). Дослідниками були використані дві шкали "Щастя" (шкали "афектометру"), розроблені Камманом, Крісті Ірвіном і Діксоном (Kammann, Christie, Irwin, and Dixon), та методика "Інвентаризація депресії" Бека (BDI). Дослідники також намагалися встановити ступінь кореляції між показниками щастя та депресії й таким чином встановити міру міжіндивідуальних відмінностей відповідно до принципу Полліанни [4]. Ними було виявлено, що показники "щастя" та депресії негативно корелювали на статистично значущому рівні ($r=-0,58$), проте не були абсолютно полярними протилежностями: показники депресії не корелювали з показниками шкали "Полліанна 1" (результати ранжування овочей за позитивними почуттями) та шкали "Полліанна 2" (кількість позначок позитивних характеристик в антонімічних парах характеристик). Учені дійшли висновку, що шкали "щастя" (шкали "афектометру") вимірювали щось додаткове до депресії і, незважаючи на підтвердження принципу Полліанни, все ж таки не пов'язувалися між собою. Для визначення корелятив індивідуальних відмінностей учені підкреслили необхідність розробки нових методик Полліанни, що мають більш однорідний матеріал.

Отже, позитивне мислення є найважливішою складовою психологічного ресурсу особистості, виступає внутрішнім стрижнем, завдяки якому людина отримує енергію для розвитку, функціонування і взаємодії з соціумом. Але позитивне мислення виступає лише однією зі складових внутрішнього ресурсу людини. Внутрішні ресурси особистості також визначаються рисами характеру (гнучкістю поведінки, комунікабельністю), розвитком психічних процесів (пам'яті, інтелекту, уваги, уяви, мислення, волі тощо), розвиненістю емоційної сфери, умінням контролювати психічні стани, рівнем володіння навичками соціальної взаємодії (уміння говорити "так" або "ні", відстоювати свою позицію, висловлювати власну думку та проявляти повагу до думки інших, бачити гарне в інших людях, стримувати емоції, говорити й приймати компліменти, вибудовувати взаємини, домовлятися, піклуватися, зближуватися, ставити себе на місце іншого). Корелятом перерахованих ресурсів виступають когнітивні здібності людини, про важливість яких ідеться у "теорії збереження ресурсів" (Conservation of resources COR) С. Хобфолла. Когнітивні здібності людини, на думку автора, природно вбудовані в еволюційну основу й мають упередженість до надмірних витрат ресурсів. По суті, COR – це теорія мотивації, що пояснює більшу частину поведінки на підставі еволюційної потреби в набутті й збереженні ресурсів для виживання, що виступає центральним елементом генетичної поведінки людини. На відміну від соціальних тварин, люди здатні створювати "складні інструменти", за допомогою яких вони можуть не тільки адекватно реагувати на стресові ситуації, але й створювати резервуар для підтримки ресурсів на випадок виникнення потреб у майбутньому.

У теорії COR Хобфолл [5] фокусується увага на захисті, отриманні та збереженні ресурсів. У якості додаткового аспекту розглядається процес обміну ресурсами на основі перехресних процесів (кросовер-моделей). Кросовером виступає міжособистісний процес, в якому психологічне напруження, що відчувається однією людиною, впливає на рівень напруження інших, що знаходяться в тому самому соціальному середовищі. Початкове

визначення кросоверу було зосереджено на стресі та напруженні (Westman, 2001). Пізніше Вестман (Westman, 2001) розширив визначення кросовера, додавши до нього передачу позитивних переживань і станів. Подібно до того, як напруження в одного партнера може викликати відповідну емпатійну реакцію в іншого, так само й натхнення одного може підживлювати залученість іншого.

Розробка проблеми впливу перехресного процесу на позитивні переживання та стан сприяло збільшенню інтересу до позитивної психології (Seligman & Csikszentmihalyi 2000) і теорії розширення та побудови позитивних емоцій В. Фредріксон (V. Fredrickson 2001), що постулює вплив репертуару позитивних емоцій в однієї людини на розширення репертуару думок і дій в інших, спонукаючи останніх застосовувати більш широкий спектр думок і дій, порівняно з тим, що для них властивий. Згідно з теорією В. Фредріксон, позитивні емоції розширюють почуття самості у людей, а також посилюють ідентифікацію індивідуумів з іншими людьми, у результаті чого виникає відчуття єдності з іншими (Vaugh & Fredrickson 2006). Такі почуття приводять до виникнення позитивних емоцій за допомогою прямого перехресного процесу, що містить емпатію.

Проаналізовані підходи до проблеми внутрішніх ресурсів людини не вичерпують її складності та неузгодженості в термінології. Перед дослідниками стоїть ще багато питань, пов'язаних із розробкою методологічного інструментарію дослідження психологічних ресурсів особистості та індивідуальних відмінностей у показниках. Знайдені закономірності нададуть можливість більш ефективно організовувати психологічний супровід або психологічну допомогу, яка в умовах постійних соціальних змін навряд чи буде втрачати свою актуальність.

Список використаних джерел:

1. Зарубіжна література. 5 клас : підруч. для закл. загальн. серед. освіти / О. М. Ніколенко, Т. М. Конєва, О. В. Орлова, М. О. Зуєнко, О. І.

Кобзар. – Вид. 2-е доопрацьоване відповідно до чинної навчальної програми. – К. Грамота, 2018. - С. 175-177.

2. Таланов В. Л., Малкина-Пытьх И. Г. Справочник практического психолога. – СПб.: Сова, М.: ЭКСМО, 2003. – С. 843-872.

3. Чечко И. Принцип Поллианны // Psycho search / - Режим доступу : <https://psychosearch.ru/teoriya/determin/438-the-pollyanna-principle>

4. Dember, W. N. and Penwell, L. (1980). Happiness, depression, and the Pollyanna principle // Bulletin of the Psychonomic Society 1980, Vol. 15 (5) , 321-323 p. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/231575506_Happiness_depression_and_the_Pollyanna_principle

5. Hobfoll S. E., Halbesleben J., Jean-Pierre Neveu J. and Westman M. Conservation of Resources in the Organizational Context: The Reality of Resources and Their Consequences // Annual Reviews. – Режим доступу: <https://icos.umich.edu/sites/default/files/lecturereadinglists/Hobfoll%20et%20al.%20C%202018.pdf>

5.4. Урок в умовах дистанційного навчання: можливості, ресурси, особливості організації

Сучасне суспільство, що стало за останні два десятиліття інформаційним, тепер стрімко стає мобільним. Це означає, що доступ до інформації та послуг забезпечується користувачам постійно, незалежно від часу й місця їхнього знаходження. Особливо гостро питання мобільності та простоти доступу до інформації постало під час стрімкого поширення коронавірусної інфекції COVID-19 і впровадження карантинних обмежень в усі сфери життя, і особливо в систему освіти.

Найважливішими завданнями, які щодня доводиться розв'язувати вчителю, є мотивація до навчання, активізація пізнавальної діяльності учня, формування й розвиток стійкого пізнавального інтересу до предмету, що

вивчається. В умовах перебування на карантині, за відсутності безпосереднього комунікативного контакту, ці завдання поставили перед педагогом низку викликів, вимагали пошуку нових шляхів і способів розв'язання. Одним з ефективних засобів реалізації названих завдань може служити активне використання різних мережевих сервісів Інтернету, причому як під час карантинних обмежень, так і на уроці. В умовах пандемії або за наявності інших несприятливих умов навчання в закладах загальної середньої освіти (Далі - ЗЗСО) організовується в дистанційному форматі [8].

Дистанційне навчання – це спосіб організації процесу навчання, заснований на використанні сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дозволяють здійснювати навчання на відстані без безпосереднього контакту між педагогом і учнями.

Для впровадження дистанційних форм навчання в освітній процес необхідно почати з модернізації існуючих додаткових загальнорозвиваючих програм, поставити нові цілі й завдання, визначити очікувані результати щодо зміни освітнього процесу шляхом впровадження нової технології.

Дистанційна форма навчання має багато переваг. Вона дозволяє:

1. Учням, які навчаються самостійно, обирати місце, час і темп (інтенсивність) навчання.
2. Навчатися людям з особливими освітніми потребами, які мають фізичні вади чи інші особливості. Навчатися людям, які мешкають у віддалених від закладів освіти місцях.
3. Знімати обмеження і проблеми в часі та просторі.
4. Правильно оцінювати й розраховувати власні сили, організовувати свою діяльність.
5. Розширювати комунікативну сферу учнів і педагогів.

Основними завданнями впровадження дистанційного навчання в освітній процес ЗЗСО можна вважати:

- створення єдиного освітнього інформаційного середовища для учасників педагогічного процесу;

- створення освітнього інформаційного Інтернет-простору, де розміщується інформація для учнів і їхніх батьків;
- поповнення інформаційного освітнього ресурсу;
- підвищення конкурентоспроможності особистості через освоєння високих технологій для успішної соціалізації в системі суспільних, професійних і міжособистісних стосунків;
- збільшення ефективності комунікативної діяльності в режимі online (спілкування через мережу Інтернет);
- формування в учнів потреби в систематичному і системному підвищенні внутрішнього потенціалу;
- освоєння способів пізнавальної діяльності в просторі дистанційної освіти.

Для кращого розуміння змін в діяльності педагогів в умовах запровадження дистанційного навчання доцільно представити найважливіші його особливості:

- необхідність стартового набору, до якого входить комплект якісного технічного забезпечення з виходом в Інтернет, що дозволить ефективно здійснювати взаємодію суб'єктів освітнього процесу;

- стартові знання й уміння в галузі володіння комп'ютером, програмним комплектом для здійснення роботи;

- інтерактивність освітнього процесу, яка полягає в безперервній взаємодії всіх учасників, де кожен учень в будь-який період навчання має доступ до всіх матеріалів навчання і може звернутися до педагога, який у свою чергу відкритий для того, хто навчається, як джерело досвіду в певній галузі;

- індивідуалізація освітнього процесу, що впливає з принципу інтерактивності, оскільки в дистанційному навчанні відкривається можливість індивідуалізувати й персоніфікувати процес навчання, урахувати можливості й особливості кожного школяра.

Педагогу легко спостерігати успіхи та прогалини в навчанні кожного учня, оскільки весь процес навчання зафіксовано. І в залежності від запитів того, хто навчається, а також на основі аналізу власних спостережень, можна

застосовувати індивідуальні методики і прийоми подальшого навчання. А оскільки фактор часу стає не критичним, учень може також вибрати свій темп вивчення матеріалу, тобто може працювати за індивідуальною програмою узгодженою із загальною програмою курсу.

Більшість педагогів у період дистанційного навчання зіткнулися з ранише не часто використовуваними формами подачі навчального матеріалу, формування вмінь учнів, перевірки засвоєння ними матеріалу, а також з необхідністю розробляти структуру уроку та обирати прийоми взаємодії в дистанційному форматі. Визначимо основні вимоги до дистанційного уроку:

1. Зовнішній порядок дистанційного уроку (Дотримання вимог до організації). Педагог повинен чітко дотримуватися часу початку й закінчення заняття. Дистанційний урок - такий самий урок, і спізнюватися на нього не можна, як не можна затримувати дітей.

2. Внутрішній порядок дистанційного уроку (структура). Обов'язково визначити етапи уроку, здійснити хронометраж, визначити межі різних видів роботи, у тому числі з використанням комп'ютерної техніки й без нього.

3. Дотримання дидактичних принципів. Наданий матеріал повинен бути наочним і точним. Усі завдання, які будуть розв'язуватися з учнями, повинні відповідати темі уроку.

4. Підтримка активності учнів. Одне з найважливіших завдань учителя - зробити уроки якомога цікавішими, створити мотивацію, яка буде сприяти активному включенню кожного учня в заняття.

5. Характер уроку. Використання проблемних, пошукових, евристичних методів і прийомів. У процесі навчання діти повинні не просто споживати інформацію, а здійснювати розумову діяльність: розуміти поставлену проблему; шукати шляхи вирішення; ставити питання; приходити до вирішення проблеми і оцінювати її. Урок повинен включати себе евристичні методи з проблемним викладом матеріалу, а також дослідницькі, які дають можливість учням самим визначати завдання й знаходити шляхи їх вирішення.

Алгоритм розробки дистанційного уроку дозволить учителеві бути впевненим у тому, що нічого важливого не втрачено, що враховано всі особливості класу, предмету, виучуваної теми. Дотримання алгоритму є особливо важливим на перших етапах організації дистанційного навчання. Алгоритм педагогічних дій можна сформулювати так:

1. Визначити тему дистанційного уроку.
2. Визначити мету заняття, завдання для учнів, учителя, їхньої спільної діяльності. Визначити очікувані результати.
3. Обрати тип уроку.
4. Обрати оптимальну форму дистанційного уроку, урахувавши технічні та технологічні можливості.
5. Вирішити, яким способом інформація буде представлена перед учнями (презентація, таблиці, діаграми, графіка, текст та ін.). Структурувати матеріал.
6. Виписати основні тези з теми дистанційного уроку.
7. Підготувати необхідні матеріали, які знадобляться учням: посилання на сайти, посібники, відеоматеріали, електронні книги тощо.
8. Розробити дидактичний матеріал для кожного етапу уроку. Продумати систему оцінювання: як і за що буде ставитися оцінка (Обов'язково повідомити це учням).
9. Визначити тривалість уроку. Урахувати тривалість безперервної роботи за комп'ютером (згідно з чинним Санітарним регламентом). Розподілити час уроку.
10. Детально розписати хід заняття. За необхідності підготувати інструкцію з виконання завдань для учнів.
11. Після проведення уроку проаналізувати його. Що вдалося чи не вдалося досягти із запланованого? З якими труднощами зіткнулися? Обов'язково отримати зворотний зв'язок від учнів чи/та батьків.

Середовище сучасних мережевих сервісів дозволяє відкривати можливість створення навчальних ситуацій, у яких учні можуть природним

чином освоювати і відпрацьовувати найважливіші компетентності, необхідні для життя в сучасному суспільстві:

- інформаційна грамотність - уміння шукати, розпізнавати й використовувати потрібну інформацію, здатність розпізнавати й використовувати різні типи медіаресурсів;
- організаційна грамотність – здатність планувати свій час;
- комунікативна грамотність – навички ефективного спілкування та співпраці;

При виборі необхідного сервісу слід урахувувати їх ефективність і зручність в роботі. Для розміщення матеріалів на соціальних сервісах потрібна реєстрація. У підсумку, якщо користуватися кількома сервісами, з'являється проблема із запам'ятовуванням логінів і паролів. Стосовно зазначеного, сервіси Google мають перевагу перед іншими сервісами, тому що під одним акаунтом можливий доступ до будь-якого сервісу, що входить до складу Google.

На наше переконання, сьогодні більшість людей знайомі з деякими інструментами Google. Складно знайти Інтернет-користувача, який жодного разу не використовував пошуковик Google або не дивився відео на You Tube. Але, як нам здається, не всі знають, що Google пропонує також велику кількість інших, не відомих широкому загалу інструментів, які можна ефективно використовувати в навчанні. Усі вони безкоштовні, надійні й прості у використанні.

Пропоную розглянути основні інструменти Google, що можна використовувати під час дистанційної освіти.

Почнемо з системи управління навчанням **Google Classroom**, що дозволяє створювати навчальні класи, оцінювати завдання, забезпечувати зворотний зв'язок, у тому числі індивідуальний, публікувати оголошення і поширювати навчальні матеріали. Учитель за допомогою цієї системи може бачити, хто виконав завдання, а хто ще продовжує над ним працювати, а також читати питання і коментарі учнів.

Переваги сервісу:

- Налаштування створюваного курсу не складне.
- Безоплатність і доступність. Відсутність реклами.
- Можливість запросити до 20 учителів для проведення навчального курсу.
- Зберігання всіх матеріалів курсу на Google Диску, у тому числі завдань, виконаних учнями.
- Можливість комунікації між учителем і учням. Учитель має можливість перевіряти знання школярів. Учні можуть переглядати завдання, залишати свої коментарі й ставити питання педагогу.
- Інтеграція з Google Диском, Документами, Календарем, Формами і Gmail.

Недоліки сервісу Google Classroom:

- У Google Classroom не передбачена вебінарна кімната. Однак ця проблема вирішується досить просто. Учитель може використовувати можливості YouTube або Google Hangouts, ZOOM, які дозволяють провести онлайн-зустріч з учнями.

Отже, сервіс Google Classroom є гарним підґрунтям для організації педагогічної діяльності в цілому. Процес взаємодії між учителем і учнями з використанням даного сервісу проходить набагато швидше, простіше й ефективніше, а процес навчання стає для школярів цікавим, динамічним і результативним, особливо, якщо педагог спроможний використовувати якомога більше можливостей, що надають різні веб-сайти й додатки, які інтегруються з Google Classroom.

Google Диск – це сховище даних, де можна розмістити файли різних типів: текст, зображення, фото, аудіо, відео, презентацію, і т. ін. Використання Диску Google як приватною особою, забезпечує безкоштовне використання 15Гб простору, із можливістю придбання додаткового простору. Google Диск також містить ряд корисних додатків, що дозволяють створювати й зберігати файли різних типів.

Google Документи. Дозволяє створювати і редагувати текстові документи. Цей текстовий редактор дуже схожий на добре всім знайомий Word, але при цьому має низку переваг, як-от: спільний доступ, коментування,

можливість вставляти різні елементи й великий вибір додатків, що дозволяють оптимізувати роботу й економити час.

Google Таблиці. Таблиці, що дозволяють аналізувати й візуалізувати дані. Багато в чому схожі з Excel, але мають деякі переваги, подібні до переваг Документів Google.

Google Форми. Дозволяють швидко створювати опитування й збирати дані. Форма Google допомагає створювати тести, анкети, опитування, вікторини, які можна публікувати на сайті або дати посилання через електронну пошту, месенджери, Google Classroom. Їх можна використовувати при здійсненні дистанційного навчання. Прикладами використання Форм Google в педагогічній діяльності на уроці можуть бути:

- організація спільної роботи в групі,
- самооцінка,
- рефлексія,
- тренувальні та контрольні тести,
- домашня робота з предмету,
- збір статистичних даних,
- опитування,
- анкети.

Google Презентації. Цю програму можна розглядати як альтернативу PowerPoint, хоча можливостей для редагування тут менше.

Google Малюнки. Дозволяє створювати схеми, діаграми та інші типи зображень.

Пошта Gmail. Має зручний інтерфейс, дозволяє управляти контактами й завданнями.

Календар Google. Зручний у плануванні зустрічей та інших видів роботи.

Google Hangouts. Додаток для проведення відеоконференцій і миттєвого обміну повідомленнями.

Крім інструментів, що входять в Google Apps for Education, компанія пропонує й інші продукти, які також можуть бути корисними для навчальних цілей:

- Chrome. Інтернет-браузер.
- Google +. Онлайн-спільнота.
- Youtube. Відеохостинг.
- Google Maps / Earth. Інтерактивні карти та зображення з супутника.
- Blogger. Платформа для створення чатів.

Вибір необхідного інструменту може бути непростим завданням. Тут відіграють роль два фактори: мета навчання й знання основних можливостей інструменту. Середовище Google містить безліч інструментів, які можуть виявитися корисними для індивідуальної і колективної освітньої діяльності. Сервіси Google орієнтовані на мережеву взаємодію людей і для освіти це середовище має значні переваги спілкування та співпраці.

За допомогою сервісів Google можна організувати різну колективну діяльність:

- створювати, спільно редагувати й обговорювати документи, таблиці, презентації, використовуючи "Документи Google";
- створювати індивідуальні та колективні блоги й додавати в них найрізноманітніші матеріали: документи, календарі, потоки з блокнотів, новин і т.п.;
- створювати індивідуальні й колективні блокноти Google, коментувати й класифікувати записи, відкривати свої записи для загального користування;
- створювати персональні календарі й додавати до них опис подій, колективно планувати діяльність;
- створювати альбоми Picasa, розміщувати в цих альбомах малюнки та фотографії, а потім використовувати їх на сайтах і блогах, пов'язувати фотографії з картами Google;
- створювати власні навчальні відеоканали та групи, використовувати медіаресурси YouTube і розміщувати в мережі власні

відеофрагменти.

Застосування ІКТ дозволяє створити позитивний настрій і розвинути емоційний інтерес до предмету, організувати самостійну роботу учнів, реалізувати диференційований підхід, розвивати творчий потенціал школярів, логічне мислення, навички самоконтролю, урізноманітнювати навчально-методичні матеріали, дидактичні засобами навчання та контролю знань.

Дистанційне навчання дозволяє скласти для дитини індивідуальний освітній маршрут, при якому є можливість регулювати обсяг і якість навчального матеріалу, способи подачі матеріалу, темп занять, часові межі.

Можливості дистанційного навчання безмежні і дозволяють засвоювати матеріал за рахунок самостійного вивчення, а також отримувати консультації вчителя через Інтернет.

Запровадження дистанційних форм навчання в освітній процес забезпечує позитивні результати:

- збільшується інформаційна ємність занять, глибина подачі матеріалу без посилення нервово-психічного навантаження на дітей, за рахунок зростання індивідуально-мотиваційної діяльності;
- активізується самостійна діяльність учнів;
- створюються комфортні умови для поглибленого вивчення предмета;
- за рахунок різноманітності в спілкуванні стають більш гармонійними взаємини "педагог – учень", психологічне середовище стає комфортним, переважає ефективне (конструктивне) спілкування.

Можна з упевненістю стверджувати, що в сучасному світі має місце тенденція злиття класичних освітніх і інформаційних технологій і формування на цій основі принципово нових інтегрованих технологій навчання, заснованих, зокрема, на Інтернет-технологіях. Навчання при цьому стає інтерактивним, значно посилюється інтенсивність освітнього процесу, здійснюється реалізація принципів систематичної взаємодії та практичної спрямованості.

Список використаних джерел:

1. Гороховський О. І. Методичні аспекти створення навчальної літератури для дистанційного навчання / О. І. Гороховський – К., 2007. – 543 с.
2. Гуржій А. М. Інформаційні технології в освіті / А. М. Гуржій // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К.: ІЗМН, 1998. – Вип. II. – С. 5–11.
3. Дмитренко П. В., Дистанційна освіта / П. В. Дмитренко, Ю. А. Пасічник. – К.: НПУ, 1999. – 25 с.
4. Концепція діяльності Українського центру дистанційної освіти Національного технічного університету "Київський політехнічний інститут". – К.: КПІ, 2000. – 5 с.
5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К.: КПІ, 2000. – 12 с.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г Кремень – К.: Грамота, 2005. – 48 с.
7. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Електронний ресурс. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE35224.html
8. Степаненко С. В. Про трансформацію системи заочної освіти в умовах інтеграції в Європейський освітній простір / С. В. Степаненко //Вища школа. – 2007. – № 2. – С. 31–37.
9. Хассон В. Дж. Критерії якості дистанційної освіти / В. Дж. Хассон, Е.К. Вотермен //Вища освіта. – 2004. – № 1. – С. 92-99.

5.5. Можливості месенджера Telegram для організації ефективного освітнього процесу

Сучасний світ характеризується глобалізацією та технологізацією процесів. Не становить винятку й освіта. В умовах соціальних криз та природних катаклізмів прискорилося запровадження інновацій. Зокрема,

особливої актуальності й швидкого поширення набуло використання цифрових освітніх ресурсів і дистанційних форм освіти.

Після переходу на дистанційне навчання у вчителів закладів загальної середньої освіти постала проблема: як спілкуватися з учнями? Із одного боку, віртуальний простір необмежений, із іншого – варто використати зручний для всіх, доступний, ефективний формат, який міг би зберегти позитивні тенденції традиційного спілкування в освітньому процесі й стати новою сучасною формою взаємодії вчителя та здобувача освіти.

Серед значної кількості каналів і засобів віртуального спілкування пропонуємо розглянути мобільний додаток **Telegram**. Він має набагато більше можливостей, ніж просто створити чат для групи людей. Названий месенджер доречно використовувати в роботі зі старшокласниками для організації освітнього процесу й підготовки до ЗНО.

Месенджер Telegram швидко набирає популярність, поступово захоплюючи все більшу аудиторію. На даний момент кількість активних користувачів програми становить більше 100 мільйонів чоловік. Разом з постійно зростаючою аудиторією месенджера зростає і кількість каналів — односторонніх чатів, що дозволяють відправляти повідомлення необмеженому числу передплатників. Варто також зазначити, що розробники постійно вдосконалюють сервіс, урізноманітнюють функції, доповнюють і розширюють список послуг.

Telegram усе частіше використовується не лише для приватного спілкування, а й для ділових взаємин. Пропонуємо огляд цікавих Telegram-каналів та чатів для професійного розвитку, освіти та самовдосконалення. Завдяки цим каналам можна дізнаватись про цікаві івенти, отримувати корисні поради, знаходити нові кар'єрні можливості.

Чат спільноти Digital learning <https://t.me/nponline> . Тут обговорюються різні теми дистанційної освіти: методологія, практика, формати eLearning, інструменти, підходи до розробки онлайн-курсів.

<https://t.me/myownconference> . Тут навчають проводити вебінари, онлайн-конференції, відеотрансляції в Інтернеті, писати сценарії онлайн-заходів. Канал ведуть експерти сервісу вебінарів MyOwnConference.

EdMarket Club <https://t.me/edmarketclubbase> . Цільова аудиторія каналу – власники приватних онлайн-шкіл, викладачі, методологи, розробники електронних ресурсів. Тут докладно аналізують актуальні питання онлайн-освіти.

EDUгустація <https://t.me/EDUgustation> . Канал, де розповідається про останні тенденції та дослідження в галузі онлайн-освіти, подаються "рецепти" щодо створення якісних електронних курсів.

eLearning school https://t.me/el_school . База знань для новачків у дистанційній освіті. Тут можна знайти подробиці про різні формати навчального контенту, принципи андрогогіки, основи педагогічного дизайну.

Edtech++ https://t.me/ru_edtech . Спільнота вчителів шкіл, викладачів вишів, де практикують онлайн-навчання. Тут можна поставити питання щодо eLearning й оперативно одержати відповідь.

Школа викладання TeachOn. Тут можна отримати ще більше знань про вміння контактувати, прорекламувати свої освітні послуги, здійснити обмін позитивним освітнім досвідом.

На жаль, серед оглянутих каналів обмаль українських. Це свідчить про недостатню обізнаність, відсутність широкого інформаційного поля й ще раз підкреслює актуальність і перспективність використання Telegram для підвищення рівня якості освіти в загальноосвітніх навчальних закладах.

Разом із тим відзначимо важливі поступальні кроки освітньої галузі України в даному напрямі. До месенджера Telegram приєдналося Міністерство освіти і науки України. Відтепер актуальні новини освіти і науки, рішення Уряду та інші важливі повідомлення можна переглянути на каналі "МОНограм" <https://t.me/UAMonogram>. "Це якісна стрічка контенту – коротко, найкорисніше і найцікавіше. Ті меседжі, які ми хочемо донести людям про

важливі зміни в освіті", - говорить начальник управління інформаційної політики та комунікації МОН Тетяна Голубова.

Аналіз існуючих онлайн-сервісів у цілому та перегляд Telegram-каналів і чатів зокрема дають підстави визначити переваги спілкування зі школярами за допомогою цього месенджера:

- Зручність. Простий інтуїтивний інтерфейс.
- Швидкість. Миттєва доставка повідомлень.
- Безпечність. Дані захищено від перехоплення. У Телеграмі дуже зручно можна налаштувати приватність так, що вас ніколи не знайдуть люди без вашого на те дозволу.
- Соціальність. Можливість створення групових чатів з кількістю до 200000 учасників.
- Потужність. Відсутність обмежень у розмірі мультимедіа та чатів.
- Синхронізація. Можливість доступу з кількох пристроїв одночасно.
- Шифрування. Конфіденційність. Видалення даних за таймером.
- Гнучкість і відкритість. Службові повідомлення надають оперативну інформацію про зміни й додаткові можливості для користувачів.

Доречно буде зробити короткий огляд ресурсів і послуг, які надаються месенджером Telegram і можуть бути використані для організації освітнього процесу.

- Чати. Чат у Telegram (користувачі скорочують назву до "тг" — читається "теге") — нічим не поступається чатам у інших месенджерах. Його великою перевагою є можливість більш гнучкого налаштування. Адміністратор чату має змогу обирати, чи можуть учасники надсилати в чат наліпки, посилання, картинки, в принципі туди писати. Це дозволяє обрати режим і форму спілкування, створити комфортний для класу мікроклімат.
- Папки. Якщо у вчителя декілька класів чи груп учнів, то він може створити окремі папки для учнів з різних класів, щоб не плутати їх. Це дозволить швидко знаходити необхідних школярів, надсилати

нагадування про домашню роботу, індивідуальні питання, поради, проводити корекційну роботу тощо. За допомогою папок також можна розмежувати робоче (колеги, учні, батьки учнів, адміністрація) та особисте спілкування (друзі, сім'я).

- 3. Наліпки / Стікери. У Телеграмі всі стікери безкоштовні. Крім того, заслуговує на увагу те, що їх можна створити самостійно. Наприклад, зробити стікер із власним фото, додати написи із Ваших влучних фраз-кліше або висловів, які зрозуміють тільки учні певного класу. (Як варіант можна запропонувати створення стікерів як домашню роботу).
- 4. Боти. Це одна з найбільших переваг Telegram як додатка. Боти (роботи) можуть виконувати практично будь-які завдання, які може робити кожен користувач акаунту Telegram з онлайн-сервісами. Роботи можуть вчити, розважати, шукати, транслювати, нагадувати, з'єднувати та підключатися до Інтернету. Телеграми-боти розширюють чатові розмови.

Для вчителів теж є корисні боти. Найпопулярніший з них @QuizBot, дозволяє створювати тести, допомагаючи таким чином дітям краще запам'ятати тему, яку проходить, здійснити поточний контроль. Можна об'єднувати тести в теми й ставити обмежений час на проходження тесту. Також є можливість зробити тести анонімними, щоб діти не боялися помилятися, і могли пробувати свої сили без страху й ризику.

@LivegramBot. Якщо діти пишуть учителям в різних чатах, то цей бот дозволяє збирати всі повідомлення в один чат, що дає можливість зручно реагувати на повідомлення.

@memorization_bot. У нього завантажується інформація, яку потрібно запам'ятати, а бот протягом дня її нагадує. Спрацьовує система формування організаційних навичок, залучається мимовільне запам'ятовування.

Дослідивши можливості та переваги Telegram, визначимо доречність використання названого месенджера в освітньому процесі.

- Telegram використовує переважна більшість підлітків, отже, це сучасно, це дозволить оптимізувати взаємодію вчителя й учнів.

- Використання месенджера як нової технології дистанційної освіти є престижним, своєрідним брендингом учителя.

- Telegram працює на різних платформах, має версії для персонального комп'ютера та мобільну, тому є зручним і доступним.

- Можливість збереження й передачі різноманітної інформації: тексти, відео, посилання, голосові чати, опитування, вікторини, що забезпечує різноманітність форм і прийомів роботи в дистанційному форматі, реалізацію основних дидактичних принципів.

Наведемо приклади практичного використання Telegram-каналу для організації освітнього процесу з української мови в старших класах загальноосвітньої школи, зокрема в процесі підготовки до ЗНО та опис дидактичних і методичних особливостей.

1. Опис каналу. Створивши канал, варто дати лаконічний опис, який би зацікавив підписників.

2. Розташування корисних посилань. Посилання на інші спільноти в Telegram, сайти, Google-диск дає можливість не перевантажувати повідомлення, але використовувати широкий спектр інформації: текстової, аудіальної, візуальної.

3. Відеоматеріали. Їх можна завантажити з Інтернету або створити власні. Відеоматеріали доречні для пояснення нового матеріалу, узагальнюючого повторення. Доцільно створити коментар учителя. Наприклад, на що звернути увагу при перегляді, на які питання дати відповіді, які організувати спостереження, які явища чи процеси порівняти, які висновки зробити.

4. Презентації. Для старшокласників пропонуються презентації, які являють собою опорний конспект, причому передбачається не лише опис теоретичного матеріалу, а й покроковий опис його практичного використання.

5. Аудіофайли. Особливо доцільні для проведення в дистанційному форматі такого виду роботи як переказ тексту. Доречно подавати зразки виразного читання та аналізу тексту. Доведено ефективність використання аудіофайлів з поясненням учителем правил виконання тестів.

6. Опитування. Telegram дає можливість створення опитувань у режимі вікторини й публікації питань з кількома варіантами відповідей. Фактично це формат тестових завдань, аналогічних формату ЗНО. У старшокласників це не займе багато часу, але буде дієвим способом ознайомити їх зі зразками завдань. На наш погляд, більш доцільна для підготовки до ЗНО постановка питань у режимі вікторини. Питання передбачають наявність однієї правильної відповіді й одноразового права учня на її надання (змінити варіант відповіді можливість відсутня). Найбільший педагогічний ефект має можливість додавання адміністратором (учителем) коментаря, який підписник (учень) побачить після надання відповіді. Тобто вчитель додає інформацію про шляхи розв'язання тесту, теоретичне обґрунтування, пояснення тощо.

Отже, Telegram забезпечує дотримання дидактичних принципів і методичних вимог, разом із тим дає можливість збагачувати зміст навчального матеріалу, способи його опрацювання, дозволяє урізноманітнити форми взаємодії вчителя й учнів, осучаснити освітній процес і забезпечити його якість. Месенджер може використовуватися як додатковий ресурс під час денного (очного) навчання, є ефективним застосунком для організації дистанційного навчання, стане в пригоді для розв'язання вузького кола питань у межах навчального предмета чи в позаурочній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Самоосвіта. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://samoosvita.in.ua/osvitni-telegram-kanaly>

2. Telegram для навчання. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zno.ua/news/telegram-dlya-navchannya-funktsiji-pro-yaki-vi-ne-znali.html>

3. Telegram для навчання: практичні кейси зі створення вчителем каналу та бота. <https://naurok.com.ua/webinar/telegram-dlya-navchannya-praktichni-keysy-zi-stvorenniya-vchitelem-kanalu-ta-bota/learn>

5.6. Веб-сайт як медійний контент функціонування закладу загальної середньої освіти

У сучасному світі Інтернет став невід'ємною частиною життя практично кожної людини. Завдяки всесвітній павутині ми дізнаємося новини, дивимося фільми та передачі, спілкуємося на відстані та багато іншого. Також зараз з'явилося безліч професій, пов'язаних з роботою в мережі, деякі організації частково або повністю перейшли на роботу онлайн. Названі тенденції посилилися в умовах пандемії COVID-19, коли віддалена професійна діяльність стала нормою. Сайт набув функцій обов'язкової візитної картки будь-якої організації.

Діяльність закладів освіти в нових соціальних умовах потребує технологічних змін. Школи не стали винятком в організації онлайн-діяльності. Педагоги опанували дистанційні технології навчання, засоби спілкування в Інтернет-просторі. Шкільний веб-сайт перестав бути візитівкою, що несе лише інформаційний характер, а перетворився на повноцінний інструмент організації освітнього процесу. Сьогодні існує потреба перегляду концепції оформлення та функціонування веб-сайтів закладів освіти.

У статті 1 Закону України "Про авторське право і суміжні права" зазначено, що сайт – це сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, інших об'єктів авторського права і (або) суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту і (або) облікового запису власника цього веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу мережі

Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики і (або) числової адреси за Інтернет-протоколом [3].

Із огляду на практику закладів освіти України мета сайту – формування інформаційно-освітнього середовища закладу освіти. Однак у Законах України "Про освіту" і "Про повну загальну середню освіту" немає жодної згадки про те, що школа зобов'язана мати веб-сайт, сторінку в інстаграмі чи іншій соціальній мережі. Але в статті 30 Закону України "Про освіту", що регулює забезпечення відкритого доступу до інформації, ідеться про те, що "заклади освіти формують відкриті та загальнодоступні ресурси з інформацією про свою діяльність та оприлюднюють таку інформацію. [...] Заклади освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності, зобов'язані забезпечувати на своїх веб-сайтах (у разі їх відсутності - на веб-сайтах своїх засновників) відкритий доступ до такої інформації та документів" [2].

Отже, сайт школи — це головне джерело інформації про неї, її цінності та принципи. Офіційний сайт закладу загальної середньої освіти є одним із найважливіших елементів освітнього процесу, інструментом підвищення якості освіти, засобом формування інформаційно-комунікативної культури учасників освітнього процесу.

Кожен розробник створює сайт відповідно до законодавчих вимог, спираючись на технічне завдання, урахуваючи специфіку діяльності закладу, завдання учасників освітнього процесу, і тому сайт може мати будь-який вигляд і виконувати різні функції. Існує дуже багато способів створити сайт, можна власноруч написати його мовою HTML, можна використати конструктори сайтів або звернутися за допомогою до студій веб-розробок. Кожен спосіб має свої переваги та недоліки.

Якщо звертатися до професійною студії, то отримаємо прекрасний сайт, створений рукою фахівця, але ця послуга вимагає неабияких фінансових витрат, а коштів на створення сайту зазвичай кошторисом не передбачено. Найдоступніший бюджетний варіант – створити сайт власноруч, але для цього

потрібні хоча б мінімальні знання мови HTML та вміння працювати у веб-редакторі.

Конструктори здаються найбільш вдалим способом створення сайтів, бо їх існує безліч, і більшість із них безкоштовні. Але в кожному також є багато недоліків, і тому, перш, ніж починати створення сайту за допомогою конструктора, обов'язково потрібно детально вивчити всі можливості даного продукту й зіставити з потребами закладу.

Відповідно до напрямку діяльності освітнього закладу (початкова школа, середня школа, гімназія, ліцей) необхідно здійснити такі кроки:

- зібрати інформацію про освітній заклад;
- визначити тип сайту ЗЗСО залежно від його змісту;
- визначити вимоги до контенту сайту відповідно до його цільової аудиторії;
- дотримуватись вимог до сайтів освітніх закладів на законодавчому рівні;
- отримати від керівництва закладу побажання щодо дизайну та розміщення сайту;
- визначити вимоги щодо функціонально-модульної структури сайту;
- керуючись зібраною інформацією, поставити мету та завдання розробки сайту.

На підставі вищезазначеного, під час створення сайту необхідно сформулювати технічні завдання [1].

Створення шкільного сайту – робота командна. Загальну відповідальність і бачення роботи цього веб-ресурсу, його місця та ролі в освітньому процесі, методичній роботі, системі зовнішніх зв'язків формує керівник ЗЗСО. Увесь педагогічний колектив має долучитися до обговорення можливого дизайну та інформаційної наповнюваності сайту. Важливо врахувати специфіку функціонування різних педагогічних ланок і підсистем, особливості викладання предметів, організацію позаурочної роботи, роботи з кадрами, роботи з батьками учнів, із громадськістю тощо. До розробки сайту

доцільно залучити й інших учасників освітнього процесу. Зокрема, урахувати запити батьків, їхню участь у житті школи, а разом із тим контроль окремих ділянок роботи закладу. Обов'язковим є залучення здобувачів освіти, адже саме вони є споживачами освітніх послуг. Доречно було б провести конкурс серед учнів школи, тим самим заохотити їх до створення сайту й підвищити їхній інтерес до користування ним. А можливо, в подальшому залучити здобувачів освіти до розробки сайту і модерації розділу "Для учнів". Таким чином буде виконано важливі педагогічні функції: підвищення зацікавленості до вивчення інформатики та профорієнтація учнів, оскільки професія веб-розробника в наш час є досить популярною та затребуваною на ринку праці.

При створенні сайту важливо дібрати оптимальний дизайн. Дизайн сайту формується в межах наявних можливостей і має відповідати цілям, завданням, структурі, змісту офіційного сайту та критеріям технологічності й функціональності. Переміщення між сторінками сайту варто здійснювати за допомогою навігаційного меню. Усі сторінки мають містити спільну частину (меню й елементи оформлення) та індивідуальну (конкретна інформація відповідної сторінки). Перехід з одного розділу в інший має бути доступний з будь-якої сторінки сайту.

Особливу увагу потрібно приділити головній сторінці, тому що вона є "обличчям" сайту зокрема й закладу освіти в цілому. Сайт школи не бажано перенавантажувати яскравими фонами та кричущими картинками, варто обирати пастельні кольори, щоб вони не відволікали увагу від змісту сайту. На головній сторінці досить привабливо виглядає слайд-шоу із яскравих фотографій зі шкільного життя, особливо коли ці фото не постановочні, а з повсякденного життя, достатньо 3-5 фотокарток зі швидкістю зміни в 5 секунд – і головна сторінка стане "живою". А ось будь-яка музика навпаки є недоречною і досить сильно перенавантажує сайт.

Важливо обрати зручне, просте для користування меню. Горизонтальне меню виглядає більш привабливим і зберігає простір для розміщення додаткової інформації або корисних посилань.

Пункти меню зручніше розсортувати, адресуючи їх суб'єктам освітнього процесу. Здійснивши аналіз чинної нормативної бази освіти, сайтів закладів освіти України, ми дійшли висновку, що доречним на шкільному сайті буде визначити такі розділи меню:

- Про школу. Основна інформація про школу, її історію, традиції, цікаві факти, досягнення; інша актуальна інформація для батьків, учнів та потенційних майбутніх учасників освітнього процесу.
- Педагогам. Розташовуються методичні та навчальні розробки, виховні заходи; інформація про атестацію та підвищення кваліфікації тощо.
- Учням. У цьому розділі усе, що стосується навчального процесу та позаурочних заходів, у яких можуть бути задіяні школярі: розклади уроків, гуртків, консультацій; завдання, дистанційне навчання, різноманітні змагання, новини; правила для здобувачів освіти тощо.
- Батькам. Умови прийому до школи, новини, особливості організації освітнього процесу, здоров'язбереження та безпека життєдіяльності та інше.
- Прозорість та інформаційна відкритість (інформація, передбачена ст. 30 Закону України "Про освіту").

Особливу увагу треба приділити розділу "Дистанційне навчання". Ще декілька років тому такий розділ мав би найменший попит. Але з початком пандемії він є майже найпопулярнішим, а тому його варто розмістити на головній сторінці, щоб учням та батькам було зручно. Для цього найкраще використовувати бічну панель на головній сторінці (сайдбар) або розмістити внизу сторінки. Зміст сторінки з дистанційним навчанням може бути різним. Завдання можуть бути розміщені безпосередньо на сторінці або тут будуть посилання до гугл-класу чи блогу. Але варто пам'ятати про безпеку в Інтернеті, і перш ніж розміщувати посилання на сторонній ресурс, його потрібно обов'язково перевірити.

В ідеалі шкільний сайт повинен містити в собі інтерактивний ресурс з відео- або телеуроками (щоб учні мали змогу "відвідувати" уроки онлайн, коли не можуть

перебувати в школі з поважних причин або в умовах надзвичайних обставин), електронними журналами та щоденниками, що забезпечує зв'язок з батьками.

Інформаційне наповнення сайту формується відповідно до вимог законодавства та статуту закладу освіти щодо суспільно значущої інформації як для всіх учасників освітнього процесу, так і для інших зацікавлених осіб. Варто врахувати, що різним користувачам і відвідувачам сайту буде цікава різна інформація, тому важливо стежити за контентом, задовольняючи потреби та інтереси учасників освітнього процесу та гостей ресурсу.

Важливо, щоб створений сайт міг адаптуватися під будь-який пристрій, тому що користувачі можуть відвідувати його як з ПК або ноутбука, так і за допомогою смартфона чи планшета. Якщо сайт буде створений "під комп'ютер", то користувачам з телефону буде незручно його переглядати, а деякі функції взагалі можуть бути втраченими.

Після створення сайту його потрібно розмістити на просторах Інтернету, щоб його могли відвідувати користувачі. Для цього потрібно обрати хостинг. У наш час їх досить багато, і кожен обирає відповідно до своїх потреб. Але варто зазначити, що на безкоштовних хостингах завжди наявна реклама, яка може псувати загальний вигляд сайту, а також зміст реклами може бути шкідливим або неприпустимим для школярів.

Щоб швидко знайти сайт в мережі, потрібно знати його адресу або доменне ім'я, тому важливо обирати таке ім'я, щоб дивлячись на нього було зрозуміло, до якої сфери діяльності належить сайт.

Просування сайту в мережі є не останнім питанням, і зараз існує багато способів для вирішення цієї проблеми. Простіше кажучи, чим більше переглядів матиме сайт, тим вище він буде знаходитися на пошуковій сторінці. Найактивнішими користувачами шкільного сайту є учні та батьки, а отже, щоб шкільний сайт був "живим", він повинен бути цікавим для аудиторії, для чого його зміст потрібно постійно оновлювати та вдосконалювати.

Отже, шкільний сайт є важливим і корисним елементом в освітньому середовищі. На базі сайту створюється єдиний інформаційний простір. Сайт

стає електронним представником закладу освіти в мережі Інтернет, ефективним Паблік рилейшнз, інформаційною підтримкою учасників освітнього процесу. Це є потреба й незамінний атрибут сучасної школи, яка розвивається в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Боднар Л. В. Методичні рекомендації щодо створення Інтернет-сайту освітнього закладу/Л. В. Боднар. – Одеса, 2019. – 52 с. Електронний ресурс. Режим доступу:

<http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2567/3/Vodnar.pdf>

2. Закон України "Про освіту". Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Закон про авторське право та суміжні права. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

4. Створення та організація роботи сайту. Методичні рекомендації щодо організації роботи сайту закладу освіти (із фокусом на повагу прав людини в онлайн-просторі) (Додаток 1 до листа ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти" від 04.06.2020 № 22.1/10-1154). Електронний ресурс. Режим доступу: <https://hoippo.km.ua/wp-content/uploads/2020/06/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA-1-%D0%B4%D0%BE-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0.pdf>

5. Що не так із сайтами більшості шкіл. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/news/shcho-ne-tak-iz-saitamy-bilshosti-shkil-6140.html>

6. Яким має бути ідеальний шкільний сайт? Електронний ресурс. Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/yakym-maye-buty-idealnyj-shkilnyj-sajt/>

Післямова

У монографії здійснено теоретико-методичне та науково-практичне обґрунтування змін в освіті в умовах реформування галузі та соціальних трансформацій. "Творча лабораторія педагога" демонструє активний пошук шляхів удосконалення сучасної української школи, експериментальну та дослідницьку діяльність, прикладні професійні навички, високий рівень інформаційної культури авторів.

Авторами обґрунтовано актуальність проблем і значення досліджень, уточнено понятійний апарат сучасних педагогічних наук, визначено пріоритетні напрямки діяльності, розроблено інноваційні практики. Запропоновано конкретні шляхи реалізації завдань, які стоять перед новою українською школою або виникли як виклики сучасності. Наведено рекомендації щодо ефективної організації педагогічної праці, удосконалення освітнього процесу, підвищення якості освітніх послуг.

Науково обґрунтовані в монографії теоретичні підходи та запропоновані практичні рекомендації є підґрунтям для ефективного оновлення системи загальної середньої освіти.

Колективом авторів доведено: 1) високий науковий потенціал учителів ЗЗСО, їхню активність у модернізації освіти; 2) необхідність і можливість змін змісту освіти, форм, способів і засобів, методів і прийомів навчання; 3) конкурентоспроможність прикладних педагогічних розробок; 4) формування нині сучасного кадрового потенціалу освітньої галузі, здатного забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок.

Анотації

Розділ I. Теоретичні та практичні аспекти удосконалення змісту освіти. Науковий пошук педагога

1.1. Владислав Гейтенко, Володимир Пристинський. **Організаційно-педагогічні умови забезпечення дистанційного навчання у викладанні фізичної культури і спорту.** Визначено методологічні засади, основні підходи, завдання та доцільність впровадження технологій дистанційного навчання в практику викладання фізичної культури і спорту. Розглянуто розвиток та сучасний стан дистанційного навчання в закладах освіти. Обґрунтовано переваги, а також недоліки реалізації технологій дистанційного навчання при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін.

1.2. Лев Духовний, Галина Гмиря. **Експериментальна навчальна програма з фізичної культури для учнів початкової школи.** Запропонована експериментальна навчальна програма, реалізація якої сприятиме розв'язанню проблеми виховання і збереження здоров'я учнів початкової школи засобами використання фізичних вправ з атлетичної і основної гімнастики, а також спортивних, рухливих і народних ігор. Рекомендується впровадження в практику викладання засобів фізичного виховання з помірним (оптимальним для даного віку) фізичним навантаженням методом колового тренування та використанням навчально-розвивальних карток-завдань.

1.3. Тетяна Пристинська. **Алгоритм розробки технології формування мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом учнів закладів загальної середньої освіти.** Представлено організаційно-педагогічний алгоритм розробки технології формування в учнів закладів загальної середньої освіти ціннісного ставлення до фізичної культури і спорту. Доведено, що етапна організація технології формування мотивації до занять як керованої педагогічної системи сприятиме забезпеченню свідомого розуміння школярами соціальної цінності фізичної культури і спорту, здоров'я і здорового способу життя як важливих умов життєвої самореалізації людини.

1.4. Олексій Качан, Леся Князь. **Досвід упровадження модифікованого обладнання у фізкультурно-оздоровчу і спортивно-масову роботу закладів загальної середньої освіти.** Представлено досвід впровадженням традиційного, сучасного модифікованого інвентарю та обладнання на уроках фізичної культури. Доведена доцільність впровадження

модифікованого інвентарю в процес фізкультурно-оздоровчої й спортивно-масової роботи закладів загальної середньої освіти.

1.5. Олексій Качан, Анна Філатова. Ігрові технології та технології віртуальної реальності в оновленні змісту фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи закладів загальної середньої освіти. Обґрунтовано доцільність впровадження ігрових технологій (едьютейнменту й гейміфікації) у процес фізичного виховання школярів. Доведена висока педагогічна ефективність даних технологій в контексті розвитку пізнавальних процесів учнів. Рекомендовано застосування новітніх технологій віртуальної реальності в забезпеченні оновлення змісту фізкультурно-оздоровчої й спортивно-масової роботи закладів загальної середньої освіти.

1.6. Дарія Гончаренко. Фасилітація як прийом педагогічної організації освітнього процесу. У статті доводиться необхідність кардинального переосмислення ролі та функцій учителя для ефективного впровадження концептуальних засад педагогіки партнерства – одного з головних принципів нової української школи. Показано значення педагогічної фасилітації для розв'язання актуальних завдань освіти.

Розкрито сутність понять "фасилітація", "фасилітатор", названо головні принципи фасилітації. Визначено функції учителя-фасилітатора в процесі колективного розв'язання навчальних проблем. Схарактеризовано фасилітативні навички. Визначено чинники ефективної фасилітації в закладі загальної середньої освіти, зокрема під час організації навчання. Послідовно доводиться доцільність та дієвість фасилітаційної організації процесу педагогічного спілкування

Розділ II. Реалізація концепції НУШ в сучасній практиці закладу загальної середньої освіти

2.1. Володимир Пристинський, В'ячеслав Бабич. Шляхи вдосконалення змісту навчання в контексті розвитку мотивації до занять фізичною культурою і спортом. Встановлено, що зміст навчальних програм, зокрема 2012-2017 рр., має суттєві переваги в контексті вироблення в учнів мотивації до систематичних занять. Результатом впливу оновленого змісту програм є підвищення рівня вмотивованості учнів до занять фізичною культурою і спортом. Статистично достовірне зростання показників встановлено у виборі навчального мотиву, мотиву оцінки та ігрового мотиву. Навчальний мотив обирають на 8,5% ($t=2,24$; $p\leq 0,05-0,01$); мотив оцінки – на 5,0% ($t=2,01$; $p\leq 0,05$); ігровий мотив – на 6,3% ($t=2,07$; $p\leq 0,05$) більше учнів.

Встановлено зростання високого рівня мотивації навчання (90-80 балів) з 14 до 33 виборів (з 11,0 до 20,0%); вище середнього рівня мотивації навчання (79-65 балів) з 21 до 48 виборів (з 16,5 до 29,1%); зменшення середнього рівня мотивації навчання (64-40 балів) з 59 до 56 виборів (з 46,5 до 33,9%); зменшення зниженого рівня мотивації навчання (39-20 балів) з 21 до 17 виборів (з 16,5 до 10,3%); зменшення низького рівня (19 і менше балів) з 12 до 11 виборів (з 9,5 до 6,7%).

2.2. Світлана Зарубіна. Формувальне оцінювання навчальних досягнень: особливості процедури здійснення. У статті розглянуто поняття формувального оцінювання, його функції, передбачені концепцією "Нова українська школа". Дано порівняльну характеристику традиційного та формувального оцінювання.

Описано технології та механізми здійснення формувального оцінювання. Розглянуто особливості процедури його здійснення: мотивація учнів до навчання; ефективний зворотний зв'язок, розмірковування (рефлексія), техніки формувального оцінювання, портфоліо як один із підходів формувального оцінювання.

2.3. Тетяна Іващенко. Міжпредметна інтеграція на уроках англійської мови в умовах НУШ. У статті розглядаються особливості інтеграції змісту навчальних предметів як ключового поняття формування сучасної світоглядної парадигми молодших школярів Нової української школи.

Автором конкретизовано поняття "інтеграція", доведено, що іноземна мова як навчальний предмет має широкі можливості для міжпредметної інтеграції.

Практична значимість матеріалу посилюється через опис конкретних прикладів інтеграції при вивченні окремих тем у початкових класах.

Розділ III. Конструювання сучасного уроку як чинник забезпечення якості освіти

3.1. STEM-проекти в початкових класах.

3.1.1. Ольга Волковська. Святковий календар весни. Зустріч птахів.

3.1.2. Анжеліка Сторожева. Весна. Зустріч птахів. Зважаючи на те, що в умовах реалізації концепції нової української школи розвиток STEM-освіти визначено одним із пріоритетів діяльності Міністерства освіти і науки України, учителі здійснили розробку та апробацію уроків у межах проекту "Зустріч птахів".

На уроках інтегруються знання різних предметів, формується цілісний світогляд молодших школярів, особистісне ставлення до актуальних проблем, ключові компетентності. Згідно з вимогами до STEM-проекту, урок завершується реальним практичним результатом.

Якісним результатом стає формування в учнів навичок колективної взаємодії, набуття соціального досвіду, особистісний розвиток і соціалізація.

3.2. Ольга Юрченко. Види речень за метою висловлення. Запропонований конспект уроку орієнтований на формування знань української мови як показника розвитку особистості. Дидактичний матеріал, дібраний учителем, сприяє формуванню пошуково-дослідницьких навичок, творчих здібностей, самостійності п'ятикласників.

Навчальна мета реалізується через запровадження низки методів і прийомів активної партнерської взаємодії вчителя та учнів. Урок супроводжується мультимедійною презентацією. Ураховано сучасні психологічні, методичні, дидактичні, санітарно-гігієнічні вимоги.

3.3. Ольга Шарабан. Іншомовні слова. Урок української мови спрямований на виконання завдань, визначених Концепцією та Державним стандартом мовної освіти. При розробці плану заняття реалізовано пріоритети особистісної орієнтації та світоглядної основи змісту навчального матеріалу, діяльнісного підходу, використання ігрових та розвивальних технологій.

Особливостями розробки є системна реалізація навчальних і виховних цілей, підтримання мотивації та пізнавального інтересу школярів, організація продуктивної взаємодії вчителя та учнів.

3.4. Юлія Величко. Seasons and clothes. Урок іноземної (англійської) мови в новій українській школі побудований з дотриманням методичних вимог, на основі врахування вікових особливостей школярів. Орієнтований на формування комунікативних навичок школярів у різних видах мовленнєвої діяльності. Специфіка пропонованого плану-конспекту полягає у передбаченні системи міжпредметної координації, використанні ігрових прийомів роботи з метою формування сталого інтересу до предмета, свідомих системних знань.

3.5. Олена Гончарова. М.Твен "Пригоди Тома Сойєра". Том Сойєр – головний герой повісті. Урок, метою якого є формування життєвих навичок та морально-етичних норм, реалізація принципів особистісного, діяльнісного, комунікативного підходів до навчання передбачає використання прогресивної інтерактивної технології плейбек-театру.

Інноваційна практика дозволяє відтворювати та імпровізувати під час аналізу змісту художнього твору, здійснювати вільний вибір школярами досяжних навчальних завдань і висловлювати думки та виражати емоції.

Засобами плейбек-театру вчитель забезпечує розвиток критичного мислення, творчого потенціалу підлітків, формування їхньої соціальної відповідальності.

3.6. Тетяна Родіна. Österreich (Австрія). План-конспект уроку іноземної (німецької) мови має традиційну для предмета структуру та передбачає характерне використання різних видів мовленнєвої діяльності. Разом із тим передбачає реалізацію низки інновацій: акцент на формуванні комунікативної компетентності школярів, реалізації міжпредметних зв'язків, використанні цифрового контенту.

Урок відзначається чіткими визначенням мети, логічністю й послідовністю етапів, доцільністю добору дидактичного матеріалу.

Розділ IV. Освітні, виховні та здоров'язбережувальні практики в діяльності педагога

4.1. Сергій Пристинський. Обґрунтування ефективності програми тренувань з розвитку силових здібностей у процесі систематичних занять фізичною культурою. Представлено доцільність використання методики Парето для обґрунтування ефективності програми тренувань з розвитку силових здібностей у процесі систематичних занять. Доведено, що найвищу ефективність має варіація вправи "Жим лежачи 5x4" (ранг "А"); середню – "Жим лежачи 4x4" та "Жим лежачи 4x8" (ранг "В") та мінімальну – "Жим лежачи 6x6" та "Жим лежачи 5x6" (ранг "С").

4.2. Наталія Пристинська. Оздоровчі дитячі СПА-послуги як чинник відновлення фізичного й психоемоційного стану школярів. На підставі аналізу й узагальнення даних літературних джерел, розглянуто приклади організації й управління сферою СПА-послуг. Доведена доцільність включення в систему СПА не тільки природних джерел або матеріалів для процедур, а й комплекси басейнів, фітнес-центрів з тренажерними залами і салонами краси. Наголошено на необхідності оптимізації питань, які пов'язані із забезпеченням економіко-управлінських аспектів діяльності таких центрів.

4.3. Валерія Бахмутова. Екоквест "Красу цінуй – природу врятуй". Визначивши актуальність екологічної проблеми, подавши актуальну інформацію щодо екологічних небезпек в Україні, указавши основні шляхи вирішення проблеми екологічного виховання сучасної молоді, форми й методи екологічного виховання в закладі загальної середньої освіти, учитель подає розробку заходу, який може допомогти у формуванні екологічних переконань.

Екоквест є нестандартним за формою, інтегративним за змістом, активним ігровим за способом організації діяльності, що забезпечує

практичну спрямованість навчання, формування життєвих компетенцій. У ході проведення заходу формується екологічна культура, уміння швидко знаходити шляхи вирішення проблем, виховується дбайливе, господарське ставлення до природи, бажання вберегти нашу планету від екологічних лих.

4.4. Владислав Лазуренко. Українські народні рухливі ігри як засіб реалізації освітніх, виховних, оздоровчих завдань шкільного курсу "Фізична культура". У статті розглянуто різні види українських рухливих ігор, визначено, які освітні й виховні завдання вирішуються при їх використанні, показано здоров'язбережувальний потенціал ігор.

4.5. Ірина Кошечкіна. Козацькі розваги. Конкурсно-розважальна гра "Козацькі розваги" розроблена як одна з форм національно-патріотичного виховання, що базується на українських народних традиціях, принципах козацької педагогіки. Розглядається як один із етапів підготовки до участі у Всеукраїнській військово-патріотичній грі "Сокіл" ("Джура") і дозволяє реалізувати творчий, фізичний та інтелектуальний потенціал здобувачів освіти.

Докладний опис етапів, повнота інформаційної складової, подані питання й відповіді підвищують рівень практичної спрямованості заходу, створюють можливості його використання колегами.

4.6. Анна Ткаченко. Посвята в старшокласники. Виховний захід спрямований на формування згуртованості колективу, ціннісних орієнтацій старшокласників, творче застосування класичних знань. Сприяє оптимізації процесу адаптації при переході до школи III ступеня.

Неформальна взаємодія школярів між собою та з педагогами дозволяє створити позитивний мікроклімат, сприяє розкриттю індивідуальних особистісних рис здобувачів освіти.

Обрана форма проведення заходу передбачає можливу варіативність змісту завдань, послідовності етапів, вибору реквізиту тощо.

4.7. Алла Борових. Оптимізація дидактичних прийомів для реалізації міжпредметної інтеграції на уроках трудового навчання. Автором показано реалізацію комплексного підходу до формування життєвих компетентностей як інтегрованих міжпредметних знань у процесі здійснення проєктної діяльності на уроці трудового навчання.

Практично доводиться ефективність розв'язання життєво та суспільно важливих завдань, набуття цінного досвіду через застосування інтерактивних методів та прийомів.

Наведено приклад здійснення організаційно-підготовчого етапу проєктування з використанням інтерактивного методу "Дерево рішень".

Визначено складові названого етапу, мету кожної з них, міжпредметну інтеграцію, здійснено опис інтерактивних прийомів.

Розділ V. Професійна майстерність педагога: фахові дослідження й досвід.

5.1. Геннадій Гончаренко. Організація уроків фізичної культури в умовах дистанційного навчання. У матеріалі показано актуальність вивчення фізичної культури під час організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання. Вироблено окремі положення про особливості організації дистанційного навчання в умовах конкретного закладу освіти. Визначено види завдань та наведено їх приклади. Схарактеризовано основні ресурси, ефективні для організації дистанційного навчання. Продемонстровано урахування можливостей, індивідуальних особливостей і показників здоров'я здобувачів освіти і здійснення диференціації при доборі конкретних видів завдань.

5.2. Ярослав Ширін. Виховний ідеал сучасного школяра. Матеріал присвячений проблемам виховного ідеалу. Показано історико-філософські особливості тлумачення поняття. Розглянуто розкриття особливостей українського виховного ідеалу вітчизняними науковцями.

Автором представлені результати практичного дослідження ідеалів сучасних підлітків, зроблені спроби визначення чинників, що мають вплив на їх формування. Визначено перспективи подальших науково-практичних розвідок.

5.3. Діана Логвінова, Наталя Кортяк. Позитивне мислення як внутрішній ресурс розвитку особистості. Матеріали дослідження ґрунтуються на досягненнях позитивної психотерапії як наукової галузі.

Розкрито психологічний феномен "принципу Полліанни" та описано його експериментальне дослідження. Авторами доводиться думка про те, що позитивне мислення є найважливішою складовою психологічного ресурсу особистості для її взаємодії з соціумом. Стверджується важливість використання "принципу Полліанни" в організації психологічного супроводу здобувача освіти.

5.4. Сергій Ракитянський. Урок в умовах дистанційного навчання: можливості, ресурси, особливості організації. Стаття надає можливість педагогам ознайомитися з деякими аспектами і методичними особливостями підготовки та проведення уроків в умовах організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання.

Автором визначено завдання впровадження дистанційного навчання в освітній процес ЗЗСО. Розглянуто особливості та переваги дистанційних технологій. Сформульовано вимоги до дистанційного уроку. Наведено алгоритм педагогічних дій при розробці дистанційного уроку. Дано характеристику основних інструментів Google, що можна використовувати під час дистанційної освіти.

Визначено позитивні результати запровадження дистанційних технологій.

5.5. Світлана Делєске. Можливості месенджеру Telegram для ефективного освітнього процесу. Стаття розкриває можливості організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання за допомогою використання месенджеру Telegram.

Автором названо переваги спілкування зі школярами за допомогою цього месенджера. Зроблено короткий огляд каналів та чатів, що можуть забезпечити професійний розвиток та самовдосконалення, проведено огляд ресурсів і послуг, які надаються месенджером Telegram і можуть бути використані для організації освітнього процесу. Визначено доречність використання месенджера в освітньому процесі, наведено приклади практичного використання Telegram-каналу для організації освітнього процесу з української мови в старших класах загальноосвітньої школи, зокрема в процесі підготовки до ЗНО та здійснено опис дидактичних і методичних особливостей.

5.6. Марина Горошенко. Веб-сайт як медійний контент функціонування закладу загальної середньої освіти. Автор доводить потребу перегляду концепції оформлення та функціонування веб-сайтів закладів освіти із метою перетворення їх на повноцінний інструмент організації освітнього процесу. Пропонує покрокові дії для створення сайту.

У статті докладно описано вимоги до дизайну офіційного веб-сайту школи, обґрунтовано доцільне меню, подано вимоги до змістового наповнення, розкрито значення сайту для організації дистанційної освіти.

Матеріал спрямований на подальше практичне застосування, перетворення сайту на засіб повноцінної інформаційної підтримки учасників освітнього процесу.

Інформація про авторів

Розділ І. Теоретичні та практичні аспекти удосконалення змісту освіти. Науковий пошук педагога

1.1. *Владислав Гейтенко* – кандидат педагогічних наук, кафедра фізичного виховання і спорту, Донбаська державна машинобудівна академія (Краматорськ)

Володимир Пристинський – кандидат педагогічних наук, професор, кафедра теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації, ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет" (Слов'янськ)

1.2. *Лев Духовний* – кандидат педагогічних наук, Заслужений вчитель України, учитель фізичної культури, Заклад загальної середньої освіти № 201 (Київ)

Галина Гмиря – директорка, Заклад загальної середньої освіти № 201 (Київ)

1.3. *Тетяна Пристинська* – магістр фізичного виховання, старший викладач кафедри фізичної терапії, фізичного виховання і біології, ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет" (Слов'янськ)

1.4. *Олексій Качан* – методист відділу методичного забезпечення оздоровчої функції освіти та фізичної реабілітації Донецького ОППО (Краматорськ)

Леся Князь – учитель фізичної культури Новотроїцької ЗОШ I-III ступенів № 4 Волноваської районної ради Донецької області, спеціаліст другої кваліфікаційної категорії, тренер з волейболу

1.5. *Олексій Качан* – методист відділу методичного забезпечення оздоровчої функції освіти та фізичної реабілітації Донецького ОППО (Краматорськ)

Анна Філатова – учитель фізичної культури закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 9 військово-цивільної адміністрації міста Торезьк Донецької області, спеціаліст першої категорії

1.6. *Дарія Гончаренко* – заступник директора навчально-виховного закладу Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, вчитель математики I кваліфікаційної категорії, старший учитель.

Розділ II. Реалізація концепції НУШ в сучасній практиці закладу освіти

2.1. *Володимир Пристинський* – кандидат педагогічних наук, професор, кафедра теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації, ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет" (Слов'янськ)

В'ячеслав Бабич – доктор педагогічних наук, кафедра олімпійського і професійного спорту, ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка".

2.2. *Світлана Зарубіна* – учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів №8 II кваліфікаційної категорії.

2.3. *Тетяна Іващенко* – учитель закладу загальної середньої освіти з іноземної мови Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8 I кваліфікаційної категорії.

Розділ III. Конструювання сучасного уроку як чинник забезпечення якості освіти

3.1.1. *Ольга Волковська* – учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів №8 вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель.

3.1.2. *Анжеліка Сторожєва* – учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів №8 вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель.

3.2. *Ольга Юрченко* – учитель закладу загальної середньої освіти з української мови і літератури Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів №8 вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель.

3.3. *Ольга Шарaban* – учитель закладу загальної середньої освіти з української мови і літератури Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8 I кваліфікаційної категорії.

3.4. *Юлія Величко* – учитель закладу загальної середньої освіти з іноземної мови Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8 II кваліфікаційної категорії.

3.5. *Олена Гончарова* – учитель закладу загальної середньої освіти з російської мови та зарубіжної літератури Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8 I кваліфікаційної категорії.

3.6. *Тетяна Родіна* – заступник директора навчально-виховного закладу Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, вчитель іноземної (німецької) мови вищої кваліфікаційної категорії.

Розділ IV. Освітні, виховні та здоров'язбережувальні практики в діяльності педагога

4.1. *Сергій Пристинський* – магістр хімічних технологій та інженерії ТОВ "Костал Україна" (Переяслав), випускник ЗОШ № 8 м. Слов'янська

4.2. *Наталія Пристинська* – Державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди (Переяслав)

4.3. *Валерія Бахмутова* – учитель закладу загальної середньої освіти з географії Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель.

4.4. *Владислав Лазуренко* – учитель початкових класів закладу загальної освіти Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, II кваліфікаційної категорії.

4.5. *Ірина Кошечкіна* – заступник директора навчально-виховного закладу Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, II кваліфікаційної категорії.

4.6. *Анна Ткаченко* – учитель закладу загальної середньої освіти з іноземної (французької) мови Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, II кваліфікаційної категорії.

4.7. *Алла Борових* – учитель закладу загальної середньої освіти з трудового навчання Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8.

Розділ V. Професійна майстерність педагога: фахові дослідження й досвід.

5.1. *Геннадій Гончаренко* – учитель закладу загальної середньої освіти з фізичної культури Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, вищої кваліфікаційної категорії.

5.2. *Ярослав Ширін* – учитель закладу загальної середньої освіти з фізичної культури Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, II кваліфікаційної категорії.

5.3. *Діана Логвінова* – кандидат психологічних наук, Донбаський державний педагогічний університет

Наталя Кортяк – загальноосвітня школа I-III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області.

5.4. *Сергій Ракитянський* – учитель закладу загальної середньої освіти з біології Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, I кваліфікаційної категорії, старший учитель.

5.5. *Світлана Делеске* – директор навчально-виховного закладу Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8, учитель української мови і літератури вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист.

5.6. *Марина Горошенко* – учитель закладу загальної середньої освіти з фізики Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 8.

Науково-методичне видання

Володимир Миколайович Пристинський

Світлана Валентинівна Делеске

ТВОРЧА ЛАБОРАТОРІЯ ПЕДАГОГА

Монографія

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Зверстано з електронних носіїв, наданих авторами публікацій.

Відповідальні за випуск: *І.Ю.Кошечкіна, Д.О.Гончаренко*

Комп'ютерна верстка та макет – *І.Ю. Кошечкіна, О.В. Шавша*

Підписано до друку 2021 р. Тираж 50 прим.
Умовн. друк. арк. Формат 60x84/16. Замов. №
Гарнітура Таймс

Видавництво Б.І. Маторіна

84116 м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19

Тел./факс +38 06262 3 20 99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3141,

Видане Держ. комітетом телебачення та
радіомовлення України від 24.03.2008 р.
